MARC ALMOND • SYD BARRETT • SERVET KOCAKAYA • BADLY DRAWN BOY • GÜRÜLTÜ

ROLL

haziran sayı 2001/06
1 500 000 TL

david byrne

ROLL 54

bir zamanlar
r.e.m.

KEMAL EROĞLU • THIEVERY CORPORATION • GILLES PETERSON • ATEŞ TEZER • VASİLİS SALEAS

charles aznavour

Öyle diyorlar
Sarasate sokağında çok eski bir evde
yalnız yaşıyorum
annemle
Bana eşlik eden dostlarım
bir kaplumbağa, iki kanarya
kedi bir de
Kadıncağız biraz dinlensin diye
alışverişe ben çıkarım
derken yemeği hazırla
ortalığı topla, onu yıka, bunu kurula
hatta dikiş de gelir elimden
makinayla
Ev işlerinden çekinmem
biraz dekoratörüm
stilistim hem
Ama esas mesleğim geceleri
sahnede bir travesti
sanatçıyım ben
Çok özeldir numaram
çırılçıplak kalıyorum
striptizin ardından
Valla salondaki erkekler
gözlerine inanamıyorlar
Ben bir homoyum
öyle diyorlar

Sabaha karşı üçe doğru
yemek yeriz arkadaşlarla
her cinsten
Herhangi bir çorbacıda
gülüp eğleniriz doyasıya
hiç gocunmadan
Gerçek neyse onu söyleriz
içimizin kaldırmadığı tipleri
vururuz yerden yere
İşin içine muziplik katıp
hafifçe laf dokundurararaktan
nükteli cümlelerle
Ama öyle gerzekler var ki
etraftakileri şaşırtmak için
yürürler kıvırtarak
Taklit ederler
biz olduğunu sandıkları şeyi
gülünç duruma düşer aptallar
el kol hareketleri, yüksek perdeden konuşmalar
sanki hepsi birer star, birer diva
budalalıkta
Bu pis şakalarla, atılan bu laflarla
buz keser içim,
ama demek ki gerçek payı var
Ben bir homoyum
öyle diyorlar

Gün ağardığında
dönerim nasibimi almaya
yalnızlıktan
Atarım peruğu ve kirpikleri
mutsuz bir palyaço gibi
yorgun argın
Yatarım ama uyku girmez gözüme
akılma gelir zevksiz aşklarım
öylesine ucuz
Ah tanrı kadar güzel şu çocuk
bilmeden yakar kavurur
alır aklımı
Cesaret edemeyecek dudaklarım
itiraf etmeye küçük sırrımı
bu tatlı dramımı
Beni acılara boğan çocuk
kadınların yatağında hiç tereddütsüz
geçiriyor zamanını
Kimsenin hakkı yok
beni ayıplayıp yargılamaya
Söylüyorum işte
bütün sorumluluk
tabiat kanununda
Ben bir homoyum
hani derler ya

Derbeder hayat
Öyle bir zamandı ki
yirmisinden küçükler
şimdi pek bilmez
O zamanlar Montmartre
leylaklar içindeydi
pencerelerimize kadar uzanan
Nohut oda bakla sofa
başımızı sokacak bir yer
derme çatma
Orda birbirini tanır herkes
ben yokluktan bahseden
sen çıplak poz veren

Derbeder hayat
Gene de mutluyduk be
Derbeder hayat
Doyardı karnımız iki günün birinde

İçimizden birkaçı
civardaki kahvelerde
şöhret beklentisinde
Yitirmezdik inancımızı
yoksulluğa rağmen
boş midelerle
Bazı lokantalarda
bir kap sıcak yemek uğruna
bir tual bırakırdık
ya da okurduk üç-beş dize
kara kışı unutup
sobanın etrafına dizilenlere

Derbeder hayat
Yani sen öyle güzeldin ki
Derbeder hayat
Her birimiz birer dahî

Çok geceler olmuştur
sehpamın önünde
sabahladığım
Desenler çizerek
son rötuşları bir göğsün
bir yüzün bir kalçanın
Güneşle birlikte
en sonunda geçerdik
bir sütlü kahvenin karşısına
bitkin ama mutlu
Olur mu birbirimizi sevmeden
Ve sevmeden hayatı

Derbeder hayat
Biz henüz yirmisinde
Derbeder hayat
Umarsızlık içinde

Günü gelince rastgele
şöyle bir uzandığımda
benim o eski adrese
Tanıyamıyorum bile
ne duvarlar kalmış ne sokaklar
gençliğimin şahidi
Merdivenin ucunda
arıyorum atölyeyi
yok tek bir iz bile
Bu yeni haliyle
Montmartre hüzünlü
ve solmuş leylaklar

Derbeder hayat
Gençtik, aklımız bir karış havada
Derbeder hayat
Artık yok ortada

Yürek dağlayan sevgilim
Dilsiz ve ebedî bir sessizliğin içinde geçiyor günlerin
Tercüme ediyorum gözlerini ve okuyorum gülümsemeni
Tekrarlıyorum bir baleye benzeyen bu yabancı dilde
ellerinin söylemek istediği kelimeleri
Benim için bir bale sahneye koyuyorsun
birbirine benzemeyen büyüleyici hareketlerle akıp giden
ve parmaklarının ucuyla fısıldadığında seni seviyorum diye
sesini duyar gibi oluyorum bazen
Sevgilim, sevgilim, sevgilim, sevgilim, sevgilim, sevgilim
Benim yürek dağlayan sevgilim, benim harikulade sevgilim,
benim iç burkan sevgilim
Seninle konuşmak için yolum yordamım yok yanına geldiğimde
bir yabancı topraktayım sanki, hiçbir sözlüğün yardım edemediği
sıra bana gelince işaret dilini öğreniyorum, tabii gülüyorsun bana
çünkü çok beceriksizim, çuvallıyorum her defa
zaten imlâm iyi değildir öteden beri
ama ne güzel yüksek sesle söylemek: seviyorum seni
Sevgilim, sevgilim, sevgilim, sevgilim, sevgilim, sevgilim
Benim yürek dağlayan sevgilim, benim harikulade sevgilim,
benim iç burkan sevgilim

Türkçesi: Bengi Derya

4 Ajans

9 David Byrne

14 Gorillaz

16 R.E.M.

22 Syd Barrett

24 Badly Drawn Boy

26 Gilles Peterson

28 Thievery Corporation

30 Marc Almond

36 Servet Kocakaya

40 Ateş Tezer

44 Gürültü

48 Kıraathane

50 Gayd

52 Albümler

56 Liste

58 Kemal Eroğlu

62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ahmet Güneş, Ahtapotun Bahçesi, Ali Yıldızay, Alican Tayla, Alişan Çapan, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Baran Özdemir, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Murat Meriç, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Nikos Michalakis, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Özhan Binici, Pınar Öğünç, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Sarven Bingül, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Sururi, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Yıldız, Yücel Göktürk **baskı:** Lebib Yalkın Yayımları **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Büyükparmakkapı sok. Tuna Apt. No 21/4 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks** 292 06 39 **yıl** 5 **sayı** 54 **haziran**'01 **imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazışleri müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 41)

AYDA BİR YAYINLANIR

roll over Kieslowski

KAMERA, BELGE, BELGESEL, POLİS, KATİL, MUHBİR, DOĞRU, YANLIŞ, ZAMAN, HUZUR, ARAYIŞ, İSTASYON, KOMİK, DOLAP, KİLİT, SORGU ANNE, KIZ, CESET, AŞK, ODA, FOTOĞRAF, İRADE, NİYET, GECE, MAHREMİYET, SUTYEN, HAK, GÖRÜNTÜ, GÖZYAŞI, GLİSERİN

İlk filmimden son filmlerime kadar hepsi pusulalarını şaşırmış, nasıl yaşamaları gerektiğini bilemeyen, doğru ve yanlışı ayırt edemeyen ve umutsuzca bir arayış içinde olan insanlar hakkındadır. "Bütün bunlar neden? Neden sabah kalkıyoruz? Bir uyanışla diğeri arasındaki vakti nasıl geçirmeli? Sabahları huzur içinde traş olmak ya da hazırlanmak için zamanımızı nasıl değerlendirmeliyiz?" gibi çok temel sorulara yanıt arayan insanların öyküsü.

"İstasyon"u çekerken (1981) bir olay meydana geldi. Bu son bir uyarıydı. Kendimi kazara olmak istemediğim bir yerde buldum. İstasyonda geceleri çalışıyorduk ve bir gece, emanet dolaplarının kilitlerini kullanmayı beceremeyen insanların komik tepkilerini çekiyorduk. O sıralar, bu dolaplar Varşova'da yeni kullanılıyordu. İlk önce parayı atmanız, sonra geri döndüğünüzde de dolabı numarasıyla bulmanız gerektiğini anlatan uzun bir ilan vardı. İnsanlar, özellikle de kırsal kesimden gelmiş olanlar, bu işi bir türlü kıvıramıyorlardı. Yarı gizli bir kamerayla –biraz sırtımızla saklayarak ya da uzaktan tele-foto objektif kullanıp çekim yaparak– insanların bu dolaplara olan tepkilerini gözlemliyorduk.

Birkaç eğlenceli görüntü yakalamayı başarmıştık. O gece saat 4 ya da 5 sularıydı; çekimleri tamamlayıp her zamanki gibi Devlet Belgesel Stüdyoları'na geri döndük. Polisi orada bizi bekler bulduk. O gece çektiğimiz bütün filmlere, negatiflere el koydular. Ne olup bittiği hakkında hiçbir fikrim yoktu. Çektiğim filmler yüzünden polis tarafından çağırılıp sorgulandığım başka sevimsiz durumlar da olmuştu, ama bunlar çok önemli değildi. Bu sefer siyasî olarak uygun olmayan bir şeyleri filme çektiğimi, bu yüzden de filme el koyduklarını, bunu da bana söylemek istemediklerini düşündüm. Daha sonra çok kibarca beni sorguya çektiler. Ellerindeki filmi seyrettik. İki-üç gün sonra filmi geri verdiler. Filmde aradıkları herhangi bir şey yoktu. Film eksiksiz geri geldi. Filmden hiçbir şey almamışlardı.

Filmi bize geri verdiklerinde öğrendik ki, o gece bir kız annesini öldürüp parça parça kesmiş, cesedi de iki ayrı bavula koymuş. Ve yine aynı gece bavulları merkez istasyonundaki kilitli dolaplara yerleştirmiş. Ya da onlar, bu işin o gece yapıldığını düşünmüşlerdi. Filme de kızı bulabilmek amacıyla el koymuşlardı. Sonra da kızı filme çekmediğimiz anlaşıldı. Kız daha sonra tutuklanmıştı.

Peki ben o an neyin farkına vardım? Hoşuma gitse de, gitmese de, niyetimden ve irademden bağımsız, kendimi polise bilgi veren biri ya da muhbir durumunda bulmuştum –ki bunu asla yapmak istemedim. Filmlerimize ve bantlarımıza el koymuşlardı, o kadar. Benim söz söyleme hakkım yoktu. Sonra da filmi geri vermişlerdi.

Tamam, neyse ki kızı görüntülememiştik. Ama ya tesadüfen görüntülemiş olsaydık? Onu filme çekmiş olabilirdik. Kamerayı sağ yerine sola çevirseydik, belki kız görüntüye girmiş olacaktı. Sonra ne olacaktı? İşbirlikçi durumuna düşecektim. İşte o an artık daha fazla belgesel çekmek istemediğimi anladım. Kendi içinde önemsiz bir andı, çünkü ne olumlu ne de olumsuz yankıları olmuştu. Bununla beraber, bilmediğim, zaten beni ilgilendirmeyen nedenlerle başka biri tarafından döndürülen bir çarkın küçük bir dişlisi olduğumun bir kez daha farkına varmıştım.

Tabii bir katilin yakalanmasının iyi veya kötü bir şey olması başka bir mesele. Tamamiyle başka bir sorun. İşi katilleri tutuklamak olan insanlar var, işlerini yapmaları gerekir. Ancak ben onlardan biri değilim.

Bazı şeyler tanımlanmayabilir. Bu, belgesellerin en büyük sorunu. Bazen belgesel kendi kazdığı çukura kendisi düşüyor. Bir insana yakınlaşmak istedikçe, o insan kendini daha çok kapatıyor. Bu, kesinlikle çok doğal. Bir şey yapılamaz. Aşkla ilgili bir film çekiyorsam, insanlar sevişirken odalarına dalamam. Ölmekte olan birini çekemem, çünkü bu olukça mahrem bir olay ve o insanı rahatsız etmemek gerekir. Belgesel çekerken, bir kişiye yakınlaşmak istedikçe, ilgimi çeken o kişinin kendini daha çok kapattığını fark ettim.

Belki de bu yüzden konulu film yapmaya başladım. Orada böyle bir sorun olmuyor. Sevişen bir çift gerekiyorsa, hiç sorun çıkmadan bulabiliyorum. Tabii sutyenini çıkarmayı kabul eden bayan oyuncuyu bulmak kolay olmayabilir, ama o zaman da bunu yapacak insanlarla çalışıyorsunuz. Birisinin ölmesi mi gerekiyor? Her şey yine yolunda. Bir dakika içinde oyuncu ayağa kalkacaktır. Hatta biraz gliserin satın alıp gözlerine damlatırsam, oyuncu ağlayacaktır. Birçok kez gerçek gözyaşlarının fotoğrafını çekmeyi başardım. Bu tamamen farklı bir şey. Şimdi artık gliserinim var. Gerçek gözyaşlarından korkuyorum. Esasında onların fotoğrafını çekme hakkına sahip olup olmadığımı bilmiyorum. Böyle zamanlarda, kendini sınırların olmadığı bir gerçeklikte buluveren biri gibi hissediyorum. Belgesellerden kaçmamın esas nedeni işte bu.

KRZYSZTOF KIESLOWSKI

"Kieslowski Kieslowski'yi Anlatıyor"dan (Afa)

Sevmek sonluysa
Sevmemek sonsuz
Uzat boynunu cellat
Vurduğun kendi başın
VÜS'AT O. BENER

Bir taksi tutarsın ve şoförü istediği yere gitmesi için serbest bırakırsın. Sonra gördüklerini not etmeye başlarsın: Kuru temizlemeciler, terziler, elektrik tesisatçıları, seyyar satıcılar, emlakçılar... Sadece gördüklerinin listesini yaparsın. Ve bu sana, kendine ait bir yön verir. Şöyle dersin: Bir şarkı yazacağım ve bu şarkının içinde tüm bu kelimeleri kullanacağım. **TOM WAITS**

Her genç şunu unutmamalıdır ki –Türk, misafirperver, âlicenap, tokgözlü, kibar, dürüst ve neş'elidir. Ecnebileri fena yerlere davet etmek, onlara memleketimizin fena taraflarını veya bazı münasebetsiz şeyleri göstermek hiç doğru olmaz. Hakikate yakın ve iyi bir propaganda yapmak lazımdır. Daima kendimizi değil, şerefli milletimizi, güzel yurdumuzu düşünmeli ve bir ecnebinin nazarında hürmete değer bir vatan manzarası yaşatmaya çalışmalıyız.
SAMİH NAFİZ TANSU, Talebeye Muaşeret Usulleri (1939)

Taze havaya tahammül edemem

Mojo dergisi açmış telefonu, Jane Birkin'i Jane Birkin yapan plaklar nelerdir, eğlenirken, güne başlarken, duş yaparken neler dinler, öğrenmiş...

Şu sıralar neler hoşunuza gidiyor?
Jane Birkin: Geçenlerde yığınla şey aldım. Chumbawamba'nın "A Mouthful Of Shit" ve "Uneasy Listening"ini aldım, televizyonda onlar hakkında çok komik bir program seyretmiştim. Frank Sinatra'nın "September Of The Years"ını da başıma tebelleş ettim. Kızım Lou bana Jeff Buckley'i dinletti, şimdi onsuz yola çıkamıyorum. Sonra Alain Souchon'un "Le Baiser"si, şahsıma ithaf olunduğu için... *(gülüyor)* Serge'in "L'Homme à tête de chou"sunu ve "Melody Nelson"ını yeniden aldım. Nihayet Léo Ferré'nin "Avec le temps"ı: Depresyondaysanız bunu dinleyin; eliniz hemen çekmecedeki silaha gider. Sonra da Mahler'in 10. Senfonisi'ni dinleyin. Onun son yazdığı şey; muhtemelen sizin de son dinlediğiniz şey olacaktır.

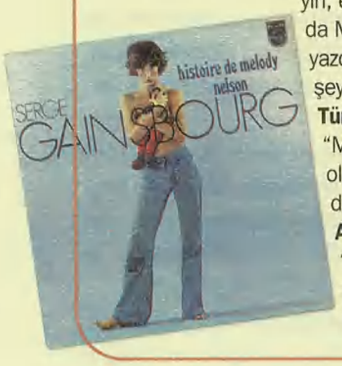

Tüm zamanların en güzel albümü sizce hangisi?
"Melody Nelson". En güzel yanı bir hikayesinin olması; ıssız bir adaya düşerseniz, bir kitap kadar iyi gider.
Aldığınız ilk plak neydi?
"Exodus"un soundtrack'iydi. *(gülüyor)* Sonra da Elvis'in "Little Sister"ı.
Hangi müzisyenin yerinde olmak isterdiniz?
Müzisyen olmayı hiç istemedim. Ama seve seve Gustav Mahler'in karısı olurdum. Onu yüreklendirirdim. Alma mimariyle çok meşguldü, zannediyorum Gustav'ın iyi bir yatak arkadaşına ihtiyacı vardı. *(gülüyor)*
Banyoda neler söylersiniz?
Bütün müzikalleri. Başımı suyun altına sokarken "Hello, young lovers, wherever you are", küvetten çıkarken de "I feel pretty, oh so pretty".
Cumartesi gecesi için favori plağınız nedir?
Hiç böyle bir alışkanlığım yok. En hoşuma giden şey takside bir sürprizle karşılaşmak ve başka insanların seçimleriyle gaza gelmek. Genellikle Kuzey Afrika müzikleri çıkıyor karşıma, ki çok seviyorum onları. Bana oryantal, tuhaf, hoş bir duygu veriyorlar.
Pazar sabahı tercihiniz?
Sabahları uyanmam, öğle vaktinden konuşalım. Bütünüyle karanlık bir atmosferde yaşıyorum, taze havaya tahammül edemiyorum. Hemen el yordamıyla radyoyu açıyorum. Ama geçen gün Serge'in "I'm The Boy That Can Enjoy Invisibility"sini çaldım, çok homoseksüel bir şarkı. Saat öğlen 1'di, adamın biri aşağıdan sopayla tavana vurup durdu.

Krzysztof Kieslowski'ye saygılar: Prodüktör Grazka Taylor'un önderliğinde bir grup yönetmen (Agnieszka Holland, Wim Wenders, Wayne Wang, Rodrigo Garcia, Charles Burnett, Joan Stein, Friedrik Thor Fridriksson) orta metrajlı filmlerle Polonyalı yönetmenin üzerlerinde bıraktığı etkiyi anlatacaklar. Bu arada Grazka Taylor, bir taraftan on yeni filmle Kieslowski'nin "Dekalog" serisini yeniden sinemaya aktarmayı planlıyor.

Iggy Pop'tan haziran başlarında yeni albüm geliyor: "Beat'em Up". Şu sıralar Reebok ayakkabılarının reklamlarında boy gösteren Iggy, yeni albümü için torunu yaşındakilerin izinde XXL bermudasıyla kaykaycı pozları veriyor.

Elvis Costello'nun geçmişinden bugüne çıkardığı albümler, bazı şarkı eklentileriyle, "her üç ayda bir üç albüm" nizamıyla yeniden yayınlanıyor. Ağustos ayındaki ilk partide "My Aim Is True" (1977, ilk albümü), "Spike" (1989) ve "All This Useless Beauty" (1996, son albümü) yer alıyor.

1998'den bu yana ses seda vermeyen **Cake**, yaz sonlarında "Comfort Eagle" adını verdikleri albümleriyle geri dönüyor.

Yaz sonlarında **Garbage**'ın yeni albümü "Beautiful Garbage" yayınlanacak. Shirley Manson ve erkek arkadaşlarının yeni şarkılarının bazılarının isimleri şöyle: ""Wonderjam", "Use Me", "Over a Cup Of Coffee", "Drive You Home"... Stüdyolarda gün geçiren grup ara sıra mahkeme koridorlarını da arşınlıyor: "Version 2.0" albümlerinde yer alan "I Think I'm Paranoid" isimli şarkı, iddialara göre, The American Breed grubunun 1967 hiti "Bend Me, Shape Me"den arak bölümler içeriyor.

New Order'ın sekiz yıl aradan sonra çıkaracağı ilk albümde **Chemical Brothers** ve **Smashing Pumpkins**'den Billy Corgan'ın yanısıra **Primal Scream** elemanları Bobby Gillespie ve Andrew Innes da konuk olacak. Yaz sonunda yayınlanacak albümün adı henüz belli değil. Ancak temmuzda yayınlanacak single'daki parça "Crystal" adını taşıyor.

Lars von Trier günün birinde "yetişkinler için" bir James Bond filmi çekmeyi düşlediğini söylemiş. "Ian Fleming'in kitaplarının bugüne kadar çekilen filmlerden çok daha iyi olduğunu düşünüyorum, bütün olaylar gerçek bir evrende olup bitiyor ve oldukça da sapkın eğilimli, cesur kitaplar" diyen Danimarkalı yönetmen, ayrıca kendi filmindeki Bond'un bir gay olacağını da söylemeyi ihmal etmemiş.

Bob Geldof'dan bir "baba"lık öyküsü: Eski karısı **Paula Yates**'in INXS'ten **Michael Hutchence**'la beraberliğinden olan küçük kızları Tiger Lily, İngiltere'ye geldiğinde Bob Geldof'un evinde kalıyor. Henüz dört yaşındaki Tiger Lily, babasını 1997'de, annesini ise geçtiğimiz sene toprağa vermişti. Bob Geldof bu yeni kızıyla olan beraberliğinden mutlulukla bahsediyor ve şunları anlatıyor: "Bütün gününü radyo başında geçiriyor. Bir gün tesadüfen benim şarkımın ardından Michael'ın bir şarkısını çaldılar radyoda. Tiger dikkatle dinledi ve bana dedi ki: Baba, benim gerçek babam senden çok daha iyi şarkıcıymış!"

Keith'in gözleri çakmak

Geçen ay "101 Reykjavik" filminden bir diyalog aktarmıştık: *"-Marlboro neden Amerika'da beyaz filtreli, Avrupa'da sarı filtreli çıkar?" "-Bilmem, neden?" "-Keith Richards hangi kıtada olduğunu anlasın diye..."* Bunu gören New York Roll'cusu Erdir Zat bize uçak ile aşağıdaki mail'i gönderdi, aynen yayınlıyoruz: Ilişikteki fotoğraflar 7 Ekim 2000 gecesi New York'un meşhur Chicago Blues kulübünde çekildi. O geceki programda rock'n'blues piyanisti Johnnie Johnson ve grubu vardı. Johnson bir noktada çalmayı kesip salona "şimdi size öyle birini takdim edeceğim ki, hiçbirinizi tanımaz, ama hepiniz onu tanırsınız" anonsu yaptı. Bir baktılar Keith Richards. NY Rock muhabiri, jam'in bundan sonraki bölümünün bir buçuk saati geçtiğini, "Tanqueray" gibi karanlık birahane boogie'lerinden dalıp Chuck Berry'nin "Oh, Carol"ından çıktıklarını da not düşmüş. Malborası beyaz mıydı sarı mıydı bilemem ama, dikkat ederseniz gözleri çakmak çakmak maşallah... *Erdircan*

4→

"Cow thinks, horse thinks, but fish doesn't think!
Because fish knows everything."

Geceyi bitirmeden önce son kahvenin son adresi

1927
BORSA
RESTAURANT

BORSA GRILL RESTAURANT

BOĞAZİÇİ **BORSA**

FENERBAHÇE **BORSA**

BORSA FAST RESTAURANT

EMİNÖNÜ **BORSA**

BEYOĞLU **BORSA**

TAKSİM **BORSA**

AKM **BORSA**

BORSA CATERING

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

İstanbul Convention & Exhibition Centre
Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı

BORSA MERKEZ

Fenerbahçe Borsa: Fener Kalamış Cad. No:87
F.Bahçe - İstanbul
Tel.: (0216) 348 77 00(4 Hat)
Fax:(0216) 336 64 60

İstanbul Convention & Exhibition Centre
Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı
Tel.: (0212) 232 42 01 - 02
Fax:(0212) 232 58 56

ajans

Ev hastaneye döndü. Öyle berbat ki durum, soluk alamaz oldum. Durotur yok, karım hasta, Jennychen hasta, Lenchen'in de sinir nöbetleri tutuyor. Doktor çağıramadım. Çağıramıyorum da. İlaca verecek param yok... Sekiz-on gündür çoluk çocuğu ekmekle, patatesle idare ettiydim, bugün bakalım ne yapacağım? Dana'ya yazı yazamadım. Gazeteleri okumaya çıkamıyorum ki, meteliğim yok, ekmekçinin, sütçünün, manavın borcu var bir de başımda. Nasıl kalkacağım ben bütün bu belaların altından, bilmem... **KARL MARX** *(Engels'e yazdığı mektuptan, 1852)*

Baktım ki / Hapı yutmuş çalışkanı onurlusu / Bari ben eğri yola sapayım dedim / Oysa biz gibiler / Bu işte de dikiş tutturamıyor / N'olacak şaştım kaldım // Boş ver diyorum / Kara dumana bak diyorum / Yok oluyor karanlıklar içinde / Kıvrıla kıvrıla / Öyle olacaksın sen de **BERTOLT BRECHT**, Sezuan'ın İyi İnsanı

Dansöz şimdi yere kapaklanmıştı, bacakları birbirinden ayrı, eğilmiş, vücudunu ağır ağır öne sallıyordu, tıpkı gece, küçük bir tren istasyonunda görünmeyen bir elin salladığı sönük fenerler gibi. **JEAN-PAUL SARTRE**, Akıl Çağı

Michael Stipe'ın mahir elleri rap dünyasına kadar eriyor: REM'in solistinin telefon konuşmasında kaydedilen sesi, İngiliz dance ikilisi **Utah Saints**'in yeni albümü "Two"da kullanılacak. New York'lu rap'çi **Kool G Rap**'in albümü "Giacana Story"de yer alacak "Called Onez" isimli parçadaysa Stipe rap yapacak.

Violent Femmes'dan Net'çi hayranlarına albüm müjdesi: Grup, "Something's Wrong" isimli albümünü sedece internetten, Emusic adresinden mp3 formatıyla piyasaya sürüyor. Albüm 22 şarkılık bir tür toplama. Ama içerisinde nadir bulunan ya da hiç yayınlanmayan konser kayıtları, alternatif versiyonlar ve bazı cover'lar (Dylan'dan "Positively 4th Street", Police'den "Every Breath You Take", Claude François'dan "My Way") yer alıyor.

Afghan Whigs'in dağılmasının ardından Twilight Singers isimli grubuyla meşgul olan şarkıcı **Greg Dulli**, şu sıralar Screaming Trees grubundan üç solo albümlü meslektaşı **Mark Lanegan**'la ortak bir proje üzerinde çalışıyor. Yaz bitiminde bir albüm dolusu şarkının ellerinde hazır olacağı söyleniyor.

Wim Wenders 15 yönetmen arkadaşına bir çağrı yaparak 10 dakikalık kısa filmler çekmelerini istedi. "Ten Minutes Older" ismindeki projede yer alması mümkün bazı sinemacılar şunlar: Spike Lee, Bernardo Bertolucci, Mike Figgis, Jean-Luc Godard, Aki Kaurismaki, Jim Jarmusch ve Jiri Menzel... Wim Wenders de bu proje kapsamında "Paris-Texas" filminin farklı bir final versiyonunu çekmek istiyor.

Bu ay içinde **Jeff Buckley**'in günyüzü gören konser kayıtlarına bir yenisi eklenecek. Şimdilik yalnız Fransa ve Avustralya'da yayınlanacak albüm, merhum sanatçının 1995 temmuzunda, Paris'te, Olympia salonunda iki gece üst üste verdiği konserden enstantaneler içeriyor. "Grace" albümündeki şarkıların yanısıra MC5'dan, "Kick Out The Jams", Led Zeppelin'den "Kashmir", Edith Piaf'tan "Je n'en connais pas la fin" gibi cover'lara da yer var.

Depeche Mode'un 30 Ekim tarihinde İstanbul Abdi İpekçi salonunda vereceği dev konserin biletleri satışta. Grubun yeni albümü "Exciter"ı tanıtmak için çıktığı turnenin son ayağı böylece İstanbul olacak. Bilet için acele etmekte fayda var, çünkü 15 Haziran'dan (evet, 15 Haziran) sonra satış yapılmayacak. Üstüne üstlük konser günü de kapıda bilet bulmak mümkün olmayacak.

Squeeze grubunun şeflerinden Glenn Tilbrook, ilk solo albümü "The Incomplete Glenn Tilbrook"u yayınladı. Grup üyesi Chris Difford'un iki sene önce ayrılmasından sonra Squeeze'i ayakta tutmaya çalışan Tilbrook, bu niyetinden caymışa benziyor.

Charlie Haden'ın oğlu Josh Haden'ın grubu **Spain**'in yeni albümü "I Believe" yayınlandı. Yine kederli ve melankolik bir folk albümü.

Robert Wyatt, Londra'nın prestijli festivallerinden Meltdown'ın bu seneki "programcısı" oldu. Her yıl rock dünyasının kalburüstü bir isminin öncülüğünde (mesela geçen sene Scott Walker) düzenlenen festivalin bir kopyası da Lyon'da gerçekleştirilecek. Haziran ayındaki etkinliklerin davetlileri Elvis Costello, Steve Nieve, Tricky, David Gilmour (on yıldan sonra ilk solo konseri olacak), Residents, Terry Riley, Raincoats (sırf bu festival için bir araya geldiler), Mark Eitzel, Babaa Maal, Gorky's Zygotic Mynci (Wyatt onları, onlar da Wyatt'ı çok sever), Bill Laswell, Anja Garbarek, Jack DeJohnette, Sparklehorse'dan Fred Frith.

VASİLİS SALEAS

Bülent Ersoy'u dinlediğim gün

Balkanlar klarnet dünyasının köşetaşlarından Vasilis Saleas, yıllarca barlarda, panayırlarda çaldı, meşhur sanatçılara eşlik etti, Theodorakis'le yaptığı "Litany"yle iyice tanındı. Son albümü "Isimeria"nın ardından, geçtiğimiz ay İş-Sanat Festivali için İstanbul'daydı...

Nasıl başladı müzik hayatınız?

Vasilis Saleas: Yunanistan'ın Mesolongi bölgesinde doğdum, bir yaşımda ailemle Atina'ya taşındık. Ailemin bütün fertleri müzisyendi; biri zurna, biri davul, biri klarnet çalardı. Annemin karnında bile bana ninni yerine klarnet çaldıklarını hisseder gibiydim. Klarneti hiçbir şeyi sevmediğim kadar çok sevdim. Zor bir saz olduğu kanaatindeyim. Herkes gibi ben de hissettiğimi çalmaya çalışıyorum. Hayatta mükemmel diye bir şey yok. Ben de her gün yeni bir şeyler öğreniyorum.

Klarnetteki ilk hocanız kimdi?

Babam. Bana klarnette beş ders verdikten sonra beni kendi halime bıraktı.

Babanızın kayıtları var mı?

Bir sürü kaydı var. Fakat bütün eski kayıtlar gibi zaman içinde kaybolmuşlar.

Bu Türkiye'ye ilk gelişiniz mi?

Evet. Burada bulunmaktan çok mutluyum. Yıllardır Türk müziğini zevkle dinliyorum. Zeki Müren, Bülent Ersoy gibi sanatçıların hayranıyım. Hiç unutmam, Bülent Ersoy'u ilk dinlediğim gün o kadar etkilendim ki, arabamı bir sahil kenarına çektim, teybe kasetini koydum, sesi açtım ve o gece ona klarnetimle eşlik ettim.

Türkiye'deki klarnetçileri tanıyor musunuz?

Mustafa Kandıralı'yla sık sık görüşüyoruz. Yunanistan'a her geldiğinde bana uğramadan gitmez.

Çok çeşitli müzik türlerinde kayıtlarınız var. İlk kayıtlarınızı 14 yaşınızda yapmışsınız...

İlk kaydımı gerçekleştirdiğim günü hiç unutmam. 14 yaşımda, Columbia'ya yaptığım bir kayıttı. O ana kadar herhangi bir stüdyo tecrübem olmadığından çok heyecanlı olduğumu hatırlıyorum. 11 yaşımdan beri klarnet çalıyorum ve devamlı çalışıyorum. İlk olarak panayırlarda çalışmaya başladım, küçük yaşıma rağmen her yerde çalıyordum. Bu yüzden okula devam edemedim. Klarnete adeta aşıktım. Panayırlarda her türlü müzisyenle çalarak geleneksel, yani Yunan halk müziği repertuarımı genişlettim. Daha sonra klarnetimle Kazancidis, Angelopulos, Haris Aleksiu, Yorgos Dalaras gibi isimlere eşlik ettim. Devamında Stamatis Spanndakis, Vangelis Papatanasiu ve son olarak "Litany" albümünü yaptığımız büyük besteci Mikis Theodorakis'le de çalışma şerefine eriştim. Son çalışmam olan "Isimeria"da ise, ben dahil olmak üzere çeşitli sanatçıların eserlerine yer verdik.

Hâlâ panayır ve düğünlerde çalmaya devam ediyor musunuz?

Artık çok nadir, çünkü diğer çalışmalarım ağır basıyor. Panayırları, düğünleri çok sevdiğim halde, konserlerden dolayı gidemiyorum.

Piyasada senelerce panayırlardan barlara her türlü mekanda müzik çaldıktan sonra, bir anda daha nazik, daha titiz bir müzik yapmaya, örneğin Theodorakis'in bestelerini yayınlamaya başladınız. Bu iki ayrı dünyayı nasıl birleştiriyorsunuz?

Bu iki ayrı dünyayı da çok seviyorum. Senelerce bunu hayal etmiştim. Nihayet kendi kendine gerçekleşti.

Hayatınızda gerek insan olarak, gerek müzisyen olarak Roman olmak nasıl bir etki yarattı? Olumlu veya olumsuz yanları var mıydı?

Saleas olarak hiçbir zaman Roman olmamdan dolayı özel bir sıkıntı yaşadığımı hatırlamıyorum. Tam tersine, her zaman sevilen biri oldum. İyi huylu olmamdan herhalde.

Söyleşi: ***Stelyo Berber***

6→

Aslında hepimiz deli olarak doğuyoruz. Yalnız içimizden birkaçı sonuna kadar deli kalıyor. **SAMUEL BECKETT**, Godot'yu Beklerken

Diyorum ki / Umut yok eskilerden / Zaman yapar her şeyi, zaman yıkar / Açıkmış biz gençlere kapılar / Ardına kadar / Ama, hiçliğe götüren kapılar // Onun için ben de boşver diyorum / Kara dumana bak diyorum / Yok oluyor karanlıklar içinde / Kıvrıla kıvrıla / Öyle olacağım ben de **BERTOLT BRECHT**, Sezuan'ın İyi İnsanı

Düşünceler, duygularımızın gölgesidir, ama her zaman daha karanlık ve daha boştur. **NIETZSCHE**

İnsan, çılgınlığıyla aklı icat etmiş olan o çılgın hayvandır. **CASTORIADIS**

Eğer bir şarkının içinde hastalıklı bir şeyler yoksa, söylemeye değmez. **IGGY POP**

Balık birçok kereler daha iğneyi zorladı. Balığın her baş atışında yaşlı adam ipi biraz daha salıyordu. Çok kuvvetli çekmemesi gerekir diye düşündü. Ben acı çeksem de önemli değil. Aklımı başıma toplarım. Ama balık acı çekerse kudurur, deli olur. **ERNEST HEMINGWAY**, Yaşlı Adam ve Deniz

Geçtiğimiz ay Chicago kaynaklı bir haber internet üzerinden kulaktan kulağa yayıldı: "**Lou Reed** 6 Mayıs'ta öldü." Halbuki o sıralarda Lou Amca turp gibiydi, Amsterdam'da Bob Wilson'la birlikte kotardıkları "POEtry" ismindeki sahne gösterisiyle meşguldü.

Türkçeye de çevrilen romanı "Temel Parçacıklar"la birçok ülkede büyük ilgi gören Fransız yazar **Michel Houellebecq**, eylül ayında yeni romanı "Plate forme"u yayınlayacak.

Amerikalı underground punk ve hardcore grubu **Fugazi**, eylül ayında adı henüz belli olmayan yeni albümlerini yayınlayacak.

Beta Band temmuz ayında yayınlanacak "Hot Shots II" isimli "pop" albümlerinin arifesinde Radiohead'le beraber İngiltere ve Amerika turnesine çıkıyor. Radiohead'in yeni albümü "Amnesiac"ın yayın tarihi ise 18 Haziran.

Tıpkı Dean Martin gibi Bing Crosby ekolünden gelen ve rock'n'roll öncesi dönemde Amerika'nın en ünlü şarkıcıları arasında yer alan **Perry Como**, Florida'daki evinde, uyku esnasında 87 yaşında hayatını kaybetti.

Pulp, yeni albümünden altı şarkıyı ilk defa bir edebiyat festivalinde seslendirdi. 24 Mayıs'ta Hay festivalinde gün yüzü gören şarkıların isimleri şöyle: "Weeds", "Bad Cover Version", Trees", "Minnie Timperley", "Sunrise" ve "Wicker Man". Jarvis Cocker ve arkadaşları ayrıca "Common People"ın Krautrock'vari bir intro'yla açılan yeni bir versiyonunu çaldılar, "Little Soul"u 60. doğumgünü vesilesiyle Bob Dylan'a ithaf ettiler. Hay festivaline katılanlar arasında birer konserle Van Morrison ve Suzanne Vega, bir konferansla Bill Clinton, bir şiir matinesiyle Paul McCartney de vardı.

Bob Dylan'a yeni tribute albüm: Başta New Orleans'lı Aaron Neville olmak üzere çeşitli gospel yıldızlarının katılacağı albüm "Pressing On: The Gospel Songs of Bob Dylan" adını taşıyor. Şarkılar Dylan'ın "hıristiyan" döneminden, 1979-80 yıllarında çıkardığı "Slow Train Coming" ve "Saved" albümlerinden alınmış. Bu projeden heyecanlandığı söylenen Dylan, belki bir-iki şarkıda gitar ve armonika çalacakmış.

Thom Yorke, İngiliz Başbakanı Tony Blair'e sıkı geçirme yaptı: "Zannediyorum ki, vatanına ihanet etmekten kendini alamıyor. Salak herifin biri." Radiohead'in yeni albümünde yer alacak "You and Whose Army" şarkısı da iktidara gelen ve kendini seçen insanlara ihanet eden bir adamı anlatıyor.

Universal'den ayrıldıktan sonra bir B-Sides, bir de konser albümüyle kendini nadasa yatıran **Cowboy Junkies**, nihayet yeni stüdyo albümü "Open"ı yayınladı. On şarkıdan oluşan albümde "River Song" üçlemesinin son ayağı "Dragging Hooks" da var.

"Easy-listening" ikonu **Burt Bacharach**, müziğin Nobel'i sayılan Polar Müzik Ödülü'nü kazandı. İsveç kralı Carl XVI Gustav tarafından canlı yayında verilen ödülü alan Bacharach için ödül komitesi "çağdaş müziğin önde gelen mimarlarından biri" dedi. bu sene Bacharach'la beraber elektro-müziğin öncüsü Karlheinz Stockhausen ve synthesizer'ın piri Robert Moog da hak kazandı. Polar Müzik Ödülü'nü daha önce kazananlar arasında Bob Dylan, Bruce Springsteen, Paul McCartney, Elton John, Ray Charles ve Ravi Shankar var.

Mercury Rev'in merakla beklenen beşinci albümü "All Is Dream" yaz sonunda piyasaya çıkacak.

Aralarında Tom Waits, Randy Newman ve Heart grubunun olduğu bir grup sanatçı, Metallica'nın izinden giderek, Napster benzeri faaliyet sürdüren **mp3.com** sitesine dava açıyor.

Dadacılardan sitüasyonistlere, Frankfurt filozoflarından punk'lara uzanan bir "20. yirminci yüzyıl gizli tarihi"ni kapsayan **"Ruj Lekesi"** oyunlaştırılıyor. Rock yazarı Greil Marcus'un aslında oyunlaştırılmaya hiç müsait olmayan uzun makalelerden oluşan incelemesinin sahneye aktarımını Teksas - Austin'den Rude Mechs oyuncuları üstlenmiş. Oyunun karakterleri arasında Johnny Rotten, Guy Debord, Malcolm McLaren gibi tanıdık simalar var.

Tindersticks'in yeni albümü yayınlandı. 22-23-24 Haziran'da H2000 festivalinde test edeceğimiz sekiz yeni şarkıdan oluşan albümün adı "Can Our Love..."

CENK TANER

Ev hali

1990 doğumlu Kesmeşeker, on yıllık macerası boyunca hep "dipten ve derinden" gitti. Kesmeşeker'in lokomotifi Cenk Taner, şimdi grubu tatile çıkardı. Artık sadece elinde akustik gitarı, önünde mikrofonu var. Yeni albümü "İzin Vermedi Yalnızlık" üzerine, Cenk Taner'le oturduk; hem Kesmeşeker'i, hem de yeni albümünü konuştuk.

Kesmeşeker'in on yıllık yolculuğunu bugün nasıl değerlendiriyorsun?
Cenk Taner: İlk yola çıktığımızda gençtik ve heyecanlıydık. Kesmeşeker'i hep uzun soluklu bir grup olarak kuruyordum kafamda, biraz da benim grupçuluk anlayışımdan dolayı. Beatles'ı dinleyerek bu işe başladım. Bu devamlılık hali hem bir temenni hem de bir düsturdu ve o zaman için olur, olmalı gibi görünüyordu.
Ama Kesmeşeker deyince ilk akla gelen şeylerden biri de, neredeyse her albümde yaşanan kadro değişiklikleri oldu...
Bizden kimse atılmadı. Tüm müzisyenlerin hayat takvimleri hep grubun takviminden önde oldu. Bunun için onları suçlamak yersiz olur. Okullar, askerlikler, yan grup projeleri, iş öne geçti hep. İnsanlara bu devamlılık durumu ağır geldi. Grup olabilme işi zorlaştıkça daha çok kapandık galiba. Türkiye'de grup olabilmek çok zor bir şey. Grupta tüm çalanlar sağolsun, ama o dönemlerde üslûp ve sound anlamında benim hayal ettiğim Kesmeşeker'e çok ters düşecek müzisyenler de yer aldı. Başka bir ülkede müzik yapıyor olsaydım ve müzisyen alternatiflerim olsaydı, bu arkadaşları gruba çağırmazdım. Kafamda başka bir Kesmeşeker sound'u vardı, onu hiç bulamadık. Grup olabilmek için aynı şeyleri hissetmek ve paylaşmak gerekiyor.
Hep sound'dan bahsediyorsun ama, Kesmeşeker'de genellikle şarkı sözlerinin ön planda olduğu hissediliyordu...
Evet, benim için söz ön planda oldu hep. Bob Dylan, James Taylor, Tom Petty gibi ozanlara yakın hissettim kendimi. Rolling Stones'dan, özellikle de Richards'dan rock'n'roll tarafımı aldım.
Hep elinde siyah Fender Telecaster'ıyla göründün...
Dinlediğim, örnek aldığım tüm adamlar Telecaster çalıyor: Springsteen, Neil Young, Dylan, Keith Richards...
Solo albümünde ne bas var ne davul. Bu çizgide bir albüm fikri ne zaman ortaya çıktı?
"İnsülin" albümünde bu çizgide birkaç parça vardı. Bu albümün tohumu kafama o zamanlarda düştü. Grup yürümüyordu, ben de evde bu projeye yoğunlaştım. Bu albüm bir "ev hali" albümü. Çok sessiz ve sakin bir albüm. Bir itirafname gibi, çok kişisel. Bu bir nevi soyunmak gibi. İtiraf edip arınıyorsun, gizlin saklın kalmıyor.
Kesmeşeker ve Cenk Taner dinleyicisi hakkında neler biliyorsun?
Sessiz, sakin, kendi halinde insanlar... Bu koşuşturma telaşıyla derdi olanlar. Her kesimden ve yaştan dinleyicisi oldu Kesmeşeker'in... Mesela bizi hep göz önünde istediler, ama klibimiz olmadığı için de çok mutlu oldular. "Kimseyle paylaşmayalım, benim grubum olarak kalsın" hali oldu hep.
Son dönemlerde Kesmeşeker çok az konser verdi. Artık tek başınasın ve elinde akustik gitarın... Daha çok konser verme durumu söz konusu mu?
Pek bir şeyin değişeceğini sanmıyorum.
Kesmeşeker ne olacak peki?
Yeni ve taze bir enerjiye ihtiyacı var. Şu anda ne olacağını bilmiyorum. Gerçi bas ve davulla çalmayı özlüyorum ama...

Söyleşi: ***Sarp Keskiner***

Şehbender Sok. No:3 Asmalımescit
Tünel Beyoğlu 80040 İstanbul
Tel: (212) 292 73 68
e-mail: babylon@turk.net

babylon Haziran'01

www.babylon-ist.com

Secret Tribe featuring Mercan Dede (Montreal – İstanbul)

1 Haziran Cuma - 2 Haziran Cumartesi

DJ Yakuza & Murat Uncuoğlu (İstanbul)

8 Haziran Cuma

Yannis Saoulis – Neos Cosmos – Yeni Dünya: Rembetika'nın Efkarı ve Esrarı

9 Haziran Cumartesi

Groove Collective (New York)

15 Haziran Cuma - 16 Haziran Cumartesi

Balkan Messengers (Sofya-İstanbul)

20 Haziran Çarşamba

Kangroove (İstanbul)

22 Haziran Cuma

La Noche Con Las Estrallas & Ayhan Sicimoğlu (İstanbul)

23 Haziran Cumartesi

(İstanbul)

Laço Tayfa > 6 Haziran Çarşamba

Selim Sesler ve Trakya'nın Sesi > 7 Haziran Perşembe

Cahit Berkay Film Müzikleri Grubu > 13 Haziran Çarşamba

Hasan Cihat Örter > 14 Haziran Perşembe

Serotonin Antikriz Performansları II > 27 Haziran Çarşamba

İSTANBUL KÜLTÜR VE SANAT VAKFI ULUSLARARASI İSTANBUL CAZ FESTİVALİ CAZ
6-21 Temmuz

Radikal · TOTAL İletişim · TURK•NET · RADIO XI-GEN FM 95.9 İSTANBUL · "Açık Radyo." 94.9 · MAS

alo!

David Byrne

David Byrne'ün iki kanadının birinde Talking Heads'den solo çalışmalara, 70'lerin ortasından bugünlere uzanan mükemmel albümler var. Diğer kanadında ise, sahibi olduğu Luaka Bop: Susana Baca, Tom Zé, Jim White gibi isimleri barındıran, dünya müziğiyle iştigal eden plak şirketi... Byrne'ün yeni albümü "Look Into The Eyeball"u dinler dinlemez kendisine alo dedik, 20 dakikada pek fazla muhabbet koyultamadık, kusura bakmayın "psycho killer qu'est-ce que c'est?" diye de soramadık, hatta mecburen Guardian ve New York Times'dan dolgu malzemesi niyetine bir-iki soru cevap aparttık... Fakat konu dünya müziğine gelir gelmez gözlerinin ışıldadığını telefonda bile farkettik, asıl o konularda konuşmak istediğini anladık. Konuşması şart değil, zaten yazmış: New York Times'da yayınlanan manifesto misali makalesini ilişikte sunuyor, sizleri David Byrne'le başbaşa bırakıyoruz...

ANNENİN YEMEĞİNİN YANINA KOLA

New York Times'da yayınlanan "Dünya Müziğinden Nefret Ediyorum" başlıklı makalenizde, "her ülkede kendi kuşaklarını ifade eden özgün seslerin ortaya çıktığını ve bu müzisyenlerin kendi ülkeleri dışında da etkili olmaya başladığını" söylüyorsunuz ve örnekler arasında Türkiye'yi de sayıyorsunuz. Bu tespiti yaparken Türkiye'den aklınızda olan belirli isimler var mıydı, yoksa sadece bir genelleme miydi bu?

David Byrne: Bir genelleme değildi. Türkiye'de bulunduğum sırada dinlediğim plaklar oldu. Bazıları yeni, bazıları daha eski şeylerdi. İsim hafızam biraz zayıf, ama yenilerden hatırladığım Sezen (Aksu) diye bir şarkıcı vardı, bir de 70'li yıllardan Barış Manko... Daha geleneksel müzik yapan sanatçıları da dinledim, ama şimdi hatırlayamıyorum. Beni daha çok ilgilendiren müzisyenler, geleneksel müzik yapanlar değil, farklı tarzları, üslûpları bir araya getirenler. Barış Manko bu bakımdan dikkat çekiciydi.

Türkiye'ye iki kez geldiniz, edindiğiniz izlenimleri aktarmak ister misiniz?

Hayır. *(kahkaha atıyor)* Hayır, çünkü, Türkiye'yi çok seviyorum ve fazla turistik hale gelmesini istemem. Zira, öyle olduğu takdirde bazı güzellikler fena halde tahrip ediliyor. Onun için turistik reklam gibi olabilecek şeyler söylemekten kaçınıyorum.

Robert Wilson'la 1985'te yaptığınız "Music For Tne Knee Plays"deki "Social Studies"de bir kültürü özümsemenin yolunun o kültürün yemeklerini yemekten geçtiğini söylüyordunuz. Türkiye seyahatlerinizde, bu yöntemi uyguladınız mı?

(gülüyor) Türkiye kültürünü özümsediğim söylenemez, genellikle yemeklerden çok "meze" denilen iştah açıcılardan yedik, nefis şeyler o mezeler. Ayrıca taze sebze ve deniz ürünlerinden yedik bol bol. New York'ta öyle şeyler pek bulunmuyor. Gerçi harika Türk restoranları var, ama İstanbul'daki gibi olmuyor.

"Vanity Fair" dergisi vaktiyle "ünlülerin buzdolapları" diye bir haber yapmıştı. Sizin buzdolabınız da yer almıştı ve içindeki yiyecekler arasında ev yapımı turşuşu vardı. Evde turşu mu kuruyorsunuz?

(kahkaha atıyor) Birisi getirmiş olmalı. Ben yapmıyorum. Zevkle yiyorum, o ayrı.

"Gılgamış Destanı"na ilgi duyduğunuzu okuduk birçok yerde...

Evet, "Gılgamış"ı sinemaya uyarlamayı düşünmüştüm, hatta düşünmekten öteye geçip bir proje haline getirmiştim birkaç yıl önce. Çağdaş versiyonunda, "Gılgamış"ın arka planı olarak sanayi devrimini düşünmüştüm. Fakat maliyeti yüksek çıktı, çok büyük bir bütçe gerektiriyordu. Dolayısıyla projeyi rafa kaldırmak zorunda kaldım. Belki de yeniden ele alabilirim. Çünkü "Gılgamış Destanı" zaman ötesi. Her zaman çağdaş olan bir öykü. Seksî, şiddetli, felsefî, müthiş bir hikaye.

World music şöyle bir şey: Çocuklar, annelerinin pişirdiği geleneksel yemeğin yanında kola içiyorlar. Birini ya da ötekini seçmeye mecbur hissetmiyorlar kendilerini. Bir karışım yapıyorlar, kendilerine iyi geleni, hoşlarına gideni seçiyorlar.

Yeni albümünüz "Look Into The Eyeball"un ilk şarkısı "UB Jesus"ta takıldığımız bir dize var: "I can tell your name by the markings on your face". (Yüzündeki işaretlere bakıp ismini söyleyebilirim.)

Eveet, bu ne anlama geliyor? *(gülüyor)* O şarkıyı yazarken şunu tahayyül ediyordum: Kabile işaretlerinin çağdaş karşılıkları neler acaba? Belki görünmez işaretler, ama yine de görebiliriz. Bu nasıl geliyor size?

Güzel geliyor...

Gerçekten inanıyor musunuz? Şarkıda demek istediğim bu...

Geçenlerde burada yayınlanan bir kitapta ("Yeni Şehir Notları" - Can Kozanoğlu) merkez sağ politikacıların dudak hareketlerini konu alan bir bölüm vardı, sizin şarkınızı çağrıştırdı bize...

Öyle mi? Çok ilginç... Politikacıların yüz ifadelerini maymunların ifadeleriyle karşılaştırarak çözümlemek mümkün. Birbirlerine çok benzer ifadeleri var. New York'ta bir haber fotoğrafları sergisi düzenleyeceğim önümüzdeki günlerde. O sergide genellikle politikacı suratları var. Sağcı politikacıların garip, ritüelleşmiş jestleri var. Özellikle söylev çekerken veya televizyonda rol yaparken... Bir tür modern dans yapıyorlar.

Söz politikaya gelmişken, biraz Amerikan seçimlerinden bahsedelim mi?

Seçim arifesinde binlerce poster yapıştırdım duvarlara, üzerinde George W. Bush ve Al Gore'un resimlerinin olduğu binlerce poster... Laf da şuydu: "Hadi ordan!" İkisinin de Başkanlık gibi bir mevkiye layık olmadıklarını düşünüyorum. New York'ta, Los Angeles'ta, Chicago'da her yere bu posterlerden astım. Kim olduğumu farkeden olmadı. *(gülüyor)* Bush'a ifrit oluyorum, ama Clinton'a sempati duyduğumu da söyleyemem.

Demin yüz ifadelerinden söz ederken aklımıza gelmişti, Samuel Beckett'la aranız nasıl?

Birkaç kısa öyküsünü okudum sadece, oyunlarının birçoğunu seyrettim ama. Oyunlarını çok seviyorum.

Yüzünü, onun yüzündeki "işaret"leri nasıl buluyorsunuz?

Müthiş bir yüz. Harika. Yazdıklarına tıpatıp uyuyor. Bu bir klişe gibi gelebilir, ama yüzü yazdıklarına cuk oturuyor. Bir kasting yapılsa, "bu yazarı kim oynar?" dense, tek seçenek kendisi. Onu ondan daha iyi canladıracak birisini bulmak mümkün değil.

Bu albümde de, geçen albümde olduğu gibi yaylı çalgılara düşkünlüğünüz göze çarpıyor...

Yaylı çalgıların dramatik duygusal sıcaklıklarıyla drum'n'bass'ın bedensel tarafını ve groove'unu bir araya getirmeyi seviyorum. Hayal kırıklığına uğrayanlar olacağını biliyorum, ama elden ne gelir? *(gülüyor)*

"UB Jesus" hem gospel gibi, hem değil...

O benim anti-gospel şarkım. Ya da şöyle, bir gospel şarkısı, ama herkesin İsa olduğu bir gospel. Bir bakıma gerçek bir gospel şarkısı, fa-

→9

kat bir yandan da anti- gospel.

Dinle aranız nasıl, dinî eğitim almış mıydınız?

Bir parça. Çok güçlü olmasa da, bir dinî eğitim gördüm.

O eğitim sizin hayata, dünyaya bakışınızı etkiledi mi?

Evet, sanırım etkiledi. Din, hayatımın bir noktasında başkaldırdığım, isyan ettiğim bir şey oldu, başka bir safhada ise hakikaten güzel yanları olduğunu farkettim, dolayısıyla bir kısmını benimsedim, bir kısmınıysa reddettim.

Ailede bir Quaker mezhebi geleneği var galiba?

Bir aile geleneği değil. Annem sonradan katıldı Quaker'lara. Son 10-15 yılda benimsediği bir şey. Ailem İskoç asıllıdır, ben küçükken gelip yerleşmişler Amerika'ya. Dindar olmamalarına rağmen İskoç geleneğini sürdürdüler, dünyaya bakış, ahlâk konularında kuzey geleneğini sürdürüyorlar.

Aksanınızdan İskoç asıllı olduğunuz anlaşılmıyor...

Berbat bir İskoç aksanım vardı. Fakat kısa zamanda kayboldu. Anneminbabamınki ise değişmedi. Arkadaşlarımla konuştuklarında resmen tercümanlık yapmam gerekiyordu.

"Neighborhood" adlı şarkıda anlattığınız kendi mahalleniz mi?

Evet, yetiştiğim mahalle hakkında bir şarkı o. Greenwich Village'da büyüdüm ben. Fakat sonra oradan taşınmak zorunda kaldık, çünkü ev sahibi kirayı arttırdı, o kadar çok arttırdı ki, orada oturmaya bütçemiz yetmedi. Her gün aynı insanları görürdüm, köpeğini dolaştıran adamdan, köşedeki dükkanda çalışan adama, o tür bir şey...

"Zenginler zengileşiyor, fakirler fakir kalıyor" diye bir dize var "Neighborhood"da...

Öyle değil mi? Hele son zamanlarda hep öyle, zenginler zenginleşiyor, fakirler fakir kalıyor.

Albümde "Revolution" (Devrim) isminde bir şarkı var. Şu dizeler dikkatimizi çekti: "When she sings revolution is near, when she wakes revolution is here" (O şarkı söyleyince devrim yakın, o uyanınca devrim hazır). Bu sözleri biraz açabilir misiniz?

Devrimin silahla değil, sevgiyle, aktif bir güzellikle gerçekleşebileceğine dair bir şarkı yapmak istiyordum. Güzel bir şarkı, bir insanın düşünme biçimini değiştirebilir. Siz uykudayken yavaş yavaş zihninize yerleşir... Ertesi gün uyandığınızda başka türlü düşünürsünüz, başka türlü hissedersiniz. Benim o şarkıyla önermek istediğim buydu: Devrim böyle gerçekleşebilir. Devrim yapmanın çok daha güzel bir yolu bu bence, ne dersiniz? *(gülüyor)*

Bu, Wim Wenders'in "Easy Rider" için söylediklerini çağrıştırıyor: "Easy Rider, politik olduğu için güzel değil, güzel olduğu için politik..."

Çok güzel. Wim Wenders harika laf etmiş. Tamamen katılıyorum. "Easy Rider"ı hep bir motosiklet filmi gibi düşünmüştüm. Bir zamanlar bir sürü motosiklet filmi vardı, Hell's Angels türü filmler... Drive-In'lerde seyrederdik. Hemen hepsi özgürlük temasını işlerdi. Ama çoğu ticarî amaçla yapılmış sade suya tirit şeylerdi. Ama çocukken hepsini severdik. "Easy Rider"ı da pek ciddiye almamıştım. "Bir motosiklet filmi daha" gibi düşünmüştüm... Wim Wenders'in sözleri öyle olmadığını gösteriyor.

"The Great Intoxication" (Büyük Zehirlenme) adlı şarkıda, "ayıkken hiç TV seyretmem" (I never watch TV except when I'm stoned) diyorsunuz...

Ya, evet. Aslına bakarsanız, pek fazla TV seyretmiyorum, ayık veya sarhoş kafayla... Çoğunlukla gecenin geç vaktinde, birkaç kadeh içmişsem bakıyorum televizyona.

En çok sevdiğiniz program hangisi?

"Simpson'lar". Benim favorim "Simpson'lar". Genellikle video kaset kiralayıp eskilerini seyrediyorum. TV programlarını takip edemiyorum, hangisi hangi saatte bilmediğim için kaçırıyorum. Dolayısıyla, bir yıl filan arkadan geliyorum televizyon programlarında. Bugünlerde geçen yılın programlarını seyrediyorum.

"Simpson'lar"da sizi çeken ne?

Aynı anda birçok düzeyde işleyen bir program "Simpson'lar". Dolayısıyla 11 yaşındaki kızım da seyredip zevk alabiliyor, tabii esprilerin ancak yarısını kavrayabiliyor. "Simpson'lar" çok nitelikli ve etkili bir popüler kültür eleştirisi ve yıllardır kalitesini koruyor.

Siyasal bir tarafı da var...

Var tabii. Birçok politik programdan çok daha ciddi ve önemli siyasî yorumlar, eleştiriler içeriyor.

"Broken Things" adlı şarkı gündelik hayattan, gündelik eşyalardan ve işlerden bahsediyor, ama bütün bunları mecazileştiriyor, en sıradan şeyleri birer düşünce nesneleri haline getiriyor...

Evde tamirat yaparken yazdığım bir şarkı o. Bir gün, bir öğleden sonrayı, elimde alet edevat, tamirat yaparak geçirmiştim. Pikabı, teybi, yerinden çıkan bir kapı kolunu onarmaya çalışmıştım. İşte o gün yazdım "Broken Things"i.

Patti Smith'in gitaristi Oliver Ray, rock'u polaroid fotoğraflara benzetiyor. Sizce de öyle mi? Şarkı sözlerinizde polaroid bir hava var...

Evet, bir bakıma öyle. Rock polaroid fotoğraf gibi: Gündelik hayatın sıradan ve gelip geçici enstantanelerini donduruyor. Ve o karelerden ilelebet sürebilecek mecazlar çıkıyor.

"The Accident" adlı şarkıda olay mahalline gelen bir TV ekibinden bahsediyorsunuz...

O şarkıyı üç sefer yazdım, albümdeki üçüncü hali. Bir gönül ilişkisini bir kazaya benzeten bir şarkı yapmak istemiştim. Bir TV ekibi olay yerine geliyor; yerde cam kırıkları, altüst olmuş bir ev... Ama tabii söz konusu olan bir ilişki, kaza geçirmiş bir ilişki.

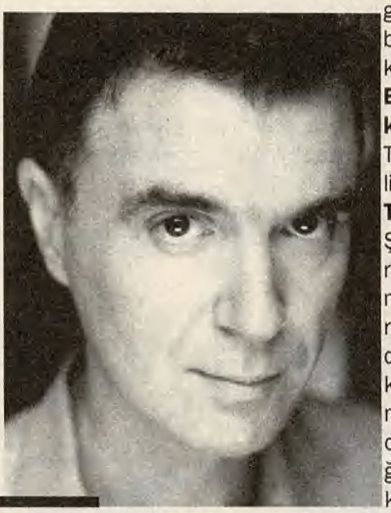

Evliliğiniz nasıl gidiyor, şarkıdaki gibi bir kaza oldu mu?

Toz pembe bir ilişki değil tabii ki. Bütün evliliklerdeki gibi bizimkinde de hır-gür oluyor.

Terapi gördüğünüzü okuduk, nasıl oldu o?

Şip-şak bir çözüm istediğim için gittim. Terapiye girmenin arabayı tamirciye götürmek gibi bir şey olduğunu düşündüm. "Sorun şu, çözüm de bu" demelerini bekledim. Öyle olmadı. Belki biraz rahatlattı, o kadar. Sorunlarımı çözdüğünü söyleyemem. Ayrıca, çözüm isteyip istemediğimden de emin değildim. Sanatsal yaratıcılığın kaynağının acı çekmek olduğu yolundaki efsaneyi onaylıyorum. Acı kaynağı ortadan kaldırılırsa, yaratıcılık sürdürülebilir mi? Psiko-analiz lobotomi gibi, beyindeki sinir liflerinin kesilmesi gibi bir şey. Beyninin traşlanmasını kim ister ki?

Seçim arifesinde binlerce poster yapıştırdım duvarlara, Bush ve Gore'un resimlerinin olduğu binlerce poster. Laf da şuydu: "Hadi ordan!" New York'ta, Los Angeles'ta, Chicago'da her yere bu posterlerden astım. Kim olduğumu farkeden olmadı.

"World music"e, dünya müziğine sardırmanız nasıl oldu?

Benim için çok ilham verici, çok heyecanlı bir şey dünya müziği. Amerika'da ya da başka yerlerde yapılan pop müzikten çok daha heyecan verici. Dolayısıyla benim plak koleksiyonumun bir parçası, dinlediğim müzik "world music". Kendi yerel gelenekleriyle global pop diyebileceğimiz müziği bir araya getiren, içiçe geçiren müzisyenlerin kendi kuşaklarına bugünün hayatı, dünyası hakkındaki düşüncelerini, duygularını iletmeleri çok hoşuma gidiyor.

"World music" kimilerine göre enternasyonalist, kimilerine göreyse kolonyalist. Siz birinci yorumdan yanasınız galiba...

World music bence şöyle bir şey: Çocuklar, annelerinin pişirdiği geleneksel yemeğin yanında kola içiyorlar. Müzikleri böyle bir durumu yansıtıyor. Birini ya da ötekini seçmeye mecbur hissetmiyorlar kendilerini. Yerel yiyeceklerini bırakıp sadece hamburger yemiyorlar. Bir karışım yapıyorlar, kendilerine iyi geleni, hoşlarına gideni seçiyorlar.

70'lerin sonunda Blondie, Suicide ve Ramones gibi grupların sahneye çıktığı ünlü punk mekanı CBGB'de sesinizi duyurmuştunuz. Talking Heads'i o gruplardan ayırt eden neydi?

O alemde groove'u olan tek grup bizdik... Sahnedeki hallerimize gelince, şimdi şaşıp kalıyorum. İnsanlarla yüz yüze konuşmakta güçlük çeken biriyim, öyle bir mizacım var, fakat sahneye çıkıp çığlıklar atıyordum. Sosyal huzursuzluklarım vardı, cinler başıma çıkıyordu, bağırıp çağırmak iyi geliyordu, cinleri kovuyordum.

Şimdiki durum nasıl?

Aslına bakarsanız, durum aynı durum. Talking Heads'le çok içine kapanık bir insan olarak sahnede zıp zıp zıplıyor, kendimi bir salak, bir enayi haline getiriyordum. Şimdi de, dünyada salsa yapacak veya Brezilya müziğini becerecek en son insan olmama rağmen, böyle yapıyorum. Fakat bana iyi geliyor.

Eminem'i nasıl buluyorsunuz?

Benim ilgimi çekmiyor. Bir vodvil sanatçısı o. Ve büyük bir şirket tarafından ambalajlanmış bir isyanı ciddiye almakta zorlanıyorum.

Talking Heads'in yeniden bir araya gelmesi tekliflerini nasıl karşılıyorsunuz?

Bu, birine eski karınla yeniden evlensene demeye benziyor. "İyiydiniz, niye yine beraber olmuyorsunuz?" türünden bir teklif. Ciddiye alınacak bir tarafı yok.

Söyleşi: ***Yücel Göktürk***

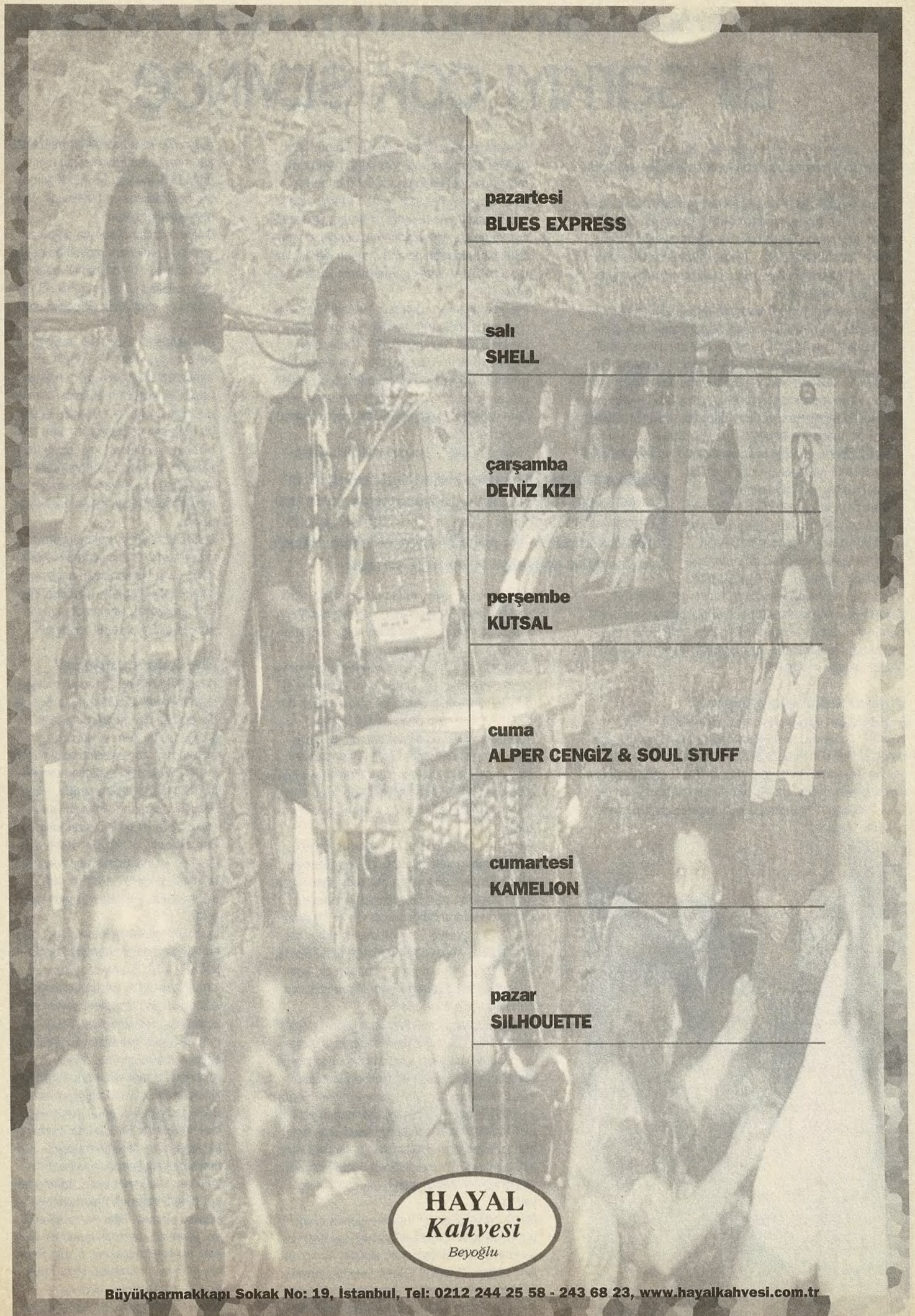
pazartesi
BLUES EXPRESS
salı
SHELL
çarşamba
DENİZ KIZI
perşembe
KUTSAL
cuma
ALPER CENGİZ & SOUL STUFF
cumartesi
KAMELION
pazar
SILHOUETTE
HAYAL
Kahvesi
Beyoğlu
Büyükparmakkapı Sokak No: 19, İstanbul, Tel: 0212 244 25 58 - 243 68 23, www.hayalkahvesi.com.tr

DAVID BYRNE YAZDI: **DÜNYA MÜZİĞİNDEN NEFRET EDİYORUM**

Bir şarkıyı çok sevince

Dünya müziğinden nefret ediyorum. Bu konu üzerinde yazmamın istenmesinin sapkın sebeplerinden biri de bu galiba.

"Dünya müziği", pop'tan geleneksel müziğe hatta klasiğe kadar, her tür "gayrı Batı" müziği kapsayan bir terim olarak kullanılıyor. Bir pazarlama etiketi olduğu kadar "sahte" bir müzikal terim. Ayrıca, müzik marketlerinde nereye konulacağı bilinemeyen plaklar için münasip bir reyon işlevi de görüyor.

O reyonda neler yok ki? Hint film müziği gibi en aleni ticarî şeyler (en iyi bilinen örneği Asha Bhosie adlı şarkıcı), Brezilya'nın ultra-rafine, süper-kozmopolit sanatsal pop'u (Caetano Veloso, Tom Zé, Carlinhos Brown), Bulgaristan'ın eskiden devlet güdümünde olan folklor korosunun klasik müzik eğitiminden geçmiş Sovyet dönemi bestecileri tarafından yapılmış düzenlemelerini seslendirdikleri albümleri (Le Mystère des Voix Bulgares), uyuşturucu tacirlerine güzelleme yapan Teksas ve kuzey Meksika şarkılarını söyleyen gruplar (Los Tigres del Norte) yan yana duruyor.

Selena'nın, Ricky Martin'in, Makarena kralları Los Del Rio'nun milyonlarca satan albümlerinin yanında, Tayland'ın dağlık bölgelerindeki kabilelerin müziğini bulmak mümkün. Bu, deyimin tam manasıyla "elmalarla armutları toplamak" değil mi? Dolayısıyla, katıksız bir demokrasi açısından, yani bütün müziklerin –satış rakamları ve üretim kalitesi bir yana– eşit olduğu noktasından bakıldığında, bunun müzikal bir ütopya olduğu söylenebilir.

O halde neden şikayetçiyim?

Tecrübelerime dayanarak şunu söyleyebilirim: "Dünya müziği", sanatçıları veya müziklerini, kendi hayatımızla kurduğu ilişkiden koparmak, soyutlamak maksadıyla kullanılan bir terim haline geldi. Bu, o "şey"i egzotik ve dolayısıyla şirin, tuhaf, ama güvenilir olarak sunmanın bir yolu. Zira egzotik güzeldir, ancak hayatımızla ilişkisizdir, muteber değildir.

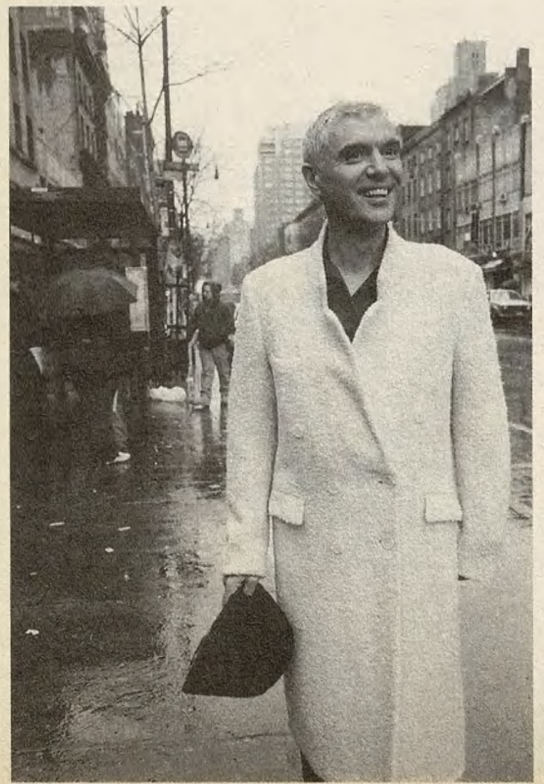

"Onlar", eşyanın tabiatı gereği, "bizim" gibi değiller. Dünya müziği teriminden nefret etmemin sebebi galiba bu. Çünkü bu terim "biz" olmayan her şeyi "onlar" olarak sınıflıyor. Bu sınıflama mantığı bir grubu, bir sanatçıyı, Amerikan televizyonunda sergilenenden farklı bir kültürden gelen bir insan olarak, yaratıcı bir birey olarak görmemenin kolaycı bir yolu.

İngilizce olmayan veya bu yılın Anglo-Batı evrenine uygun bulunmayan her şey için kullanılan bir etiket "dünya müziği". (Dolayısıyla, Ricky Martin'in müzikal getto'nun dışına çıkmasına izin veriliyor, bir süre için tabii. Gelecek yıl ne olur, kim bilir? Eğer tutmayan bir albüm yaparsa, salsa veya Latin pop'u reyonuna geri gönderilir.)

"Dünya müziği", Batı pop kültürünün hegemonyasını pekiştirmenin pek de rafine olmayan bir yolu. "World music", dünya müziğinin büyük çoğunluğunu getto'laştırıyor. Cesur ve cüretkâr bir hamle, beyaz adam!

Fazlasıyla aşina olduğunuz kişileri, kızkardeşinizi, iş arkadaşınızı veya karınızı egzotize etmekte fayda var. Fakat bunun haricinde insanları ve kültürleri egzotik olarak görmek, araya mesafe koyan bir mekanizmadır ve genellikle sömürüye ve ırkçılığa yol açar.

Dünyanın dört bir yanında müthiş müzikler yapılıyor. Hattızatında, şimdilerde "dünya müziği" olarak tanımlanan müzik, nicel olarak bütün diğer türlerden daha fazla üretiliyor.

"Dünya müziği" dediğimiz zaman, bu gezegende yapılan müziğin yüzde 99'undan bahsediyoruz. Çokuluslu bir sürü şirketin yaptığı gibi, müzikal yaratıcılığın Batı pop'unun tekelinde olduğunu düşünmek tuhaf kaçmıyor mu?

Gerçek şu: Batı pop'u, müziğin fast food'u. Ve Batı pop'u geleneği dışında, o geleneğin içinde yapılanlara kıyasla çok daha ilginç, çok daha heyecan verici bir yaratıcılık mevcut. Orada o kadar müthiş sesler var ki, hiçbir zaman tam manasıyla tanımamız mümkün değil. Mesela, Afrika'da öyle gitar grupları var ki, imkan bulsalar, herhangi bir pop, rock, soul, funk veya disko müziği kadar ilham verici ve harekete geçirici olabilirler.

Beni asıl heyecanlandıran şu: "Dünya müziği" müzisyenleri, global (Batı?) müziğin unsurlarını inceleyip, bunların içinden kendi işlerine yarayanları alıp, o unsurları yeniden icat edip kendi amaçları doğrultusunda yeniden bir araya getiriyorlar. Ve dolayısıyla tamamen yeni bir şey yaratıyorlar. (Geçenlerde Femi Kuti, tıpkı babası Nijeryalı büyük müzik dahisi Fela Kuti gibi kısmen Coltrane, kısmen James Brown ve tamamen Afrikalı olan harika bir konser verdi.)

Müzik dinleyiciliğimizi İngilizce pop'la sınırlı tutmanın ömür boyu aynı yemeği yemeye karar vermekten bir farkı yok. Holiday Inn'in reklam sloganı "Sürpriz! Sürpriz yok!"un güvenceli bir tarafı var galiba. Genellikle çok aptalca şeyler söyleseler de, rock'u ve şimdi de techno ve rave'i eleştiren muhafazakâr müzik eleştirmenlerinin haklı olduğu bir konu var: İyi müzik gerçekten başkaldırıdır ve tehlikelidir. Tanrılara şükürler olsun!

Doğru müziği hayatınızın doğru zamanında dinlemek radikal bir değişimi, tahripkâr bir davranışı, hatta faşist politikayı esinlendirebilir. Bazen üçünü de aynı anda gerçekleştirebilir.

Öte yandan, müzik aşkı, sevgiyi, dinsel coşkuyu, katartik boşalmayı, toplumsal dayanışmayı ve hayata başka bir boyuttan bakmayı esinlendirebilir. Başka bir zamanın, başka bir mekanın ve başka ve daha iyi bir evrenin mümkün olduğu duygusunu verebilir. Kırık bir kalbi onarabilir, bir gözyaşına omuz verebilir, kimse anlayış göstermediğinde yoldaşlık yapabilir.

Öyle anlar olur ki, bulunduğumuz yerden uzaklara ışınlanmak isteriz, daha önce hiç karşılaşmadığımız fikirlerle iştigal etmeyi arzularız. Eğer bizi ışınlayacak şey kendi mahallemizden çıkmıyorsa ne yapmalı?

Niye kafaya takıyoruz?

Kendi küçük köylerimizdeki müziğin dışındakilere ilgi göstermek, öyle iddia edildiği gibi "kültürel turizm" değil. Çünkü bir kere o müzik size nüfuz etti mi, sizi yüreğinizden yakaladı mı, sonsuza dek değiştiniz demektir. Tabii ki hiç etkilenmeden, kılınız bile kıpırdamadan dinleyebilirsiniz –tıpkı bir turist gibi. O sizin kaybınız. Gerçek şu ki, o müziğin kimi örneklerini bir müddet dinlerseniz, kuvvetle muhtemeldir ki, sözlerin çoğunu anlamasanız bile, egzotik gelmeyecektir.

İnsanları egzotik bulmanın cool olduğu tek durum, söz konusu kişinin kızkardeşiniz, iş arkadaşınız veya karınız olmasıdır. Bazen fazlasıyla aşina olduğunuz kişileri, şeyleri egzotize etmekte fayda var. Fakat bunun haricinde insanları ve kültürleri egzotik olarak görmek araya mesafe koyan bir mekanizmadır ve genellikle sömürüye ve ırkçılığa yol açar. Belki naif gelecek ama, şuna inanmak istiyorum: Bir kültürün herhangi bir veçhesini –örneğin müziğini– sevmeye başladığınızda, o kültürün insanlarını küçümsemeniz, azımsamanız, onlara tepeden bakmanız söz konusu olamaz. Eğer kendi şehrinizin, ülkenizin dışından gelen bir şarkıyla duygulanmışsanız, o kültürün insanlarıyla bir ortaklık tesis etmiş olacağınıza inanmak istiyorum.

Ben o zevkle seve seve zehirlenmiş

12→

bulunuyorum. O kültürlerin müziğiyle ve insanlarıyla az da olsa bir özdeşlik kurabiliyorum. O müziği yapanlarla tıpatıp aynı duyguları yaşadığımı söyleyemem. Ben Hank Williams değilim, Hank Williams Jr. da değilim. Ama yine de onun müziğine bayılıyorum, onun müziğiyle duygulanıyorum. Bu, onun gibi yaşamak istediğim anlamına gelmiyor. Ya da onun gibi veya büyük flamenko şarkıcısı El Camarón de la Isla gibi uyuşturucu bağımlısı olmam gerekmiyor.

Sanat da bu zaten: Bir titreşimi iletir, bir duyguyu, hayatlarımıza dair bir tavrı, tutumu aksettirir. Ve bunu öyle yapar ki, aynı anda hem şahşidir hem de evrenseldir. Ve biz, sanatçının çektiği çileyi çekmeyiz. Eğer bir şarkıyı çok seviyorsanız, onu yaratanları sevmemek, en azından saygı duymamak mümkün mü? Fakat öte yandan bir sürü ırkçının soul'u, rap'i, rhythm and blues'u sevdiğini de biliyorum. Her halükârda hayale devam David...

Otantiklik efsanesi

Otantiklik çok çetrefilli bir konu. Batılıların takıntısıdır, obsesyonudur bu. Neyin "hakiki" müzik, neyin "sahici" olduğuna kafa yorarlar. Ben de new age etno-füzyon müziğin otantikliğini sorguluyorum, fakat öte yandan şunun da farkındayım: Şahsen nefret ettiğim şeyleri bir kalemde silip atmak, gelecekte gerçekleşebilecek bir mucize ihtimalini de silip atmak demektir.

Herkes dünyada iki tür müzik olduğunu bilir: Kendi tarzımız olan müzik ve diğerleri. Kendi tarzımız da öyle her zaman ahım şahım değildir. Bugün otantik olarak kabul edilen şey, belki de birkaç yıl önce boktan bir füzyondu. Japonlardan kurulu bir salsa orkestrası (Orquesta de la Luz), birkaç yıl önce Amerika'daki salsa listelerinde bir numaraydı. New York'taki salsacılar bunu dert ettiler mi? Hayır, çoğunluğu o şarkılara bayıldı, hayretlere düştü. Afrikalı gitar grupları Küba rumbalarını taklit etmek için ellerinden geleni yaptılar, başarısızlıklarından yepyeni bir şey çıktı ortaya. Dolayısıyla belirli bir tür müziği kimin yapacağına dair kurallar koymaktan kaçınmakta fayda var.

Beyazlar, Leadbelly'i hapishane giysileri içinde görmeliler ki, gerçek olduğuna kani olsunlar. Rap'çilerin hakiki olduklarına ikna olmaları gerekiyor. Kübalı müzisyenlerin yaşlı ve tatlı, Doğulu ve Asyalı sanatçıların mistik olmaları gerekiyor. Müzik, ulusal ve kültürel motiflerin mitolojileri ve klişeleriyle pazarlanıyor. Eğitim görmemiş, masum "ilkel"in kafiyelerinin Zen'vari erdem incileri ihtiva ettiği, egzotik "geleneksel" müziğin, Meksika televizyonundaki blucinli ve son moda spor ayakkabılı çocuktan daha dürüst, daha ruhani, daha içten olduğu, insanların gerçek, hakiki ve sahici duygularına tekabül ettiği yolunda mitolojiler üretiliyor.

Başka kültürlerin sanatçılarını, tişörtler ve bol pantolonlarla değil, yerel kıyafetleri içinde görmek istemek gibi sapkın bir ihtiyaç var. Bizim gibi görünmelerini istemiyoruz, çünkü o zaman müziklerinin hesaplı-kitaplı, ticarî ve katışıklı olduğuna kanaat getiriyoruz. Dünyanın geri kalan kısmının da en az bizim kadar şuuru yerinde olduğunu aklımıza bile getirmiyoruz. Daha önemlisi, onların bizimkinden daha geniş olan ufuklarının müzikleriyle ilişkili bir şey olduğunu ve bunu bizim hayatlarımızla ilişkilendirdiklerini de aklımıza getirmiyoruz.

Eğer bir şarkıyı seviyorsanız, onu yaratanları sevmemek mümkün mü? Fakat öte yandan bir sürü ırkçının soul'u, rap'i sevdiğini de biliyorum. Her halükârda hayale devam David...

"La Nueva" kuşak

Birkaç yıldır gazetelerde, dergilerde, Latin müziğinin giderek ABD'de en popüler müzik türü olacağı yolunda yazılar çıkıyor. Britanya'daki top ten'deki single'ların yarısı, evet yarısı, bir tür Latin müziği. Eğer Geri Halliwell'in "Mi Chico Latino"sunu Latin sayarsanız tabii. Ama neden saymayacaksınız ki? Diğer single'lar da Perez Prado'nun 50'li ve 60'lı yıllardaki hitlerinin sulandırılmış halleri. Buena Vista Club, Almanya'da, funky Almanya'da, bütün kategorilerde birinci sırada. Les Nubians adlı Afro-Fransız grup Amerika'da "kentli" (bunu "siyah" diye de okuyabilirsiniz) radyolarda çalınıyor. Peki, bu bir trend mi? Yoksa bunlar Anglo'lar için yaz melodilerinden öte bir şey mi? Gerçekten dans etmeyi öğrenebilecek miyiz, yoksa bir sapma mı bu?

Peki, Amerika ve Avrupa'da turne yapan alternatif Latin gruplarına ne demeli? Bloque adlı Kolombiyalı grup (albümlerinin benim plak şirketimden çıktığını itiraf ediyorum) Chicagolu bir eleştirmen tarafından yılın en iyi grubu ilan edildi, Los Fabulosos Cadillacs geçen yıl bir Grammy kazandı. Bu iki grup da kendi mahallelerinin groove'larını, dinleyerek büyüdükleri kuzey Amerikan sound'larıyla, tavırlarıyla içiçe geçiriyorlar. Onlar çifte miraslı bir kuşak. Ve müzikleri ikili bir mirasın varisleri olduklarını ifade ediyor. Bu tür toplulukların Amerikan pazarının kabuğunu kırması zor: Her zaman şirin, güven telkin edici ve egzotik değiller. Müzikleri, çoğunlukla kuzeyli meslekdaşlarından daha yenilikçi, bu da haliyle birçoklarına sinir bozucu geliyor. Ve öyle cool'lar ki, kendi dillerinde söylemekte ve kendileriyle tamamen özdeşlik kuran seyirciye hitap etmekte ısrar ediyorlar. Ve böylece, Amerika'da mevzi kazanmalarını güçleştiriyorlar.

Bu gruplar Gabriel Garcia Marquez, Isabel Allende, José Amado ve Mario Vargas Llosa gibi Latin Amerikan yazarlarının müzikal karşılığı. Bu müzisyenler kendi kuşaklarını tanımlıyorlar, özgün bir ses ediniyorlar ve kendi coğrafyaları dışındaki birçok ülkeyi etkiliyorlar. İşte, değişimin gerçekleşeceği nokta da bu. Henüz plakları çok fazla satmıyor ama, onlar ve diğerleri (buna benzer şeyler hemen her yerde oluyor, Afrika'da, Fas'ta, Türkiye'de) tohumları ekiyor. Ve ben bir yandan radyoda Ricky Martin'i zevkle dinlerken, onlar hayatımı değiştiriyor.

New York Times,
3 Ekim 1999,
Çeviren: Y.G.

Gorillaz

Dört çizgi karakter, Murdoc, 2D, Russel ve Noodle: Gorillaz topluluğunun elemanları. Perdede onlar gözüküyor ama, bu gölge oyununun perde arkasında başkaları var. Arap Cemal'ler, Hayali Küçük Ali'ler, ahir zamanın karagöz oynatıcıları: Blur'ün patronu Damon Albarn ve "Tank Girl" filminin yaratıcısı Jamie Hewlett... Bu kadarla da bitmiyor, işin içine Dan "The Automator" Nakamura, Talking Heads'den Tina Frantz, Cibo Matto'dan Miho Hatori, rapçi Del Tha Funky, hatta Kübalı ihtiyar Ibrahim Ferrer de karışıyor... Les Inrockuptibles, Guardian ve Sunday Times'dan olayın izini sürdük ve bir gazel eşliğinde bu yarı gerçek yarı sanal alemin derinine daldık: Uykudan bidar olup fehmeyle aklın var ise / Çeşm-i insana bu dünya oldu gaflet perdesi / Nakşeden nakkaşı bil aldanma nakş-ı zahire / Kıl nazar işte kurulmuştur hakikat perdesi...

EMİNEM KADAR GERÇEK

Evet, Gorillaz üyelerini ortada göremiyoruz.

Damon Albarn: Ne yazık ki Gorillaz bugün bizimle birlikte olamayacak. Ama ben ve Jamie (Hewlett) onların sözcülüğünü üstlenebiliriz bugünlük.

Peki bize biraz grup üyelerini anlatır mısınız?

Damon: Murdoc, Gorillaz'ı bir araya getiren eleman. Vokalist olmak isteyip reddedilen bir satanist. Onun yerine vokalist olan 2D ise boş bakışlı, kimi zaman grupta olup olmadığı bile meçhul adam. Bir tür Alaaddin'in lambası... Noodle ise kendini Tokyo'dan bir Fedex pakedi içinde yollamayı başaran gizemli kadın.

Ama biz biliyoruz Gorillaz'ın gerçek olmadığını...

Damon: Tamam, tamam. Gorillaz gerçek olmayabilir ama Marilyn Manson ya da Eminem'den daha fazla karikatürize değiller, bunu kabul etmek lazım.

Peki, amaçları ne?

Damon: Biz (pardon, yani onlar) şu anda müzik listelerinde olup biten her şeye karşı bir reaksiyon olarak çıktılar ortaya. Bugünlerde her şey o kadar "mamul" kokuyor, bütün pop yıldızları o kadar karaktersiz görünüyor ki... Gorillaz tamamen farklı. Sadece çizgi film halinde görünüyor olabilirler, ama inan bana, hayattan daha büyükler. Bugünkü müzikten sıkılan herkes Gorillaz'a bayılacak.

Murdoc: İşte geldim. Bizim olmadığımız ortamda bizi çekiştirmeye son verin artık!

Hoşgeldiniz. Peki, hemen soruyoruz. Gorillaz nedir, ne değildir?

Murdoc: Gorillaz işlerin hangi noktaya varmak üzere olduğunu gösteren kusursuz bir örnek. Ne kadar ileri gidersen, işler o kadar kötücül bir hal alıyor. Çok yakında insanlar bir veritabanından kendi star'larını seçmeye başlayacak. Ama şu anda bizim yaptığımız, 17 yaşındaki koca memelerinin dinleyebileceği bir şey değil.

2D: Gorillaz bir şekilde Eminem'e benziyor. Dışarda olup bitenleri yansıtmayla ilgili. Ama şu da var ki, Eminem'den çok daha zekice ve daha bilinçli yapıyoruz her şeyi. Eminem'in rüyasında bile göremeyeceği kadar...

Şu anda müzik listelerinde olup biten her şeye karşı bir reaksiyon olarak çıktılar ortaya. Bugünlerde her şey o kadar "mamul" kokuyor, bütün pop yıldızları o kadar karaktersiz görünüyor ki... Gorillaz tamamen farklı.

Jamie: Artık herkes Eminem, Papa Roach gibi realizmi her türlü pisliğiyle yansıtma takıntısındaki negatif insanlardan gına getirdi. Bizim hiç değilse insanların eğlenmeleri, neşelenmeleri, kafa dinlemeleri gibi bir takım kaygılarımız var. Bizim müziğimiz de gerçi biraz loş bölgelerde geziniyor –buna dark-pop adını verdik–, ama kimseyi intihara sürüklemiyor.

Damon, bildiğimiz kadarıyla fikir senin ve eski oda arkadaşın Jamie Hewlett'ın fikri. Nasıl çıktı Gorillaz?

Damon: İki yıl önce bir gece. Birdenbire. Sonra birkaç ay bu projeye dahil olmak isteyecek insanları düşündük ve sonunda Gorillaz hayata geçti. Bu proje tırışkadan bir proje değil. Biz Gorillaz'ı yeni bir pop grubu olarak düşünmüyoruz, şu anki trend'in tamamen tersine çevrilmiş hali. Albüme katkıda bulunan herkes, daha önce denemedikleri ifade tarzlarını deneme konusunda kendilerini daha rahat hissettikleri bir ortama kavuştular Gorillaz'la birlikte... Ve sonuçlar ortada. Kafa açıcı bir tecrübe oldu ve iddia ediyorum ki, Gorillaz müzik dünyasına ilham kaynağı olacak. Bir yıl içinde ortalık anime gruplarla dolacak.

Jamie: Sanırım uzun süre ünlü bir pop grubunda bulunduktan sonra, insanlar gerçekten yapmak istedikleri şeyleri yapamaz hale geliyorlar, çünkü bunca zamandır piyasanın, dinleyicilerin ve plak şirketlerinin onları yerleştirmiş olduğu kategori, etraflarında oluşan hale ve imaj, onları asıl istediklerini yapmaktan alıkoyuyor. Anime bir grupta olmak, her şeyi oluruna bırakıp özgür davranmak için bulunmaz bir fırsat.

Murdoc: Bana anime deme, çakarım vala!

Anime demişken, "Clint Eastwood" şarkısının klibinden de bahsetmek gerekiyor...

Hewlett: Biz burada sınırları aşıyoruz. Bu klip için üçbuçuk ay gözümü kırpmadan çalıştım, ama sonuçta ortaya çıkan şeyin bütünü emsalsiz. Şu anda ortalıkta bizim gibi çalışan hiç kimse yok. Biz devrimciyiz, popun çehresini değiştiriyoruz.

2D: Deminden beri konuşmalarınıza dikkat ediyorum, bu adamların müzik dünyasında hâlâ saygınlığı olduğunu düşünmeniz pek ilginç geldi bana.

Murdoc: Bana da. Bu adamlar gibi kıçının kılı ağarınca, genç yeteneklere sülük gibi yapışmaktan başka çaren yok. Blur'ün son albümü neydi öyle, ööööö!

Ne yani, onların kariyerini kurtardığınızı mı düşünüyorsunuz?

Murdoc: En azından Jamie'ninkini kurtardık. Zavallı, saçma sapan dergilere illüstrasyon çizerek yaşıyordu. Onlara canla başla çalışacakları bir fikir, sabahları yataktan kıçlarını kaldırmaları için bir neden verdik. Daha ne yapalım!

Damon: Peki, ben size doğruyu anlatayım o zaman. Ben ve Jamie bir partideydik. Murdoc ve 2D partiye geldi. Kim vardı partide, bakayım: Sporty Spice, Baby Spice, Pavement, Raidohead'in birkaç üyesi, Kate Moss, Marienne Faithfull... Kendileriyle orada müşerref olduk.

Pop dünyasının ünlü simaları partideymiş. Demek pop dünyasıyla alışverişin sanıldığından fazla. Pop ne ifade ediyor senin için?

Damon: Doğru kullanıldığı zaman, bizim kültürümüzdeki en iyi ifade biçimi pop. Şu anda popun kendi parodisine dönmüş olması utanç verici... Bizim yaptığımız müzik de açık ve seçik olarak pop. Aynı anda hem popülist hem saygıdeğer.

Mesela yeni gruplar hakkında ne düşünüyorsun? Coldplay, Travis...

Damon: Coldplay muhafazakâr bir grup. Hem de inanılmaz. Kendini alternatif müzik içine sokup da Travis'ten daha muhafazakâr olabilen tek grup Coldplay herhalde. Melodik ve akılda kalıcı, ama yanlış sebeplerle.

Seni Gorillaz'a iten, Blur'deki tavrın ve aldığın reaksiyon muydu? Bir aralar Noel Gallagher senin için "AIDS'ten ölür inşallah" gibi bir laf edecek kadar ileri gitmişti.

Damon: Bu olay bana, bu ülkede deneysel çalışmalar yapmanın ne kadar zor olduğunu öğretti. Altı ay boyunca sokakta insanların garip bakışlarına maruz kaldım. Ortalıkta bir Blur ve Oasis savaşı başlamıştı sanki. Ben bir dükkana girdiğim zaman çalan müziği değiştirip Oasis koyanlara bile rastladım.

Dan (the Automator), sen albümün prodüktörlüğünü üstlendin. Seni daha çok rap prodüktörü olarak tanıyoruz. Gorillaz'la ilgili senin yorumun ne?

Dan The Automator: Hiphop hikaye anlatır, bu açıdan da çizgi film formuyla da bağlantılıdır. Hiphop yaptığın zaman, herhangi bir rock albümüne nazaran daha çok laf etmek durumundasın. Çok daha fazla şey anlatma imkânın var... Günümüzde listelerin tepesindeki gruplar nasıl görüntü verileceği, sahnede nasıl durulacağı, nasıl dans edileceği, nasıl şarkı söyleneceği konusunda uzman tiplerle dolu. Bizse Gorillaz'la "hadi gel müziğe geri dönelim" diyoruz ve bunu yapıyoruz. Britney Spears'ın sutyen ölçüsünü bilmeye ihtiyacımız yok. Şu sıralar Amerika'da en çok single satan Hotel grubunun "Bir grup kurmak" adında bir TV şovu var: Sürekli bir takım tanıtım organizasyonlarını, akıl hocalarını, şan hocalarını, ısmarlama beste üreten bir takım insanları görüyorsun etrafta. N'oluyoruz, neredeyiz? Şimdi bununla Milli Vanilli skandalı arasında ne fark var?

Life, sen bir rapper olarak Gorillaz'ın içinde sayılırsın, sahneye onlarla beraber çıkıyorsun... Kendini onların arasında nasıl buldun?

Phi Life Cypher: Damon Albarn gibi birinin, bir pop star'ın bizim gibi underground bir grupla ilgilenmesi cidden çok şaşırtıcı. Onunla karşılaştığımız andan itibaren reggae'ye, hip-hop'a olan ilgisinde bütünüyle samimi olduğunu hissettik. Bize söylediğine göre, Blur onun için sadece bir ekmek kapısı; müziği gerçekten çok seviyor ve Gorillaz'la gönlündeki müziği yapabilmeyi düşlüyor. Biz de en ufak bir şüphe beslemedik: Gorillaz onun grubu. Bu, onun solo macerası. Gerçi stüdyoda, Gorillaz albümünün içine gizlice sızan Blur'ün diğer iki elemanıyla da karşılaştık, ama gene de böyle düşünüyoruz.

Murdoc, Gorillaz'ı bir araya getiren eleman. Vokalist olmak isteyip reddedilen bir satanist. Onun yerine vokalist olan 2D ise boş bakışlı, kimi zaman grupta olup olmadığı bile meçhul adam. Noodle ise kendini Tokyo'dan bir Fedex pakedi içinde yollamayı başaran gizemli kadın...

Gorillaz'a bir Damon Albarn solo albümü muamelesi yapabilir miyiz?

Damon: Her şeye çekinmeden bakmamız lazım: Bir yönüyle, Gorillaz'ın benim varlığımdan çok yarar sağladığı doğru. Ama diğer türlü olsaydı, birçok insan sırf Damon Albarn ismini taşıdığı için bu albümden nefret edecekti... Takma isimlerle, kendimi ortaya koymadan bulaştığım ne kadar çok albüm olduğu konusunda eminim hiçbir fikriniz yoktur. İngiltere'de talihini bana borçlu bir sürü insan var. Gorillaz, bütün bunlara ekleyebileceğiniz son bir sıvışma hareketinden başka bir şey değil. Müzik benim hayatım. Sürekli gelip beni yokluyor, onu tutup zaptedemiyorum, stüdyomda her gün sabahtan akşama çalışıyorum. Ben bir müzisyenim, rock-star değilim. Şu anda bitme aşamasında olan bir projem daha var, Afrikalı müzisyenlerle kaydettiğim bir plak. Çok üretken biri olduğum için kimseden özür dileyecek değilim. Eğer plak endüstrisi bunu anlayamıyorsa, onların bileceği iş.

Peki, son olarak Murdoc'a bir soru sormak istiyorum. Harbi misin?

Murdoc: Tam da Batı Londra'da yaşayan, ayağında engineered Levi's olan, Snoop Diggidy Dog albümü dinlerken bir yandan kokainman, kaltak sevgilisiyle Nokia 7110 telefonundan konuşmakta olan orta sınıf bir herifin sorusu bu!

Çeviri: **Ogan Güner - Derya Bengi**

R. E. M.

R.E.M.'in yeni albümü yayınlandı: "Reveal". Ama şimdi onu bir tarafa bırakalım. Siz ilk dinlediğiniz R.E.M. albümünü hatırlıyor musunuz? Buyrun işte, 1982'de "Chronic Town" EP'sinden yola çıkıp "Reveal" istikametine giden trenin uğradığı bütün istasyonlarda bir tarihî yolculuk... Üstelik R.E.M. elemanlarının kendi ağızlarından... Uncut dergisi üçünü karşısına almış, 15 senenin albüm albüm çetelesini çıkarmış...

DÜNYANIN EN MUĞLAK GRUBU

Murmur (1983)
Nefes alan bir yaratık

Peter Buck: Sanatsal iddiaları olan bir garaj grubuyduk biz. Diğer yandan, bizi çağıran her yerde sahneye çıkıyorduk, pizzacı, bar, ev partileri... Dans etmek isteyen seyirciler için hızlı parçalar çalıyorduk. Michael'sa şarkı yazarlığını geliştiriyordu. Bazen sahneye çıkmadan hemen önce elimize yeni bir şarkının akorlarını tutuşturur, hemen o gece parçayı çalardık. İlk albümümüzün tamamen bütünlüklü, uzaydan gelmiş gibi insanları çarpacak bir albüm olmasını istiyorduk. Velvets, Pretenders, Patti Smith, Television gibi hayatımızı etkileyen grupların ilk albümlerini andıran bir albüm yapmaktı niyetimiz.

1983, New York hatırası

Michael Stipe: 1976 yılında bir gün, hayatımın en önemli aydınlanma anlarından birini yaşadım. Bunun nedeni Patti Smith'in "Horses" albümüydü. O anda, yapmak istediğim şeye karar verdim. Bu albüm beni altüst etmişti. Daha önce de single'larını dinlemiş, onun hakkındaki yazıları okumuştum, ama bu albüm tamamen farklıydı. "Birdland"i dinlediğimde şöyle düşündüğümü hatırlıyorum: "Tanrım, işte bu sıfır noktası!"
İlk albümü yaparken, stüdyoya iyi bir prodüktör olan Stephen Hague'la girdik. İyi bir prodüktör olmasına rağmen, o zaman için bize uygun değildi. Albümlerin nasıl kaydedilmesi gerektiğine dair keskin fikirleri vardı, ama bunlar bize uymuyordu. İki gün boyunca "Catapoult"u tekrar ve tekrar kaydedip durduk. Bu beni mahvetti. Bir daha asla o şarkıyı duymak ya da söylemek istemedim. İyi bir şarkıyı böyle yakalayamazsınız.
Mike Mills: Biz o zaman Mitch Easter'la çalışmak istemiştik, ama IRS şirketi Stephen'da ısrar etti. "Peki, her ikisiyle de bir şarkı kaydedelim ve kimin daha iyi olduğuna karar verelim" dedik. Mitch Easter'la "Pilgrimage"ı kaydettik, albümdeki halini. Sonra da Stephen'la birlikte kayda girdik. Şarkıyı bize 30-35 defa çaldırdı ve gına geldi. Nakarat bölümünde tutturmak istediği bir hız vardı çünkü. Sonunda dedik ki: "Şarkılar nefes alan yaratıklardır! Biz metronom değiliz." Biraz kendini zamanın kayıt modalarına kaptırmış gibiydi, bizse tamamen anti-modaydık. Rock o zaman çok abartılı bir haldeydi ve punk taze kan getirmişti. Ama punk'taki birörneklik ve zamanın sıkıcı synthesizer müzikleri de bir o kadar anlamsız geliyordu bize. Dolayısıyla müziğe doğru zamanda atıldık.
Buck: İlk albümle birlikte müzik dergilerinde bir ilan yayınlandı. İlanda "R.E.M. bugün dünyadaki en muğlak grup olmalı" deniyordu. O günlerde kendi ilan metinlerimizi yazıyorduk. Her grup için yazılan "dünyanın en iyi grubu" gibi klişelerden uzak, grubun vizyonuyla örtüşen bir şeyler yazmaktı amacımız. Çok da yeni bir tarz değildi bu. New Order da benzeri şeyler yapıyordu. Sonuçta yayınlayacağımız ilan, Led Zeppelin'in yeni bir albümünün ilanı da değildi. Davul çalarak bağırmak gerekmiyordu. Plak şirketi 15.000'lik satıştan bile memnun olacaktı... O günlerde çok iyi bir gitarist olduğum söylenemezdi. "Chronic Town" zamanlarında bir albüm yapmaya kalksak, sonradan unutmak isteyeceğimiz şarkılarla dolu bir albüm olurdu bu. Dahası, o zaman yazmakta olduğumuz şarkılar, kabiliyetlerimize oranla hayli karmaşıktı. "Pilgrimage" gibi daha ağır şarkılar yapabilmek için çalışmamız gerekiyordu. Aksi halde, bu tür şarkıları barda çaldın mı, herkes tuvalete yollanır. İşte bu yüzden bir yıl kadar bekledik.
Stipe: Yapabileceğimiz en iyi albümü yapmak üzere yola çıkmıştık. Bir şarkıyı matematiksel olarak hesaplayamazsın. Tıpkı bulutları hesaplayamadığın gibi... Önce yaparsın, sonra dönüp ne yaptığına bakar ve yayınlarsın. Niye vokalleri karanlıkta kaydediyorum, bilmem. Daha kolay. Vokalleri yaparken, yandaki stüdyo odasında dinlemek isteyenler için şarkı canlı olarak yayınlanıyordu. Mikrofon tamamen kendine has bir şey ve çalışmak için en suni enstrüman herhalde. Dijital olarak bir yol bulup sesini en doğal haline çeviriyorlar, ama şarkıyı mikrofon karşısında söylemek, küvette söylemekten çok farklıdır. Kendinin o anda bilincinde olmak önünde duran en büyük engeldir ve bir şekilde bunu aşmak zorundasın... Rock'n'roll'daki bir boşluğu dolduruyormuşuz gibi bir his yoktu içimizde. Biz sadece bir müzik grubuyduk. Bu albümün bu kadar övgü alması bizi şaşırttı.
Mills: Şarkılarda o kadar çok söz vardı ki... O zamanlar bunun önemine inanmıyordum. Mesela Stones ve Mick Jagger'ın söylediklerinin yarısını bile anlamam, ama Rolling Stones, Rolling Stones'tur. Rock'n'roll'un önemi "edebî" olmasında yatmaz, ama Michael'ın buna önem veriyor olması bizim için bir şanstı. Bugün bu albümü dinlediğimde muhteşem bir ilk albüm olduğunu düşünüyorum, ama diğer yandan "bu veletler de kim" diyorum. Çok uzak görünüyor.

Mick Jagger'ın söylediklerinin yarısını bile anlamam, ama Stones, Stones'tur. Rock'n'roll'un önemi "edebî" olmasında yatmaz, ama Michael'ın buna önem veriyor olması bizim için bir şanstı.

Reckoning (1984)
Sex, drugs & rock'n'yol

Buck: "Murmur" 100 bin sattı ve bu bizi kendi dinleyici kitlemizin Pink Floyd'u yaptı. İkinci albüm kaçınılmaz olarak yolda, soundcheck'ler sırasında ortaya çıktı. Ama bunun sıradan bir "yol albümü" olmasını istemiyorduk. Yolculuğun tecrübesi, senin ondan ne çıkardığına bağlıdır. Oteldeki yemeklerden bahsetmeden, yolda olmaktan, geçitlerden bahseden bir albüm yapmak iste-

1984 baharı, Athens ormanları

dik. Bazıları bir ay boyunca seyahat eder ve sonuçta tek anlattıkları, yemeklerin bilmem nerede ne kadar kötü olduğu, bilmem hangi oteldeki odanın ne kadar güzel olduğudur. Bazıları da tanıştıkları yeni kültürlerden dem vururlar. Bence şimdiye kadar yapılmış en güzel yol albümü Joni Mitchell'in "Heija"sıdır. Mesafe ve zaman uzadıkça, insan ilişkilerinin nasıl dağıldığını anlatır. Biz yoldayken, bir arkadaşımız araba kazasında öldü. "Camera" onunla ilgilidir. Albümün bütününde çok fazla su imgesi var. Bir tür geçit metaforu olarak su... Bu yüzden albüm kapağının sırtında "Suyun Altındaki Dosya" ibaresi vardır.

Mills: "(Don't Go Back To) Rockville" benim şarkılarımdan biriydi. Bu şarkıyı sahneye ilk çıktığımızda süper bir hızla çalardık. Sahneye ilk çıktığında gergin olursun ve bunu dağıtmak için sert bir girişe ihtiyacın vardır. Bu şarkı işte oydu.

Stipe: Bu kadar geriye gidip, anları ve hisleri toparlayıp hatırlamayı sevmiyorum. Ama şu kadarını söyleyebilirim: Bol bol seks yapıyordum, uyuşturucu alıyordum, seyahat ediyordum ve yerlerde uyuyordum. Çok eğlenceliydi.

Fables of the Reconstruction (1985)
Garip, loş, gotik

Buck: Bütün arkadaşlarım "Fables"ın en sevdikleri albüm olduğunu söyler. Niye diye sorduğumda, "garip, loş ve gotik" derler. Evet, albümde yakalamaya çalıştığımız hava oydu, ama dönüp baktığımızda, o günlerde hiçbir şeyi anlamlandırmaya halimiz olmadığını hatırlıyorum. Hiçbirimizin sevigilisi yoktu, sürekli yollardaydık, ailemizi görmüyorduk, dahası 80'lerin ilk yarısında yemek yediğimi hiç hatırlamıyorum. İçtiğim, hem de çok içtiğim birçok zaman hatırlıyorum, ama hiç yemek yediğim bir anı hatırlamıyorum. Yemiş olmalıyım.

Mills: O albümle ilgili hata, İngiltere'ye gitmemizdi. Hayatımızın en gri dönemlerini yaşıyorduk. Deli gibi seyahat ediyorduk ve birden kendimizi hiç kimseyi tanımadığımız, hiç kimse olduğumuz bir yerde, bir şey yapacak tek kuruş paramız olmadan Londra'da bulduk. Tek yaptığım televizyon seyretmekti. Hava soğuktu, stüdyo uzaktı... Ve biz burada Güney usûlü gotik bir albüm yapıyorduk. Oldukça çelişkili bir durum. Yollarda olmamak gibi bir lüksümüz yoktu. Ayda 200 dolar kazanıyorduk ve hiçbirimizin başka işi yoktu. Bu şekilde beş yıl devam etti.

Buck: Bütün şarkıları soundcheck'lerde kaydettik. "Driver 8"i daha önceden yazmıştık, ama geri kalan şarkıların tamamı yedi günlük bir sürede çıktı. Her şey sıkıştırılmıştı... Sonra Londra'ya uçtuk. Çok kötü bir kışın ortasında bulduk kendimizi. İnanılmaz kar yağıyordu ve hayatımda hiç bu kadar soğuk bir stüdyo görmedim. Hayatımızın geri kalan kısmını da böyle geçirmeye niyetimiz olup olmadığını sorgulamaya başladık.

Mills: Dağılma noktasında mıydık? Evet, her şey çok zordu. Aramızda sürtüşmeler vardı, çünkü hâlâ büyümeye devam ediyorduk, bu evliliğe alışmaya çalışıyorduk, kim olduğumuzu anlamaya çalışıyorduk. Yerkabuğundaki tektonik hareketler gibi, birbirimize sürtünüp duruyor, gerilimi artırıyorduk. "Dağıl ya da devam et" kararının arifesindeydik.

Stipe: Bu albümün yapımı tam bir kabustu. Uzun bir süre hiçbirimiz bu albümü dinleyemedik. "Fables"daki vokalimden yıllarca nefret ettim. Şimdi kulağıma iyi geliyor. O zaman için çok zordu, ama bugün hepimiz bu albümü seviyoruz. "Wendell Gee" birçok inanın favori şarkısıdır, mesela Vic Chesnutt'ın...

Buck: Bense o şarkıdan nefret ettim. Hiçbir zaman doğru çalamadım o parçayı. Ama benim arkadaşlarımın çoğu da bir hayli sever. Sanırım ben bir şeyler kaçırmışım bu parçayla ilgili. Üçüncü albümden sonra tekrar plakçıda çalışmaya başladım. Her pazartesi... Gerçi kasabada fazla duramıyorduk, ama durduğumuz zamanlarda bana ekmek parası kazandırıyordu. Kasabalılar bu duruma bir anlam veremiyorlardı, çünkü daha o zamandan çevremizde büyük bir grup olarak algılanıyorduk ve turneden gelip de plakçıda çalışan bir müzisyen onlara garip geliyordu, ama benim için eğlenceliydi. Gene olsa, gene yaparım.

İnsanlar giderek bizi politik bir grup olarak belliyorlardı ve Michael daha iyi bir söz yazarı olarak sivrildikçe, şarkılara giren insanî hislerle ilgili nüansları ıskalamaya başladılar.

Life's Rich Pageant (1986)
Daha büyük, daha heyecanlı

Mills: Bu albüm bir dönüm noktasıdır. Prodüktörümüz Don Gehman radyoya uygun şarkılardaki başarısıyla nam salmış bir adamdı. Bizimse bu tür standartlarda bezimiz yoktu. Radyoya uygun bir albüm yapmak değildi derdimiz, kendimize şimdiye kadarkinden daha yüksek bir sound standardı biçmekti. Daha büyük, daha heyecanlı bir albüm istiyorduk.

Stipe: Sound olarak mükemmel bir albümdü, ama o zamanlar Don Gehman'dan nefret etmiştim. Benim sınırlarımı çok fazla zorladı ve sonuçta tekrar kendime dönmem, ne yapmaya çalıştığımı tekrar hatırlamam birkaç albüm sürdü. Bunun için onu değil, kendi saflığımı ve tecrübesizliğimi suçluyorum. Bir şeyle çok fazla uğraşırsan, onun içinde boğulursun. O dönemde her şeyi kusursuzlaştırmaya çalışıyordum ve kusursuzluk sıkıcıdır. Böyle ellerim kelepçeli teslim olamazdım ve sonuçta "Just A Touch" şarkısını tek seferde kaydettikten sonra çıktım gittim. Burama gelmişti... "Green" ve "Out of Time" döneminde ancak, "bun-

"Iceberg gerçekte kimsenin yaşamadığı görkemli bir yaşam tarzına değil, bütün o palavranın ötesindeki gerçek hayata götürür sizi."
ICE T

"Uzak Asya yollarında yayan yapıldak bir iç yolculuğun öyküsü."
Belki de sizin öykünüz.

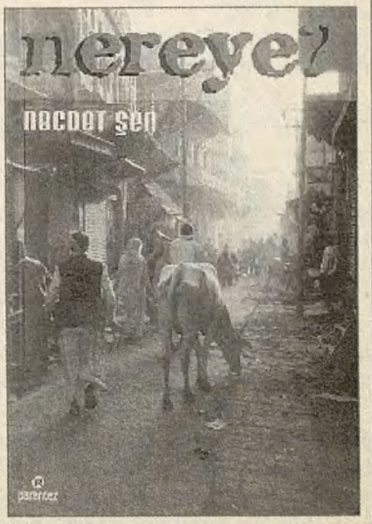

parantez

ICEBERG SLIM
pezevenk

İstiklal Cad. 212, Aznavur Pasajı Alt Kat, no.8 Beyoğlu-İST. Tel/Fax: (0212) 252 85 67
E Posta: parantez@yahoo.com • web: www.parantezyayinlari.com

NECDET ŞEN
nereye?

dan sıkıldım, her şeyi yapmak istediğim şekilde yapmak istiyorum" diyebilmeye başladım tekrar.

Buck: Politik olarak daha aktif hale gelmemiz de o döneme denk gelir. Küçük yerlerdeki yerel gazetelerde bütün o sağcı yalanları okuyor, etrafı dolaştıkça değişik durumlarla karşılaşıyorsunuz. Reagan'ın Nikaragua'da çevirdiği işlerden mideniz bulanıyor, ama o dönemde enformasyon akışı şimdiki kadar yoğun değil. Yolda insanlara rastlıyorsunuz ve Greenpeace'den, Uluslararası Af Örgütü'nden bahsediyorlar. "Life's Rich Pagaent" bütün bunların, o dönem Amerika'sının, bizim Amerika'ya bakışımızın bir yansımasıydı.

Document (1987)
Taşlar yerine oturuyor

Stipe: Albümde sürekli tekrarlanıp duran "ateş" imgesinin ruhani bir göndermesi yoktu, sadece bir şakaydı. Bütün albümlere bakınca, bazı kelimelerin arada sırada su yüzüne çıktığını görüyorum. Çok basit, bütün şarkılarda temel şeyler var. Daha önce de su vardı. Ama henüz toprak, hava, metal olayına girmedik.

Buck: "Document"ta tekrar prodüktör değiştirdik. Don Gehman'ın yapacak başka işleri vardı ve bizimle ilgili bazı sıkıntılar duyuyordu. Bizim büyük bir grup olabileceğimizi, ama bir türlü tetiği çekmediğimizi düşünüyordu ve bu onu bunaltıyordu. IRS'teki Miles Copeland da "siz en az Police kadar ünlü olabilirsiniz, yatlarınız ve Fransa'da evleriniz olabilir" der dururdu. Ben de ona "yatları sevmem ve Fransa hiç ilgimi çekmiyor" derdim. O da cevaben "bir gün başka işte çalışmak zorunda kaldığınızda, arkadaşlarınızınsa başını sokacak evleri olduğunda, sakın bana gelmeyin" derdi... "Document" döneminde dahi kendimizi geri çekiyorduk. Dışarda daha büyük bir dünya olduğunu görüyorduk. Klip dönemi patlamıştı. Bizse klip niyetine asla gösterilmeyecek küçük sanat filmleri çekiyorduk. MTV'deki herifler "içinde kendinizin olduğu bir klip çekin, bütün gün çalalım, şarkınız hit olsun" deyip duruyorlardı. Bizse hit parça yapmak istemiyorduk. O sıralarda iş iyice büyümüştü. Bir gecede 20 bin kişiye çaldığımız oluyordu. Bunun doğal bir süreç olarak gelişmesini istiyordum. Bol para değildi amaç. "En azından yılda bir albüm yapabiliriz" diyordum kendi kendime.

Mills: Çok öfkeli bir albümdü. Gitar ağırlıklıydı ve Michael'ın politik sözleri inanılmaz keskinlikteydi. Reagan/Bush dönemi arasına sıkışmıştık ve Amerikalı olarak gittiğimiz her yerde hükümetin yediği boklarla ilgili düşüncelerimizi açıklamak durumundaydık... İngiltere'deki füze krizi ya da Libya... Dahası, nükleer savaş tehdidi hâlâ bir gerçekti.

Stipe: Çok zor zamanlar olarak hatırlamıyorum o dönemi. Bir müzik grubu içinde yer almaya devam edip etmeme kararını kafamda evirip çevirdiğimi hatırlıyorum. Sonuçta kararımı verdim ve yürüdüm. Yine de kırılgan bir durumdaydım ve Don Gehman'la yüzleşmedim. "Document" bizi daha büyük bir grup haline getirdiyse bile, ben bunu farketmedim. Tek farkettiğim, taşların yerine oturduğuydu.

Green, 1988
Stadyumun arka sıralarına seslenmek

Stipe: "Turn You Inside Out"un neyle ilgili olduğunu bugüne kadar anlamış değilim.

Buck: "Green"de bir takım prodüksiyon dezavantajları var. Bu Scott Litt'in suçu değil. O dönemde Michael'ın üst üste garip sesler kaydetmek gibi bir zevki vardı. Kayıt yapmak için daha fazla vaktimiz ve daha fazla paramız vardı. Ama bugün geri dönüp bu albümün miksini tekrar yapmak isterim. Bazı şarkılar çok iyidir, ama zevk için çalacağım bir albüm değil.

Mills: Yapmak istediğin şeyler konusunda ciddi olmak başka şeydir, yaptıklarını ciddiye almak başka... Biz sürekli bu çizginin üzerinde yürümeye çalıştık. "The Wrong Child" gibi şarkıları, "Stand" gibi daha oynak şarkılarla dengeledik.

Buck: 89 yılındaki o turnede çok eğlendik. Temel amacımız, ironiyi turne boyunca ayakta tutmaktı. Bir yandan sahnenin arkasına projektörle, bulunduğumuz şehrin adını yazarak Merhaba yazısı çıkarıyor, "sallanmaya hazır mısınız çocuklar" diyorduk, diğer yandan konserden sonra şehre inip bira içiyorduk. Gençler bize çok gülüyordu, ironiyi anında anlamışlardı. Led Zeppelinvari tanrısal konumlar hep korkutmuştur beni, ama diğer yandan büyük yerlerde çalmak daha büyük bir sound yaratmayı gerektiriyordu ve büyük bir sound da çekiciydi. Arka sıralara seslenebilmek, onları da müziğe dahil edebilmek gerekiyordu. Ama stadyumlarda çaldığımız bu dönemde bile küçük yerlerde çalmaya da devam ediyorduk. Bu benim için sorun teşkil etmiyordu.

Bir hayran afişi: "Lenin REM'i çok sevdi ve hep onların konserine gitmeyi düşledi."

Miles Copeland "siz en az Police kadar ünlü olabilirsiniz, yatlarınız ve Fransa'da evleriniz olabilir" der dururdu. Ben de ona "yatları sevmem ve Fransa hiç ilgimi çekmiyor" derdim.

Out of Time (1991)
Süper sakız pop müziği

Buck: "Shiny Happy People" en çok eleştirildiğimiz şarkı oldu ama kafama takmıyorum. Bu şarkı sadece bir şakaydı. Mike ve Michael da şarkıdan rahatsız oldular sonradan. Ama zaten aptalca bir şarkı olarak yazılmıştı, tamamen bir şakaydı. Tıpkı "Yellow Submarine" gibi... Gerçi "Yellow Submarine" kadar iyi değil, ama kendi çapında küçük, salak bir şarkı işte. O dönemde hâlâ gençtik ve albümle birlikte gelen başarıyı "başarı dedikleri bu muymuş? Peki o zaman!" diyerek karşıladık.

Stipe: Bu şarkının adı da, popüler şarkılardan dergi başlıklarına geçerek klasikleşen deyimlerden biri oldu. Ne kadar pop ve ne kadar karikatürize olabileceğimizi ölçmek için yaptığımız şarkılardan biri... "Never Wild Heaven", "Pop Song 89" da bu türden

1982 Athens, "Chronic Town"-zamanı

şarkılar. Süper, süper, süper sakız pop müziği... "Losing My Religion"? Çelişkiyi her zaman sevmişimdir. Etraftakilerden tamamen farklı bir kliple desteklenmiş büyük bir şarkıdır "Losing My Religion". O dönemde nihayet alternatif müzik mainstream'e dahil olmuş, pop kültürün bir parçası olarak kabul edilmişti. Bu duruma ulaşıncaya kadar daha büyük kitleler tarafından dinlenmeyi hak etmiş birçok grup silinip gitmişti, ama biz hâlâ oradaydık. İşte bu şarkı onu anlatır. "Out of Time", "Losing My Religion"ın gazıyla 11 ya da 12 milyon sattı. İlk defa ulusal çapta bir hit parça yaptık. Ancak bu albümden sonradır ki, yolda insanların beni tanımaya başladıklarını fark ettim.

Mills: "Satılmışlar" naralarına hiç kulak asmadım. Şarkıda nakarat yok, ana enstrüman mandolin! Böyle hit mi olur? Dahası, plak şirketi bu parçayı single olarak yayınlamak bile istemedi.

Stipe: İşimi ciddiye alırım, ama kendimi ciddiye almam. Eğer espri anlayışınız yoksa, kendinize gülmek için bir neden bulamıyorsanız, yaptıklarınızın ne anlamı kalır ki? Şöhret olduktan sonrası elbette öncesiyle aynı değildi. İlk önceleri şöhrete tüm gücümle direndim, ama sonradan farkettim ki, benim şöhretin getirdiklerine gösterdiğim direnç beni giderek daha hastalıklı bir hale getiriyor. O zaman kendimi toparladım ve rahatladım, o andan sonra da şöhret gül yapraklarıyla döşenmiş bir yola dönüştü.

Automatic For The People (1992)
Reagan'a, Bush'a siktir

Mills: "Ignoreland", Reagan/Bush mitine inanan tüm gerizekalılara siktir çeken bir şarkıydı. Diğer taraftan, insanlar giderek bizi politik bir grup olarak belliyorlardı ve Michael daha iyi bir söz yazarı olarak sivrildikçe, şarkılara giren insanî hislerle ilgili nüansla-

rı ıskalamaya başladılar.

Buck: Bence bu albüm "Out Of Time"dan daha iyi bir albüm. "Out Of Time" biraz yamalı bohça gibi. Bazen çocuklarımla arabada giderken korsan Doors kasetleri koyuyorum ve çocuklar bir süre sonra "bu senin grubun mu baba" diye soruyorlar. Benim bir müzik grubunda olduğum fikrine yeni yeni aşina oluyorlar. Bir keresinde "Automatic" albümünü koydum, baskı için onayladığımdan beri dinlememiştim. Ve birden ne kadar güzel olduğunu farkettim. Belli bir atmosferi var, tematik ve şarkılar çok güçlü. Ama geri dönüp "Ignoreland"i tekrar kaydetmek isterdim.

Stipe: "Everybody Hurts", umutsuz gençlere seslenilmesi gereken her yerde kullanılmaya başlandı. Böyle bir amacımız yoktu elbette. Şarkıyı kaydettiğimizde ya da klibi çektiğimizde... O zamanlar sadece güzel melodisi ve basit sözleri olan iyi bir şarkıydı. "Man On The Moon"sa Andy Kaufman'la ilgiliydi. İnsanlar "Taksi" dizisindeki hali hariç onu pek tanımıyor, ama Lenny Bruce kadar büyük bir ikonoklast, harika bir adamdı o.

Buck: Tam grubun dorukta olduğu o dönemde, benim özel hayatım bok gibiydi. Yaşayacak bir evim bile yoktu. Birkaç yıl boyunca arabamın arkasına doldurduğum eşyalarla motellerde, otellerde yaşadım. Bir süre Meksika'da yaşadım. Teksas'ta bir otele gidiyordum, kovboylarla tekila içiyor, etrafta dolanıyordum. "Automatic" için neredeyse hiç basın görüşmesi yapmadık. Sonra bir İngiliz dergisi geldi, fotoğraflarımızı çekti ve bizi "Yılın Grubu" ilan etti. 93 yılıydı. "Hiçbir şey yapmadan nasıl yılın grubu olunur" diye düşünmüştüm.

Stipe: "Automatic" ve hatta "Out Of Time"da amacımız saf rock'n'roll albümü yapmaktı, ama bir türlü olmadı. On yıldır turnelere çıkıyorduk ve rock'n'roll'dan sıkılmıştık. Peter mandolin çalmaya başladı. Gitarla gürültü çıkarmak istemiyordu.

1987, Michael Stipe

Monster (1994)

Bir sabah uyanıp bambaşka biri olmak isterseniz...

Buck: "Monster" herhalde hayranlarımızın en az beğendiği albüm. Benim de favorim değil, ama severim. Bir sabah uyanıp da bambaşka biri olmak istersiniz ya, işte "Monster" bu isteğin sonucu ortaya çıkmış bir albümdür. Kimileri o dönemin bizim için bir hata olduğunu söylüyor, ama ben hem albümden hem de turneden memnun kaldım. Yapılmış iş, yapılmıştır.

Stipe: Bu albümü yapmak için çok uğraştık ve beceremedik, sonra birden yapıverdik, ama tam olarak da yapamadık. Bu yüzden severim bu albümü. Courtney Love'ın ve Frances Bean'in en sevdiği albümdür. Yine de olması gerektiği gibi olamadı. Bana göre "New Adventures" daha çok bir rock'n'roll albümüydü, "Monster"sa Wire'ın üçüncü albümü gibi sonik deneylerin olduğu bir albüm.

Mills: Canlı olarak çalmaktan hoşlanacağımız yeni şarkılar yapmak istedik. "Automatic" albümüyle birlikte yarı-akustik bir albüm yapmıştık ve akustikten biraz bunalmıştık. Sesleri biraz açmak istiyordu canımız. Kayıt süreci çok sancılı oldu. Yine de sonuçtan memnunum. "You", "I Don't Sleep I Dream" gibi, albümdeki rock parçalardan daha çok sevdiğim parçalar vardır o albümde.

Buck: Şarkı sözleri açısından "Monster" gerçekten karmakarışıktır. "Strange Currencies"i dinlediğinizde, "bu adam bahsettiği kadını tanımıyor, muhtemelen bu kadını izleyip duran bir sapık" diye düşünürsünüz. Ya da "Crush With Eyeliner": Tam OJ Simpson'ın söyleyebileceği bir şarkı... "Automatic" albümünden sonra Michael birden star konumuna fırladı. Biz aynı kaldık, ama Michael sürekli dergilerin kapaklarında yer almaya, izlenmeye, rahatsız edilmeye başladı. O beş yıl boyunca turneye de çıkmadığımız için ortalığı birden dedikodular sardı. Yok Michael AIDS'miş, ben eroinmanmışım. Adamın biri (sonradan kim olduğunu da öğrendik, hiç tanımadığımız biri) bizi taklit ederek telefonlar açıp bizimle ilgili dedikodular yayıyormuş. Dedikodulardan biri de benim San Francisco sokaklarında yaşadığımdı... 20 milyon plak satmış bir adam olarak, eroinman hayatı sürmek istesem, lüks bir otelde de sürebilirim. Beni çok bağlamadı bu dedikodular, ama Michael'ın ailesi, AIDS dedikoduları yüzünden çok yıprandı.

"Satılmışlar" naralarına hiç kulak asmadım. "Losing My Religion" şarkısında nakarat yok, ana enstrüman mandolin! Böyle hit mi olur? Dahası, plak şirketi bu parçayı single olarak yayınlamak bile istemedi.

New Adventures in Hi-Fi (1996)

Umutsuzluk, keder ve kaos

Buck: Bütün albümü soundcheck'ler esnasında kaydetmek benim fikrimdi. Sekiz ay boyunca bir albümle uğraşan büyük grup sendromuna yakalanmak istemiyordum. "kendimizi zorlayalım" dedim. Kimse bizim "New Adventures"ta yaptığımızı yapmadı. İnsanlar yolda, daha önce yazmış oldukları şarkıları kaydetti. Ama biz hem şarkıları yolda yazdık, hem de yolda kaydettik. Bence bu muhteşem bir albüm. Çok fazla satmadı, biz de çok fazla tanıtım yapmadık, ama cesur bir albüm oldu. Kendinizi bu tür çılgınca bir mücadeleye atmak her babayiğidin harcı değildir.

Mills: Amacımız yoldaki hayatın nasıl olduğunu anlatan şarkılar yazmak değildi. Yolda bir albüm kaydetme serüvenini yaşamak istiyorduk. Bizim en az kadri bilinen albümümüzün bu olduğunu düşünüyorum. Dezavantajlardan biri, bu albümün Warner'la yeni

Müzik tutkunuz kitaplarla çoğalıyor...

popüler müzik ve iletişim
JAMES LULL
12 x 22 / 160 Sf.

pop kültür oluyor
CRAIG McGREGOR
12 x 22 / 136 Sf.

Jethro Tull
ORHAN KAHYAOĞLU
12 x 22 / 352 Sf.

ütopyanın sesleri
HALİL TURHANLI
12 x 22 / 208 Sf.

tanrılar yeni yaratıklar
JIM MORRISON
12 x 22 / 96 Sf.

kurt cobain
DAVE THOMPSON
12 x 22 / 192 Sf.

E-mail: civiyazilari@superonline.com
TEL: 0216 330 83 16 - 330 83 99 FAKS: 0216 418 26 01

Çiviyazıları

1994

bir anlaşma imzalamamızın ardından gelmiş olmasıydı. Birden eleştirmenler albümü değil, anlaşmayı eleştirmeye ve bu albümü anlaşmayla birlikte değerlendirmeye başladılar.

Stipe: Grubun dış dünyada yaşadıklarıyla albümün içindekiler arasında doğrudan bir bağlantı yok. Benim için "New Adventures" umutsuzluk ve keder hissi barındırır. O kadar hızlı bir şekilde oradan oraya dolanırken yaşadığınız histir bu. Şarkılar değil, ama atmosfer umutsuz. Mesela "Low Desert".

Buck: Özel hayatlarımız açısından en kaotik yılı yaşıyorduk. Ölümün kıyısından dönmeler, yönetim sorunları, kişisel sorunlar... Prodüksiyon ofisine gidip de ağlayan birilerini görmek neredeyse gündelik bir hal almıştı. Dördümüz dışında herkes aklını yitirmiş gibiydi.

Up (1998)
Sinematografik rüyalar

Buck: Bill'in (Berry) ayrılmasından sonra neler değişti? Bill, insanları yakalayan nakarat bölümlerini severdi ve nakaratın mümkün olduğunca çabuk gelmesini isterdi. Ben nakarat öncesine yedi dakikalık bir bölüm eklemeye kalkarsam, itiraz eden o olurdu. Diğer yandan da, Bill her zaman bizimleydi ve ayrıldığında artık kendimizi R.E.M. gibi hissedemez olmuştuk. Yani bütün kapılar açıktı ve biz de her şarkı için oda müziği düzenlemeleri yaparken bulduk kendimizi. Michael ve ben yeni müzik türlerine açığız. Jason & Scorchers'tan tutun da Massive Attack'e kadar, rock olmayan her tür müzik birden müziğimize girmeye başladı. Evimdeki stüdyoda kaydettiğim çoğu şey ses denemelerinden ibaret. Çoğu bir boka yaramaz, ama arada bir tanesi iş görüyor. Bu albümde en hoşuma giden şarkılardan biri "Airportman". Tamamen Michael'ın o sırada oynayıp durduğu küçük bir klavyedeki abuk sabuk seslerle başladı. Bunu kaydettik, loop'ladık, üzerine bir şeyler attık ve bir saat içinde bu şarkı çıktı ortaya. Normal şarkı yazma düzenine tamamen aykırı bir çalışma biçimi, ama çok eğlenceli.

Mills: Bill ayrıldığı zaman bütün kapılar önümüzde açık halde duruyordu. Her şey olur dedik. Ne istersek onu yaptık.

Buck: Bill ayrıldıktan sonra zor günler yaşadık. Michael yazmakta zorluk çekiyordu, hepimiz Bill'in ayrılmasıyla beraber yeni ortama uyum sağlamaya çalışıyorduk... Ama benim yaşadığım en büyük zorluk stüdyodaydı. Ben her zaman vaktinde stüdyoda olurum, ama Mike ve Michael her zaman geç gelir. Bill de dakik adamdı. Biz ikimiz vaktinde stüdyoda olur ve onlar gelinceye kadar birlikte çalışırdık, ama artık gazete okuyup diğerlerini beklemek zorunda kalıyordum. Sonunda sinirlendim ve bir gün 2.5 saat geç gittim, yine de erken gidenin ben olduğumu gördüm. Her neyse, sonra aramızda konuşup bu sorunu biraz hallettik, ama o günlerde Bill'i çok aradığımı söyleyebilirim.

Stipe: Bu albüme yaptığım şarkı sözü katkılarından gurur duyuyorum ve her zaman bu albümdeki lirik pırıltısını taşıyabilmeyi isterim. İlk başa dönüp baktığında da, "Murmur"dan bu yana aynı şeyleri yaptığımızı görebiliyorum. Değişen tek şey, düzenleme ve miks. Ama geçmişte içiçe duran bazı ögeler bu albümde su yüzüne çıktı. Geçmişte altta kalan enstrüman şimdi önde. Ve drum machine davulun yerini aldı.

"Up", düşme ve kalkmayla ilgili bir albüm. Yeni, daha rahatlamış, üzerimizde daha az baskının olduğu bir çalışma biçimi geliştirdik. Panik halinden tamamen uzak bir şekilde çalışmaya kararlıyız artık.

Rüyalarla ilgili takıntım var. Bütün o Jung felsefesi falan... Daha önce rüya ögesini kullandım diye şu anda kullanmamak bana saçma geliyor. Yönetmen David Lynch'le rüyalar hakkında konuşuyordum. İddiam şu: Medeniyetin ulaşmadığı yerlere gitsek, filmde seyretmeden görmüş olduğu rüyayı hatırlayacak çok az insan bulabileceğimize inanıyorum. Filmlerin ne kadarı rüyalarımızın yansıması ve rüyalarımızın ne kadarı seyrettiğimiz filmlerin yansıması... Herkesin sinema tekniklerine uygun rüyalar gördüğünü, en azından hatırladıklarını da o şekilde hatırladıklarını düşünüyorum. 90 yaşındaki insanları bulup sinema hayatlarına girmezden önceki rüyalarıyla girdikten sonraki rüyalarını karşılaştırmalarını istemek çok ilginç sonuçlar doğurabilir. Bu arada, David Lynch fikirlerime katılmadı, onu da belirteyim...

Şarkılarla ya da şarkılardaki karakterlerle ilgili herhangi bir açıklama yapmaktan kaçınıyorum, çünkü gençken yaşadığım tecrübeleri hatırlıyorum. Bir albümdeki tek bir şarkı bile o kadar büyüleyici, gizemli ve devrimci olabiliyordu ki... Bu tecrübeye ihanet etmekten çekiniyorum. Benim kendi yazdığım şarkıyla ilgili yorumumun en az önemli yorum olduğunu düşünüyorum. Evet, onları ben yazdım, ama onların içine nüfuz edebileceğim kutsal bir görüş kazandırmıyor bu bana. Yazdığım en iyi şarkılar, üzerinde düşünmediğim ve tamamlamak için üzerinde defalarca uğraşmak zorunda kalmadığım şarkılar. Ben bunlara kusmuk şarkıları diyorum. Sanırım bu şarkılar diğerlerinden daha gerçek. Mesela "Losing My Religion", "Man On The Moon". Bunlar gerçekten ilhamla yazılan, bir seferde dökülen şarkılar. Bundan, o şarkıların bir kutsallık taşıdıkları gibi bir anlam çıkmasın. Bence hepimizin içinde olan bir yetenek bu. Birden doğru zamanda doğru şeyleri, doğru şekilde bir defada ifade edebilme yeteneği...

Herkesin sinema tekniklerine uygun rüyalar gördüğünü düşünüyorum. 90 yaşındaki insanları bulup sinema hayatlarına girmezden önceki rüyalarıyla girdikten sonraki rüyalarını karşılaştırmalarını istemek çok ilginç sonuçlar doğurabilir.

Mills: Michael'ın liriklerinin yanlış yorumlanabileceğini düşünmüyorum, çünkü bu sözler tek boyutlu değil. Albümlerin uzun soluklu olmasında en büyük katkılardan biri bu sözlerdir. Sen değiştikçe, sözlerin anlamları ve çağrışımları da değişebiliyor...

Bir zamanlar Amerika'da yayınlanan her fanzini bilirdim. Yazarlarını tanırdım. Her indie grubu ve hangi şehirden geldiklerini bilirdim. Bu tür bir underground tutkunun artık mümkün olduğunu sanmıyorum. Bugünlerde her şeyin sırrı postmodern ironizm. Yaptığın işin bir şakadan ibaret olduğu konusunda ısrarlı ve ciddi olma tavrı... Büyük plak şirketlerinin her şeyi ele geçirmiş olması ve bunun yarattığı tantana yatışıyor artık. Bağımsız plak şirketlerinin yeniden yükseleceğini düşünüyorum. Bu da gruplara istediklerini yapma özgürlüğünü geri verecek. Tabii bir süre sonra büyük şirketler onların da peşine düşecek, ama en azından, ilk günden milyonlarca plak satma baskısını üzerlerinde hissetmeyecekler.

Buck: Artık yaşlı çiftler gibiyiz. Birbirimizi çok iyi tanıyoruz. Ben Michael'ı nasıl gaza getireceğimi biliyorum, onu nasıl yaralayacağımı da... Bunu yapmamaya çalışıyoruz elbette, ama bazen gerekmiyor da değil. Üç-dört yıl öncesine nazaran daha yakın dostlar olduğumuzu söyleyebilirim, çünkü boktan zamanlardan geçtik ve bu zamanları beraber atlatmamız gerekiyordu. Başımızdaki belalarla ilgili bol bol konuşmak zorunda kaldık. Bir ara ben de gruptan ayrılmayı düşünüyordum ve etrafta bağıra çağıra dolaşıyordum. Mike ve Michael da o dönemde garip davranıyorlardı. Birbirimizle iletişimimiz iyidir. 80'leri beraber atlatmamızın en önemli nedeni de budur. Her konuda konuşur ve tartışırdık. Bir arada kalabilmemizin sebeb-i hikmetidir bu.

Çeviren: **Ogan Güner**

Olan şu: Hopper, Hollywood'a eski moda sistemini neresine sokması gerektiğini söyledi, endüstri tarafından kara listeye alındı, peyote çiğnedi, esrar içti, Billy The Kid gibi giyindi, sütlü kahverengi saçlarını taramadan saldı uzattı, Peter Fonda'yla tanıştı, perde dışında ve perdede beraber asit attılar, esaslı bir film çekebileceği konusunda ısrar etti ve "Easy Rider"la da haklı olduğunu kanıtladı; güneybatıyı motosiklet üzerinde kateden genç uyumsuzları anlatan etkileyici bir hikaye yazdı ve başrollerden birini üstlendi, ama filmi kendisi yönetti ve hemen ardından 1969 Cannes Film Festivali'nde yeni bir yönetmenin çektiği en iyi film ödülünü kazandı.
Tom Burke

"Easy Rider" özgürlük hakkında değil, özgürlüğün *olmayışı* hakkında. Kahramanlarım haklı değiller, hatalılar. Filmi bitirmek için yapabileceğim tek şey, karakterimi öldürmek. Ben de sonunda intihar ediyorum; Amerika'nın da bunu yaptığını söylemiş oluyorum.
Peter Fonda

"Easy Rider" güzel olduğu için politiktir; fotoğraflar güzel ve sakin olduğu için, müzik güzel olduğu için, Peter Fonda'nın hareketleri güzel olduğu için, Dennis Hopper'ın yalnızca oynamadığı, aynı zamanda Los Angeles - New Orleans arasında bir film yaptığının anlaşıldığı için politiktir.
Wim Wenders

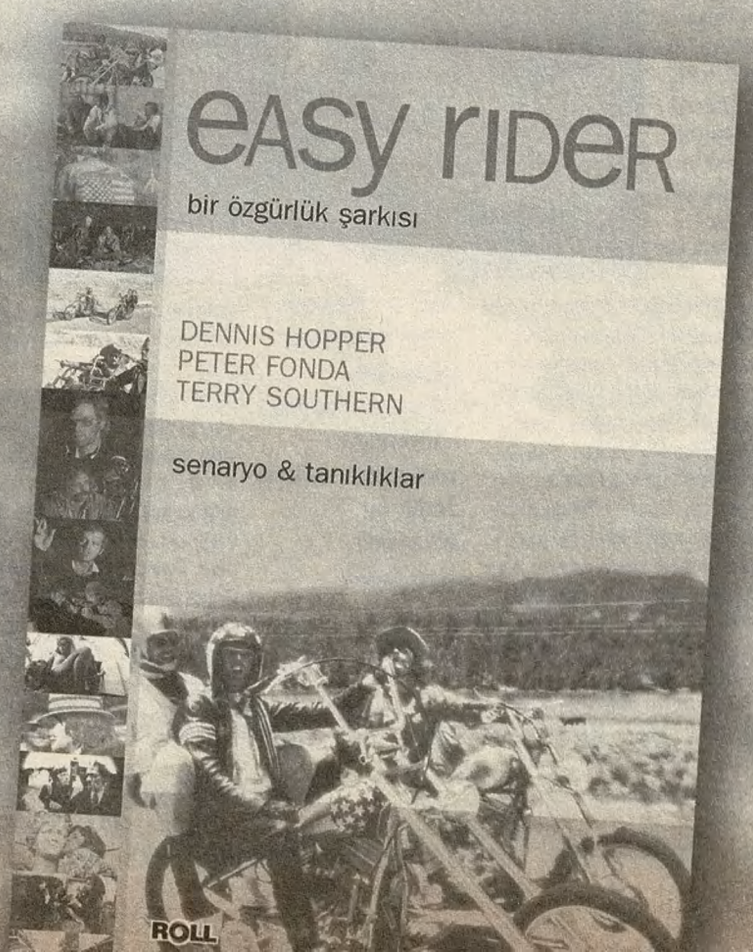

ROLL
Kitabevlerinde
(kenarda köşede)

Syd Barrett

"Wouldn't You Miss Me": Beni özlemez misiniz? Syd Barrett'in yeni yayınlanan "best of" albümünün adı. Pink Floyd tarihinin "yitik elmas"ı Barrett 30 yıldır başka türlü bir hayat yaşıyor. Rock endüstrisinin, şanın, şöhretin çok uzağında nefes alıp veriyor. Bu müzisyenler ve hayranlar ordusunun oluşturduğu "menfaat dünyası"ndan, hatta giderek hayatın, dünyanın kendisinden "overdose" almış bir halde erkenden çekti gitti, kabuğuna çekildi... Pink Floyd'dan arkadaşları Roger Waters ve David Gilmour'un tanıklıklarının yanısıra, bir zamanlar Pink Floyd'un yanıbaşında yer alan (sonraları Marc Bolan, Clash ve Billy Bragg'le takılan) kalender prodüktör ve menejer Peter Janner'ın Le Monde gazetesine anlattıklarına kulak kesilelim ve Syd'i bir kez daha saygıyla analım. Keşke burda olsaydı ve/veya keşke biz orda olsaydık...

AŞIRI DOZ HAYAT

Pink Floyd şarkıları Pink Floyd'u söyler. Rock tarihinin son büyük tragedyası, son kalın romanı "The Wall" bir tür kem kehanet gibidir, yaşanmak istenmeyen bir hayatın otobiyografisidir: Baskılar içinde geçmiş bir çocukluk, ihtimamla, tuğla tuğla örülmüş, insanın soluğunu tıkayan duvarlar, kendisiyle aynı kaderi paylaşan binlerce insanı avucunun içine almayı başarmış, gitgide bir faşiste dönüşen rock-star ve nihayetinde bütün bunlarla hesaplaşma cesareti gösteren sanatçı... Syd Barrett'in 1979'daki "Wall"un içine sızmamış olduğu düşünülemez, ama asıl 73 tarihli "Dark Side Of The Moon" ve 75 tarihli "Wish You Were Here" albümleri üstüne doğrudan doğruya Syd Barrett'in koyu gölgesi vurmuştur. "Dark Side"dan "Brain Damage" (Beyin hasarı) şarkısındaki "The lunatic is in my head" (Deli benim kafamın içinde) dizeleri ve Waters'ın marazi kahkahalarıyla Barrett'ın solo albümü "The Madcap Laughs" (Ele avuca sığmaz kahkaha) arasındaki mesafe bir sigara içimidir... "Wish You Were Here"daki albümle aynı isimli şarkı "keşke burda olsaydın" der Syd'e. "Shine On You Crazy Diamond" şarkısındaki "hayatın sırrını çok erken çözen çılgın elmas" ise doğrudan doğruya Syd Barrett'dır: "Hatırla gençliğinde güneş gibi parıldardın sen, şimdi gözlerindeki bakış, gökyüzündeki kara delikleri andırıyor..."

Evet, Syd Barrett Pink Floyd'un lideri, yaratıcı beyni, hassas hükümdarıydı. İlk bakışta anlamsız gibi duran ama zihin açan zırvalamalı şarkı sözleriyle rock'un Lewis Carroll'ıydı. Trajik hayatıyla Schumann'ı, Van Gogh'u, tutkularıyla Rimbaud'yu hatırlatıyordu. Roll'un 41. sayısında 62. sayfadaki fotoğraf galiba çok şey anlatıyor: Roger, Nick ve Rick siyah takımlarıyla aristokrat pozlarda, sol yanlarında ise köyün delisi Syd: Kırmızı pabuç, yeşil pantolon, turuncu kazak, kürklü, işlemeli sarı bir yelek...

Pink Floyd'un ilk albümü "The Piper At The Gates Of Dawn"da tamamen, ikinci albüm "A Saucerful Of Secrets"de kısmen damgası olan Syd Barrett, kimyasallarla ahbaplığı iyice ilerletmesinin de etkisiyle ortalıktan yavaş yavaş kayboldu. 69-70 yıllarında giderayak, Floyd elemanlarının da desteğiyle "The Madcap Laughs" ve "Barrett" isminde iki solo albüm piyasaya çıkardı. Yine aynı dönemde John Peel'in radyo programında yaptığı kayıtlar "The Peel Sessions" EP'sinde, diğer kayıtları da "Opel" isminde bir albümde toplandı, gecikmeli olarak 80'lerin ikinci yarısında... Geçenlerde piyasaya çıkan best-of "Wouldn't You Miss Me" albümündeyse bu albümlerden yapılan seçmelere ilaveten, yine 69'da kaydedilip hiç yayınlanmamış "Bob Dylan Blues" isimli mizahi şarkı yer alıyor.

Syd Barrett 90 yılında objektiflere böyle yakalanmış

O tarihlerdeki "son nefes" hakkında, Floyd ailesinin fertlerinden biri, Peter Janner şunları söylüyor: *Kayıtlar sırasında ortalıkta deha darmadağın bir şekilde uçuşup duruyordu. Arada sırada sisin içinden koca bir otobüsün çıkması ve sonra tekrar sisin içinde kaybolup gitmesi gibi... Sonra tamamen yok oldu. Elimde olmadan kimi zaman Syd'in "bu iş buraya kadar, yapacağımı yaptım" diye düşündüğünü ve bilinçli bir şekilde kaybolup gittiğini düşünüyorum. Aptalca yeniden birleşme turneleri yapmadı. Genç yaşta ölen bir müzisyen mertebesine erişti. Sanki her şeyin farkındaydı ve her şey planlıydı...*

Kayıtlara katılan davulcu Jerry Shirley'i dinleyelim şimdi de: *Syd'in ne zaman başlayacağını ve ne zaman bitireceğini bilmiyorduk. Onunla ilgili tahmin edilebilir tek şey, tahmin edilemez olduğuydu. Syd'in hâlâ yapabildiği şey, düzgün ve sıradışı şarkılar yazmaktı. Ama yazdıkları o kadar şaşırtıcı olmaya başlamıştı ki, kendi de hatırlamıyordu. Yeni bir şarkıyı o anda kaydettiniz, ettiniz. Yoksa tren kaçar. Floyd elemanları bu kayıtların sonunu getirebilmek için inanılmaz çaba sarfettiler ama Syd, bir grubun parçası olarak çalabilecek havada değildi artık...*

Syd sonunda gitti, uzak alemlerde yaşamaya başladı ama Pink Floyd bitmedi. Yine de Syd zamanlarındaki Pink Floyd'un "en iyi" Pink Floyd ya da "asıl" Pink Floyd olduğunu düşünen milyonlarca insan var. Pink Floyd'un Syd'lisiyle Syd'sizinin birbirinden farklı iki ayrı grup olduğu kesin. Ama iki taş gibi grup var işte ortada. İkisinden birini tercih etmenin, illa da taraf tutmanın lüzumu yok. Roger Waters anlatıyor: *R.E.M.'in ilk dönemlerinde bir konserlerine gittim. Konserden sonra onları tebrik etmek için kulise girdim. Konuşma boyunca bana arkasını dönüp oturan Michael Stipe dışında bütün grup üyeleri bana çok iyi davrandı. Sonra bis için sahneye çıktılar ve Michael Stipe Syd'in "Dark Globe" şarkısını cover'ladı. Bu onun cevabıydı: "Syd Barrett iyiydi, siz geri kalanlarsa götsünüz..."*

Sözü David Gilmour alıyor: *İçinde, baş edemediği, kontrol edemediği şeyler vardı ve insanlar bunun harika, romantik bir şey olduğunu zannediyordu. Syd'in hikayesi, onun hakkında hiçbir şey bilmeyen insanlar tarafından romantize edilmiş trajik bir hikayedir...*

Syd'in hikayesi, onun hakkında hiçbir şey bilmeyen insanlar tarafından romantize edilmiş trajik bir hikayedir.
David Gilmour

Yıllarca Syd hakkındaki rivayetler bitmedi: Şeker hastalığı yüzünden gözleri kör oldu, sakin sakin resimler yapıyor, sanatoryuma yattı, sanat tarihiyle ilgili bir kitap yazıyor, geçmişte olan hiçbir şeyi hatırlamıyor ve falan ve filan... Syd Barrett bu dünyayı terketmekte aceleci davransa da, etkisi kalıcı oldu. Brian Eno ve Jimmy Page onu bulup birlikte kayıtlara girmek istediler, ama becerememediler. David Bowie, Marc Almond gibileri ondan cover'lar yaptılar, Robin Hitchcock, Julian Cope, The Jesus and Mary Chain, Mercury Rev, Television Personalities, özellikle "Mutations" albümüyle Beck gibi sanatçılar Syd'in dünyasına çok yakın şarkılar ürettiler. Solo kariyerinde sessiz sedasız yol alan Blur gitaristi Graham Coxon da Syd'in üzerindeki etkisini inkâr etmeyenlerden biri. Şöyle diyor Coxon: *Bence Syd, müzisyen hayatının ona uygun olmadığına dair bilinçli bir karar verdi. Onun mutlu olduğunu, resim yaptığını, parkta gezintilere çıktığını düşünmek istiyorum. Pop sirkini özlediğini de sanmam. Bu hayattan aşırı doz almıştı o. Pastoral bir varoluşu seçti sonunda. Bence herkesin içinde bir parça Syd var, duyarlı ve kırılgan.*

PETER JANNER SYD'İ ANLATIYOR

KENDİ GEZEGENİNDE KALDI

Syd Barrett'ın bir "best of" albümünün olması fikri çok şaşırtıcı geliyor. Pink Floyd'un ilk albümü "The Piper at The Gates Of Dawn" haricinde topu topu iki solo albüm yayınlamıştı...

Peter Janner: Haklısınız. Ama zaten bu albümün amacı, Syd'in bir zamanlarki mevcudiyetini bilmeyenlere bir hatırlatma yapabilmek. O olmasaydı, asla Pink Floyd diye bir şey de olmazdı. Grubun ilk gitaristi, şarkıcısı, bestecisi ve vitrin mankeni oydu. Bu grup onun grubuydu. İlk ticarî başarıları onun şarkıları kazandı. Pink Floyd, kariyerini bu temel üzerine inşa etti. Roger Waters ve David Gilmour ona olan borçlarını hiç reddetmediler. Hatta David onun sağlığıyla bir dönem çok yakından ilgilendi ve bir takım kayıtlar yapmasına da yardım etti.

Barrett mı grubu terketti, yoksa bir şekilde kendisine yol mu verildi?

Teorik olarak, kovuldu diyebiliriz. Fakat onun yokluğunda Pink Floyd'un devam etmesi mümkün gözükmüyordu. O ise artık bir gruba dahil olacak beceriyi gösteremez olmuştu. Yine de onu grupta tutmaya çalıştık. Pink Floyd dönem dönem beş kişilik bir grup gibiydi: Syd sahnede ne yaptığını bilmez birine dönüştüğünde, David onun eksikliğini gidermeye çalışıyordu. Bir ara şöyle düşlerle kendimizi avuttuk: Aynı Beach Boys'ta Brian Wilson'ın konumuna benzer şekilde, biz turnede olduğumuz zamanlarda, Syd evde otursun, sadece grubun besteleriyle ilgilensin... Neticede, alınması gereken son karar hiç de iç açıcı değildi. Onunla çalışmak gitgide zorlaşıyordu, yavaş yavaş, kendini yok etme bataklığına gömülüyordu.

İşlerin yolunda gitmediğini ilk ne zaman farkettiniz?

67 yazında. Syd'in davranışları gittikçe tuhaflaşıyordu. Ben Amerika turnesine katılmadım, ama turnenin nasıl bir kâbusa dönüştüğünü biliyorum. "See Emily Play" single'ının başarısı ve şöhret onu allak bullak etmişti. Üstelik ikinci bir hit şarkıya ihtiyacımız vardı. Basın, gazeteciler onun için korkunç şeylerdi, bütün o söyleşiler, fotoğraf seansları, turneler, kayıtlar... Ne ölçüde hassas biri olduğunu hesaba katmadan ona sonuna kadar güveniyorduk.

Bazı hikayeler anlatılıyor: Örneğin Londralı meşhur bir çift, Syd istemediği halde kendi evlerinde ona haftalarca LSD vermişler...

Evet, dedikodulara bakılırsa, Syd'in kahvesine her sabah asit katıyorlarmış. Ama Syd zaten bir "asitevi"nde yaşadığını biliyordu. O dönem, bu uyuşturucuya çok pozitif erdemler yüklediğimiz bir dönemdi, bilinci genişlettiği söylenirdi... Syd de sonrasında başına neler geleceğini bilmeden kullanırdı bu maddeleri. Ne yapabilirdik? O hayatını yaşıyordu, biz de polis değildik.

Siz de Barrett'ın yanında kalmayı seçerek, grubu terkettiniz. Syd olmadan Pink Floyd'un hiçbir geleceği olmadığını düşünüyordunuz: Kısacası, büyük bir hata.

Evet, ama Roger, David, Rick ve Nick de aynı fikirdeydi ve bu yüzden de Syd'i grupta tutmaya gayret ediyorlardı. Lennon'sız ya da McCartney'siz bir Beatles düşünsenize; bu da onun gibi bir şeydi!.. Bense gençtim, tecrübesizdim, iş hayatının nasıl işlediğinden bîhaberdim. Roger ve David'in birer büyük şarkıcı ve besteci olacağını göremedim. Aslına bakarsanız hâlâ birçok insan, Syd gittikten sonra Pink Floyd'un bir kere bile onun zamanındaki kadar iyi olmadığını söyleyip duruyor. Syd'in yeteneği uzlaşmalara tamamen kapalıydı. Birlikte neler yapabileceğimiz konusunda tamamen cahil gibiydi... O bugüne kadar tanıdıklarım içinde, yaratıcı olanakları en yüksek düzeydeki insandı. 1967 ilkbaharında "The Piper at The Gates Of Dawn" albümünün çıkmasından önce, altı aydan daha kısa bir sürede 40 şarkı yazmıştı. İlk solo albümü "The Madcap Laughs"daki şarkılar ve James Joyce'un dizelerinden bestelediği muhteşem "Golden Hair" de bunlara dahil. Ben onun yanında kaldım, çünkü uzunca bir süre yaratıcı gücüne tekrar kavuşacağına inandım. "The Madcap Laughs" için stüdyoda çalıştığım sıralar, ilham perilerinin ona geri geleceğini sanıyorduk, ama sonra her şey iyice dağıldı. Aramıza döneceğini, dünya gezegenine yeniden ayak basacağını umuyorduk. Ama o Syd gezegeninde kaldı.

1967: Syd'li Pink Floyd

Sizce onun mirası bugün nerede?

Onun sayesinde Pink Floyd 1966-67 yıllarında bir İngiliz psychedelic sound'u yarattı; belki bir ölçüde Soft Machine'i de buna ortak edebilirsiniz. Uzun şarkılar, doğaçlamalar, ekolu seslerin kullanımı... Belki az sayıda insan bunun farkında ama, elektronik müzik ve hatta dance sound'u üzerinde Floyd'un bugüne kadar gelen çok belirleyici etkileri var. Bence Can, Kraftwerk gibi çok önemli Alman grupları da Floyd'a hep minnettar kalacak.

Syd'le her zaman kontakt halinde kalmaya devam ettiniz mi?

Hayır, herhalde bir 15 senedir onu görmüyorum, Londra'daki büroma geldiğinden beri... Onun ilk uğraşı resimdi, ve ona geri döndü. Bence hâlâ şarkılarında yaşıyor ve çok sade bir hayat sürüyor. Onun arzusu yalnız kalmak ve huzur içinde yaşamak. Bunu bozmayı hiç istemiyorum.

Derleme ve çeviri: ***Ogan Güner - Derya Bengi***

KIRIK BİR AŞK ŞARKISI SÖYLEYEN KABA SABA BİR ADAM

Badly Drawn Boy

Kliplerine rastgelmişsinizdir: Londra sokaklarında yaya-taksicilik yapan, müşterilerini sırtlayıp koşturа koşturа götüren adam... Joan Collins'i koluna takıp burjuva davetlerine katılan, sonra bir tenhada yemek artıklarından çöplenen adam... Asıl adı Damon Gough. Ama bize kendini Badly Drawn Boy (Fena çizdirmiş çocuk) olarak tanıtıyor. Tek albümü "The Hour Of Bewilderbeast" bir senedir çok satıyor. Mark E. Smith ve Bruce Springsteen hastası bir şarkı yazarı. Sürekli Beck'le karşılaştırılıyor. Bakalım Uncut, NME ve Les Inrockuptibles'e neler anlatmış...

Müziğe nasıl bulaştın, çocukluk hayallerin arasında müzik var mıydı?

Badly Drawn Boy: Yoo. Önce ses mühendisi olmak istedim. O zamanlar 17-18 yaşındaydım. Şarkının inşası fikrinden büyülenmiştim. 20'li yaşlarıma kadar gitarı elime alıp şarkı bestelemeyi düşünmedim.

1993'te yazdığın "Another Pearl" şarkısına ilk albümünde gecikmeli olarak yer verdin. Manchester'da, Bolton'da geçen gençlik çağlarında müzikle aran nasıldı?

Daha önce iki ayrı grubun üyesi oldum, birinde klavyeci, birinde gitaristtim. Gerçekten çok yetenekli ama bu işler için gerekli ihtirastan yoksun insanlardı. Çabucak farkına vardım ki, Bolton'da habire konser vermekten başka bir halt yapacağımız yok. İnsanları sahneden etkilemek, tamam, önemli bir şey ama, şarkılar bir plak üstünde ölümsüz hale gelmedikçe hepsi palavra. İşte bu yüzden bu gruplarla yaptığımız şarkıların yazım sürecine katkıda bulunmak istemiyordum. Yapmak istediğim şeyler olduğunu biliyordum ve bunu tek başıma yapmalıydım. Fikirlerimi bol keseden harcamam söz konusu olamazdı, onları kendime saklıyordum.

80'lerin sonlarına doğru revaçta olan Madchester akımıyla, Manchester sound'la bir irtibatın oldu mu?

Benim için zamanlaması yanlıştı. Özdeşleşemedim. Gerçekleştiği dönemden birkaç yıl sonra olaydan keyif almaya başladım. O sıralarda moda bir akım olarak görmüştüm. Hele etrafta yeni topluluklar peşinde koşturan plak şirketi temsilcileri yok muydu... İki yıl sonra, hop, başka bir şeyin moda olacağı belliydi. Ben bu gelişmeleri bir tehdit gibi algıladım, olaya yabancı kaldım.

Grafiker ve DJ olan Andy Votel'le tanışman hayatında bir dönüm noktası oldu, değil mi?

Andy'yle birlikte Twisted Nerve'i kurup 97 sonlarında ilk maxi single'ı çıkarttığımızda, benimle hemen sözleşme imzalamak için 25 tane şirketin kapımıza dayandığını görenler her şeye yorulmadan, kolayca, üç-beş günde ulaştığımızı zannediyorlar. Evet, şanslı olduğum su götürmez, ama kaderimi sonuna kadar zorlamakta hiç tereddüt etmedim. Bir plak doldurabilecek yetenekte olduğuma kendimi inandırmak için on senemi verdim ben. On sene boyunca bir sünger gibi davrandım: Akranlarımın dünyasını anlamama, onlarla aynı dili konuşmama yardım edebilecek her şeyi yalayıp yutuyordum; filmler, albümler, kitaplar, kılık kıyafetler...

Bu çabalarının semeresini gördüğünü düşünüyor musun?

Dürüst olmak gerekirse, hep başarılı oldum. Okulda derslerim de çok iyiydi. Garip bir hayatım oldu: Küçüklüğümden beri, futbol takımına kaptan mı lazım, çeteye reis mi gerekiyor, şuraya lider, buraya şef mi aranıyor, hep gelir beni bulurlar. Aslında biraz oyuncu, numaracı biriyimdir, ama sanki doğal olarak, kendiliğinden bana güvenirler, çünkü insanların güvenini kazanmak için elimden ne geliyorsa yaparım. Örnek bir diplomatımdır, benden geçimlisini bulamazsınız. Mesela okulda kimse beni pataklamaya yeltenmemiştir. Annem bile sonunda benim hiç yara bere almayan gerçek büyük kavgacı olduğuma filan inanmıştı. Alâkası yok: Bana bir fiske bile vuran olmamıştır, çünkü okulun en kabadayı çocuğu benim en yakın arkadaşımdı... Milletin sırdaşıydım, herkesin dertlerine, sıkıntılarına cevap aradığı adamdım. Ama müzik yapmadan önce bu cevapları ben de bilmiyordum. Bugün artık kendimi bir tür müzikli tedavi uzmanı olarak görüyorum.

Indie toplulukların çoğunda afra tafradan geçilmiyor. Belki bu bir toplulukta olmakla ilgili bir şey. Solo çalışanlarsa kırılganlıklarını daha çok ifade ediyorlar. Benim gibi ya da mesela Elliott Smith gibi.

Hayranlarınla çok doğrudan bir bağın var galiba, örneğin albümünü imzalatmak isteyenlerle karşılaştığında nasıl davranırsın?

Hâlâ insanlarla gerçek bir bağ kurmam gerektiği inancını taşıma aşamasındayım. Sıradakilerden biri uzanıp da, diğerlerine uzun uzun yazdığımı görürse, ona da uzun uzun yazmam gerektiği hissine kapılıyorum. Çok naziğim. Şarkılarım radyolarda çalınmaya, söyleşilerim gazetelerde yayınlanmaya başladığından beri, birçok insan zannediyor ki cebim parayla doldu. Halbuki dört senedir aynı berbat mahallede yaşıyorum.

Tevazuyu, hatta çekingenliği bir erdem haline mi getiriyorsun?

Muhtemelen. Rock yıldızlarından sahip olmaları beklenmeyen insani özelliklerin tümünü erdemlerim arasına katmaya çalıştım. Yaklaşılabilir olmak hoşuma gidiyor. Utangaç tiplerin süklüm püklüm yaklaştığını görünce "Tanrı yardımcısı olsun" diye düşünüyorum. Onlara bir şeyler verebilmek istiyorum. Indie toplulukların çoğunda afra tafradan geçilmiyor. Belki bu bir toplulukta olmakla ilgili bir şey. Solo çalışanlarsa kırılganlıklarını daha çok ifade ediyorlar. Benim gibi ya da mesela Elliott Smith gibi.

Şarkılarını nasıl yazarsın, belli bir yöntemin var mı?

David Lynch'in "ördek bakışı" anlayışını beğenirim. Her zaman filmlerindeki anahtar çekim açısının bu olduğunu söyler. Sanırım bu, ördeğin, kafasının garip bir yerinde gözleri olan küçük bir hayvan olmasıyla ilgili. Ördek bakış açısıyla yapılan çekimin bir acayipliği, bir başka dünyadanlığı oluyor. Eğer bunu müzikle yapamazsam, sözlerle yapıyorum; ya da tam tersi.

Şarkılarında, kliplerinde hiç sıradan olmayan, ama pekâlâ "pozitif" denilebilecek bir mizah duygusu var...

En olmadık, sıradan şeylerde güzellik bulunabilir. İlla da çiçekler, böcekler edebiyatı yapman gerekmez. Tom Waits'in "Martha" adlı şarkısını düşünüyorum da... O kadar güzel ki; sonra da bu kırık aşk şarkısını söyleyen kaba saba adamı düşünüyorsun. Bir şekilde bunun öyle olması o şarkıyı daha iyi yapıyor. O duyguyu kendisinden beklemeyeceğiniz birinin ifade etmesi.

Konserlerin de çok farklı cereyan ediyor, hatta tuhaf, yapmacık bulanlar var. Ama herkes de seni asıl sahnede görmek gerektiğini düşünüyor...

Konserlerimde sahnedeki halim İngiliz basını tarafından epey topa tutuldu. Bana bir şarlatan gibi davranıyorlar. Hatta seyircilerle dalga geçmekle suçlanıyorum. Hayır efendim, ortada büyük bir yanlış anlaşma var. Sahneye çıkıp şarkılarını icra etmekten daha kolay bir şey yok ki. Benimse daha fazlasına ihtiyacım var. Müzisyen ve şarkıcı olarak kendi zayıflıklarımın bilincindeyim, o halde bu eksikliği çok özel bir şey gerçekleştirerek telafi etmem lazım. Bir konserin en ince, en nazik tarafı da bu. Önceden hesap edip türlü türlü numaralar hazırlıyorum, ama sahnede hepsini sırayla unutuyorum. Ben de doğaçlıyorum, böylece kusurlu güzelliklerin yarattığı bu tuhaf dengeyi sürdürmeye çalışıyorum... Bazıları benim, halkın kendisine borçlu olduğunu düşünen bir budala olduğumu sanıyor. Bu kadar yanlış olabilir. Sahnede, durumu aşağılıyorum, benim albümümü almaya vakit ayıran dinleyicileri değil. İnsanlar bulunduğum konumdan müteşekkir olmadığımı düşünüyor, ki hiç de doğru değil. Tam tersi. Bu ülkenin benim gibi bir sanatçıya ihtiyacı var ve benim gibi başkası da yok. Babybird'le kıyaslamalar yapıldı, ama daha fazla benzerlik kurabileceğiniz kimse yok.

"Benim gibi bir sanatçıya ihtiyaç var" derken neyi kastediyorsun?
Benim yaptığım işi yapan, benim gibi konserler veren, yani konser kavramının çağrıştırdıklarına meydan okuyan biri yok. Eğer insanlar hoşlanmıyorsa, yapabileceğim fazla bir şey yok. Üç saatlik konserlerin çok uzun olduğunu söyleyen dinleyici mektupları okuyunca dehşete düşüyorum. Ne yani, 12 pound verdiğin biletinin karşılığında on dakikalık bir konseri mi, yoksa üç saatlik bir konseri mi yeğlersin?

Dinleyiciyle sanatçının arasındaki engelleri kaldırmayı öngören punk idealine mi bağlısın?
Bu bir neden, kesinlikle. Ben insanların beni kendilerinden daha büyük ya da daha iyi görmelerinden rahatsız oluyorum. İnsanlar bana, hakettiğime inanmadığım bir saygıyla yaklaşıyorlar. Benim istediğim tek şey, o anda verebileceğimin en iyisini vermek. Bundan ibaret hakikaten... İlk konserlerimde kadın dinleyicilere çiçek vermek, şarkıları sonuna kadar söylememek gibi egsantrik şeyler yaptım. Bence saçmalama değildi, o konumda içimden gelenleri yapıyordum. Benim düşüşümü görmek isteyenler, "işte hep birlikte ezeceğimiz bir yetenek daha" diye düşünenler vardı... Kendimi kavanozda bir süs balığı gibi görüyordum. Medyanın bütün ilgisi üzerimdeydi. Bana "Britanyalı Beck" diyorlardı, ama ben kendimi o konumda görmüyordum. O ilk konserlerden sonra herkesin hakkımda "beş para etmez" diye düşüneceğini sanmıştım. Ama telefonlar dinmek bilmedi. Sonunda XL'le kontrat imzaladım. Çünkü bana dört albümlük bir anlaşma dayatmayan tek şirket onlardı. Böyle bir sözleşme imzalamak istemiyordum... Bugünlerde en geç üçüncü single'ında artık bir hit patlatmış olman bekleniyor. Yoksa şansın yok. Bence bu gerçekçi değil. En iyi topluluklar öyle akşamdan sabaha oluşanlar değil. Flaming Lips 10. albümünde parladı, ya da mesela yıllardır müzik yapan Pulp var. Britney Spears bile yıllardır uğraşıyor. Onun altı yaşındayken çekilmiş bir filmini gördüm. Mickey Mouse Kulübü'nde bir opera şarkıcısı gibi yırtınıyordu. Korkutucu!.. Sanırım bir sürü topluluk kendileri hakkındaki efsanelere inanıyor. Kendilerini dünyanın en iyisi sanıyorlar, sonra düşüşleri acıklı oluyor. Ben bu nedenle dikkatli hareket ediyorum. Albümümün organik olmasını sağlamak istedim, birkaç yıl üzerinde çalıştım.

Bruce Springsteen dediğinizde insanlar hemen havayı yumruklarıyla dövmeye başlar ve hışırtılı bir sesle şarkı söylerdi... Hâlâ bazılarının Bruce'un adıyla Bon Jovi ya da Bryan Adams'ı aynı nefeste söylemelerinden dehşete kapılıyorum.

Seni bu kadar benzettikleri Beck hakkında neler düşünüyorsun?
Beck bence çok akıllı. Belki de bu yüzden yürekten yazma gereksinimi duymuyor. Olasılıkla benden daha fazla doğal yeteneği olan biri. Benim yüreğimin ve ruhumun derinliklerini keşfetmem gerekiyor. Komik değil mi, Beck, şarkılarına kendisinden çok şey katmamakla suçlanıyor, bense bazen kendimi fazla mı ifşa ettim diye düşünüyorum.

En önemli kahramanlarından biri Bruce Springsteen'miş. Doğru mu?
Okulda Bruce hayranı olan tek çocuk bendim, o yüzden kendimi yabancı hissetmeye alışığım. Hayatımı başka birisi değiştirdi diyebilmek daha "cool" olurdu, ama ne yapalım, durum bu... Yıl 1984, 13 yaşındayım. Televizyonda kanalları karıştırırken "Thunder Road"la karşılaştım. Büyülendim. 1979'da Madison Square Garden'da verdiği bir konserin görüntüleriydi. Kapkaranlıktı, flaşlar patlıyordu, harika bir piyano ve armonika peşrevinden sonra şarkı patladığında sahne de rengarenk olmuştu. Birkaç saniye içinde şarkıya teslim olmuştum. O enerji, o coşku, Bruce'un kişiliği, küçük dilimi yutmuştum... Hâlâ o konserin bantı vardır bende, annemin evinde bir yerde, arasam bulurum. Evden çıkıp "Born to Run"ı aldım. Sonraki dört yıl boyunca Bruce Springsteen dışında pek bir şey dinlemedim... En çok keyif aldığım şeyse benden başka pek kimsenin onu anlamamasıydı. Çünkü herkes o sırada Bruce'dan "Born in the USA"den başka bir şey dinlemiyordu. Ben gidip bütün albümlerini çıkış sırasıyla aldım. Böylece nereden nereye geldiğini görebilecektim. Ve bir gün onun gibi kaslı, bandanalı biri olacağımı hayal ediyordum. *(gülüyor)*

Sonunda sakallı ve bereli biri oldun...
Sakal bırakabilmeye başlar başlamaz bıraktım. Galiba sakalımın arkasına saklanıyorum.

O dönemde Bruce'a takılman sıradışı bir durum. O dönem, çoğu kişi için Bruce'un stadyum rock'çusu haline geldiği en kötü dönemidir.
Bruce Springsteen dediğinizde insanlar hemen havayı yumruklarıyla dövmeye başlar ve hışırtılı bir sesle şarkı söylerdi... Hâlâ bazılarının Bruce'un adıyla Bon Jovi ya da Bryan Adams'ı aynı nefeste söylemelerinden dehşete kapılıyorum. Bence en iyi albümleri ilk üç albümüdür, hele yaşının 22-23 olduğunu düşünürseniz. Sonra devasa bir Amerikan ikonuna dönüştü. 80'lerde Madonna, Prince, Michael Jackson kadar büyüktü. Bir yandan da tamamen farklı bir kuşaktan ve kendi hayatı hakkında yazan az sayıda insandan biriydi... Her albümü bir öncekine tepkidir. "Darkness on the Edge of Town" çok daha içe dönük ve ayrıksı bir yerde duran ve de pek iyi kayıt edilmemiş bir albümdür. Fazla şişmiş double bir albüm olan "The River"ı yaptı, ardından mükemmel bir şekilde çıplak bir albüm olan "Nebraska" geldi. Oradan da "Born in the USA"e sıçradı. Bu beni büyülüyor. İzlediği yolu keşfetmek müzik yapmamda en büyük ilham kaynağım olmuştur.

Senin müziğinde Bruce'un etkisi o kadar bariz değil.
Biraz daha karmaşık bir etkilenme söz konusu. Bruce da Dylan gibi kariyerinin başlarında bir folk şarkıcısı olarak algılanmıştı. Sonra rock'n'roll'a bodoslamadan dalan sahne şovlarına başladığında birçok erken dönem hayranı kendisine küsmüştü. Hiç Bruce'u taklit etmeye çalışmadım. Sadece her konserin biricik bir deneyim olduğu düşüncesini içselleştirdim... Bruce sahnede çok hamdır, çok çıplaktır. Ben de öyle olmak istiyorum. Bruce bir yandan çok tutkulu, yoğun şarkılar yazarken bir yandan da sahnede komik olmaktan kaçınmaz. İlk dönemlerinden bazı korsan video kayıtlarında sahneye emekleyerek çıktığı ya da gece klübünde masalardan birinde oturan kızın tekine çiçek verdiği filan görülebilir. Evet, işte ondan arakladığım bir davranış.

Çeviri: ***Cüneyt Cebenoyan - Derya Bengi***

AÇIK ŞEHİR
www.aciksehir.com
İstiklal Cad. Elhamra Pasajı No: 258/14
Beyoğlu/İstanbul Tel: (0212) 244 18 11
e-mail: arslan@aciksehir.com

SİNEMA
MÜZİK
RESİM
FOTOĞRAF ve
GRAFİK SANATLAR'dan oluşmuş
görsel bir dünya

Gilles Peterson

Yılların DJ'i Gilles Peterson pikabındaki son sesleri paylaşmak için İstanbul'daydı. Gelir gelmez soluğu Radyo Oxigene'de aldı. DJ Yakuza'yla birlikte dünyanın dört bir yanına uzandıkları radyo programından sonra, bir kez de Maslak'ta, Fujifilm Music Days'de sahne aldı. Biz de sahne arkasında teybimizi uzattık, radyo yayıncılığı, DJ'lik, kulüp kültürü, Londra, Astor Piazzola ve tabii ki futbol üzerine kısa ama yoğun bir söyleşi yaptık.

Tavrını koyacaksın arkadaş!

12-13 yaşlarında komşunuzun oğluyla korsan radyo yayınları yapıyordun. Müzik dünyasına radyoculukla atıldığını söyleyebiliriz, şu anda da 10'dan fazla ülkede yayınlanan bir programın var. Radyoda çalmak senin için ne ifade ediyor?

Gilles Peterson: Radyoda çalmayı seviyorum, tadını çıkarıyorum. Müzikle uğraşmayı seviyorum. DJ'lik yapmaktan, sürekli yeni, güzel seslerin peşinde koşmaktan hoşlanıyorum. Radyo da bu demek zaten. Çocuk denecek yaşta bir korsan radyo kurmuştum. Evin arka bahçesinden yayın yapıyordum. 80'lerin başıydı.

Tam punk-new wave dönemi...

Evet, benim için punk, soul ve caz dönemi denebilir. Bugün birçok insan atlıyor, ama kulüp müziğinin oluşumunda punk hareketinin büyük payı vardır. Kulüp müziğinin önemli şahsiyetleri punk camiasından gelmiştir. Tabii soul ve cazı da unutmamak gerek. O dönemde aralarında bir nevi yol arkadaşlığı oluşmuştu. Ben kendimi her zaman punk hareketine yakın hissettim. Okulda da soul'a takılan biri olarak tanınırdım. Okul ortamı önemlidir, orada ya bir gruptansındır ya da ötekinden. Ben rock ve heavy metal ortamlarından oldum olası uzak durmuşumdur.

DJ'liğe nasıl başladın?

Yayın yapmak çok zevkliydi, ama bir süre sonra plaklara para yetiştiremez oldum. Ben de iki pikap kiralayıp sağda solda DJ'lik yapmaya başladım, doğum günü partilerinde, düğünlerde falan. Bir sürü saçma sapan şey çalıyordum. Çoğunlukla caz, funk. 14 yaşında "black music" çalan bir DJ olarak nam salmıştım. Bir süre sonra Camden'a taşındım. Artık hayatımı DJ'likten kazanır hale gelmiştim. Düzgün bir hayat sürüyordum. Londra'nın önemli bazı kulüplerinde çalmaya başlamıştım. Çalıştığım yerde esas mekan alt kattı, elektronik müzik ağırlıklıydı. Bugün erken dönem elektronik müzik diyebileceğimiz sert bir müzik çalıyordu. Paul Anderson, George Power gibi önemli DJ'ler vardı. Ben üst katta takılıyordum: Afro-cuban, genellikle de caz. Bu dönem benim için önemliydi, çünkü caza büyük ilgi vardı. İşte böyle DJ'lik yaparak bugünlere geldik. 1983'te kafa göz yararak caz çalıyordum, hâlâ DJ'lik yapıyorum. Arada ne olduğunu inan hatırlamıyorum. 17 yıl geçmiş, kafamı bir kaldırıyorum, pikapların başındayım. Tabii arada kulüp kültürü, kulüp müziği çok yaygınlaştı, büyüdü, bir endüstri haline geldi. Bence iyi de oldu.

80'lerin sonunda Eddie Pillar'la birlikte Acid Jazz Records etiketi altında prodüktörlüğe başladın. Bu uğraşını şimdilerde Talkin' Loud Records çatısı altında sürdürüyorsun. Bir anlamda içerden biri ya da üretim sürecinin perde arkasını yaşayan biri olarak müzik endüstrisi hakkında ne düşünüyorsun?

Kulüp müziği bugün çok büyüdü. Ama bizim takıldığımız zamanlarda bayağı yeraltı bir durum vardı. Bana çok heyecan verici geliyordu yeni bir müziğin peşinde koşmak. Önümüzdeki yirmi yıla damgasını vuracak bir müzik ve kültürü doğuyordu. Bunun bir parçası olmak güzel bir duyguydu. Jamiroquai, Massive Attack gibileri başarılı oldu; biz aslında hep beraber kulüplere takılan bir gruptuk, Portishead, Roni Size filan. Bahsettiğim kulüp kültüründe de sound system kültürünün, reggae'nin büyük payı var. İngiltere'de bir sürü insan kulüplere gider, "sound system"lara takılırdı. Bu, kültürümüzün, tarihimizin bir parça-

Buddha Bar da neresi?

Önümüzdeki yazın gözde mekanlarından olmaya aday Venue (eski adıyla Hangar, daha eski adıyla 2019), bir ay öncesinden ilan edildiği gibi, ağır top St Germain'in dahil olduğu bir programla açıldı. Bu uluslararası hafta sonuna cuma akşamüstü St Germain'in basın toplantısıyla giriş yaptık. Bir süre cilası yeni kurumakta olan Venue'nün "vip lounge"unda bekledikten sonra (bütün bu yabancı kelimeler birilerine bir anlam ifade ediyor olsa gerek), Ludovic Navarre'ın, namı diğer St. Germain'in havaalanında bazı aletlerini kaybettiği, bu nedenle canının sıkkın olduğu ve basın toplantısını kaldığı otelde yapacağı ortaya çıktı. Söylenenden bir saat sonra da olsa, ünlü sanatçıyla Princess Oteli'nin "Mars odası"nda karşı karşıya gelebildik (bütün bu yabancı kelimeler birilerine bir anlam ifade ediyor olsa gerek). Bu detayları anlatmamızın nedeni, Ludovic Navarre'ın basın toplantısının yaklaşık 15 dakika sürmesi ve "bilmem, olabilir, beni pek ilgilendirmiyor" gibi laflardan başka bir şey söylememesi. Bu 15 dakikada ne öğrendiniz derseniz, kısaca şöyle özetlenebilir: Ludovic Navarre, bundan çok da eski olmayan bir geçmişte su kayağı, dağcılık, windsurf gibi doğa sporlarıyla uğraşan, ilerde de sporcu olmak isteyen bir gençtir. Ancak beklenmedik bir kaza sporcu olmasını engelleyince, eve kapanıp bilgisayarla müzik yapmaya merak salmış ve Fransa'nın elektronik müzik alanında en önemli sanatçılarından biri haline gelmiştir. Genç kuşak elektronik müzik sanatçıları arasından yılların caz firması Blue Note'la anlaşan ilk isim olarak da sivrilen Ludovic dışarıya pek çıkmaz, sosyalleşmekten hoşlanmaz. Bütün zamanını bilgisayar başında müzikle uğraşarak geçiren Navarre, müziğiye ilgili yorumlarla ilgilenmiyor, pek televizyon seyretmediği için MTV'de yayınlanan klipleri hakkında bir fikri yok. "Boulevard" albümünden "Tourist"e kadar geçen beş yıllık sürenin dört yılını bilgisayar oynayarak geçiren St Germain'in en sevdiği bilgisayar oyunu ise Starcraft. Basınla uzaktan yakından ilgisi olmayan bir adamın zoraki basın toplantısı olarak özetlenebilir Mars salonundaki toplantı.

Gelelim konserlere... Cuma gecesi 11:30'da Venue olarak adlandırılan dev han-

sı. Bugünlerde müzik yapıp akmak için İstanbul'da buluşuyoruz, bence çok sıkı bir yer burası. *(gülüyor)*

Talkin Loud'un dışında, Coldcut'ın Ninja Tunes adlı prodüksiyon şirketi var. Bir de irili ufaklı bir sürü bağımsız şirket... Bu ortamlarda piyasaya hakim müzik endüstrisinin aksine, yapım sürecinde müzikal kaygıların daha belirleyici olduğu söylenebilir mi?

Bence herkes bir noktada para kazanmak için kafa patlatmak zorunda. Hiçbir prodüksiyon şirketi sadece iyi müzik yayınladığı için ayakta kalmaz. Burada önemli olan, yaratıcılıkla işin ticarî yanını başarıyla harmanlayabilmek. Bugünlerde büyük plak şirketlerinin kendilerinden daha küçükleri baskı altına almadan gelişmelerine katkıda bulunduklarını, en azından köstek olmadıklarını görüyoruz. Bu bence çok olumlu bir gelişme. Örneğin Ninja Tunes bir plak yayınladığında ilk atımda onbin ile otuzbin arası satıyor. Bu bence gayet iyi bir rakam. Büyük plak şirketleri için lafı bile olmaz, ama Ninja Tunes gibi bir şirket bu rakamlar sayesinde maceraya atılma olanağını yakalamış oluyor. Bir takım alt şirketler kurup aynı anda farklı alanlara el atabiliyorlar. XL mesela: Prodigy, Basement Jaxx, Laila gibi çok sıkı iş yapan prodüksiyonlar yaptılar, ama onlar da bu bahsettiğim damardan besleniyorlar.

Ben hep sokak çocuklarına takılırım, onların müziğini dinlerim. Sokak çocuğu müzik dinlemek için para vermez. Ama gerçek müzikle, enerjiyle orada karşılaşırsın.

Dün akşam izlediğimiz St Germain konseri oldukça sosyetik bir gösteriye dönüştü. Dışarıda lüks cipler, jaguarlar diziliydi. İçerdeyse, bakanından tut, önde gelen medya mensuplarına kadar her türlü şöhret yerini almıştı, hatta içlerinden biri gazetesindeki başyazısında St Germain konserinden bahsetti. Sen içinden geldiğin kulüp kültürünü nasıl tanımlıyorsun? Elektronik müzik dünyası daha demokratik ya da daha ulaşılabilir, iletişimin daha gerçek olduğu bir dünya değil mi?

Ben hep sokak çocuklarına takılırım, onların müziğini dinlerim. Sokak çocuğu müzik dinlemek için para vermez. Ama gerçek müzikle, enerjiyle orada karşılaşırsın. Sonra bu enerji keşfedilir, popüler olur ve insanlar onu alıp kendi ortamlarına taşırlar. Londra'da da bir sürü sıkı şeye rastlarsınız, ama bir sürü de boktan ortam vardır. Kulüp kültürü dediğimiz şey de aslında toplumun kendisinden farklı bir şey değil. Bir tarafta getto kulüpleri var, bir tarafta tuzu kuruların takıldığı kulüpler. Ben tabii ki getto kulüplerini tercih ediyorum. Ama oralarda çaldığım kadar, faça yerlerde de çalıyorum. Hem yapmak istediklerimi gerçekleştirebilecek para kazanıyorum hem de müziğimi herkesle paylaşıyorum. Benim için olabildiğince çok insana ulaşabilmek önemli. Burada, İstanbul'da çalmak benim için önemli. Sonra radyo programım var. Çok farklı kitlelere seslenebiliyorum. Mesela program Nijerya'da Lagos'ta yayınlanıyor, oradaki insanları, sefaleti görsen, inanamazsın. O insanlara ulaşabilmek benim için çok önemli.

Bugün gelir gelmez Radyo Oxigene'e çıktın, hiphop'tan tangoya uzanan geniş bir alanda parçalar çaldın. Bazı DJ'ler belirli müzik türlerinde yoğunlaşıyorlar, galiba senin böyle bir yaklaşımın yok. Çaldığın müziği seçerken senin için belirleyici olan ne?

Müziği seçerken nasıl bir ortamda çaldığın belirleyici oluyor. Bazı geceler caz çalarım, bazen de downbeat. Ama radyo programı farklı, orada müzik dünyamı etkileyen her türlü müziği harmanlıyorum. Tabii bunların başında caz geliyor, çünkü caz bence bugün geldiğimiz noktayı çok iyi anlatıyor. Bunun dışında elekronik müzik, hiphop, soul, house, techno gibi farklı müzikler de çalıyorum. Ama bir müzik türüyle kendini sınırlayan, örneğin ağırlıkla drum'n'bass ya da house çalan DJ'ler arasında da çok iyileri var. Ben bu anlayışın da iyi örnekleri olduğuna inanıyorum.

Tangoyla aran nasıl? Astor Piazzola da hayatı boyunca değişik seslerin, yaklaşımların peşinde koşmuş bir usta; Piazzola dinler misin?

Tangoyu çok seviyorum. Piazzola'ya hayranım. Büyük bir müzik ustası. Yaptıklarıyla, başkaları üzerinde yarattığı etkiyle çok az müzisyenin yükselebileceği bir noktadaydı benim gözümde. Laf aramızda, önümüzdeki ay Arjantin'e gideceğim, tango üzerine bir belgesel hazırlamak için.

İngiltere'den gelen, üstelik çekirdekten radyocu olarak yetişen bir DJ'e John Peel'i sormamak olmaz. Kendisiyle tanışıyor musun, hakkında ne düşünüyorsun?

John Peel için ne söylenebilir ki? Şüphesiz son yirmi yılın İngiliz radyo yayıncılığında en etkili DJ o. Hatta daha bile eski. Beatles'tan Pink Floyd'a, pop dönemine kadar her zaman damgasını vurmuştur John Peel. Şimdi de çılgın şeyler çalıyor. Ben hemen ondan sonra programa giriyorum. Her hafta muhabbet ediyoruz. John Peel'in müzik aşkı, yaydığı sınırsız enerji hepimiz için büyük esin kaynağı.

Geçtiğimiz aylarda elektronik müziğin önemli emektarlarından, Manchester'lı A Guy Called Gerald İstanbul'daydı. 90'ların başında Manchester, İngiliz elektronik müziğinin lokomotifi olarak adlandırılıyordu, o dönem ve müzisyenleri hakkında ne düşünüyorsun?

Gerald buradaydı demek, ne güzel. Gerald Simpson, İngiliz gençlik ve kulüp kültürünü neredeyse tek başına sırtlamış, elektronik müzik alemine taşımış kişilerden biridir, benim gözümde çok sıkı bir arkadaştır. Son dönem yaptığı işlerden "Humanity" çok hoşuma gitti. Yeni çalışmalarını her zaman heyecanla bekliyorum. Yine o dönemden, 808 State'in "Pacific State" adlı parçası zamanında kulüp aleminde büyük ses getirmişti, hâlâ sürekli çaldığım plaklardandır. 808 State'in daha sonra Björk'le ilginç çalışmaları oldu. Manchester'ın o günlerde kendine özgü bir havası vardı, ama güneyle müzikal anlamda her zaman sağlam bağları olmuştur.

Terry Callier'nin müzik dünyasına geri dönmesinde senin payın büyük. Onunla nasıl tanıştınız?

Terry'le yaklaşık beş yıl önce tanıştık. O sıralar kontratı yoktu, teklifime sıcak baktı ve çalışmaya başladık. Bence o özel müzisyenlerden biri. Yılların getirdiği bir birikimi var. Kafasında bir sürü şarkıyla dolaşan efsanevî bir sanatçı. 70'lerin başında avangard black müzik diye nitelendirebileceğimiz deneyimleri benim için her zaman ufuk açıcı olmuştur. Tribüne oynamayan, seçici davranan gerçek bir müzisyene yeni bir heyecan verebilmek, istediği gibi bir çalışma ortamı yaratabilmek benim için çok önemli.

Körfez savaşı esnasında barış şarkıları çaldığın için işine son verildiği doğru mu?

Evet, aynen öyle oldu, bence iyi de oldu. Programımın olduğu gün Londra'da savaş aleyhtarı büyük bir yürüyüş düzenleniyordu. Ben de sürekli insanları bu yürüyüşe davet eden anonslar yaptım, envai çeşit barış şarkısı çaldım. Bunu bir refleks olarak yaptığımı söyleyebilirim. Sanırım daha önce bahsettiğim punk hareketine olan bağlılığımdan kaynaklanıyor bu. Bazı durumlarda tavrını koyacaksın arkadaş. Bence günümüzün en ciddi sorunlarından biri bu. Müzik tamamen bir moda haline geldi. Etrafta "ben müziğimi yaparım, gerisine kulak asmam" diyen geniş bir kitle var. Bu, MTV kültürüyle de bes-

gardan içeri adımımızı atıyoruz. Parisli gözde sanatçıyı kaçırmamak için koyu renk camlı ciplerine, jaguarlarına atlayıp yelyeperek Maslak'a koşturan müziksever leri , göz kamaştıran araçlarını ve bu araçları sağa sola istiflemekle uğraşan park görevlilerini aşmak kolay olmuyor, ama olsun, ne de olsa her gün düzenlenmiyor Fujifilm Music Days Volume 6 gibi etkinlikler (bütün bu yabancı kelimeler birilerine bir anlam ifade ediyor olsa gerek). İçerisi akşamüstü olduğundan oldukça farklı. Cilalar kurumuş, basın toplantısının yapılamadığı otel lobisinden bozma "vip lounge", içlerinde bakanların ve medya ağalarının da bulunduğu mutlu bir azınlığa ev sahipliği yapıyor. Aslına bakarsanız, bütün mekan, giyimiyle kuşamıyla, kullandığı jargonla, sahneyle kurduğu ilişkiyle, bir azınlığa ev sahipliği ediyor. Mutlu olup olmadığı belirsiz. Sahnede Ludovic Navarre ve konserlerde birlikte çalıştığı yedi Parisli cevval müzisyen çok sıkı bir konser veriyorlar. Ama bütün o hır gürün içinde insanların en az ilgilendiği şey belki de müzik. Kulağa aşina sesler çalındı mı şöyle bir hareketlenme oluyor, sonra herkes kendi sosyal hayatına geri dönüyor. Ludovic Navarre'ın nev-i şahsına münhasır tarzıyla cazla günümüzün elekronik tınılarını birleştiren güzelim müziği, bir anda televole müziğine dönüşüyor. Bu kadar güzel bir müziğe, müzisyenlere yazık oluyor. Cumartesi gecesi sahne arkasında söyleştiğimiz Gilles Peterson'a bu konuda bir şeyler sormak ihtiyacını hissediyoruz. Onun bu konuda kafası net: "Kulüp dünyası da toplumun küçük bir modeli. Bir tarafta gettolar var. Ben kendimi getto çocuğu olarak görüyorum. Ama zenginler de bu aleme her zaman takılırlar. Ben de zaman zaman böyle mekanlarda çalıyorum, esas yapmak istediklerimi finanse edebilmek için" diyor. Bu noktada belki tam aksi bir tavır da geçerli olabilir. Mesela Ludovic Navarre'ın tavrı: "Yaptığınız müziğin Budha Bar'da çok sık çalınıyor olması sizin için ne anlama geliyor" gibi bir soruya "orası neresi" sorusuyla cevap veriyor. Peki ama bizim gettolarımız hiç olmayacak mı? Elektronik müzik alemi sürekli, "abi Amsterdam'dan müthiş bi DJ geliyomuş, giriş 25 kağıt, damsız giremezsiniz, üye kartınız var mı, üye olmayanları almıyoruz..." gibi muhabbetlere mahkûm mu kalacak? Bu toprakların müziksever çocukları, kendi mekanlarında, kendi müziklerini, kendi müzik kardeşliklerini, insanca bir paylaşım ortamını yaratmayacaklar mı? Belki de bu sorunun cevabı, Gilles Peterson'un söylediklerinde gizli: "Zamanımızın en büyük eksikliği, kimsenin kendisini rahatsız eden konularda tavır almaması. Yeri geldiğinde tavrını koyacaksın arkadaş!" Kim bilir, belki bu kelimeler birilerine bir şeyler ifade ediyordur. ***A.Ç.***

Thievery Corporation

Fujifilm Music Days kapsamında Thievery Corporation'ın da gelişiyle, İstanbul'a uğramayan elektronik grup neredeyse kalmamış oldu. Konser öncesinde eski filmlerle ısınma yaptık, harika konseriyse video eşliğinde izledik. Vokalistlerden ikisi de Türkiye bayraklı tişört giyerek gençlik bayramını kutladı. "Hırsızlık şirketi"nin elebaşları Rob Garza ve Eric Hilton'la, soundcheck'ten evvel konuştuk.

Sarhoşluk hissi

lenen bir tavır. Seks çok ön planda. Tabii kararınca seks bizi bozmaz, ama insanlar ne yaptıkları üzerine daha fazla kafa yormalılar, içinde yaşadıkları toplumda olup biten hakkında tavır koymaktan çekinmemeliler. Bugün özellikle ihtiyacımız olan şey bu: Reaksiyon göstermek.

Sonra ne oldu?

Yaptığım yöneticilerin pek hoşuna gitmemiş olacak ki, işten çıkarıldım. Hiç koymadı bana bu durum açıkçası. Zaten radyonun en çok dinlenen programını yapıyordum, ertesi gün başka bir radyoyla anlaştım. Çok dinlenen bir programın DJ'i olarak böyle bir tavır koymak ayrıca hoşuma gitti.

Şu sıralar neler yapıyorsun?

Daha önce de söylediğim gibi, önümüzdeki ay tango üzerine bir belgesel yapmak için Arjantin'e gideceğim. Onun dışında bir-iki remiks işi var tezgahta. Remiks yapmak hoşuma gidiyor; farklı, yeni yaklaşımları, müzikteki değişimi gözlemleyebileceğiniz bir alan. Bunların dışında, sanırım önümüzdeki yıl, yeni bir albüm yayınlayacağım.

Futbol hastası olduğunu duyduk. Hangi takımı tutuyorsun?

Arsenalliyim.

Bir Arsenal taraftarına Galatasaray hakkında ne düşündüğünü sormamak olmaz. Nasıl buluyorsun Galatasaray'ı?

Valla bu yıl şampiyonluk kaçtı gibi. Ama bu hafta Antep'i yenerlerse, şampiyonlar ligine kalmayı garantileyecekler. Geçen yıl Kopenhag'daki finale gelince, bence Galatasaray kupayı Arsenal'den daha çok hak etti. Çünkü daha istekliydiler. Bu yıl da fena oldukları söylenemez. Çeyrek finalde Real Madrid'e elendiler, değil mi?

Peki Manchester United ve Arsenal'le öbür takımlar arasında büyük bir uçurum olduğu ve rekabetin tadının kaçtığı görüşüne katılıyor musun?

Bak, Manchester United tam McDonald's gibi bir takım. Yani sistem işliyor, başarı kazanılıyor, ama ruhtan eser yok. Asla öyle bir takımın taraftarı olmak istemezdim. Ben Arsenalliyim, kuzey Londralıyım. Arsenal bir semt takımı, ben sık sık stada giderim. Yani taraftarıyla başka türlü, daha sıcak bir ilişki kurabilen bir takım Arsenal. Oynanan futbola gelince, bence Arsenal yeniliklere ve güzelliklere açık, renkli bir futbol oynama potansiyeline sahip. İçerdeki bütün maçlara gidiyorum, oynanan futbola bakınca, bir futbolsever olarak Arsenal'i tutmaktan gurur duyuyorum. Öbür takımlarla aradaki farka gelince, bunun da futbolun doğası gereği geçici olduğunu düşünüyorum, zirvedeki takım hiçbir zaman kalıcı olamaz. Sporun ruhuna aykırı bir şey bu.

Söyleşi: ***Alişan Çapan***

Siz Amerika'dasınız, Kruder & Dorfmeister Avrupa'da. Bu kadar uzakta olmanıza rağmen benzer bir müzikte buluştunuz.

Eric Hilton: Aynı yolu paylaştık. Yollarımız sürekli çakışıyor. Arkadaş olarak da iyi adamlar. Yaptıklarını seviyorum.

Onlar canlı çalmıyor. İki hafta önce onlarla New York'da Roxy'de bir performans gerçekleştirdiniz. Nasıldı?

Eric: Şovlarından önce yaklaşık bir saat kadar DJ'lik yaptık. Onlar da üç saat DJ'lik yaptılar.

DJ'lik yapmaktan pek hoşlanmıyorsunuz galiba...

Eric: Pek değil. DJ'lik harika, ama yeni müziklerle devam etmek, başkalarının müzikleriyle çok fazla ilgilenmek, kendi müziğinizi yapmanın verdiği heyecanın yanına bile yaklaşamaz. Müzik yapmayı seviyorsan, yapmak isteyeceğin odur.

Ama canlı bir gösteri gerçekleştirmek zor değil mi? Çünkü müziğinizi bilgisayarla yapıyorsunuz.

Rob Garza: Stüdyo atmosferini buraya getirmek zor. İkisi birbirinden tamamen farklı. Bu gece göreceksiniz, vokal, vurmalılar, sitar... Canlı olay.

Gösterinizde bilgisayar kullanıyor musunuz?

Rob: MPC3000 kullanıyoruz, birkaç sampler'ı kapsıyor. Temelde drum machine.

Eric, daha önce house DJ'liği yapmışsın.

Eric: Çok eskiden house DJ'liği yaptım, evet. Sıkıcı.. dıp tıs dıp tıs... *(mırıldanıyor)* Annene bile on dakikada house DJ'liği yapmayı öğretebilirsin. *(gülüyor)*

Plak şirketinizle aynı isimde bir de kulüp var. Rob, kulüp olayında sen yoksun galiba...

Rob: Ben herhalde en iyi müşterileriyim. Kalite kontrolü yapıyorum. *(gülüyor)*

Eric: Rob plak şirketinin başında. Eighteenth Street Lounge Music. Plak şirketinde ortağız. Thievery'yi beraber yapıyoruz. Ofis ve stüdyo da zaten kulübün arka tarafında.

Kulübü işletmek zor mu?

Eric: Evet, zor. Zaman zorlayabiliyor, sabah 4'te dışarıda olmak istemezsen işler daha da zorlaşır. Belediye, çalışanlar... Hepsiyle ilgilenmek zorundasın. Farid Ali ve Abdul Jewayni'yle birlikte üç kişiyiz kulübün başında. Sorumlulukların hepsini paylaşıyoruz ve o kadar yorucu olmuyor. Şimdiye kadar hiç reklam vermedik, plak şirketi için de öyle. Kulüp her zaman yoğun. Müziği bilen biliyor ve geliyor.

Lounge'u kurmadan önce ne yapıyordunuz?

Eric: Okula gittim, ticaret okudum ama sıkıcıydı. Partileri daha çok seviyordum. Zaten ticaret okumuyorsun, ticaretin içine giriyorsun direkt. Daha sonraları başkaları için çalıştım.

Rob, küçükken okulda elektronik müzikle ilgili bir şeyler görmüşsün derslerde. Biraz anlatabilir misin?

Rob: Lisedeydim, daha çocuktum. Amerika'da böyle elektronik müzik sınıfı bulunan bir veya iki okul vardı... Öğretmenlerden biri 70'lerde böyle bir sınıfa karar vermiş. Özel lise değildi, ben şanslıydım sadece. Synthesizer, klavye, sequencer'la uğraşıyorduk.

Lise yıllarındayken punk gruplarında bulunmuşsunuz. Yaptığınız müzik sizce punk'tan bir şeyler içeriyor mu?

Eric: Hayır, pek punk denemez. Ben öyle düşünmüyorum. Yaptığımız müzikte çok öfke yoktu, "sana ne düşündüğümü söyleyeceğim"den ziyade, iç gözlem vardı. Ama tabii, belli yaşlarda daha agresif olabiliyorsun.

Rob: Yaptığımızda punk'la ilgili tek şey belki de bağımsız olmamız ve her şeyi kendimiz yapmamız. "Kendin yap" modelinde bir organizasyon.

Müziğinizi yaparken söylemek istediğiniz birşey yok mu?

Eric: Sözlerde iletmek istediğimiz var tabii. Belli seslerden müzik üreterek daha çok şey iletebiliriz. Bazı şarkılar, sözlerin söylediğinden daha fazla şey ifade ediyor. Çok kitap okuyorum. Bilgi ve duyguyu sözcüklerden almak istersem kitap okurum, örneğin şiir okurum. Müzikteyse ses ve değişik türden duyguları tatmak istiyorum.

Eğer yaptığınız müzik uçuruyorsa, bu güzel bir şey. Dans çevrelerindeyse müziği dinlemek için uçmuş olmanız gerek gibi bir görüş yaygın. Bence bu saçmalık.

İlk yayınladığınız kayıt "2001 A Spliff Odyssey". Buradaki "spliff" nedir? Stanley Kubrick'in "Space Odyssey"iyle bir alâkası var mı?

Eric: Spliff, esrar benzeri bir uyuşturucu. Kubrick'le alâkası sadece isim. Kulağa uçuk geliyor. Biz büyük içiciler değiliz, uyuşturucuyla pek alâkamız yok, ama sarhoşluk hissi veren müziği seviyoruz. Eğer yaptığınız müzik uçuruyorsa, bu güzel bir şey. Dans çevrelerindeyse müziği dinlemek için uçmuş olmanız gerek gibi bir görüş yaygın. Bence bu saçmalık.

"Mirror Conspiracy" albümünüzde beraber çalıştığınız herkes burada mı? Sitar, vokaller?

Eric: Bebel Gilberto hariç bütün vokalistler ve sitar çalan Rob Myers burada. Vurmalılarda albümden başka bir arkadaş var. Bebel Gilberto büyük bir kariyere sahip olduğu için çok yoğun ve gelemedi.

"The Out Sound" ismindeki miks projeniz ve yeni albüm çalışmalarınızdan biraz bahse-

28→

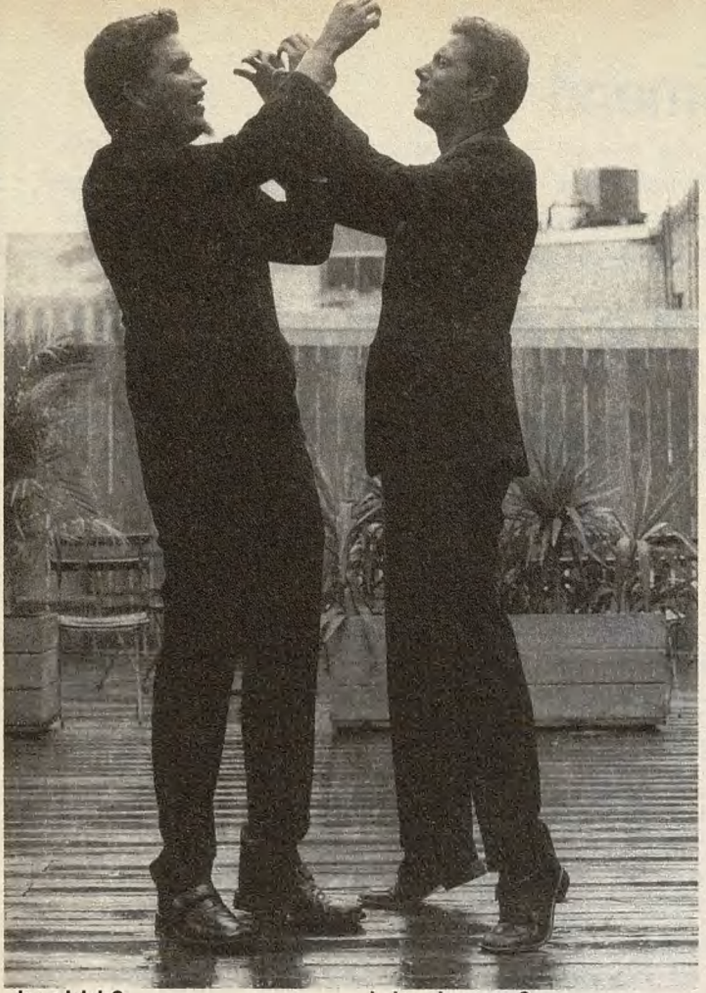

der misiniz?

Eric: "The Out Sound" sadece fikir aşamasında şu an. Yeni albümle ilgili çalışmalarımız devam ediyor. Büyük ihtimalle sene sonunda stüdyoya gireceğiz. Mayıs gibi hazır olmasını umuyoruz. Acele etmek istemiyoruz. Albüm üzerine yoğunlaşma gibi bir olayımız olmuyor, başka şeyler de yapıyoruz.

Amerika'da en çok satan plaklar hiphop ve country müzik plakları galiba. Amerika'daki müzik ortamı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Eric: Bence güçlü bir kültürel devrim öncesi durum var. Çok kötü gidiyor. Punk-rock karşısında yeni punk-rock... O kadar kötü durum.

Sizin müziğiniz gibi müziklerin dinlenme yüzdesi düşük herhalde...

Eric: Britney Spears ve Backstreet Boys'a kıyasla düşük tabii, ama her yerde böyle. Dünyadaki en büyük müzik tüketicileri 14-15 yaşlarındaki çocuklar. Ne alacaklar? Britney Spears.

"Abductions & Reconstructions" albümünüzde bir de David Byrne şarkısı var: "Dance On A Vaseline". Neden Byrne'ün bu parçasını tercih ettiniz?

Eric: Çok güzel bir parça. Vokallere neredeyse hiç dokunmadan çok güzel bir dans parçasına çevirebildik. Toplama albümlerimiz, sadece kişisel zevklerimizin yansıması.

David Byrne'ün yeni albümü "Look Into The Eyeball"u nasıl buldunuz?

Rob: Daha sadece bir kere dinleyebildim. Albümü sindirebilmek için daha dinlemem lazım. İlk dinleyişte içine giremeyeceğiniz bir albüm.

Müziğinizin Amerika'da dağıtımı kolay oluyor mu?

Rob: Bizim için kolay oluyor. Bir dil, bir ülke, bir kültür, bir şirket. Avrupa'da daha zor.

Eric: Amerika'daki dağıtıcı şirketten memnunuz. Samimiler, ürünümüze inanıyorlar, paramızı zamanında ödüyorlar. Avrupa ayrı bir hikaye, karmaşık. Çok ülke ve şirket var.

En etkileyici izleyiciyle nerede buluştunuz?

Rob: Portekiz çok hoştu. Çok meraklılardı, deli gibi. Portekizle aramızda aşka benzer bir olay var. İki-üç kez bulunduk, hepsi de çok heyecan vericiydi.

Türkiye'de daha önce tatil veya başka nedenlerden bulundunuz mu?

Eric: Bu ilk. Burada olduğumuz için heyecanlıyız. Boğaz'da gezi yaptık. Bebek denilen yer çok güzel.

Rob: Bu arada o radyo çok güzel. Oxi-gen.. Denize bakan yamaçta, çok güzel bir yerde.

Eric: Güzel müzik çalmalarının sebebi bu olsa gerek. Manzarası çok güzel. İnsanın manzaraya iltifat etmek için müzik çalası geliyor.

Amerika'da radyolar nasıl?

Eric: Radyoların durumu korkunç. Belki de Amerikan müzik endüstrisinin şu anki durumun sebebi, radyoların böyle olması.

Ya kolej radyoları?

Eric: Evet, iyiler, ama güçleri çok düşük. Sanırım 10W filan, pek bir yerde dinlenemiyor yani.

Korsan radyoculuk yaygın mı?

Eric: Pek değil. Amerika'da korsan radyoculuk yaparsan kafanı keserler. Çok ciddi bir mesele, yapamazsın.

Söyleşi: **Özhan Binici - Ahmet Güneş**

ÇIKTI

Kitapçılarda tükendi,
Yaysat bayilerinde mevcut.

İlk "kalmadı", "gelmedi" cevabına aldırmayın, birinde yoksa, ötekinde vardır mutlaka. (Herhalde)

Radiohead'cilerin gözdesi Naomi Klein'ın kaleminden "McEylem"

Siirtli atların sosyal hayatı

"Küçük Adam Ne Oldu Sana?" 21 yıl sonra yeniden sahnelendi ve yine "kriz"e denk düştü. Yönetmen Yılmaz Onay'la 21 yıl önce - 21 yıl sonra

1980'in "küçük adam"ı Altan Erkekli'yle bugünkü vaziyet

Gelir dağılımı araştırmalarıyla tanınan ekonomist Mustafa Sönmez'le krizin öncesi ve sonrası ve Tex ve Ken Parker

"Özgür Kız"ın bir sonraki buluşması: Jack Nicholson ve Venüslüler

Can Ataklı'nın ağzından Sabah ve yükselen değerler

Can Kozanoğlu'yla "Yeni Şehir Notları"

"Sessiz Ölüm"ün yönetmeni Hüseyin Karabey'le F Tipi'nin Avrupa standardı

"Marcos'la 10 Gün"ün yazarı Metin Yeğin'le Zapatistalar

Efsanevî golcü Bombacı Halil'le Göz - Göz - Göztepe

• "Hortum"un yazarı Murat Kelkitlioğlu'yla Egebank ve Etibank'ın hikayesi
• Bülent Erkmen'le sanat, hayat ve kızma hakkı
• Festival'in güzellik kralı Roy Andersson'ın gözüyle "İkinci Kattan Şarkılar" ve "iki yıldız arasında düşe kalka"

Marc Almond

Kendine has elektro-kabare tarzıyla, rock dünyasının son yirmi yılında hep "iyi şeyler"e mühür vuran Marc Almond'ı çok özlemiştik. Soft Cell'in konserler vermek için yeniden birleştiğini ve Almond'ın "Stranger Things" adında yeni bir solo albüm çıkaracağını haber alınca "zamanıdır" diye düşünüp kapsamlı bir "dosya" hazırladık. Önce Almond tarihinde bir tur, sonra sevdiği şarkılar ve albümler arasında bir gezinti ve ardından "Tainted Life" isimli otobiyografisinden tadımlık alıntılar...

HEM COŞAN HEM TAŞAN HEM BATAN

80'li yıllarda yetişmiş herkes gibi, bizim de o yıllarda köşetaşı olarak belledigimiz, birkaç new wave ikilisi ya da new romantic beşlisi mevcuttu. Bu yüzden hâlâ bir yerlerde "Don't Go" çaldığında Yazoo'yu anar, Duran Duran dendiğinde de "Wild Boys" diye iç geçiririz. Glam ve punk'ın evlilik dışı çocukları sayılabilecek bazı yeniyetme gruplar, 80'li yılların ilk yarısına imza atmıştı. Bunlar içinde ilk parlayan isimlerden biri Soft Cell ikilisi oldu. "Tainted Love" şarkısıyla İngiltere'de 1 numara oldular, ardından birçok Avrupa ülkesinde aynı başarıyı yakaladılar... Bizim kendilerini ilk farkedişimiz, o yıllarda ülkemizde çok popüler olan Alman Bravo dergisi sayesindedir. Bu satırların yazarının ilk satın aldığı Bravo dergisinin kapağında Soft Cell'in olması, bu yazının taşıdığı zaafı belki de açıklayabilir.

Soft Cell, 1981 yılında Marc Almond'la David Ball isimli, ergenlikten yeni kurtulmuş iki delikanlı tarafından kuruldu. İlk albümleri "Non-Stop Erotic Cabaret" de aynı yıl yayınlandı. Bu albümün ismi, aslında Soft Cell'in ve sonrasında Marc Almond'un solo olarak yaptığı müziğe dair önemli ipuçları taşır. Soft Cell müziği, pornodan çok erotik, sertten çok yumuşak, gece kulübünden çok kabareye yakın bir müzikti. İkili, bu albümden "Tainted Love" dışında "Bedsitter" ve "Say Hello Wave Goodbye" gibi ilk 5'e giren iki single daha çıkardı. İkinci Soft Cell albümü ilk albümün tamamlayıcısı gibiydi: "Non-Stop Ecstatic Dance"...

Marc Almond ve David Ball, 1981 yılından 1984 yılına kadar her yıl bir tane olmak üzere dört albüm yayınladıktan sonra yollarını ayırdılar. David Ball, Grid isimli yeni grubuyla yaptığı çalışmalar dışında ortalıkta pek gözükmedi. Marc Almond'sa, özellikle 90'lı yıllarda çok az albüm yayınlamasına karşın, her daim çalışmaları merak edilen bir isim olageldi. Daha Soft Cell macerası sona ermeden yeni müzikal bağlantılar gerçekleştiren Almond, Marc And The Mambas adını verdiği bir başka grupla albümler çıkarmaya başlamıştı. Grubun diğer üyeleri, Annie Hogan ve The The'nın lideri Matt Johnson'dı. Üçlü önce "Untitled" albümlerini çıkardı. Bir cover albüm olan bu "isimsiz" yapıtta, Almond ve arkadaşları, hayranı oldukları Lou Reed, Syd Barrett ve Jacques Brel'in ("Ne me quitte pas") şarkılarını yorumlamışlardı. Üçlü, 1984 yılında en çok tanınan albümleri "Torment and Toreros"u çıkararak ayrıldı.

Marc Almond'un solo kariyeri David Ball'la ilişiği kesmesinin ardından hemen başlamadı. O yıl çıkardığı "Vermin in Ermine" albümünü, yeni oluşturduğu The Willing Sinners grubuyla yaptı. Bu albüm iyi eleştirilere rağmen çok az sattı. Almond, The Willing Sinners'la beraber ikinci albümü "Stories of Johnny"yi hazırlamadan önce bir başka çalışmaya katıldı. O günlerde solistleri Jimmy Somerville'in ayrılışıyla sarsılan Bronski Beat'le 70'li yılların disko kraliçesi Donna Summer'in en popüler şarkısı "I Feel Love"ı kaydetti. "Marc Almond Somerville'in yerine Bronski Beat'in solisti olacak" dedikodularının aksine, sanatçı peşpeşe yeni albümler hazırlamaya başladı. Plak şirketi Virgin için yaptığı üç albümden sonuncusu "Mother Fist and Her Five Daughters" ilk gerçek solo yapıtı sayılabilir. Eleştirmenlerce hâlâ en iyi Almond albümleri arasında sayılan 1987 yılının nisan ayı çıkışlı bu albüm sonrasında, aynı yılın eylülünde yeni plak şirketi EMI'dan ilk albümü yayınlandı. "The Stars We Are" isimli bu albüm, hem sanatçı için hem de biz Türkiyeliler için ayrı bir öneme sahip... Almond, uzun süredir yaşayamadığı liste başarısını bu albümde yer alan "Something's Gotten Hold Of My Heart" ile yakaladı. 60'lı yıllarda Gene Pitney'in sesinden sevilmiş bu şarkıyı önce tek başına okuyan sanatçı, albümün ikinci baskısına Gene Pitney'le yaptığı düeti ekleyince büyük ilgi gördü. Ülkemizde de çok tanınan ve sevilen bu şarkı dışında, albümde bir şarkı daha vardı bize temas eden: "She Took My Soul in Istanbul" (O kız İstanbul'da gönlümü çaldı). Almond'un Türkiye'yle bağlantısı bununla bitmeyecekti. 1991 yılı albümü "Tenement Symphony"nin kapağında, sanatçının elinde Türk paraları yer alacaktı.

Non-stop erotik kabare: Soft Cell ve Marc Almond müziği, pornodan çok erotik, sertten çok yumuşak, gece kulübünden çok kabareye yakın bir müziktir.

"Stars We Are", Almond'un La Magia adını verdiği yeni topluluğunun eşliğinde kaydedildi. Annie Hogan, Billy McGee ve Steve Humphreys'den oluşan La Magia dışında albümde bir konuk sanatçı vardı: Nico... Almond, hayranı olduğu Velvet Underground'un muz kapaklı albümünde yer alan bu buğulu/ büyülü sesle "Your Kisses Burn" şarkısını birlikte söyledi. "The Stars We Are", Soft Cell sonrası Amerika'da hiçbir albümü basılmayan Marc Almond'un bu zinciri kırmasını da sağlayan albümdü.

Marc Almond'un en çok etkilendiği sanatçı, Fransız şansonlarının en büyük isimlerinden Jacques Brel. Hatta, 1989 yılında "Jacques" adında, tamamıyla Brel şarkılarından oluşan bir albüm yayınladı. Bu albüm hâlâ en sevilen Marc Almond albümleri arasında yer almakta. Almond 90'lı yılları kariyerinin en az ilgi gören albümü "Enchanted" ile açtı. Yapıtını kendisi "benim world music albümüm" diyerek tanımlasa da, bu durum albümün çok çabuk unutulmasını engelleyemedi. Sanatçı bu başarısızlığın acısını bir yıl sonra yayınladığı "Tenement Symphony" ile çıkardı. Bir başka 60'lı yıllar şarkısı "The Days of Pearly Spencer" onu gene listelerin üst sıralarına taşıdı. Albümdeki iki şarkı, sanatçının Soft Cell partneri David Ball'la birlikte gerçekleştirdiği çalışmalardı. Single olarak yayınlanan "Jackie" ise gene bir Jacques Brel bestesiydi.

1996 yılında yayınladığı "Fantastic Star" dışında, 1999 yılı albümü "All Night Open"a kadar suskun kalan Almond'un, bu dönem içinde "Twelve Years Of Tears" isminde bir konser/ best of albümü ve Fransız şansonlarından oluşan "Absinthe: The French Album"ü yayınlandı. Léo Ferré'nin Baudelaire ve Rimbaud'nun şiirlerinden yaptığı bestelerin, bir Juliette Gréco şarkısının ve Aznavour'un "Yesterday When I Was Young"ının yer aldığı albüm, "Jacques"ın kayıtları sırasında kaydedilen parçalardan oluşmaktaydı. (Almond, Aznavour'un "Comme ils disent"inden uyarlanmış gay şarkısı "What Makes A Man"e de bir konser EP'sinde yer verdi).

1999 yılındaki son albümü "All Night Open"sa, Almond'un bu sıralar çok sevmekte olduğu bazı gruplara yaklaştığı bir çalışma oldu. Portishead, Moloko ve Mono gibi belki de kendisinin ektiği tohumlardan doğmuş grupların melankolisini taşıyan albüm, bize göre sanatçının en güzel albümü sayılmalı.

Bu sene başlarında Soft Cell yeniden bir araya gelerek İngiltere'de konserler vermeye başladı. İkili, yaz aylarında Avrupa'yı da turlayacaklar. Bu arada yeni Almond albümü "Stranger Things" de hazır ve yakında piyasaya çıkacak.

Marc Almond için gönül rahatlığıyla, İngiltere kökenli müzikte kendisinden sonraki müzisyen kuşağını en çok etkileyen isimlerden biri diyebiliriz. Pulp'tan Divine Comedy'ye, Pet Shop Boys'tan Rialto'ya, My Life Story'den Blur'a kadar birçok isimde Marc Almond esinlenmeleri açıkça görülebilir. Bunca kişiye esin kaynağı olan Marc Almond'un kendisi ise, yirmi yıldır saygınlığını hiç yitirmeden, kendi bildiğini okuyan bir sanatçı oldu. Bu yıllar boyunca hem kırılgan hem kendinden emin bir hal sergiledi. Müziğinin her zaman hem coşan, hem taşan, hem de batan bir yanı oldu. Ama her zaman bir "yıldız" olduğunu ne kendi unuttu, ne de bize unutturdu.

Atilla Aydoğdu

30→

YASAK BİR ŞEYLERİN VARLIĞINI İMA EDEN ŞARKILAR

The Doors - Waiting For The Sun

Galler'deki kuzenimin yanında sıkıntılı bir tatil geçiriyordum, bu da onun plak koleksiyonu arasında duruyordu ve bir anda hayatımın cankurtaranı oldu. Kapağında Jim Morrison'ın o varla yok arası harikulade görüntüsüne ve karalar içindeki kıyafetine bayılmıştım. Müzik de tuhaftı, o güne kadar dinlediklerime benzemiyordu, ama şarkıcının sesi sanki asit almış Perry Como gibiydi. Başka dünyalara ait seslerin ne manaya geldiğini anlamaya başlıyordum. Düşük volümde, az kelimeyle çok şey anlatan mırıltılı sesiyle kertenkelelerden, ölümden bahseden sözleri beni epey sarstı. O an Jim Morrison'a tutkuyla bağlanmıştım ve daha sadece 12 yaşındaydım.

T-Rex - Ride A White Swan

Bunu bir pazar akşamı "John Peel Show"da dinlemiştim ilk olarak. Dinler dinlemez fırlayıp şarkının o siyah beyaz kapaklı 45'liği aldım. O zaman daha okulda hiç kimse T-Rex'in adını bile duymamıştı, ama çok geçmeden herkesin diline düşüverdi. Kimi sevgisinden, kimi de burun kıvırdığı için T-Rex'den bahsederdi ki, sevmeyenler genelde Slade hayranlarıydı. Marc Bolan'ın ilk defa "Top Of The Pops"a çıktığı günü hatırlıyorum, yanaklarında pırıltılı süsler vardı. Ailemle birlikte seyrediyorduk, bir süre sonra hepsi aksırıp tıksırmaya, homurdanmaya başladı. Aynı anda hem şaşırtıcı, hem de dehşet verici bir durum. Sanki yasak bir şeylerin varlığını ima ediyorlardı. Sonra bir akşam Bradford, St. George Hall'da, onu görmeye gittim ve arka kapıda bekledim. Üstü süslerle dolu kırmızı bir ceketle geldi ve etrafına bile bakmadan içeri daldı. Tabii "Electric Warrior" plağımın kapağını imzalatamadım. Eskiden progresif rock'tan hoşuma giderdi, ama bu, yeni bir şeylerin başladığının işaretiydi.

David Bowie - Aladdin Sane

Tıpkı Marc Bolan gibi, David Bowie de ilk defa ekranda boy gösterdikten sonra bizim sınıf ikiye bölündü. Kızlar ve Bolan-Bowie gibi biseksüel göndermelerle dolu adamları seven benim gibi ucubeler bir tarafta, futbolla kafayı bozmuş ve bize hayatı zehir eden tipler öbür tarafta... Bir keresinde "Starman"i söylerken David Bowie'nin elini Mick Ronson'un omuzuna atışını konuştuğumuzu hatırlıyorum; insanlar saldırganlaşmış veya dehşete kapılmıştı, hatta her ikisi... Ama benim hoşuma gitmişti. "Ziggy Stardust" değil de "Aladdin Sane"i tercih etme nedenimse, içindeki o "Time" gibi Brel'vari kabare şarkıları... Bowie, Liverpool Empire'da bu şarkıyı söylerken, bir ara yere, sahnenin önüne yaklaştı ve benim de elimi tuttu, şarkıyı bana söyledi. Bana!!! Ertesi gün okulda bütün gün "Cracked Actor"ı söyleyerek dolaştım: "Suck baby suck / Give me your head..."

Lou Reed - Berlin

Uyuşturuculara, yatağa, yaralı bileklere göndermeleriyle bütün zamanların en karanlık ve en güzel intihar plağı bu. Albümün çıktığı yıl onu da Liverpool Empire'da seyretmiştim. Üstünde siyah deriden hasta elbisesi gibi bir şey vardı, yüzünde de beyaz panda makyajı... Gitar soloları boyunca afili afili sahnenin bir tarafında dikilip hem duman çekiyordu, hem de içiyordu, bir taraftan da depresif ve bunalmış bir halde etrafına bakınıyordu. Göz kamaştırıcıydı...

Sensational Alex Harvey Band - Next

Beni Jacques Brel'e getiren ilk sahne gösterilerinden biri... "Next"in (Au Suivant) Alex Harvey versiyonu, eşi benzeri olmayan, saf bir sokak kabaresi gibiydi. Kendi kendini tatminden eşcinselliğe, fahişelikten zührevi hastalıklara, hatta orduya göndermelerle doluydu ve hepsi tek bir şarkının içindeydi! Alex Harvey'i ekranda ilk defa bunu söylerken görüyordum, şarkı bittiğinde saçlarımın dimdik olduğunu hissettim. Sonra Brel'in başka böyle şarkıları da var mıdır diye sordum kendi kendime... "Next" sayesinde Brel'e büyük bir ilgi duymaya başladım; Brel de öbür Fransız şarkıcılarına, şairlerine, en nihayetinde de bütün karanlık şeylere ilgimi arttırdı.

Donna Summer - Now I Need You / Working The Nightshift

Bunlar Giorgio Moroder ve Pete Bellotte'nin prodüktörlüğünü yaptığı "Once Upon A Time" albümünden... O dönemlerin en fazla elektro-sound'a sahip şarkılarından ikisi.... 70'lerin sonuna doğru Leeds'de bir partideydim, korkunç bir "black queen"le dansediyordum, sonra "bu çalan ne" diye sordum, o da "Donna bu şekerim" diyerek beni olduğum yere mıhladı... Leeds'de her gece diskoteğin birinde çalıştığım günlerin toplamına denk düşen şarkılar bunlar. Bugün bile dinlesem içim kıpır kıpır olur. Bu tarz şarkıların Soft Cell üzerinde de büyük bir etkisi olmuştur.

Siouxsie and The Banshees - The Scream

Punk'la birlikte hayatım değişti –kimin değişmemiştir ki? Ben de Sex Pistols, Clash, Heartbreakers ve Buzzcocks'ı çok severdim. Ama tek bir nota bile duymadan, sadece Sounds dergisinde Jane Suck'ın yazdığı bir makaleyi okuduktan sonra Siouxsie And The Banshees'e gönlümü düşürüverdim. Gittikçe artan bir gizem yaratmışlardı. Onları İngiltere'nin kuzey şehirlerinde, daha albümleri çıkmadan önceki konserlerinde takip etmeye başladım. "Love In A Void", "Make-Up To Break-Up" ve "Carcass" gibi şarkılarına da bayılıyordum... Siouxsie kalibresi yüksek ve karizmatik bir "star"dı, ki bana göre hâlâ öyle. Kendisini izleyenleri küçümseyişine hayrandım. Epey uzun müddet yayınlanmasını beklediğimiz o ilk albümleri bizi hiç hayal kırıklığına uğratmadı; üç akora sıkışmış punk'ın ötesine geçmişlerdi. Siouxsie ve ekibi, tıpkı bir zamanlar Bolan ve Bowie'nin yaptığı gibi, kendilerine has bir dünya yaratmışlardı.

Johnny Ray - Cry

80'lerde popta olup bitenler görmezden gelinmeye müstehak olduğu için, ben de karanlık geçmişi derinlemesine araştırmaya başlamıştım. Teselliyi "nostalji"de, 50'li, 60'lı yılların o karanlık ve romantik baladlarında bulur oldum. Gerçi o ana kadar gönlümü çelen pek bir şey olmadı. Anlaşılan bütün şarkılar söylenmişti, hemen hiç kimsenin orijinal bir fikri yoktu, ta ki 1953'de "Cry" ortaya çıkana kadar... Johnny Ray'in insanın ruhunu söküp alan, gönül telini kopartan bir sesi vardı. Görüntüsü beceriksiz, hantal ve uyumsuzdu, ayrıca eşcinseldi. Sağır, nevrotik, yakışıklı ve karizmatikti. Aslında modern bir "pop star" için mükemmel bir rol...

Elvis Presley - If I Could Dream

Elvis'in 68'deki "geri dönüş" hadisesi, bir pop-star için tasarlanmış kusursuz bir gösteri paketiydi. Çoğunlukla tasavvur ötesi bir görüntüyle, benim de çok sevdiğim siyah deri - altınî lame kombinasyonuyla Elvis muhteşem görünüyordu. Esaslı bir ruhun ve saf kitsch'in "beyaz" biri tarafından başarıyla bir araya getirildiği ender anlardan biridir bu. "If I Could Dream" hepsini anlatmaya yetiyor işte.

Charles Aznavour - What Makes A Man

Aznavour'un hep kadri bilinmemiş bir şarkıyazarı olduğunu, memleketinde de orta yolun yolcusu gibi görüldüğü için fazla kaale alınmadığını düşünmüşümdür. Herhalde evhanımlarının gözdesi haline gelmiş o "She" şarkısı yüzünden... Bir B-yüzü şarkısı "She". Çok içli ve kendine acıyan insanlara dokunan bir yönü var, ama bu hiç de kötü bir şey değil. "What Makes A Man"in (Comme ils disent) genelinde de zaten bir güçlülük ve yüreklilik havası var. Dünyanın her yerinde, bütün gay kulüplerinde bu şarkının çalındığını gördüm. Kabare sanatçılarının yüzlerindeki makyajı silip, şapkalarını ve montlarını üzerlerine aldıktan sonra "kendileri" olarak dışarı çıktıkları kulüplerde... İçimi acıtan, gözlerimi yaşartan bir şarkı.

→31

çirkinliğin güzelliği

Marc Almond "The End Of New York" isimli yeni kitabını ve kitapla verilen spoken-word CD'sini yayınlamaya hazır. Ama bizim elimizde şimdilik 1999 tarihli güzelim otobiyografisi "Tainted Life" var... Sayfaların arasında kaybolmaya hazır mısınız?

Intro

Taksici, dikiz aynasından beni kesip duruyordu. Eninde sonunda bir laf edeceğini anladım. İçimden, "bu da malûm soruyu soracak kesin" dedim. Biliyordum, çünkü hiç şaşmaz, hep böyle olurdu. Ama her defasında soruyu soruş biçimleri beni bitirirdi, sanki bunu ilk defa kendileri akıl etmiş de...

"Sen osun değil mi? Dur dur sakın söyleme... eee... hah... Marc Almond?... Söylesene, bi daha ne zaman çıkacaksın televizyona?.."

Bir yandan da eli cep telefonuna uzanmış, çoktan karısını aramaya başlamıştı.

"Sandra, kim var arabada, biliyor musun.. kulaklarına inananamıycaksın... Marc Almond. Yoo, valla o... Ciddiyim ya... Hey Marc, hadi karıma bi meraba de... Hadi n'olur..."

Sonra birden elime cep telefonunu tutuşturuverdi.

"Ee, ona bir şarkı bile söylemeyecek misin?... Hadi biraz o şarkıdan söylesene.... Nasıldı hani..."

1 numara psikolojisi

Dave (Ball) ile birlikte müzik endüstrisinin mekanizmalarını yeni yeni keşfediyorduk, plak şirketinin A&R yani "Artist ve Repertuar" departmanıyla nasıl bir ilişki kuracağımızı da kestirmeye çalışıyorduk. A&R'cılar, özetle, yeni gruplar keşfedip onlara yeni şarkılar bulan, istedikleri şarkıları söyletmek için baskı yapan, kabul edilmediklerinde de ellerindeki bütün kozları oynayarak ve tehditler savurarak istediklerinin yerine getirilmesini sağlayan ekipti. Yine A&R ekibinden birinin dikkatini çeken bir şarkı vardı. Ne rastlantıdır ki, orijinalini Marc Bolan'ın karısının söylediği, bestesi Ed Cobb'a ait "Tainted Love"... Epey bir cover şarkı arasından biz de bu üç dakikalık fırtına gibi şarkıyı seçtik. Sonra da şarkıya orijinalinden farklı bir düzenleme yaptık.

Yıllarca şarkının beni nasıl ele geçirdiğini biliyorsunuz. Uykumda bile çınlayan, hayatım boyunca peşimi bırakmayan "Tainted Love"... Radyolarda, taksilerde, dükkanlarda, restoranlarda, her yerde... Aslında birkaç adam bir araya gelmiş, bir plak yapıyorduk ve çok iyi vakit geçiriyorduk; ama akşam Dave'le kaldığımız otele dönerken, özel bir şey yaptığımızın farkındaydık. Sadece fazla hayale kapılmak istemiyorduk.

İlk yayınlandığı sıralarda "Tainted Love" pek farkedilmemişti. Yavaş yavaş listeleri tırmandı. Leeds'e döndüğüm sırada bir telefon geldi. Iki numaraya yükseldiğimizi, bizi Top Of The Pops'a çağırdıklarını öğrendim. Çocukluğumdan beri bütün idollerimi seyrettiğim, hayatım boyunca hep katılmak istediğim, ama asla böyle bir şeye ihtimal vermediğim programa...

Daha birkaç gün geçmişti ki, bir telefon daha geldi. Bu sefer "bir numara" olmuştuk! Birden duvarın kenarına çöktüm, elimdeki fincanı da yere düşürmüştüm. Dave uyuyordu, hemen yanına gittim ve onu çığlıklarla uyandırdım... Bütün gün isterik bir gülüşle dolaşıp durdu Dave. İki numara olmak, elbette bir numara olmak gibi değildi. O an hem kıvanç hem de inançsızlık içindeydim. Fakat sonra içimi intikam ateşi ve kötücül hisler kapladı. Beni alaşağı etmeye çalışanlar artık bok yiyebilirlerdi!... Sonra suçluluk ve buna layık olmadığım hissi kapladı içimi. Bunu hak etmek için ne yapmıştım ki? Altı üstü sıradan bir pop şarkısıydı. Sol kolumdaki şeytan "ruhunu beş para etmez bir plak için sattın" diyordu... İki numarayken katıldığımız TOTP sonrasında memleket ikiye bölünmüştü. Şimdi bir numara olarak katılınca herkes birlik olmuş, bizi orada görmek istiyordu. Dememiş miydim, bir ve iki numara olmak aynı şey değildir...

Okul yıllarında olup da kendini benim o yıllarda hissettiğim gibi hisseden gençleri çok istiyordum. Ümitsizlik anlarımda, bir şarkıcı veya bir şarkı, bana büyük umutlar vermeye yetmişti, hatta hayatımı kurtarmıştı. Ben de başkaları için böyle şarkıları olan bir şarkıcı olmak istiyordum. Bu arada "Tainted Love", hâlâ bir numaradaydı. Dave ve ben aşırı gelişmiş çocuklar gibiydik. Haftalarca bir numarada kaldıktan sonra, şarkı Avrupa'ya sıçradı. Hollanda, Belçika, Almanya'ya günübirlik seyahatler yapmaya başladık. Epey bir süre hayat böyle devam etti.

Illa sorarlar. Benden duymak için deli olurlar. Öyle miyim, değil miyim?... Nihayetinde cinsel kimliğim gayet aleni bir şekilde ortada. Teyid etmek lazım mı? Stevie Wonder'a "siz siyah mısınız?" diye sorar mısınız?

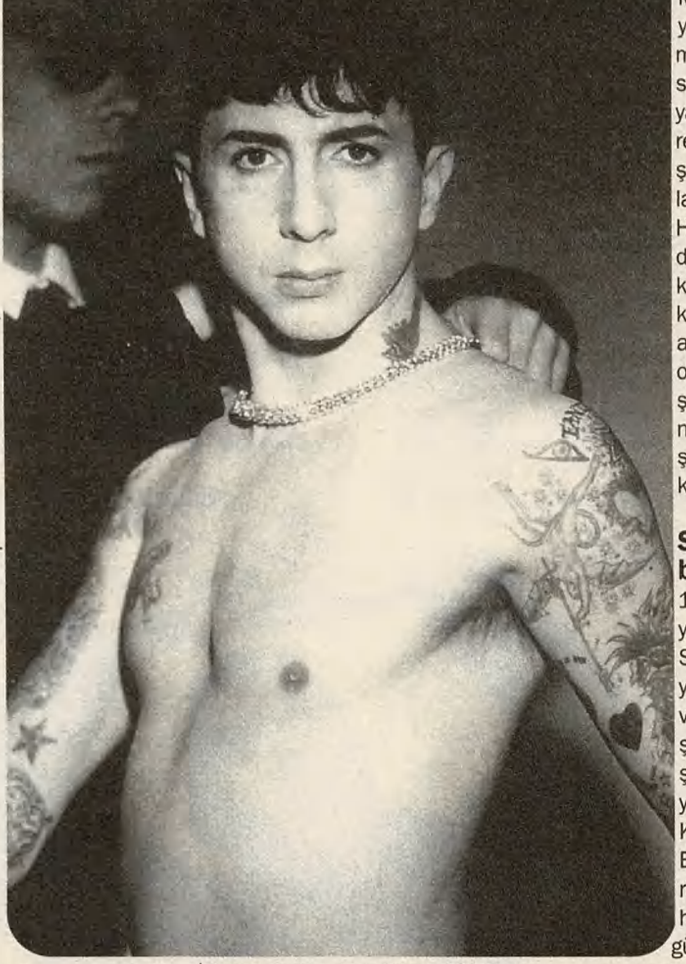

Madonna'yla yatakta

Madonna'nın ilk plak kapaklarında birlikte çalıştığı bir desinatör arkadaşım vardı. Bir gün beni aradı ve Madonna'nın ilk plağı "Holiday"in tanıtımı için İngiltere'ye geleceğini söyledi. Plak şirketi otel parasını ödemediği için en uygun nerede kalabileceğini soruyordu. Ben de o esnada başka bir arkadaşımın yaşadığı küçük evimden söz ettim. Gizli buluşmalar için planladığım bir yerdi. Eski püskü eşyalarla, ucuz banyo ve mutfak aletleriyle dolu bir evdi.

"Olur" dedim, "elbette kalabilir". Ama evin durumu konusunda onu uyardım. Madonna geldiğinde birkaç hafta orada yaşadı. Yıllar sonra bile iyiliğimi hiç unutmamıştı. Şimdi keşke daha iyisini yapabilseydim diyorum. Şakayla karışık, keşke yattığı çarşafları da saklasaydım, kare kare keser satardım... Sonra manşetleri düşünebiliyorum: "Madonna ve Marc yataklarını paylaşıyorlar!"

Hayatta kalmak, "sürekli" olmak için kendimi yeniden keşfetmeyi, her defasında kişiliğimin bilmediğim yönlerini ortaya çıkarmayı, yepyeni imajlara bürünmeyi, ama özünde hep hakiki kalmak zorunda olduğumu biliyordum. Etrafımda bunu başarabilen tek bir sanatçı olduğunu düşünüyorum: Madonna. İmajı ne kadar değişirse değişsin, her zaman her şeyiyle kendisidir o.

Solgun yüzlü, melankolik bakışlı bir genç: Nick Cave

1983'te Londra'da Subway Club diye bir yer vardı. Banshees, Cure, Bauhaus, Specimen gibi gruplar sahneye çıkardı. Siyah deri kıyafetler, siyah saçlar, siyah eldivenler... Tam Goth dönemleriydi. Bir akşam aralarında New York'ta tanıştığım o şair, şarkı yazarı, film yapımcısı, aktris ve yeryüzü cadısı kızı, Lydia Lunch'ı gördüm. Kurduğu Teenage Jesus, Jerks, Eight Eyed Spy gibi gruplarıyla Goth'un mucitlerinden biriydi Lydia. Beni hem ürkütür hem de hayranlık uyandırırdı. Sonra bir gün onun benimle ilgili planlar yaptığını öğrendim. Cadılar Bayramı'nda New York'ta bir kabare yapmak istiyordu, bana ve Nick'e (Cave) de bir rol vermek istiyordu. "Hemen ara, plan yapalım" dedi. Nick'in katılacağından şüpheliydim. Ama o yazı onlarla birlikte geçirdim. Nick, solgun yüzlü, ince derili, melankolik bakışlı, hafif eğri burunlu Avustralyalı bir gençti. O zaman Birthday Party'nin şarkıcısıydı. İlk başta ondan biraz çekinmiştim, pek mizah duygusu yok gibi gelmişti bana, ama ciddi ve geleceği parlak biri olduğunu farketmiştim. Ben de ciddiydim, ama ticarî başarım yüzünden biraz utanıyordum. İkimiz de kolay konuşulacak insanlar değildik. O da en az benim kadar utangaçtı. Yakın bir dost-

32→

Foto: Erol Atar (adeta)

luk kurmamıza rağmen mesafeliydik... Nick Cave'in hem yazarlığına, hem de "sanatçı"lığına hep hayranlık duymuşumdur. Eskiden de öyleydi, bugün de öyle. Muhtelif yerlerde gazeteciler benim "popun Nick Cave'i" olduğumu yazdığında ayaklarım yerden kesilmişti...
Nick'in o zamanlarki sevgilisi Anita (Lane) da bizimleydi. Birthday Party şarkılarına katkıda bulunuyordu, bir yandan da kendi albümünü çıkarmayı planlıyordu. Uyuşturucu kullanışına hayran olmuştum, bildiğim her şeyden daha fazlasını alıyordu. Bir akşam kocaman gözlerini yüzüme dikti, sakin ama kararlı bir tonda "biliyorsun, bu akşam dışarıda yemeğe gidebiliriz, ama ben yine bir şeyler kullanmış olacağım." Sözleri beni o kadar etkilemişti ki, şarkılarımdan birinde ("L'Esqualita") bu sözleri aynen kullandım. O gece de onlarla birlikte tuvalette eroin çaktım. Uzun zamandır ilk defa yapıyordum, ama bu sefer beni hakikaten altüst etmişti. Bu eroinle son maceram oldu, bir daha elimi sürmedim.
Gösterimize gelince... Biraz kaotikti, pek kontrol altında tutamadık, ama fena gitmedi. Sonuçta pek iyi hatırlanmayan, öylesine bir gösteri oldu.

Gene Pitney'le düet

Özel bir Japon TV programı için Gene Pitney'in 60'lardaki büyük hiti "Something's Gotten Hold Of My Heart"ı söylemiştim. Dinler dinlemez Clive Black bunun harika bir hit olabileceğini, albüme almak istediğini söyledi. Şarkıya Elvis-Vegas tarzı "you you you"lar ekledim. Istediğimiz gibi olana dek defalarca çalıp söyledik. Düet fikrinin nasıl ortaya çıktığını pek iyi hatırlamıyorum. O sıralarda Gene Pitney İngiltere'de, turnedeydi. Galiba Clive'la konuşurken, "keşke Pitney gelse de, kimi bölümleri o söylese" gibi şeyler söyledim. Bu kadar ciddiye alacağını düşünmemiştim. Ne diye Gene Pitney benimle söylemek istesin ki? Fakat öyle olmadı. Pitney, memnuniyetle eşlik edebileceğini bildirdi. Ayrıca oğlunun da hayranlarımdan biri olduğunu öğrendim. Pitney de "Tainted Love"ı çok severmiş. İnsanın bir soruyla neler elde edebileceğini görmek çok şaşırtıcı. Daha çocukken Ready Steady Go! programında "24 Hours From Tulsa" şarkısını izlediğimden beri onu çok severdim.

Zeki Müren & Bülent Ersoy

"The Stars We Are" albümümün kapanış şarkısı "She Took My Soul In Istanbul"u Billy McGee ile birlikte yazmıştık. Tam anlamıyla epik bir opera şarkısıydı; Billy minimal ve basit şarkılar yazmanın neredeyse imkansız olduğunu düşünüyordu. Ama şarkıyı çok sevmiştim; tek sorun, adam gibi söyleyemiyordum. Kendimle, "alter ego"mla düet yapıyordum şarkıda; "alter ego"mu seslendiren de Suraya Ahmed diye bir adamdı. Sesimin gücünü artırıyordu. Dünyanın muhtelif yerlerinde gazeteciler Ahmed'in Türkiye'nin ünlü transseksüel şarkıcılarından biri olduğunu zannedip hakkında daha fazla bilgi edinmek istiyorlardı. Aslına bakarsanız, ben Türkiye'nin gerçek transseksüel starları Bülent Ersoy veya Zeki Müren'le birlikte şarkı söylemek istiyordum. Ama tam kayıtları yaptığımız dönemdeydik ve böyle bir girişimde bulunmak mümkün olmadı. Benim favorim özellikle Zeki Müren'di; beni epey etkilemişti.

İstanbul'un dansözleri, gay kulüpleri

Daha önce hiç Türkiye'de bulunmamıştım, ama İstanbul'la ilgili bir şarkı yazınca oraya gitmemin iyi olacağını düşündüm. "Hiç olmazsa 'beni etkileyen bir yer' diyebilirim" dedim. Hemen arkadaşım Jane Rollink'i taktım koluma ve bir uçağa atlayıp beraber İstanbul'a gittik. Varınca, hemen Pera Palas Oteli'ndeki muhteşem Agatha Christie suitine yerleştik. Akşam da aynı hızla şehrin gece hayatına daldık; ucuz göbek dansı kabarelerine, tehlikeli kulüplere girip çıktık. Jane habire suratının önünde kıvırtan bir dansözün midesini gördükçe, "ne halt etmeye geldim buralara ben" diye söylenip durdu. Joint içemediği için daha da ümitsiz durumdaydı aslında. Yanında getirmeye cesaret edememişti: "Ben 'Midnight Express'i seyretmiş biriyim!..."
Bir akşam da İstanbul'un tuhaf isimli premier gay klübü VAT69'u ziyaret etmeye karar verdik. (Adı niye öyle, sormayın.) Tam kulüpten içeri gireceğimiz sırada, kendimizi birden loş bir arka odaya sürüklenirken bulduk. Aynı anda adamın biri de kapıyı arkamızdan kapatmaya çalışıyordu. Panik halinde, bizi çekip duran onca adamı ittirerek arkamızı dönmeye çalıştık, sonra da güç bela dışarı çıkmayı başardık. Muhtemelen bizi keselemek veya özel bir Türk masajı yapmak istiyorlardı –ki hiç şüphem yok, ikisi de farksızdı. Tekrar sokağa çıktığımızda yine bir grup Türk, el kol hareketleriyle, bir yandan da bağıra çağıra bizi içeri sokmaya çalıştı. Oradan uzaklaşıp bir taksiyi durdurmayı başardığımızda adamlar hâlâ "gelin gelin, içerde iyi vakit geçirirsiniz" diye bağırıyorlardı. Eminim, öyleydi.
Dönüşümüze yakın, plağın iç kapağına koymak için Sultanahmet Camii önünde bir fotoğraf çektirmek istiyordum. Hemen hazırlık yaptık ve çarçabuk fotoğraf işini de hallettikten sonra atladık uçağa, Londra'ya döndük. İstanbul pek de hayalimde canlandırdığım gibi bir yer çıkmadı. Bir yığın inşaat halinde bina kaplamıştı ortalığı. Şu anda birçok güzel sarayın alışveriş merkezi yapılmak üzere yerle bir edildiğinden eminim. (Duymuşsunuzdur belki; alışveriş merkezleri kişisel nefret listemin başlarında gelir.)
"She Took My Soul In Istanbul" sonradan Türkiye listelerinde bir numaraya kadar yükselmişti. Doğrusu bu bana biraz tuhaf geldi; hiçbir yerde single olarak çıkmamıştı çünkü.

Nico: Bir Dietrich ruhu

"The Stars We Are" albümü için yazdığım Gothic şarkılardan biri "Your Kisses Burn"ü bir düet olarak tasarlamıştım ve kiminle söylemek istediğimi çok iyi biliyordum. Plak şirketim aracılığıyla, Nico'yla temas kurdum. Ta okul çağlarımdan beri bu ilk Velvet Underground ekibinin şarkıcısına müthiş bir hayranlık duyuyordum. Bütün plakları vardı bende; John Cale'in prodüktörlüğünü yaptığı "Chelsea Girl" ve "Marble Index" albümlerinden, tüyler ürpertici "The End" yorumunun bulunduğu Brian Eno prodüktörlüğündeki "The End" albümüne kadar... Bowie'nin "Heroes"unu cover'ladığı albümü bile aldım. Gizemli ve bilmece gibi biriydi Nico. Hem çok güzeldi, hem de tarih ve mitolojiye düşkündü, ama canına kastedecek ölçüde de eroin bağımlısıydı. O sıralarda Manchester'da mazbut bir hayat sürüyor ve muhtelif yerel müzisyenlerle turnelere çıkıyordu.
Şarkımı bir teybe kaydedip göndermiştim Nico'ya. Hemen arkasından, telefon görüşmesinde teklifimi kabul ettiğini söyledi. Kendi taleplerini iletmeyi de ihmal etmedi: Nakit para, istediği bir otelde rezervasyon, first-class seyahat bileti vb... Elbette EMI'ın seçimi değildi Nico, ama ben bütün taleplerini karşıladım. O bir efsaneydi ve albümümde olmasını çok istiyordum.
Nico'yla buluşma öncesinde epey gergindim, onun hep zor biri olduğunu söylemişlerdi. Doğrusu bir "efsane"den daha azını beklemiyordum. Karşılaştığım kadın beni çok şaşırttı. Orta boylu, stüdyoya gülerek giren, oldukça güzel, genç kız aurasına sahip bir kadın çıktı karşıma. Yüzünde çizgiler vardı elbette, ama hepsi hayatın, hem de zor ve eroin dolu bir hayatın izleriydi. Kendi halinde bir çeşit Dietrich ruhu... Öbür taraftan, sanki biraz da olmasını istediğimiz kişiyi oynuyor gibiydi Nico. Tam istediğimiz gibi yani... Ama sadece başlangıçta.
Kayıtlara başladık. Sinirli olduğu her halinden belli oluyordu, öğrendiğini söylemesine rağmen bir türlü şarkıyı öğrenemiyordu. Kaydedebilece-

ğimiz her şeyi kaydettik, ama iş gittikçe bunaltan bir hal almaya başladı. Eroin ikamesi "metadon"undan alabilmek için sıkça yaptığı tuvalet ziyaretleri de onu rahatlatmadı. Hem asabi hem de üzgündü. Belki de gerçek Nico'yu şimdi görmeye başlıyordum: Umutsuz, üzgün, biçare kadın... Devam etmenin anlamı yoktu. Elimizdekilerle miks yapabileceğimizi söyledim. Onu rahatlatmak için elimden geleni yapıyordum. Yeniden sohbete daldık. İstersem ileride albümü için birlikte şarkı yazabileceğimi bile söyledi bana. Vedalaştık ve gitti. Birkaç ay sonra da trajik ölüm haberi geldi. Ibiza'da bir bisiklet kazasında hayatını kaybetmişti. Onca yıl eroine dayandıktan sonra bir kaza sonucu ölmesi ne ironik...

"Air Supply'ı sever misiniz?"

"Tear Run Rings" sayesinde Amerika'da epey tanınır oldum. Önceden sadece Soft Cell'in şarkıcısı olarak biliniyordum. Fakat burada tanınmak Avrupa'daki tadı vermedi. Jacques Brel buradaki radyoculara hiçbir şey ifade etmiyordu. Radyo programlarına katıldığımda, cevaplarımı dinleme zahmeti bile göstermeden arka arkaya sorular soruyorlardı. "Hakikaten memleketinizde çayı sütle mi içiyorsunuz?", "Eee, Dave Ball nerede?", "REO Speedwagon'ı beğeniyor musunuz?", "Ya Air Supply?..." Yıpratıcı bir süreç, ama oyunu oynamak zorundaydım. "Amerikan radyo ve TV'lerindeyim" personasına bürünmem gerekiyordu. Öbür taraftan, Amerikan basınının İngiltere'dekilerden çok daha ciddi olduğunu ve insanı daha iyi tahlil etmeye çalıştığını farkettim. Acılı hayatların beklentilerine uygun olup olmadığını anlamaya çalışıyorlardı. Çok cıvık ve çok ciddi arasında bir yerde olmak gerekiyordu. Sonra tekrar sorular: "Müzik, hayat dediğimiz hastalığın ilacı mı, düşlerinizde nerelere gidersiniz, çileli bir ruha mı sahipsiniz?.."

Amerika'dayken bir de isim yüzünden karışıklıklar yaşadım. Yıllar önce soyadları Mark ve Almond olan ve tabii Mark-Almond ismiyle tanınan grupla epey karıştırıldım. "Eskiden beri sizin büyük hayranlarınızdan biriyim, özellikle 70'li yıllardaki albümlerinize bayılıyorum..." Allahaşkına, bir baksanıza, kaç yaşında gösteriyorum? Ben de onların "büyük hayran "oluşlarına ve tabii hayranı oldukları grubun nasıl göründüğünü bile bilmemelerine hayrandım... Amerika'da pop-starlık kurumu işlemiyor. Onların rock-starları var. Bu rock'n'roll ve sen de bir rock starsın; ona göre davranmak durumundasın.

Almond, üstte Nico'yla, altta Nick Cave'le

Bedenin ve ruhun kırık parçaları

90'ların başında Phonogram bir "greatest hits" yayınladı. İnsanlara çok daha iyi şarkı söyleyebildiğimi göstermek için kimi şarkılarımı yeniden seslendirmek istemiştim. Sonra düşününce, bu o kadar aptalca geldi ki. İyi veya kötü vokal, her neyse, şarkıyla özdeşleşmiş demekti. İnsanlar onu olduğu gibi sevmişlerdi.

"Şeyler" aynı anda hem güzel, hem de çirkin olabilir –çirkinliğin güzelliği paradoksu. Mutlak güzelliği her zaman sıkıcı bulmuşumdur. Kalıplaşmış estetik anlayışı da çok yapay gelir bana. Kusursuzluksa tamamen "sekssizlik"tir. Bedenin ve ruhun kırık parçalarını, ölçüsüzlüklerini, gönyesinin kaymışlığını, sosyal olarak bir kayıp oluşunu severim. Bu, tam da benim ne olduğum ve nasıl böyle kaldığım aslında.

Sanatın iyisi ancak kişisel tecrübelerle oluşabilir bence. Şarkılarımın çoğu, hayatımın içinden geçen şeyler. Şarkılarınızdaki hayatı yaşamalı, yaşadığınız hayatın şarkılarını söylemelisiniz.

Illa sorarlar. Benden duymak için deli olurlar. Öyle miyim, değil miyim?... Nihayetinde cinsel kimliğim gayet aleni bir şekilde ortada. Teyid etmek lazım mı? Stevie Wonder'a "siz siyah mısınız?" diye sorar mısınız?

Brel ve şansonlar

"Enchanted" albümünde Mısır'ın en büyük perküsyoncularından biriyle, Hüsam Remzi'yle çalıştık. Bu benim "world" albümüm oldu. Dünya üzerinde egzotik bir seyahat de denebilir. Tabii aynı zamanda kendi içime yaptığım seyahatler... Ispanyol, Arap, hatta Türk etkileri bile vardır içinde. Albüm tam tamına o dönemlerde dinlediğim, etkisinde kaldığım müziği yansıtıyor. Ama çoğu insanı ve plak şirketimi hayal kırıklığına uğrattığımı da biliyorum... Fransız şansonları söylediğim "Absinthe" albümündeyse kıta Avrupa'sının stiline takılmıştım. Yine ticarî başarı elde edemeyeceğini biliyordum, ama kendime karşı dürüst olmalıydım. Nihayetinde muhtevası "sanat"tı. Çoğu hayranım hâlâ en çok "Absinthe" albümümü beğendiğini söyler. Endüstrinin albümümü layık gördüğü yer, içi kurumuş "K" yani "kabare" bölümüydü. ("F" bölümü de talihsizdir, folk ve funk) Kabare ticarî değildir. Son nokta da değildir... Arada benim bir dahi olduğumu, yeni Brel olduğumu söyleyenler çıkmadı değil, ama plak şirketleri bunlardan pek hoşlanmadı. "Bak Marc, bir daha şanson muhabbeti yok, tamam mı?.."

Bir gün arkadaşlarım beni kenara çekip konuştular; bir çeşit "aydınlanma" yaşadım. Bütün Brel ve şanson merakımdan vazgeçip hâlâ içimde yaşattığım "pop şarkıcılığı"na geri dönmeliydim. Şansonlar beni gösterişli, fazla incelikli, bilgiç ve hepsinden önemlisi, yaşlı gösteriyordu. O günlerde bir TV programında Aznavour'un "Yesterday When I Was Young"ını söylemiştim. Şarkı her şeyi söylüyordu aslında. Kendimi yaşlı, yorgun hissediyordum, tıpkı vadesi geçmiş fahişe gibi... Ruh halim ironik olmanın ötesinde, trajik bir hal almaya başlamıştı. Parodinin parodisi durumu. İçten içe öldüğümü hissediyordum.

Soft Cell, 1981 (üstte), Almond 2001'de Soft Cell konserinde...

Love, Cobain, Cale, Mercury

Ne zaman büyük şöhretlerle bir araya gelsem, hep işe yaramaz biri olduğum hissine kapılırım. Yıldız çarpmışa dönmem veya aniden dilimin tutulması işten bile değil. Tek kelime söyleyemem, utanır, sıkılırım. Ama arada tıpkı benim gibi olanlara da rastlarım. Bir TV stüdyosunda Courtney Love'la tanıştırıldığımda, kız neredeyse düşüp bayılıyordu: "Aman Allahım, sen Marc Almond'sun! İnanamıyorum!" Ee, ben de Courtney'ye hayrandım... O gün "Say Hello..."nun bir bölümünü Courtney'le birlikte söyledik. İnanın "I can see the make-up sliding down" dizesini başka hiç kimsenin böyle güzel söyleyebileceğini zannetmiyorum. İnsanlar bana bu tür hayranlık ve sevgi reaksiyonu verdiklerinde, samimiyetlerinden şüphelenmeden edemiyorum. Gerçekten bunlar benim için mi, yoksa beni başka biriyle karıştırıyor olabilirler mi? Bir kült, idol, star veya efsane olduğumu söylediklerinde, haliyle başka birinden sözettikleri hissine kapılıyorum.

"Fantastic Star" döneminin en güzel hatıraları, David Johansen, John Cale ve Chris Spending'le geçirdiğim günler... John ve ben temiz adamlardık. Maden suyumuzdan başka bir şey kullanmıyorduk. Gerçi David biraz rahatsızdı bu durumdan, ama hiç belli etmedi. Bu üç müzisyenle çalıştığım için kendimi kutsanmış addediyordum. Aynı günlerde, bir ara sandviçlerimizi yerken Kurt Cobain'in intihar haberi geldi. Epey bir süre kimse ağzını açıp tek kelime söyleyemedi. Tuhaf bir gündü...

Özlediğim bütün insanlar, neredeyse hep AIDS'den ölenler. Klaus Nomi mesela. New York'un eşi benzeri olmayan en özel sesi. Onunla çılgınlar gibi eğlendiğimiz günleri hatırlıyorum. Sonra Freddie Mercury. Beni tuttuğu gibi havaya kaldırıp dans pistinin ortasına fırlatıverirdi. Öldüğünde yeryüzü, büyüsünün bir parçasını yitirdi, pırıltısının da...

Outro

Taksici yol boyunca bildiği gibi devam etti. Hep yaptığım gibi aldırmamaya çalıştım, yolculuğumun bir an önce bitmesini diledim. Hep aynı soruları sordu, gülümsedim. Diyaloğa dönüşmesini istemiyordum. Clint Eastwood filmindeki sahneyi hatırladım: Eastwood taksiciye yaklaşır ve ona "sus ve arabanı sür!" der. Ama öbür taraftan, bir gülümsemek, cevaplar verip onu mutlu etmek o kadar da zahmetli bir şey değildi. Tanımış olması güzeldi sonuçta.

Karısıyla konuştuktan sonra, içler acısı Londra trafiğinden, havalardan, müziğin bugünkü durumundan, "Tainted Love"ı ilk defa nerede dinlediğinden konuştuk.

"Peki yıllardır nerelerdesin, ne yapıyorsun?" Yine gülümsedim. "Anlatması o kadar uzun sürer ki..."

"Peki, hâlâ şarkı söylüyor musun?"

"Evet, tabii, tabii... Hâlâ şarkı söylüyorum."

Çeviren: **Gökhan Pamuk**

Sosyalizm ve İnsan Ruhu OSCAR WILDE

Roll Kitapları, yayın serüvenine Wilde'ın "Sosyalizm ve İnsan Ruhu" isimli kitabıyla başladı. Fatih Özgüven'in çevirisiyle yayımlanan kitabın önsözü Murat Belge'ye ait. Kitap, hem içeriğiyle hem de tasarımıyla oldukça ilginç. "Oscar Wilde adıyla 'sosyalizm' kavramının yan yana gelmesi, hele Türkiye gibi bir ülkede, insanları şaşırtabilir. Wilde denince Dorian Gray akla gelecektir; oyunları, masalsı öyküleri akla gelecektir, ama sosyalizm üstüne ne düşündüğünü bilen fazla kişi çıkmayacaktır." Murat Belge, 'sosyalist duruşu' özetlerken, "Oscar Wilde ne kadar olmadık bir görüntü" diyerek durumu biraz daha açıklık getiriyor. Bu olmadık görüntü, olmadık bir tasarımla çıkıyor karşımıza. Roll'cular kitabın sol sayfalarını kendilerine ayırmışlar! Sağ sayfalarda Wilde, bireyci sosyalizm anlayışını ve ütopyasını temellendirirken, "sol"da bilumum düşünürden, bilimadamından, tarihçiden, yazardan ve hatta ajans haberlerinden alıntılarla buluşturuluyor okur. Esasında her bir alıntı Wilde'ın tam da anlatmakta olduğu şeyi destekler/açıklar nitelikte. Örneğin Wilde, bireyselliği önceledığini daha kitabın başında okuruna ilan edip "sosyalizmin tesisinden elde edilecek belli başlı kazanç, şüphesiz bizleri başkaları için yaşamak zorunluluğundan kurtarması olacaktır" derken, sol sayfada Charles Darwin'den bir alıntı var. Sol sayfalara konuşlandırılmış bu alıntıları kaçırmak istemeyeceğinizden biraz bölünerek okuyacaksınız kitabı, ancak sonuç "pozitif"!

Sema Aslan, Milliyet

Wilde'ın özgürlükçü dünya görüşü, aslında başka bir sistemi, daha derin nefesler alabileceğimiz, daha engin ufuklara gözümüzü dikebileceğimiz bir düzeni savunuyor ve bir takım "şirin gecekonducu" sevmecilerinin tersine, insanın güzel olana layık oluşuyla biçimleniyor ve sosyalizmi de bunun için bir gerekirlik olarak savunuyor. Bana yıllar önce devrimci kavgasının anılarıyla oyalanmakta olan bir tanıdığımın "ne şirinler değil mi?" diyerek gösterdiği gecekonduları hatırlıyorum. Peki bu kadar şirinlerse, neden insanları oradan kurtarmaya çalışıyoruz? Wilde gibi düşünenlerdenim; çirkinler, hem de o kadar çirkinler ki, insanlar orada yaşamayı asla hak etmiyorlar.

Ama Roll'un hazırladığı ve yayımladığı bu kitap, Wilde'ı da, iyi bir okuru da hak ediyor. Daha doğru bir deyişle, iyi okurun ve iyi yazarın hak ettiği emekle hazırlanmış bir kitap bu. Kitapların çoğunlukla "hizmet veriyoruz, bu kadar oluyor, n'apalım" türünden terbiyesiz bir özensizlikle yayımlandıkları bir ülkede, kitap yayımlamanın da kamu yararına katlanılan bir yük değil, bile isteye girilen ve en iyisiyle başarılması gereken bir iş olduğunun bilincinde bir yayıncılık anlayışından dolayı Roll'u da kutlamak gerekiyor diye düşünüyorum. Roll, aynı özenli anlayışla, Lewis Carroll'un "Köpan Avı" adlı kitabını da Barış Pirhasan'ın çevirisiyle yayımladı...

Sırma Köksal, Cumhuriyet

Oscar Wilde yaşamını yitirdiğinde, henüz dünyada sosyalizm bir ütopyadan ibaretti. Oscar Wilde, 19. yüzyıl İngiliz edebiyatının en etkili eserlerini vermesinin yanısıra, kurulu düzene başkaldıran tavrıyla da önemli bir yazardı.

Oscar Wilde'ı bunca anmamın asıl nedeni, elimdeki bir kitap. Roll'u çıkaran ekip Oscar Wilde'ın "Sosyalizm ve İnsan Ruhu" isimli kitabını yayımladı.

Wilde'ın sosyalizm üzerine söyledikleri ne ölçüde ilginç olabilirdi? İlk sosyalist devrim, Sovyet devrimi, onun ölümünden 17 yıl sonra gerçekleşmişti. Yaşanmış hiçbir sosyalizm denemesi yoktu. Oscar Wilde yine de bir şeyler söylemiştir diyerek kitabın sayfalarını çevirmeye girişim. Bazı fikirleri heyecan vericiydi.

Cumhuriyet Kitapları arasında bugünlerde çıkan "Sol Geleceği Tartışıyor" başlıklı kitabımda bizim solcuların söylediklerini onun söyledikleri arasında karşılaştırmalar yapıyorum. Oscar Wilde'ın 1891 yılında, yani 109 yıl önce söyledikleri, bizim bazı sosyalistlerin bugün söylediklerinden bana daha anlamlı geldi.

Oscar Wilde sanki gelecekte olanları görür gibi konuşuyor...

Oral Çalışlar, Cumhuriyet

Roll, biri çok şaşırtıcı olmak üzere iki pek şık kitapla çıktı okurlarının karşısına: Oscar Wilde / Sosyalizm ve İnsan Ruhu (Fatih Özgüven) ve Lewis Carrol / Köpan Avı (Barış Pirhasan)... Lewis Carroll adını ya da "Alis Harikalar Diyarında" adlı kitabı duymayan okur herhalde yoktur; "Köpan Avı"nı da önceki baskılardan bilen okurlar çıkacaktır, ama "sosyalizm" ve Oscar Wilde, gerçekten şaşırtıcı!

Kitaba yazdığı önsözde Murat Belge de belirtiyor bunu.

Özet: Sosyalizm hakkında Oscar Wilde'dan öğreneceğimiz çok şey var! Ama "Sosyalizm ve İnsan Ruhu" adlı kitap söz konusu olduğunda, öğreneceklerimiz Wilde'la da sınırlı değil; Wilde'ın metnini destekler biçimde (ve çok güzel bir tasarımla) kitabın sol sayfalarına eklenmiş (Flaubert, Marx, Huxley, Tanpınar, Fromm, Foucault, Shelley, Adorno, Eco, Shakespeare, Benjamin, Berger, Turgenyev... ve diğerlerinden) "insan ruhu" üstüne metin ya da aforizmalar, tek tek, son derece önemli. Üstelik meraklısına, kitabın sonunda bir de bilmece var!

Bedirhan Toprak, Radikal

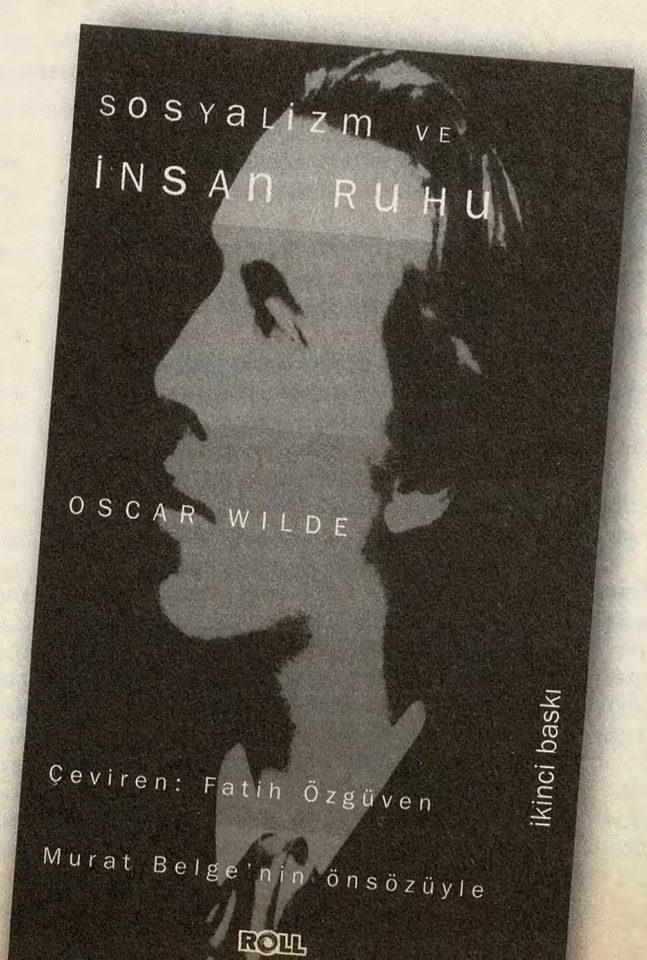

2. baskı

ROLL

Kitabevlerinde
(kenarda köşede)

Servet Kocakaya

1999 yazında herkesin diline düşmüştü "Keke" şarkısı. "Keke"nin yaratıcısı Servet Kocakaya geçenlerde ikinci albümü "Ki Zava"yı yayınladı. Sanatçıyı Roll'a buyur ettik, kendisine Lipton sallama çay ikram ettik, Kürt sorunundan Ahmet Kaya'ya, öğrenci hayatından şarkılara uzun boylu söyleştik...

ALT TARAFI İKİ TANE "KE"

Doğduğunuz yerden, Bingöl'den başlayalım.

Servet Kocakaya: Ben üç-dört yaşındayken ailecek ayrıldık Bingöl'den. Ama nereye gittiysek yanımızda geldi Bingöl. Dünyaya bakış açımız hep memleket merkezli. Filmlere, şarkılara, şiirlere konu olan Doğu aynıdır. "Sarhoş Atlar Zamanı"ndaki coğrafyayla "Keke"deki coğrafya aynı. Fazla uzaklaşamıyorsunuz ondan. Coğrafyanın oluşturduğu kişilikler bunlar. Kaşları çatık, ama içleri saf, ne istediğini yüzyıllardır bilemeyen, inanan, mutlaka bir takım şeylere inanmak zorunda kalan insanlar. O insanlar da benimle beraber geldi bugüne kadar.

İnanan derken neyi kastediyorsunuz?

Politikacılardan tutun da teokratik inançlara kadar... Feodal yapıyı körükleyen şey bu inançlar. Mutlaka bir şeye inanmaları gerekiyor. Bir takım şeyleri sorgulamak zorunda kalmamışlar, çünkü çok zor bir coğrafya orası. Zaten mücadele ettikleri dağlar, yollar, hava şartları var. Bunlar dışında başka şeylerle uğraşmaktan kaçmışlar. Ucuz düşündüğümü söyleyebilirsiniz, "doğanın ne önemi olabilir" diyebilirsiniz ama, sonuçta orada dağları delip metrolar yapmamış kimse. Hep zor kılınmış oraları.

Adı üstünde Bingöl. O dağlarda göller var galiba, değil mi?

Çok ulaşılabilir yerler değil. Küçük küçük gölcükler falan var, Karlıova civarında özellikle.

Bingöl adıyla ilgili efsaneler var. Mesela biri Köroğlu'yla ilgili...

Evet, Köroğlu'nun Bingöllü olduğu söylenir. Köroğlu'nun ölümsüzlüğüne giden bir efsane vardır Bingöl'le ilgili...

Köroğlu'nun yolu Bingöl'e düşmüş. Bir gölden üç köpük su içmiş. Bu köpükler ona ölümsüzlük, yiğitlik ve ozanlık yeteneklerini bahşetmiş. Sonra babasını da, ölümsüzlük kazansın diye oraya götürmüş. Ama aynı gölü bir daha bulamamışlar, çünkü göl kendini gizlemek için bin parçaya bölünmüş...

Hatta Köroğlu'yla beraber atının da ölümsüzlüğe kavuştuğunu söylerler. Bu efsanenin tadına baktığınızda pek samimi olmadığını da görürsünüz. Belki de yeni yeni bize ulaşmış efsanedir. *(gülüyor)* Çok içselleşmiş, oranın kültürüne karışmış bir efsane olduğuna inanmıyorum. Bingöllüler bu efsaneyi bilirler ama, anneleri anlatmamıştır, babaları anlatmamıştır. Okulda öğrenmişlerdir. Türkçeyi öğrendikten sonra öğrenmişlerdir yani.

Siz Bingöl'ün neresindensiniz?

Solhanlıyım. Annem Bingöllüdür aslında. Babam Diyarbakır'dan, Lice'den genç yaşlarında Bingöl'e göçüyor. Bir kahveci. Solhan'da bir kahvede çırak başlıyor, daha sonra kahveyi alıyor. Solhan'ın tek kahvecisi. Solhan E-5'in uzantısı üzerindedir. Toprağın dağlardan kurtulup da rahatladığı bir yerdir. Muş'a, Van'a açılan kapıdır. Bir şekilde birkaç otobüs dursa, üç-beş kuruş kazanılır. Ama yine de kışın yollar kapanır, orada yalnız kalırsınız. "Keke" babamın hikayesi, aslında ordaki insanların hepsinin hikayesi... Klip çekmek için yıllar sonra Bingöl'e gittim. Biz klip çekerken, kucaklarında bir bebek, yanımızdan bir çift geçti. Bebeğin boynu sobaya değmiş ve yanmış, ama güleç bir halde yürüyorlar. Doktora gitmeye çalışıyorlar, 10 km. yürüyecekler daha... Bunu normalize etmişler, beyinlerinde çok sıradan bir hale getirmişler.

Şarkımın içinde "Keke" lafını duydukları için, şarkının başındaki "ley ley ley loy loy loy"ları duydukları için insanların kendileriyle gurur duyması beni acayip rahatsız etmiştir. Sadece bir kelime: "Keke".

Dört yaşınızdan sonra hiç gidip gelmediniz mi Bingöl'e?

Yine çocukluk dönemimde yaz tatillerinde orda oldum ama, ondan sonra 15-16 yıl ara verdim. Bu gidişimde yalnız Solhan'ı değil, Bingöl'ün her yerini gördük.

Bingöl'e birlikte gitsek nereleri gezdirirsiniz bize? Turistik anlamda değil... Neyi, nereyi görünce Bingöl'ü görmüş oluruz?

Ben zaten sizi götürebileceğim yerlerde klip çektim. Sörvan diye bir köy var mesela, insanlar acaba niye burda yaşıyor diye düşünüyorsunuz. Buraya niçin köy kurulmuş? Etrafı tamamen uçurumlarla çevrili, dik bir dağın tepesinde bir köy. Yürürken bile dikkat etmeniz lazım, düşebilirsiniz. Ve orda 15-20 hane var. Biz orda klip çektik, ama insanlar orda yaşıyorlar. Klip çekmiyorlar, yaşıyorlar!.. Gülüyorlar, mutlular. Yükseğe çıkma güdüleri var, gidip orda köy kurmuşlar. Ovalar var, ama oraları seçmemişler. Niye burdasınız sorusunu cevaplayamıyorlar. Biz DSİ'den filan destek alarak bir saatte çıktık oraya. Sizi oralara götürmeye çalışırım: Gittiğinizde hemen dönmek isteyeceğiniz yerler. "Burdan hemen gidelim" diyebileceğiniz yerler.

Memleketinizin tarihiyle ilgilendiniz mi hiç?

Beni bir radyodan aramışlardı, Bingöl'ün folkloruyla ilgili bir program yapacaklarmış. Dedim ki, "ben bu programa katılmak istemiyorum". Çünkü Bingöl'ün türkülerini soracaklar bana. Bingöl'ün iki tane Türkçe türküsü vardır. Onları da zaten ben yazdım: "Keke" ve "Güleyşa". *(gülüyor)* Bingöl, Cumhuriyetten sonra haritada çizilmiş yapay bir ildir. Bir tarafı Muş'la, kuzeyi Dersim'le etkileşimli. Batısı Elazığ, Palu, güneyi de Diyarbakır etkileşimli. Batıda benim doğduğum Solhan Muş'a bağlıydı, güneyi Diyarbakır sınırları içindeydi, Kiğı ve Karlıova Dersim'e ve kısmen Elazığ'a bağlıydı. Bingöl sonradan buluşturulmuş bir yer. Haritada çizildiği gibi olmuyor her şey. Kuzeyde Zaza ve Alevi Kürtler yaşar, batıda Zaza ve Sünni, güneyi ise Kurmanç ve Sünni insanlardır. Tamamen bir kültür birliği hissedemiyorsunuz. Dağlar kültürleri birbirinden uzak kılmış orda.

Büyük depremler olmuş Bingöl'de. Ailenizin göçünde bunun etkisi var mı?

Hayır. Benden birkaç yıl önce son büyük Bingöl depremi yaşanmış, ben 1973 doğumluyum. Depremler sonrasında her defasında yeniden o toprak damlı evler kurulmuş.

Kaç kardeşsiniz?

Dokuz kardeşiz, en küçükleri de benim.

Neden Servet ismini koymuşlar size?

Yokluktan herhalde.

Abilerinizin, ablalarınızın isimleri de Türkçe mi?

Hep Türkçe isimler, o dönemlerde Kürtçe isimler koymaya yeltenmemişler.

Babanızın, Keke'nin ismi ne?

Abdülvahap. İslamî bir altyapısı olan bir isim. Dedem de, babam da çok dindar insanlar. Ama biz tabii Ankara'da farklı bir dönem yaşadık, üniversite yıllarıyla beraber.

Aile Bingöl'den direkt Ankara'ya mı gitti?

Hayır, Mersin'e. Çukurova'da büyüdüm ben. 16 yaşından sonra hayatımın büyük bölümü Ankara'da geçti.

Hayatınızdaki Çukurova damgası belki de Bingöl'den daha keskin.

Tabii etkisi olmuştur. Yaşar Kemal okuduğumda

o duygu melezliğini çok iyi anlayabiliyorum. Çukurova'ya o dönemki yoğunlaşma öncesinde ilk giden Kürt ailelerden biriyiz biz. Oraların yerli Arap kültürü vardır, çok da güzel insanlardır, onlarla iletişim kurmaya çalışmışız ilk gittiğimizde. Çok farklı, neşeli bir kültür. Birden bizim o kapalı halimize sürpriz oldu onların yaşantısı. Onlar çok rahatlar. Şii Arap, Alevi Arap onlar... İlk dönemler uyumu biz yaşadık, onlara ayak uydurmak zorunda olduk. Azsanız, oraya ait olmak zorundasınız. Sonra oraya göçler arttıktan sonra belki herkes kendi kantonunu kurdu. Ama karşılıklı bir kültür akışı olduğuna da inanıyorum. Şunu görüyorum: Evdeki Kürt Servet'le sokaktaki Türk Servet beraber yaşamak zorunda. Kaçınılmaz bir birliktelik. Bunları ben bir araya getirdim, kardeşledim. Farklı bir bakış var şimdi bende. Kızgınlığım artık gömülmüş durumda, öfkelerimi dizginleyebiliyorum. O yüzden hep kardeşliği vurgulamaya çalışmak zorunda kalıyorsunuz. Farklı kültürlerin mutlaka bir yerlerde buluşmaları, birbirlerini tanımaları gerektiğini. Çok değişiyor insan. Avrupa'ya gittiğimde bu ülkeyi niye özlediğimi de soruyorum kendime. Cevabını bulamıyorum. Belki de budur işte: Burdaki zenginlik. Ama bu zenginliği de o kapıları açmaya başlayınca yaşayabiliyorsunuz.

Siz Türkçeyi Mersin'de, okulda mı öğrendiniz, yoksa daha önce mi?

Evdeki dil Kürtçeydi. Annem Zazaca konuşur, ama babamla konuşurken herkes Kurmançi konuşur. Benimle konuşurkense herkes bozuk da olsa Türkçe konuşurdu. Mersin'de okula başladığım zaman artık Türkçe problemim yoktu.

Bu sefer de Kürtçe probleminiz olmuştur...

Evet. Ama anlaşabiliyorum. Kürtçeye hakim değilim. Konuşurken zorlanıyorum ama, Kürtleri rahatsız edecek kadar değil.

Kürtçe şarkı yazıyor musunuz?

Yazamıyorum. O konuda zayıfım. Türkçe düşünüyorum, Türkçe bakıyorum hayata.

Ankara'da nasıl bir hayatınız oldu?

Klasik bir üniversite hayatı. Hacettepe'de bilgisayar eğitimi aldım, bitirmedim okulu hâlâ. Tembel bir öğrenciydim. Birkaç yıllık bir arayış dönemi geçirdim. O arayışta zaten müzik girdi işin içine. Bingöl ve Mersin hayatımda müzik yoktu. Mersin'de çalışkan bir öğrenciydim, çalışıp para da kazanırdım. Bürolarda da çalıştım, part-time yapılabilecek her işi yaptım. Babam ticaretle uğraştı hep, belki dokuz çocuğu olmasa zengin bir insan da olacaktı. *(gülüyor)*

Peki müzik nasıl girdi hayatınıza?

Üniversite ortamında çayırda çimende gitar çalıp şarkı söyleyen insanların ne kadar saygı gördüğünü farkediyorsunuz. Benim için cazip bir durumdu.

Neydi sizi müziğe yönelten ilk şarkılar, şarkıcılar?

O dönem Ahmet Kaya çok dinliyorduk. Barış Manço, Zülfü Livaneli vardı. Hepimizi Hipodrom'da buluşturan adamdı Zülfü Livaneli. 12 Eylül sonrası içerde kalmış çıkmış, ya da belli bir bıkkınlık yaşamış kitlenin küçük kardeşleriydik biz.

Abilerinizin ablalarınızın politik bir geçmişi var mıydı?

Oldu tabii. Olmayan bir ailenin olduğuna inanmıyorum. Sağından solundan mutlaka birileri değmiştir... Yaşadıkları yılgınlığı tekrar hırsa, öfkeye dönüştürmeye çalışan, ya da yine problemlerini dile getirmeye gayret eden, ama hep geri adım atan, frene basan, frene basmak zorunda kalan kitlenin bir küçük boyuyduk biz. Bunun verdiği bir metod vardı müziği seçerken. Hatta sakal bırakırken, bıyık bırakırken, saç uzatırken veya kestirirken böyle şekillenmiştik.

İlk sevdiğiniz Ahmet Kaya şarkısı hangisiydi?

Herkesin Ahmet Kaya'yı tanıdığı şarkı "Şafak Türküsü"dür zaten. "Acılara Tutunmak", "Ağlama Bebeğim" gibi ilk parçalar türküleşmiştir artık benim için. Sadece Ahmet Kaya değil, Hasret Gültekin, Livaneli de aynı dönemin insanları benim dünyamda. Altyapımda o dönemin kırpıntıları, giderek azalsa da var. Beni Ahmet Kaya'yla buluşturan sebepler içgüdüseldi tabii o yaşlarda. Mesela abimdi. Abimin dinlediği şeyi kendimi zorlayarak dinlemeye başlamıştım belki. Ve bir şekilde sevmiştim. Artık o sevgi hep var bende. Onun sesine alışmışım. Annemizin sesine alışmak gibi. Benim altyapımda bu vardır, ama onun üstüne eklediğim çok şey de vardır.

Kürt olmayanlar başaracak bunu. Bir Türk "onlar Kürttür, Kürtçe konuşabilir" cümlesini telaffuz edip içselleştirmedikçe, bir Kürdün bu anlamda çabası dar, nasyonal, faşizan algılanır. O Kürt yalnız kalır.

Kürt sanatçıların üzerinizde bir etkisi oldu mu?

Tabii, çok keyif alarak dinliyorum. Şivan Perwer'i, Ciwan Haco'yu dinliyorum.

Hangisini daha çok?

(gülüyor) Ciwan Haco biraz benim zaten. Avrupa'da bir Kürt o. Türkiye'de hiç yaşamamış. Dünyaya bakışı Avrupalı gibi, sadece dili Kürtçe. Şivan'sa daha çok tarihi kucaklayan bir insandır. Yöreseldir, birçok insanın Kürtçe öğrenmesini, ya da bildiği Kürtçeyi sınamasını sağlayan insandır. Sadece Kürtler adına değil, dünya adına önemlidir. Ciwan Haco'ysa çok büyük bir lezzettir benim için...

Yeni Gündem gazetesindeki söyleşinizde, "Pink Floyd, sanki kültürümün bir parçasıymış gibi geliyor" demişsiniz.

"Hey You" şarkısıyla tanıştım Pink Floyd'la. "Keke"nin başlangıcı da "Hey You"nun başlangıcı gibidir. Zaten "Hey You"yu ilk dinlediğimde karda yürüyen bir insan gelmişti aklıma: Gece dağda, karda yürüyen bir adam. Ve babam kısmî felç geçirdiği zaman, bütün bu fikirler abur cubur olup birleşti ve "Keke" gibi bir parça çıktı. "Keke"yi yöresel bir türkü gibi algılamamalı kimse. Ordaki meyi "distortion" bir gitarla sololadığınız zaman Pink Floyd da çıkabilir ortaya.

Şimdi sizin "Dağlar" şarkınızı rock yaptı Haluk Levent.

Evet, belki o da bu soruya cevaptır. Gerçi ortada soru yok ama... Bendeki o karmaşıklığın bir ürünü bu. Pink Floyd yöresel çağrışımlar yapabilir veya "Keke"yi de yöresel olarak algılamak şart değil. Hiç kısıtlamam yok, kapılarım açık.

İnsanın o yaşlardaki zevkleri çok dar ve keskin olabiliyor, Pink Floyd'çular Ahmet Kaya'ya gıcık olabiliyorlar örneğin. Ya da tam tersi... Siz zevklerinizle ilgili böyle hesaplaşmalar yaşadınız mı?

Birilerini dinlerken ondan bir sonuç çıkarmak kişiye özgüdür, kişinin altyapısına, hayata bakış açısına bağlıdır. Ben Ahmet Kaya'dan yola çıkarak Pink Floyd'a ulaşabilmişim.

Pink Floyd'la başlayıp Ahmet Kaya'ya da ulaşılabilir pekâlâ.

Tabii. Ahmet Kaya'nın müziğindeki fazlalıkları ve eksiklikleri Pink Floyd'la tamamlamış olabilirim. Eksiklikler ve fazlalıklar zaten onlarda değil, bende. Benim algılarımda. Ahmet Kaya dinleyerek ilk defa elektro gitarla buluşacak insanlar da vardır. O tarz denemeleri de vardı Ahmet Kaya'nın. Bağlama ve piyano Ahmet Kaya'yla bir araya geldi, Yavuz Bingöl'le değil. Ahmet Kaya'nın o politik bakışı, o serseri yürüyüşü, o korkmadan bir şeyleri söyleme tavrı vardı mesela. O tavırdan rahatsız olan insanlar da onun şarkılarını dinliyorlardı.

Magazin Gazetecileri Derneği gecesinde Kaya'ya çatal bıçak fırlatıldığı zaman ne hissetmiştiniz?..

Bir linç olayıydı tabii. Orda onların o gücünü hissettim. Ahmet Kaya'yı o noktaya getiren, o podyuma çıkaran insanlar da onlardı. Ordan da onlar indirdiler. Çok güçlüler. Ne isterlerse o oluyor. O ortamda Onuncu Yıl Marşı'nı söyleyince ne oluyor yani? Bu nasıl bir vatan sevgisidir? Bu nasıl bir vatan sevgisi tekelidir? O zaman buyrun bakalım, adam vatanından uzak olduğu için öldü, kalbi dayanamadı, gitti. Demek ki sizden daha çok seviyormuş vatanını.

Öldüğünde medyada bu lincin hâlâ sürmekte olduğunu hissettiniz mi? Birçok televizyon kanalı, büyük gazeteler bir vatan haini portresi çıkardılar. Birkaç ay sonra, 2001'e girerken, "geçen sene kaybettiklerimiz" listesinde adı bile anılmadı...

Herkesin kafası karıştı. Ne yapacaklarını bilemediler. Dediğiniz doğru; ama diğer bir tavır da hissettim. Muallakta bıraktıklarını algıladım. Özellikle havada kaldı sanki o konu...

Hiç Ahmet Kaya konserine gitmiş miydiniz, veya tanışıklığınız var mıydı?

Hiç gidemedim konserine. "Keke" albümü bittikten sonra, "şu albümü Zülfü Livaneli dinlese, Ahmet Kaya dinlese" diye çocukça hislerim vardı. Acaba nasıl tepki verecekler diye merak ediyordum... "Keke"nin klip yönetmenine şarkıyı dinletmek için Maslak'ta bir stüdyoya gitmiştim. o sırada Ahmet Kaya da tesadüfen karşı odada oturuyormuş. Paris'e gidişinden hemen önceydi, gidip tanışmayı çok istedim, kafamı uzatmak istedim. Eşiyle beraber yemek yiyordu. Bir taraftan "Keke" de bangır bangır çalıyor. Tam o sırada Ahmet Kaya'nın yüksek sesten dolayı kapıyı kapattığını gördüm. Tanışamadık... Ama geçen sene İsviçre'de bir konserim oldu; daha önce de Ahmet Kaya konseri yapmış bir organizatör arkadaşla restoranda oturuyorduk. Aklıma geldi, "ne yapıyor acaba" diye düşündüm ve bunu arkadaşa söyledim. "Dur bakalım, bir arayalım" dedi. Aradı, konuştular, "bak sana kimi vereceğim, Keke'yi vereceğim" dedi. Benim adım Keke kalmıştı, Servet Kocakaya adı çok telaffuz edilmiyordu o zamanlar. Ama Ahmet Kaya gerçek ismimi telaffuz eden ender insanlardan biridir. "Baba nasılsın, seninle tanışmadık ama, seni çok merak ediyorum" dedim. "Kaya gibiyim kaya. Kaya gibiyim Kocakaya" dedi bana. Ölümünden sonra tesadüfen burda eşi Gülten hanımla tanıştığımda bana bir şey söyledi ve yıkıldım: "Servet, o Paris'teyken onu arayıp da halini hatırını soran tek insan sendin." Böyle bir dışlanmışlık, böyle bir uzaklık!.. Onun kızgın olduğu kadar bu ülkede birçok insana ben de kızgınım. Ahmet Kaya'yla düşünsel olarak, kişilik anlamında ayrıştığımız çok şey vardır belki. Çünkü o insanı gerçekten tanımıyorum. Ama o şarkılar dillere o kadar dolandıktan sonra, yazık

oluyor. Bu kadar ucuz olabiliyor her şey. Zor bir ülke burası. O yüzden "korkmuyorum" diye bir laf söylesem yalan olur. İsterlerse, beni de o pozisyona çok rahat itebilirler. Bu ülkede her an her şey oluyor. Korkuyla karışık yaşıyoruz. Ama herkes de korksun. Bu ülkede ona çatal atan insanlar da korksun, çok fazla güvenmesinler bir şeylere.

Sizin başınıza da bir şeyler geldi mi şimdiye kadar?

Oluyor. Mesela bir şehirde bir konserim vardı, şimdi şehrin adını söylemek istemiyorum. Engellendi bu konser. Ben de şunu söyledim: "Ben sonuçta Diyarbakırlıyım. Bir gün Mustafa Yıldızdoğan'ın Diyarbakır konserinde herhangi bir engelleme yaşanırsa çok üzülürüm." Sonuçta Diyarbakır'da da Mustafa Yıldızdoğan'ı dinlemek isteyenler olabilir. Eğer çağrılıyorsa, gidip oraya konser verebilmelidir. Beni de o şehirde dinlemek isteyenler vardı, birileri çıkıp engelledi. Türkiye hep bunu yaşıyor. Hep birilerini birilerinin uzantısı olarak görüyorlar. Çok genişleyemeyeceğiz bu gidişle.

Emniyet veya valilik tarafından mı engellendi?

Hayır, farklı küçük gruplardan bir tehditti. Organizatörler de bunu risk görüp konseri yapmadılar. Ama yine gideceğim oraya konser vermeye. Bu ülkede bir savaş vardı; bunun sonucu, dağarcığımdaki birkaç Kürtçe türküyü söylememek olmamalı. Bunları bastıramam ben. Kürtçe bir dildir, vardır, yeryüzünde, uzayda bir noktadır. Konuşuluyorsa, şarkıları, türküleri de söylenir. Televizyonda çıkıp Kürtçe söylemiyoruz zaten. Ama konserde o ruh haliyle bastıramıyorsunuz, söylemek istiyorsunuz üç-beş şarkı.

Ne söylersiniz?

Yöresel halay türküleri veya Şivan Perwer'den şarkılar söylüyorum. Ya da mesela Ciwan Haco'dan "Hey Dilbere"yi...

Son zamanlarda ülke çapında bir tür "Doğuyu tanıyalım" kampanyası başlatıldı sanki... Hazır Kart reklamından tutun "Vizontele", "Propaganda" gibi filmlere kadar...

Aslında hep vardı. Hep o güldüğümüz, basit, hep aynı konulu, kan davalı Türk filmleri hep ordaydılar. Amaç sırf Doğuyu resimlemekse, bunu yapmasınlar. Mesela "Sarhoş Atlar Zamanı" okey. Çok doğru, çok güzel bir film. Zaten orda yaşayan insanların oynadığı bir film.

"Vizontele"yi nasıl buldunuz?

Güzel bir film, bayağı komik. Ben o filmde çok da Doğuyu algılamadım. Doğu yönü önde değildi bence.

Yılmaz Erdoğan gibi bir Kürt sanatçının kendi gözüyle kendi topraklarını anlatmış olmasını önemli buluyor musunuz? Sonuçta sinemada Doğuyu bir Doğulunun anlatmasına çok rastlanmıyor...

Yılmaz Erdoğan'a Türkiye'deki en zeki Doğulu diyebiliriz belki. Filmde küçük detaylar var, Cem Yılmaz'ın halay çekerken mendil sallaması var mesela. Onu ancak Yılmaz Erdoğan yaptırabilir. "Vizontele"de bir de, o gün sinemada gösterilecek filmi tanıtmak için sokakta arabayla gezdikleri bölüm var. Megafondan anons yapılırken, başroldeki starların isimlerini söyledikten sonra, Danyal Topatan'ın da ismini söylüyorlar. Çünkü orda figüranların da hastaları vardır. Danyal Topatan'ın, Yadigar Ejder'in hastaları vardır. Bunu ben bile çok iyi hatırlıyorum. Bunu ancak Doğulu biri bilebilir, Yılmaz Erdoğan bilebilir. Bu küçük detayları, burdan gidip oraları gözleyen biri yakalayamaz.

Bir de şöyle organizasyonlar var: Ordan buraya, adeta ağızlarının suyunu akıtmak için Güneydoğulu öğrencileri getiriyorlar, birkaç günde İstanbul'un "zenginlikleri"ni gösteriyorlar. Ve o organizasyonlar hep tek yönlü işliyor. Mesela İstanbullu öğrencileri oraya götürmeyi düşünen yok... Bu gezilerden birinde yaşanmış bir olay; çocukların Galleria'da başları dönmüş, hastalanmışlar, gerçekten fiziksel olarak o ihtişamı kaldıramamış çocuklar. Mecburen gezi iptal edilmiş...

Benim asabım bozuldu şimdi. Niye o insanları alıp turist kafilesi gibi buraya getirirler ki? Çocuk sevindirir gibi!.. Japonya'dan buraya bir öğrenci topluluğu gelse, Topkapı Sarayı'nı gezse, bunun bir haber değeri var mıdır? Ama Diyarbakır'dan, güya bu ülkeye bağlı bir yerden gelip çocukların gezmesi haber değeri taşıyor. Bir problem var demek ki. O halk böyle bir şeyi istemiyor bence... Bakın şu da beni çok kötü yaptı: Şarkımın içinde "Keke" lafını duydukları için, ya da şarkının başındaki "ley ley ley loy loy loy"ları duydukları için insanların kendileriyle gurur duyması beni acayip rahatsız etmiştir. Sadece bir kelime: "Keke". Dört harf. Hatta iki harf. Alt tarafı iki tane "ke". Şarkı Türkçedir, anlattığım her şey Türkçedir, "keke" lafımdan dolayı o insanların beni bu kadar sahiplenmesi, bu kadar aşırı sevgi göstermesi beni hep rahatsız etti.

Demek ki buna bile ne kadar ihtiyaçları varmış...

Evet işte. Bir problem var. Çıkın bu problemi çözün artık. Orada bir emniyet müdürü öldürüldü, onun için yürüdüler topluca. Bunu zorla mı yaptılar diye düşünüyorum, yoksa o emniyet müdürü yıllardır özlenen bir simge miydi orda? O insan yapılması gerekeni yaptı, normal davrandı, artısı eksisi yoktu. Sıradan bir tavrı vardı. Ve bu sıradan tavrın altı çizildi kitleler tarafından. O sıradan tavır demek ki şimdiye kadar olmayan bir tavır. İşte hikaye budur... Ben Newroz'da Kardeş Türküler'le beraber Diyarbakır'daydım. O coşkunun altında eziliyorsunuz. Ben bu kadar önemli bir adam değilim halbuki. Ben de normal, sıradan biriyim. Televizyonda, vitrinde gördükleri biri, orda Kürtçe söyleyince neredeyse ağlayacak gibi oluyorlar. Artık buna ağlamamaları lazım. Artık bunu kafalarında yenmeleri lazım. Bunun normalize olması lazım. "Sarhoş Atlar Zamanı"nı Türkiye'de yaşayan bir Türkiye Kürdünün çekmesini isterdim. Ve bunun da hiçbir yasağa maruz kalmamasını isterdim... Ve bir şey söyleyeyim, bu işler Kürtlerin uğraşıyla olacak bir iş değildir. Kesinlikle Kürt olmayan insanlar başaracaklar bunu. Bir Türk "onlar Kürttür, Kürtçe konuşabilir" cümlesini telaffuz edip içselleştirmedikçe, bir Kürdün bu anlamda çabası dar, nasyonal, faşizan algılanacaktır. O Kürt yalnız kalacaktır. Ben "Kürtçe bir klip olabilmeli" dediğim zaman pek bir değeri yok, çünkü zaten ben bir Kürdüm. Bunu söylememin değiştirici, etkileyici bir sonucu olmaz. Türkler bunu sahiplenmedikçe, problemin merkezindeki insanlar bunu asla değiştiremezler.

Ahmet Kaya'nın eşi bana bir şey söyledi ve yıkıldım: "O Paris'teyken onu arayıp da halini hatrını soran tek insan sendin." Böyle bir dışlanmışlık!.. Onun kızgın olduğu kadar bu ülkede birçok insana ben de kızgınım.

"Keke" ne demektir?

Abi demektir. En büyük erkek kardeştir. Aslında evdeki babadan sonraki erkek kimse, ona keke denir. Amcam, halam babama keke derlerdi. Babamı hep keke olarak duydum, babam keke kaldı benim için... Arkadaşlar arasında da birbirine keke diyenler vardır, burdaki "kanka" gibi...

"Keke" sizin ilk besteniz miydi?

Hayır. Bu albümde okuduğum "Çal Kapımı" benim ilk bestemdir. Bir de "Yabanım"ı o ilk dönemde yazdım. Tarz olarak yakın parçalardır, tamamen Batıdır, gitarla yaptığım parçalardır. Zaten bağlamayla hiç beste yapmadım. Gitar kullanıyorum, bağlamayı da biraz çalabiliyorum...

Üniversitede tembel bir öğrenciydim dediniz, müzik miydi bunun sebebi?

Evet, müziktir. Sıkıntı verdi bilgisayar bölümü bana. Uymadı, oturmadı. Hemen yordu beni. Müzik çok iyi bir tesadüftü. Bende bir denge sağladı, açığı kapattı. Kendime küsebilirdim... Benim o kendimi arama dönemimle şimdiki halim çok farklı. Şu an ben varım artık. Hepsinden azıcık lezzet almış, ama artık dünyaya kendi gözüyle bakan bir Servet Kocakaya var.

Sonradan keşfettiğiniz, ya da bugünlerde en çok dinlediğiniz insanlar kimler?

Müzik dinlediğim yoğun dönemde mesela Neşet Ertaş'ı tanıdım Kırşehirli bir dostum kanalıyla. Bir Malatyalı arkadaşım sayesinde Arguvan havalarını tanıdım. Gürcü müzikleriyle tanıştım. Köyünde fırıncılık yapan, tarlada çalışan dört insanın çoksesli otan-

tik yorumlarını dinledim, bozguna uğradım: "Georgian Folk" diye bir albüm... Sonra mesela, Ermeni müziğini inceledim... Orhan Babaların bize lanse ettiği biçimleri değil de, Arapların kendi müziklerini dinledim: Feyruz'u, Ümmü Gülsüm'ü. Mısır müziğinden, Hint müziğinden değişik gruplar dinledim. Çok yoğun bir araştırma değil ama, o lezzetleri tanımak çok önemli. Devamlı taşlar ekleniyor, sonunda o siz oluyorsunuz. Çizdiğiniz bu sınırlar, bu dünyalar hep sizsiniz.

Bu eklenen taşlar arasında başka rock grupları da var mı?

Dire Straits'i, Metallica'yı dinledim bir süre, rocker arkadaşlarımız sayesinde. Çok geniş bir yelpazem yok rock'ta.

"Meteliğe kurşun sıkan şarkılar var dilimde" diyorsunuz bir şarkıda. Hangi şarkılar bunlar? Yoksa kendi şarkılarınızı mı kastediyorsunuz?

"Ekmek Derdi" diye bir şarkı o. ODTÜ'ye yakın bir yerde Balgat Yurdu vardır. Bir gece o yurtta kaçak kaldım, arkadaşlarla yedik, içtik, sarhoş olduk. Bütün paramızı da biraya filan harcadık tabii. Sabah kalktım, cebimde on parasız Küçükesat'a yürüyerek gittim. Islık çala çala. Meteliğe kurşun sıkan şarkılardan kastım o ıslıktır işte. Söz yok, bir şey yok, meteliksiz, ucuz bir şarkı işte. Malzemeden çalınmış bir şarkı. *(gülüyor)* "Servet beni adam etmez" lafı da var o şarkıda. O dönemin havaları bunlar, aşk da var içinde: "Ben bu derdin üstesinden gelemem / Ekmek derdi yetmez gibi bir de sen." On parasız halde yürürken hissedilmiş şeyler. Ama hâlâ aynıyım ben. "Keke"nin çok satması da benim işime yaramadı. Kazanamıyoruz para, olmuyor.

Yine Yeni Gündem'deki söyleşide, "aydın kesim bana sırtını döndü" diyorsunuz. Sizce bunun sebebi ne?

Mahzun Kırmızıgül'ün yanında görünce hemen insana farklı bakmaya başlıyorlar. Ama ben Mahzun Kırmızıgül'le de yan yana gelebilirim, Azer Bülbül'le de, Fazıl Say'la da. Üç Servet de aynıdır. Ayrıca o albümün çok satmasını da ben istemedim. Albümün çok satmasını bir problem olarak, düzeysizlik, içeriksizlik olarak algılıyorlar. Gelenekselleşmiş bir aydın tavrı. Halka kolay ulaşan şeyi küçümsüyorlar... Basit bulabilirler "Keke"yi: Bir coğrafyadan, bir babadan bahseden bir şarkı, tamam. Ama o kadar basit cümlelerle bir şeyi anlatmak kolay mıdır? Ama albümün içindeki bütün parçaları, şarkıların içindeki küçük sürprizleri takip etmelerini isterdim.

Prestij içinde olmanın rahatsızlığını yaşıyor musunuz?

Prestij bir firmadır, bütün firmalar gibi. Kimse çıkıp da bugün Unkapanı'ndaki firmalara birer siyasî örgüt, dernek muamelesi yapmasın. Firma firmadır ve bu kapitalist sistemde bütün firmaların altyapısı paradır, sonuçta ben hangi firmada olursam olayım fark etmez. Benim derdim halkla buluşmak, beni halkla buluşturan firma hangisiyse benim firmam odur. Universal de aynıdır, Ada da aynıdır, Yarımada da aynıdır. Bir sanatçıyı firmasına göre değerlendirmek ilkellik.

Yeter artık; TRT'nin arşivine de yazık yani. O arşivi paraya çevirmeye çalışmak yanlış. Pir Sultan Abdal'ın eserlerinden para kazanmak ters geliyor bana. Bir denge kurun bari. Tükettiğiniz kadar üretin.

Prestij bu verdiğiniz tanımın dışına, bile isteye çıkmış bir firma. Firmadan farklı olarak "Prestij ailesi" diye bir kavram yarattılar.

O zaman Prestij'i eleştirsinler, beni değil.

İki albümünüz arasında ne gibi farklar var sizce? Yeni albümünüz "Ki Zava"da farklı bir yola girdiğinizi düşünüyor musunuz?

İlk albümde daha ziyade ben vardım. Bu albümdeyse kendimi aşıp toplumu ilgilendirdiğini düşündüğüm çok önemli başlıklar var. "Ki Zava" yirmi yıldır bu ülkede yaşanan genç ölümlerin başlığıdır: "Damat kim?" Kürtlerin bir geleneğidir bu. Herkes halay çekerken bağırır "ki zava" diye. Sonra da damadın ismi söylenir, "Baran zava", "Şehmuz zava" veya "Mehmet zava". Ama bunu söyleyemediğimiz birçok insan oldu Türkiye'de, Türküyle, Kürdüyle... "Ki Zava" ismini duydukları zaman herkes halay parçası zannetti. Hayır, ben onu tersinden işledim. O hüznü vermek istedim... "Sürgün" şarkısı, Türkiye'nin belli dönemlerde, sistem sıkıştığı anda posaladığı beyinleri, aydınları, sanatçıları işlediğim parçadır... Biraz daha kendine güvenir bir yürüyüş var, korkuyu belki de yenmişlik var.

Ne korkusunu yenmişlik?

Çok fazla politik görünmeme, politize olarak algılanmama adına bir korku vardı bende. Bu albümde bu korkunun üstüne gittiğimi görüyorum. Politize değilim, ama kendime özgü politik bir bakışım var dünyaya. Bunu öne çıkardım. Beni rahatsız eden şeyleri kaleme almak istiyorum.

Kendi şarkılarınızı kendiniz yazıyorsunuz. Bu başından beri bilinçli bir tercih miydi?.. İlk gençliğinizde sağa sola şiir yazan biri miydiniz?

Hayır, kesinlikle. Ezgilerle beraber olmalı her şey. Şair yönüm yoktur, şiire yakın bir şarkı sözü metodum vardır. Bir ritmle yazıyorum, belli bir ezgi kümesiyle buluşturuyorum kelimeleri. Çok da öğünç duyabileceğim bir şey değil. Belki matematiksel bir çabam var onu estetiğe çevirirken.

Çokları gibi türküler söylemek ya da şairlerin dizelerini bestelemek yerine kendi şarkılarınızı yazmayı önemli buluyor musunuz?

Kendi yaşadığım şeyleri hikayeleştirmek daha çok hoşuma gidiyor. Bunlar her şeyiyle benim diyebiliyorum. Kendimi bir ozan adayı olarak görüyorum. Bir ozan olarak anılmak istiyorum gelecekte. Buna talibim. Günün birinde insanlar bunu telaffuz ederlerse, "he vallah" diyeceğim. *(gülüyor)* Kimse neden bu tavrı devam ettirmiyor diye de merak ediyorum. Yeter artık; TRT'nin arşivine de yazık yani. O arşivi paraya çevirmeye çalışmak yanlış geliyor. Pir Sultan Abdal'ın eserlerinden para kazanmak ters geliyor bana. Bir denge kurun bari. Tükettiğiniz kadar üretin. Ben bu denge anlayışına sahip çıkmaya çalışıyorum. Ayrıca kendi fikri yok mudur insanların? Ali dediğin zaman, Mehmet dediğin zaman kaşı-gözü değil, sesi de değil, kendisine ait bir fikir gelmeli akla. Bana "türkücü" dediklerinde de aşağılanmış hissediyorum kendimi. Duyuyorum, "niye kasetinde türkü okumadı" diyorlar benim için. Benim değil çünkü. Ayrıca, bildiği türküyü benden istiyor. "İlla benden bu türküyü duymak istiyorsan, şimdi sana mırıldanayım" diyorum. Albümde okumak ayıp geliyor bana. Albümde okursam o "almak"tır, ama ben "vermek" istiyorum.

Söyleşi: ***Derya Bengi***

Çitlembik Yayınları sunar:

"Düşler, Kâbuslar ve Gelecek Masalları"

Doğu Yücel, bu ilk öykü kitabında, fantastik ile büyülü gerçekçilik arasında dolaşan, zaman zaman da bilimkurgunun iskelesine yanaşan bir hayalet gemiden bize çeşitli öyküler sunuyor. Rock ve Heavy Metal müziğin etkisini satırlarda hissedebiliyorsunuz. Müzik kavramları ve şarkı sözleri öykülere dönüşüyor. Düşler sandığı açılıyor...

"Boğaz'dan...: Kendi Rehberliğinizde Bir Gezi"

Bu renkli baskılı kitap Boğaz boyunca bulunan köyleri, yalıları, sarayları ve diğer yerleri tanıtmaktadır. Detaylı haritalarla birlikte popüler Boğaz turu için değerli bir kaynaktır.

Boğaz'dan...
Kendi Rehberliğinizde Bir Gezi

Rhonda Vander Sluis
Giriş Yazısı Richard Hinkle

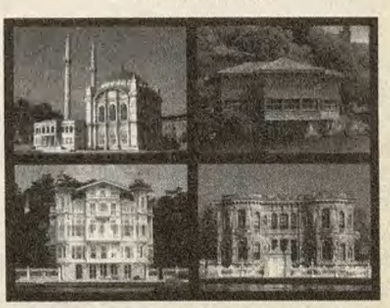

Çitlembik Yayınları - Şeyh Bender Sok. 18/5, Asmalımescit, Tünel, İstanbul, 80050 tel: 212 292 3032
e-mail: kitap@citlembik.com.tr web: http://www.citlembik.com.tr

Ateş Tezer

Foto: Şahan Nuhoğlu

Placebo'dan Massive Attack'a, son yıllarda yüzümüzü güldüren konserlerin altında Ateş Tezer'in imzası var. Tezer, Boğaziçi üniversitesinin müzisyen kuşağından. Caz yıllarının mahsullerini, biz de Lodos'la yaptığı çalışmalarla, elektronik projesi Gazla'yla aldık. Davuldan DJ setine kendi ritmini arayan, düzenlediği konserlerle İstanbul'un da ritmini değiştiren Tezer'le dün-bugün-yarın'ı konuştuk.

Massive Attack konserinde film koptu

Berklee'de caz eğitimi aldınız, peki Berklee öncesi neler yaptınız?

Ateş Tezer: Ortaokulda, Kadıköy Maarif Koleji'nde davul çalmaya başladım. Okulun müzik odasında grup kurup başladık ufak ufak. Tabii büyükler daha çok çalıyordu, abiler gelip kovuyordu bizi. *(gülüyor)* Büyümeyi bekledik... Lise 1'de İzmir Anadolu Lisesi'ne geçtim. İlk ciddi grubumuzu orada kurduk. Mahmut Yalay da o gruptaydı. Etrafımızda ne varsa biz de onlara benzer, İngilizvari, vokalli bir müzik icra ediyorduk. Daha çok Traffic, Who, Led Zeppelin parçalarını cover'lıyorduk. Beste çalışmaları da ufak ufak başlamıştı. 76 yılları filan olmalı.

O dönemler cazla pek ilginiz yoktu galiba.

Yoktu. Traffic'i çok severdik. Oradan Blood Sweat And Tears'a ve Chicago'ya doğru bir yönelmemiz oldu, işte o zaman caz girdi işin içine. O müzikler zaten caz-rock diye lanse edilerek ortaya çıkmışlardı. Biz orada ilk defa bu gruplar sayesinde caz akorlarıyla tanıştık. Daha sonra Tony Williams'lara, Miles Davis'lere falan sardık. 70'lerin sonuna doğru Weather Report kurulmuştu. Biz bu grupların müziğiyle aşinalık kurarak caza bir şekilde bulaştık... Lise yıllarında Milliyet Müzik Yarışması'na katıldık. O yıllarda güzel şeylerdi, çok önemli deneyimlerdi bizim için. Önümüzde bir hedef vardı, o hedef için oldukça ciddi çalışırdık. Biz de keza iddialıydık. İki yıl üst üste birinci olduk. İzmir'de o okulda iki tane iyi müzik öğretmenimiz vardı. Bizi hiçbir şekilde kısıtlamıyorlardı. Detone olmadan çıkıp sahnede rock söyleyebiliyorduk mesela. O hocalardan bayağı iyi faydalandık, müziğin ciddiyetini onlardan öğrendik... Sonra üniversiteye başladım. Boğaziçi'ne geldim, Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne kayıt olmuştum. Okul zevkliydi benim için, siyasal bilgiler seçtiğim bir bölümdü. Neticede aile yapısından da kaynaklanan "bir şey okumak gerekiyor" gibi de bir durum vardı. Okumayayım da müziğe devam edeyim gibi bir tutum ayıp olacaktı.

Boğaziçi müzikal çalışmalara epey imkân sağlayan bir ortam.

Tabii, Boğaziçi o yönden çok avantajlıydı. Piyanosu olan güzel bir konser salonu, piyanosu olan bir müzik odası falan... Zaten biz de okula adımımızı attığımız gibi müzik kulübünün kapısından girdik. O zamanlar koro vardı, koroda hem çalıp hem söylemeye başladık. Okula girdiğim seneden itibaren faaldim. Tiyatro kulübünde de hem oynadık hem de oyunlara müzik yaptık. Bir dönem müzikal oyun sergiledik. Ben orada büyük bir bilgi eksikliği içinde hissettim kendimi, en basitinden nota bilmiyordum. O aralar Timur Selçuk da daha yeni açmıştı dershanesini. Oraya yazıldık.

O sıralarda grup çalışmaları devam ediyor muydu?

O zamanlar pek grup falan kalmamıştı. Ama yine Mahmut Yalay'la falan beraberdik. Boğaziçi'nde o zaman bazı gruplar vardı, onlarla konserlerde çalıyordum. O sıralar ortam oldukça siyasiydi, rock konseri vermemizden hoşlanmıyordu millet. Daha politik bir ortamda daha politik şeylerin yapılmasıydı istenen. Bizim okula geldiğimiz dönem böyle bir dönemdi, ama biz bunu kırdık. İlk bir-iki yıl içinde olamasa da, daha sonra sahneye çıkıp rock çalabildik.

O dönemler Boğaziçi'nde rock yoktu da ne tür müzikler vardı?

Devrimci kökenli müzikler vardı, İnti İllimani gibi şeyler. Müzikal olmayan şeyler değildi bunlar, güzel işlerdi. "Work songs" çalışmaları yapıyorduk mesela, çok anlamlı ve içinde bulunmaktan oldukça keyif aldığım çalışmalardı bunlar. Kölelerin tarlalarda söylediği bu müziğin notalarını bulup koroda çalışıyorduk. Bu sayede çok iyi bir gospel eğitimi görmüş olduk. Yine mesela bir Ermeni kilisesinden ilahi alıp söylemiştik. Politik olmasına rağmen, çok hoş müzikal seçimlerle düzgün işler yapılıyordu. Ama kampüste bir sürü farklı müzik yapan insan vardı. Onların da kampüs ortamında sahne alma şansı yakalamaları bence gerekliydi. Ayrıca rock müzik yapmak insanın siyasi yönünü veya tavrını gölgelemez. Rock müzik yapan insanlar arasında da oldukça siyasi, düzgün ve söylemek istediğini söyleyebilen insanlar var. Yani öyle bir dogma vardı kampüs ortamında, ama kırıldı. Büyük mücadeleler verilerek değil, konuşup anlaşarak kırıldı. Boğaziçi o dönem diğer üniversitelere göre daha az politize olmuş bir ortamdı. Başka üniversitelerde çoğu fakülte işgal altındaydı, biz yine şanslıydık o anlamda, eğitimimize devam edebiliyorduk.

Timur Selçuk'un dershanesine kaydolduğunuza değinmiştiniz.

Mahmut, İzzet Akay, ben ve bir takım Boğaziçi'nden müziğe meraklı adam birlikte gittik. Timur hoca bir sınıf oluşturdu bizden ve solfejden, klasik armoniden başlayarak Türk müziği makamlarına kadar süregelen bir eğitimle iki yıl kadar yoğurdu bizi. Cehaletimizin kırılma dönemiydi. Sekiz-on akor bilgisiyle, kulaktan çalmakla falan o döneme kadar idare etmiştik. O eğitimle iş değişti biraz, müziğin öbür tarafına geçmeye başladık. Bu eğitimin cesaretiyle, lisansı bitirirken birçok Amerikan üniversitesine başvurdum.

Sadece müzik eğitimi için mi başvurdunuz?

Evet. Önüme koyduğum bir hedef vardı: Boğaziçi'ni dört senede bitirerek tamamen müzikle dolu bir hayata atılmak. 20'li yaşların başındaydım ve henüz gençken biraz daha yontulmak istiyordum. Okulu bitirdiğim sıralarda davul çalmanın yanısıra aranjörlük, yapımcılık gibi uğraşılar da ilgimi çekmeye başlamıştı. Başvurduğum okullar arasından Boston Berklee'den kabul geldi ve bu sayede kapağı attık Amerika'ya. Ben biraz kafama göre atlayıp gitmiştim, maddi destek azdı, bu yüzden sadece beş dönem okuyabildim Berklee'de. Amerika'ya ayak bastığım günden itibaren göçmen hayatına başladım. Günümün yarısı okulda, diğer yarısı da kaçak işçi olarak çalışarak geçiyordu. Üçüncü dönemimin sonunda burs kazandım, okula verdiğim paranın büyükçe bir kısmını almamaya başladılar. Ama bir şeyin farkına vardım: Orada harcadığım zaman çok değerliydi, yaş da ilerliyordu ve ben arzuladığım konu üzerine eğilmeliydim, bu da davul çalmaktı. Okulda da temel öğeleri öğrenmiştim, yani bir big band'e beste yapacak kadar müzik yazabiliyordum. Belki biraz daha gayret etseydim, okulu iki-üç dönem sonra bitirebilecektim, ama son zamanlarda geçim nedeniyle çalışmaktan müzik çalışmaya zaman kalmamaya başlamıştı. Günde saati 3.5-4 dolardan sekiz saat çalışıyordum. Boston'da çok değer verdiğim bir davulcu vardı, onun öğrencisi olmaya karar verdim ve okulu bırakıp onunla çalışmaya başladım. Bu durum üç buçuk yıl kadar sürdü. Daha sonra Türkiye'ye döndüm ve askerliğimi yaptım. Sonra Boston'a geri döndüm, bir yıl daha kaldım Boston'da ve 87 senesinde New York'a taşındım.

Placebo'ya o kadar çalışmama değdi mi, değdi. Millet keyfini çıkardı, iş olarak doğru yapıldı, insanlar acayip eğlendi. Keşke ben 18 yaşındayken de böyle şeyler olsaydı.

Amerika'ya taşındığınızda orada gördüğünüz müzikal ortam, insanların müziğe yaklaşımı nasıl farklılıklar gösteriyordu Türkiye'ye göre?

Amerikan kültürü sosyal açıdan çok farklı geldi. Amerikan tüketim toplumu bende şok etkisi yaratmıştı. Türkiye'de sıkıyönetim, YÖK falan vardı, ağır bir dönemdi... Caz bende bir tutkuydu. Ben gitmeden önce o kadar çok müzik dinlemiştim ki, ortalama Berklee öğrencisinden daha fazla müzik birikimim vardı. Orada da kütüphaneden çok iyi faydalandım, yoğun bir şekilde müzik dinledim. Orada benim gördüğüm en belirgin fark, müziğe karşı tavırdı. Çok ciddiydiler. Bizde öyle bir hava hâlâ yok. Orada bir müzisyen aynı bir sporcu gibi, her gün çalışarak bedenini belli bir formda tutuyor. Öyle bir form ki, izlediğiniz zaman "nasıl çalıyor bu adamlar?" diyerek hayrete düşünüyorsunuz. Bu büyük bir kültürel farktı benim için. Onlar gibi tınlayabilmek, onlar kadar kendinden emin sahneye çıkabilmek için her gün fazladan dört-beş saat çalışmalıydım. O insanların düzeyine gelmeliydim çünkü ben davulu keyif için çalmıyordum, şehirde davul çalarak para kazanmaya çalışıyordum. Müziğin kendisi beklediğimden daha sıcaktı. İstediğin bir gece, kulübe gidip inanamadığın bir adamı izleyebiliyordun. Benim için önemli olan adamların peşlerinden koşuyordum, onları turnelerinde takip ediyordum. Birkaç gün arayla beş-altı gece farklı şehirlerde dinlediğim adamlar oldu. Ben 50 küsur kere Roy Haynes'i dinledim mesela. Öğrenim

40→

için muhteşem bir yerdi.

Kültürel açıdan farklılıklara değinmiştiniz...

Hayat stilleri çok farklıydı. Amerika'ya adapte olmak, Amerika'nın gerçekte ne olduğunu anlamak sekiz-on yılımı aldı. Burada teoride okuduğumuz şeylerin gerçekte nasıl olduğunu; kapitalizm dediğimiz şeyin en ufak çarkına kadar nasıl işlediğini, günlük hayatı nasıl etkilediğini bu sekiz-on senenin sonunda idrak ettim. Ya asimile olacaktım, ya da çok iyi anlayıp kendi yerimi koyacaktım. Ben ikincisini tercih ettim. Ona da New York olanak sağladı, Boston'da onu yapamazdım. Boston çok tutucudur, WASP'tır, ayrımcıdır –zenciler şehrin sol, beyazlar sağ tarafında yaşar...

Size yönelik bir ayrımcılık oldu mu Boston'da?

Bilmiyorum, ama ben biraz asosyalleştim. Pek "beyaz" insanların aralarına girmedim, onlarla aynı yere girip eğlenmedim. Beyaz lafını da biraz açmak lazım. Türkiye'de pek anlaşılmayabilir bu laf. Boston çok kurumsal bir şehirdir, eskidir, İngiliz koloniliğinden kalma, mimarisiyle küçük Londra gibidir. Boston'u beyazlar yönetir ve basın da dahil tüm organlarda beyazlar etkindir. Ben o insanların aralarına giremedim, onların yanında kendimi rahat hissedemedim. New York'a geçtiğimde bu durum bitti, çok daha sosyal oldum. New York bu "beyaz" insanlar tarafından yönetilmiyor. Sizin gibi dünyanın herhangi bir yerinden gelmiş, kendini bir şeye adamış insanlar oluşturuyor halkını. New York dinin, rengin fark etmediği, yaptığınız işe bakılan bir yer. Yaptığınız işi iyi yapıyorsanız ve idare edebilecek kadar İngilizceniz varsa, hiçbir şey fark etmiyor karşınızdaki için. New York gerçekten bir dünya metropolü, Amerikan metropolü de değil. Sistemler tabii ki Amerika'dan kökenini alıyor, ama karakterler, orada yaşayan insanlar dünyanın her yerinden.

New York'ta müzikle uğraşınız mı ön plandaydı?

New York'a geçmemle ağırlıklı olarak film prodüksiyonuyla ilgilendim. Zaten taşınmadan önce düşündüğüm bir şeydi. Orada müzikten para kazanmam çok daha zor olacaktı. Müzisyen olarak yapabileceğim tek şey, dünyadaki festivalleri gezen gruplardan birine girmekti. Bu bile çok zordu, çünkü sizin gibi kendini bu işe adayan bir sürü insan vardı. Ve hemen de kabul edilmiyordunuz, seçmeler falan vardı. Bu nedenle tek hedefinizin o olması ve ona kitlenmeniz gerekliydi. Ama ben New York'a taşındığımda maddi altyapımı tekrar sağlamak durumundaydım. Ev kirasını, beslenmeyi sağlayabilecek kadar kazanmalıydım en azından. Yapmaktan keyif alacağım bir işle uğraşmak istedim ve film olayına daldım. Epey bir zaman ağırlıklı olarak müzik videoları çektim. Hiphop kültürüne yoğunlaştım. Hiphop acayip büyüyordu ve çok yakın hissediyordum kendimi o kültüre. Caz dışında popüler bir müzik pek ilgimi çekmiyordu o dönemler, ama hiphop epey ilgimi çekti. Kültürün ve endüstrinin tam ortasındaydık. Bu bana büyük bir deneyim kattı. Mesela o dönem iki-üç tane Public Enemy klibi çektik... O yıllarda müzik de hiç durmadı. Lower East Side'da güzel bir stüdyo kiralamıştım. Davullarım orada kuruluydu, her gün gider çalışırdım. Boston'dan birlikte taşındığım bir tayfa vardı, Aydın Esen mesela. O yıllarda birlikte kayıtlar yaptık, kulüplerde çaldık... New York'taki yıllar, müzik

Rapçi dediğin adamın bir caz saksofoncusu gibi çatır çutur cümleler kurması, anlamı bölmeden söylediğini müzikal bir forma sokması lazım. Bu ince, zor ve inanılmaz bir iş. Cartel falan çıkıp içeriği olmadan iki tane kafiye sallayarak öldürdü bu müziği.

açısından özgürce bir sürü şeyi dinleme, hissetme, her şeye açık olma, öğrenciliğin ve Boston'un önyargılarından kurtulma, hatta cazdan sıkılma dönemiydi... Hiphop falan derken, 92 yılında dans müziğini keşfettim, Sound Factory gibi sıkı kulüplere gitmeye başladım. Neticede bizim yıllardır uğraştığımız caz da bir dans müziği formudur; kulüplerde, salonlarda insanları dans ettirmek için yapılır. Ben bu bakış açısını hiçbir zaman kaybetmedim. Konserler beni zorluyordu. Cazın yüzyılın sonuna doğru kurumsallaştırılması canımı sıkıyordu. Cazın, kökeni itibariyle bir konser salonunda oturulup klasik müzik dinler gibi ses çıkarmadan dinlenilmesi bir çelişkidir.

Türkiye'ye dönüş nasıl oldu?

94 yılından itibaren burada bir şeyler olmaya başladı. New York'taki filmciliğimin uzantısı olarak buraya geldim ve atv'de yayınlanan "Şaka Yaptık" adlı programın yapımcılığını ve yönetmenliğini üstlendim. İki yıl kadar sürdü. İş olarak başarılıydı.

Tatmin etti mi peki?

Manevi yönden zaten tatmin ediyordu, son dönemlerde maddi olarak da tatmin etmeye başlamıştı. Başarılı olduğumuz için para da alabilmeye başlamıştık. Fakat Türkiye'de mainstream - prime-time televizyona yapabileceğimiz başka işler hiçbir şekilde bizi tatmin edebilecek işler değildi. Bir hayal kırıklığı olacağını önceden görüp direkt kestik olayı, şakanın en iyi olduğu dönemde, kontratımızın bitmesiyle kestik olayı. Birçok teklif de geldi o dönem. Prime-time'da o dönem millete kahkaha attıracak başka bir program yoktu, ama bizim programımız harbiden güldürüyordu insanları. O damardan devam etme tutkusu vardı, ama bu mesleğin iş yapısı, politik yapısı o kadar farklıydı ki, bizim için bu bir hayat değiştirmek olacaktı. Burada da bildiğim gibi yaşamak istiyordum. Yapacağım işlerin özgün olması ve beni o yönden tatmin etmesi be-

ANKARA'NIN ORTA YERİ

29-30 MAYIS **FUAT SAKA** GROUP
12 HAZİRAN KOMPANİA **KETENCOĞLU**
18-19 HAZİRAN **BOĞAZİÇİ GÖSTERİ SANATLARI TOPLULUĞU**
45'LİK ŞARKILAR GRUBU

kapı 7 bar

PAZARTESİ **DANS GECELERİ**
VALS, TANGO, LATİN
ÇARŞAMBA - PERŞEMBE **YOL ARKADAŞLARI**
CUMA - CUMARTESİ **MURAT MERİÇ** VE **ALPER FİDANER** İLE
ESKİ 45'LİKLER

3 HAZİRAN **SKANDAL**, 10 HAZİRAN **KÖRTESTERE**, 17 HAZİRAN **ÇİRKİN**

KONUR SOKAK NO:7 ANKARA

nim için hâlâ birinci sıradaydı. Klip işine geri döndüm, beş-altı tane kadar klip yaptım.

Türk pop müziği klipleri mi?

Kısmen. İlk klibimiz Melis Sökmen'in "Maçka Yolları" parçasınaydı. Daha sonra Hakan Kurşun'un "Boğazın Üstünde" parçasına, Vega'nın "Tamam Tamam Sustum"una, Teoman'ın "Papatya"sına ve bir de Gökhan Kırdar'ın bir parçasına klip çektik. Ama gördük ki klip işinde bize göre ekmek yoktu. Biz hep 16 mm film çekmekte ısrar ettik. Türkiye koşullarını da pek bilmediğimiz için o işleri ucuza mal edemedik. Milletin paralarını çatır çutur ödeyince, bir kısmını da cebimizden ödemek zorunda kalır gibi olduk. Beta-Cam'le sabah çekip, akşama kurgulayıp ertesi güne teslim edeceksin. O da benim yapmak istediğim bir şey değil. İşte o dönemde Hip Production kuruldu.

Kaç yılına denk geliyor?

97 yılı. 95-96 yıllarında Türkiye'de boşluğunu hissettiğim konular üzerine çalışmayı düşünmeye başladım. O iki sene kuluçka dönemi gibiydi. Benim gibi arayış içinde olan bir sürü insan olduğunu biliyordum. Caz festivali gibi kurumsallaşmış güzel işler vardı ve onlar da bilet satmak için kendilerini aşıp bu tip işlere girişmişlerdi... Caz festivalindeki Massive Attack konseriyle koptu bende film. Konser anfi tiyatroda, oturma düzenindeydi, kafayı yedim. Eski caz müşterisi ayağa kalkmak istemiyordu. Müzik başlayınca bir kısım millet ayağa kalktı, acayip bir gerilim oldu. Millet "oturun kardeşim" falan demeye başladı. Sonunda Massive Attack konseri erken bitirdi, zaten gayet huzursuzdu sahnede adamlar. Bir grup, konseri erken bitirdiler diye sahneye yastık fırlatmaya başladı. Massive Attack de sahneye dönüp yastıkları geri fırlattı. Millet resmen kazan kaldırıyordu. Ve ben "caz festivali bıraksın bu işleri de, biz doğru düzgün yapalım, bu insanlara doğru sunalım" diye düşünmeye başladım. Üç yıl sonra nasip oldu bu arzum. Park Orman'da Massive Attack konserini düzenlediğimiz gece en azından varsayımlarımızın doğru olduğunu fark ettik. O gece, galiba 24 Temmuz 98, Park Orman'a sekiz-dokuz bin kişi geldi. Akşamüstü bizim hiphop'çularla başladı, daha sonra Reef sahneye çıktı. Massive Attack sahneye çıktığında insanlar hazırdı, gece acayip güzeldi. Huşu içinde sahneden inemediler bu sefer. Biz gençken, değil sevdiğimiz bir sanatçıyı canlı dinleyebilmek, son çıkan plağını bile edinemiyorduk. Hip'in yola çıkışında hep bu vardı. İstanbul gibi bir metropolde bu tür müziklere de yer olmalı. Talep var, ve bu talep doğru saptanırsa, doğru denklem kurulursa, bu iş bir şekilde yürür. Yaptığımız çalışmalara geriye dönüp baktığımızda, denklemleri doğru kurduğumuzu görüyoruz. Ama tabii ki hâlâ eksikler var. Dış koşullar var; hâlâ düzgün bir konser salonu yok, ekonomimiz sabit değil... Bütün bunlara rağmen yapılagelen işler vardı; İstanbul Festivali, Pozitif, Ahmet San... Biz de bir yerinden tutup boşluğunu gördüğümüz konulara ağırlık verdik. Alternatif dans müziği ve başka alternatif işlere, gençliğe yöneldik. Biz ve bizim gibi insanların bu tip müzikleri doğru tanıtarak, doğru ücretlerle insanlara sunması lazım. En geniş yelpazede yapılabilecek işleri yapmak lazım. Ben bunun müzik endüstrisi için hızlı bir geri dönüşü olacağına inanıyorum. En basitinden, insanlar dört-beş sene öncesine nazaran daha fazla yabancı albüm alıyorlar. DJ Cam'i biz Magma'ya getirmeden önce Türkiye'de 12 albümü satılmıştı. Ama milletin bu müzikle ilgilendiğinin, bu adamın ismini bildiğinin farkındaydım. O gece bine yakın insan geldi. Demek ki bir açlık vardı değişik bir şeyler dinlemeye. Bir yıl sonra baktığımda DJ Cam'in bin küsür albümü satılmıştı. Bazı şeyler güç veriyor insana, Placebo konseri mesela. O konsere olumsuz bakan bir sürü insan vardı. Biz o salona üç bin kişiyi de alabilirdik, ama emniyet açısından 2500 kişiyle bitirdik olayı. Beş gün önce "sold-out" oldu. Bizim başımıza daha önce böyle bir şey gelmemişti. Bir şekilde umutlu olmak zorundayız. Fazla da bir beklentimiz yok. Umut derken, kendimi ayakta tutabilecek kadar bir umut. Placebo'ya o kadar çalışmama değdi mi, değdi. Millet keyfini çıkardı, iş olarak doğru yapıldı, insanlar acayip eğlendi. Keşke ben 18 yaşındayken de böyle şeyler olsaydı.

Amerika'nın gerçekte ne olduğunu anlamak sekiz-on yılımı aldı. Kapitalizm dediğimiz şeyin en ufak çarkına kadar nasıl işlediğini, günlük hayatı nasıl etkilediğini bu sekiz-on senenin sonunda idrak ettim.

98 yılında Lodos projesinde yer aldınız. Bu tip işlerle uğraşırken bir de caz üzerine çalışma nasıl oldu?

O projedeki insanlar bağlantıda olduğum insanlardı. Benim onlarla bağım Mahmut. Daha sonra Sarp Maden'le, Oğuz Büyükberber'le tanıştım. Onlar zaten müzik yapma süreci içindeydiler, ayrı ayrı besteleri vardı. Bir ay kadar onlara yoğunlaştık ve albüm ortaya çıktı... Klasik caz çalmayı ben hâlâ çok severim, Kerem Görsev'le çalıyorum. Benim hayatımı koyduğum bir meslek bu. Bu ay altı tane caz işim var, albümlerde çalıyorum. Şimdi bir de elektronik müzik üzerine projelerimiz var. Geçenlerde ilk sampler sequencer'ımızı aldık. Sahnede bu tip elektronik enstrümanları da kullanacağız. Bu tezgahtan Mahmut "Boyoz" isimli bir albüm yaptı, ben de bir-iki parçada çaldım. Bu tür elektronik müzikler üzerine bazı denemeler yapıyoruz stüdyoda, bir şeyler ortaya çıkacak gibi.

Sizin bir de Gazla projeniz vardı...

İstanbul asıllı, Amsterdam'da yaşayan DJ bir arkadaşım vardı. DJ'likle beraber canlı davulu denemeye başladık, güzel bir şey yakaladığımıza inandık ve Magma kulüpte bu projeyi çalmaya başladık. Bu sayede sadece DJ çalan yerlere gelmeyen insanlar da gelmeye başladı. İlginç bir ritüel halini aldı, ayda iki-üç cumartesi sahne alıyorduk. Bir müddet sonra Ufuk'la birleştim. Diğer DJ arkadaş Amsterdam'dan gidip geliyordu, okulu falan da vardı orada, zor oluyordu onun için. Gazla'nın içinde başka unsurlar da vardı. MC olarak bir takım Türkçe laflar söylemeye başladım. Rap değildi, daha çok kısa tekrarlara dayalı laflardı. Bazen efektten geçiriyorduk bu sesleri. Sample edilmiş izlenimini veriyordu. Böyle bir takım sample'larımız oluştu bizim, onlara altyapı yaptık daha sonra. Orhan Gencebay'dan yaylı partisyon sample'ları almıştık mesela. Gazla aslında house beat'leri üzerine yapılan bir jam session'dı. Gazla hâlâ devam ediyor, en son Hamburg'da bir partide çaldık. Bu proje müzikal bir oluşuma evrildi, organik bir grup havasında, belli insanların girip çıktığı bir oluşum. Geniş bir yelpazede yeni şeyler üretmeye başladık. Bir yıl kadar önce Murat Uncuoğlu'yla Aydın Esen'in solo çaldığı jazzy house bir parça kaydettik. Geçenlerde Cold House'dan Mehmet Can'la Ornetta Coleman sample'lı tech-house bir parça bitirdik.

Bu yaptığınız çalışmaları bir albüm çatısı altında birleştirmeyi düşünüyor musunuz?

Var, ama tarih koymuş değiliz. Albümün mümkün olduğu kadar çok fazla insanla çalışılarak oluşmasını ve böylece İstanbul kulüp sound'unu yansıtmasını istiyorum.

Türkiye'de elektronik müzikle ilgilenen, dinleyen, seven adamlar var, ama neden ortaya konulmuş ciddi albümler yok?

Bu tip albümler az gerçekten. Türkiye'de DJ geçmişi olan isimler ciddi anlamda müzik üretme uğraşısı içindeler. Bu DJ'ler gerçekten dünya standartlarındalar, ama kendi kültürleriyle, sesleriyle ortaya çıkmaları lazım. Bir de Almancı Türkler var. Berlin'den MC FU, Fuat diye bir adam çıkıyor, rapçi. Gerek içerik olarak, gerek söyleyiş olarak, ilk defa ciddi Türkçe rap yapan bir adam. Türkçe hiphop bence olmalı, bunun için sosyal sebeplerimiz oldukça fazla. Almanya'da, özellikle Hamburg çevresinde bir hiphop olayı var, German Hiphop diye geçiyor ve Almanlar bununla büyük gurur duyuyorlar. Fransa keza öyle ve bunu bir pazar haline de getirdiler. Almanya'da bir getto yaşamı bile yokken böyle bir hiphop kültürünün doğuşu bizde neden bu kadar geç kalındı düşüncesini akla getiriyor. Bizim buradaki çocukların söyleyebileceği, söylemek istedikleri bir ton şey var, kimsenin dinlediği yok, söyleyebilecekleri bir mecra yok. Bu onlar için bir çıkış aslında. Türkiye'de asıl plak şirketleri bu konuda hatalı. Daha tam oturmamış adamları rapçi diye çıkardılar, Almanya'daki durum hakkında rap yapıyorlardı, ama onlar da aslında tam olarak farkında değillerdi olup bitenlerin. Rapçi değildi onlar. Rapçi dediğin adamın bir caz saksofoncusu gibi çatır çutur cümleler kurması, anlamı bölmeden söylediğini müzikal bir forma sokması lazım. Bu ince, zor ve inanılmaz bir iş. Onun için milyonlarca insan peşinden gidiyor bu müziğin. Cartel falan çıkıp içeriği olmadan iki tane kafiye sallayarak öldürdü bu müziği.

Türkiye'de hiphop'un yerini tutan arabesk var ama.

İkisi beraber olabilirdi, ki yaylılarla falan gayet de hoş olurdu. Rap söyleyebilen bir-iki tane doğru kahraman çıkarmak gerekiyordu, ki bu bir rol modeli teşkil etsin ve çocuklar bu işten para kazanabileceklerine inanıp rap yapmaya başlasınlar. "Beni böyle dövdü babam, polis kafama cop vurdu..." Bunlar söylenmedi Türkiye'de. Her zaman bir şeyler söylendiğinde birileri ya dayak yedi, ya içeri atıldı, ya zorlandı, ya bir şey oldu. Birileri yine de bir şeyleri söyleyecek ama. İşte Fuat başladı bir şeyler söylemeye.

Söyleşi: **Özhan Binici**

MEGADETH

"EUROPEAN TOUR 2001"

03 TEMMUZ 2001 SALI
İSTANBUL
MASLAK VENUE

BİLET SATIŞ NOKTALARI :
Maslak Venue gişesi
KADIKÖY : Atlantis Müzik , Pentagram Shop **BEŞİKTAŞ :** Pena Müzikevi
BEYOĞLU : Ada Müzik **AKSARAY - BAKIRKÖY :** Ezgi Müzik
ANKARA : Dost Müzik Center , Hayri Plak , Shades Müzik **BURSA :** CD Bank **ESKİŞEHİR :** Dj Club
İZMİR : Yücel Müzik , Stüdyo Ümit

biletix **SATIŞ NOKTALARI :**
Belli başlı Migros Biletix standları , vakkoramalar , Raksotek (Ortaköy)
www.biletix.com (0 216) 454 15 55

ORGANİZASYON : Atlantis Müzik & RTN Promotion Detaylı bilgi için : (0216) 449 55 97 Fax : (0216) 414 43 23

Geçtiğimiz nisan ayında, Taksim'deki Fransız Kültür Merkezi, Bulgar "oro"ları, Karadeniz horonları, Arnavut "şarki"leriyle coşan bir kalabalığı misafir etti. Ancak sahnede Fransızlardan müteşekkil Gürültü grubu vardı. Gönlünü Balkan ezgilerine kaptırmış dört Orleanslı kafadar, Bulgaristan'dan Petko Stefanov'un gaydası ve bizden Birol Topaloğlu'nun tulumu eşliğinde coşkulu ve kederli Balkan ezgileri çaldılar. Gürültü'den Georges ve Cyrille'le müzik penceresinden Balkanları, Avrupa'yı, Türkiye'yi konuştuk. Huzurlarınızda, 1998'de Fransa'da "Le Halva qui rend fou" (Delirten Helva) adlı albümlerini yayınlayan Fransız kanlı Balkanlılar...

HELVACI HELVA

MADE IN FRANSA

Gürültü, tamamen Fransız müzisyenlerden müteşekkil bir grup. Balkan müziklerini tercih etmeniz garip değil mi?

Cyrille Auchapt *(vokal, saz, ud, buzuki, kaval, zurna)*: Bildiğiniz gibi Balkanlar "aksak" ritmlerin yurdu. Ritm deyip geçmeyin; ritm, müzik tekniğine dair herhangi bir terim değildir; çok daha derin bir anlamı var: Akıp giden zamanı, yani hayatı organize etmek, yeniden örgütlemektir ritm. Benim bildiğim kadarıyla, Balkanlar dışında, aksak ritmlerin bu denli yaygın ve olağan olarak kullanıldığı başka bir coğrafya yok. Bu durum, biz Avrupalı müzisyenler için çok ilginç ve tamamen kural dışı. Yani Avrupa merkezli bir bakış açısıyla, bu ritmler gayrinizami, uygunsuz. Ama bize kalırsa, bir o kadar güzel... Melodik yapıya gelince, Balkanlar'da birbirine zıt çok çeşitli unsur var: Bir taraftan Türk-Bizans-Arap müziği geleneklerinden gelen makamsal yapı, diğer taraftan Orta ve Doğu Avrupa armonisi; bir de bunların yanında yöresel çokseslilikler, Bulgarlarda ve Arnavutlarda olduğu gibi... Bu birbirinden çok farklı unsurlar, Balkanlar'da o kadar doğal bir şekilde birlikte ya da içiçe girmiş durumda bulunuyor ki, bir Avrupalı müzisyenin bu cümbüşten etkilenmemesi imkansız geliyor bana. Çünkü Batı Avrupa'da böyle bir müzikal renklilik yok.

Yani, albümünüzün adı gibi: "Delirten Helva".

Georges Andres *(müzik, düzenleme, vokal, darbuka, davul, def, oyuncaklar)*: Evet, kesinlikle... Balkan müziği, bol malzemeli ve iyi karılmış bir helvaya benziyor. *(gülüyor)*

Cyrille: Helva gibi bir yemeğin keşfedildiği bir coğrafyada müziğin bu denli renkli ve karmaşık olması doğal. Herhalde başka türlüsü de olamazdı zaten. Fransa'da helva da, aksak ritm de yoktur. *(gülüyor)*

Peki, Balkan müzikleriyle nasıl tanıştınız?

Georges: Tabii ki Bela Bartok sayesinde! Sanıyorum ilk dinlediğim Bartok parçası, bir Bulgar dansı üzerine esinlenmelerden oluşuyordu. Ama, ciddi olarak Balkan müziğiyle tanışmamız, dokuz yıl önce Türkiye'ye yaptığımız ilk geziyle başladı. Açıkçası o güne kadar hiç Türk müziği dinlememiştim. Deli gibi kaset topladığımı hatırlıyorum. Tabii müzik türleri arasındaki ayrımları pek bilmediğim için her şeyden almıştım: Halk müziği, sanat müziği, arabesk, pop... Hatta çok kötü kaydedilmiş piyasa kasetleri de vardı içlerinde: Kına Gecesi 1-2-3, Köy Düğünü, Süper Oyun Havaları, elektro-saz kasetleri, tulum kasetleri, kemençe kasetleri, dansöz kasetleri filan... *(gülüyor)* En kötüsünden zurnalar, kavallar, darbukalar, sazlarla eve döndüm.

Cyrille: Benim Türk müziğiyle tanışmam bu kadar turistik olmadı. Daha önce Kuzey Afrika ve Endülüs müziğiyle ilgilendiğim için makamsal müziğe bir aşinalığım vardı. Ayrıca bazı noktalarda Türk müziğiyle benzerlikler taşıyan Arap müziklerini takip ediyordum. Dolayısıyla, Türk müziğinde "halk", "sanat" ve "piyasa" gibi üçlü bir ayrımın olabileceğini tahmin ediyordum.

Balkanlar'a ilgi duymanızda Emir Kusturica ve Goran Bregoviç ikilisinin etkisi oldu mu?

Cyrille: Hayır, biz Kusturica'nın filmlerinden önce girmiştik Balkan müziklerine. Ama Kusturica'nın filmlerini çok seviyoruz; Balkan hissiyatını mükemmel yansıtıyor.

Georges: Ama Bregoviç'in müziği Kusturica'nın sinemada yarattığı yaratıcılıktan uzak. Bregoviç, en nihayetinde meşhur Yugoslav Çingene şarkılarını elektro-gitar ve davul koyarak rock'laştırdı. Ama buna kötü müzik de diyemeyiz. "World music" gibi işte...

Cyrille: Yalnız şu da doğru ki, Batı Avrupa'da birçok kişi Balkanlar'ı Kusturica-Bregoviç ikilisi sayesinde tanıdı.

World music size yakın geliyor mu?

Georges: Bu kavram, ülkeden ülkeye farklılıklar gösteriyor galiba. Fransa'da bizim müziğimiz kesinlikle dünya müziği içinde yer almaz. Bizim için hangi kategoriyi kullanıyorlar bilmiyorum, ama Fransa'da dünya müziği çok ticarî bir alandır. Davullu, baslı, klavyeli, gayet vasat bir pop orkestrasının önünde steril ve ruhsuz çalınmış "egzotik-etnik" bir enstrüman aklıma geliyor dünya müziği deyince. Bu müziğin içinde kesinlikle bir bütünlük yok, anlatılmak istenen bir fikir yok. Fon müziği, relaks müziği...

Gürültü ne zamandan beri var?

Georges: Sekiz yıl oluyor.

Grubun kurucuları siz ikiniz misiniz?

Georges: Hayır, klarnette Dominique Aufrère, trombon ve sazda Michel Barbier'le birlikte, dördümüz kurduk Gürültü'yü.

Petko Stefanov (gayda), dün akşamki konserde misafir müzisyendi galiba...

Georges: Evet. Hiç duydunuz mu, bilmiyorum, Fransa'nın tam ortasında, Orléans St. Chartiers'de her yıl "Uluslararası Tulum Buluşması" yapılır. Petko'yla iki yıl önce bu festivalde tanıştık. Kendisi hem geleneksel tarzda Bulgar gaydası çalıyor, hem de gayda imal ediyor. Ayrıca çok açık kafalı bir müzisyen. Sonra Fransızca da biliyor. Yani bizim için düşeş oldu. Herhalde bu beraberlik devam eder.

Bu iş neye benziyor, biliyor musunuz? Yaşlı kadınların göz kararı, el alışkanlığıyla kurabiye yapmasına. Biz özgür müzisyenleriz ve mutfakta yemek tarifi kullanmıyoruz!

Birol Topaloğlu da çaldı dünkü konserinizde. Böylece ilk defa gaydayla tulum birlikte çalmış oldu.

Georges: Vay! Umarım bu ilk unutulmaz. Türkiye müzik tarihine geçtik herhalde. *(gülüyor)*

Konserin başlığı çok manidardı: "Balkanlar'dan ıvır zıvır". Yugoslavya'nın dağılması sonucu on yıldan beri Balkanlar'da yaşanan insanlık dışı dramla bir ilgisi var mı bu başlığın? Yani insanî değerlerin adeta birer ıvır zıvır gibi çöpe atıldığı ya da tozlu raflara kaldırıldığı bir coğrafyanın müziğini yapmak; müzik de bu ıvır zıvır addedilen insanî değerlerden biri ne de olsa...

44→

Georges: Yoo! Gürültü'nün hiçbir zaman politikayla işi olmadı. Biz daha çok müziğe bakışımızdaki sivilliği, anti-akademik tavrı vurgulamak için "Balkanlar'dan ıvır zıvır" dedik konserimize. "Delirten Helva" tabirinde de bu vurgu vardır aslında. Biz etnomüzikolog ya da folklorist değiliz. Bu müzikleri araştırmak adına yıllarca kütüphanelerde dirsek çürütmedik ve bu müzikleri ilerki kuşaklara otantik haliyle aktarmak gibi ulvî ve resmî bir amacımız yok. Biz Balkan müziklerini çalarken çok eğleniyoruz, bu yüzden de fırsat buldukça çalıyoruz. Hepsi bu! Ivır zıvırın tozu, helvanın karılmışlığı, sivillik bağlamında bizi ifade eden tabirler.

Cyrille: Ayrıca buradaki kafiye de bize çok hoş geldi açıkçası. *("Balkanlar'dan ıvır zıvır"ın Fransızcası "Bataclan dans les Balkans")* Sizce de komik bir şiirselik yok mu burada? Ayrıca Georges'un sivillik üzerine söylediklerine ben kişisel bir şey daha eklemek istiyorum: 12'mden 22'me kadar elektro-gitar çaldım ve punk takıldım.

Georges: Unutma Cyrille, benim de gençliğimde parlak bir rock'n'roll davulculuğu kariyerim var.!

Cyrille: Tabii, nasıl unuturum! Neyse, müzikal olarak olmasa da, hayat görüşü anlamında punk'a yakın hisediyorum Gürültü'yü. Grubumuzun adına bakmanız yeterli: Gürültü! Tabii ki, amplifikatörerin elektrikli şiddetinden bahsetmiyorum size; benim dediğim kafada punk! Buna çingenevari punk diyebiliriz belki... *(gülüyor)* Ama sizin bu ıvır zıvır tabirinden epeyce politik bir çıkarsamada bulunmanız hoşuma gitti. Hayal gücünü zorlayan, geniş bir başlık bulmuşuz demek ki... Ben böyle yan anlamları severim.

Müziğiniz Balkan ağırlıklı olsa da, Balkan olmayan unsurlar da ihtiva ediyor...

Georges: Of! İş referanslara gelince hep çok sıkıcı bir hal alıyor. Tabii ki, birçok müzikten farklı unsurlar var Gürültü'de, çünkü biz geleneksel müzik yapan bir grup değiliz. Geleneksel Balkan müziklerinden oldukça etkilenen, bunları çalmayı seven, ama hiçbir zaman bu geleneksel alana hapsolmak istemeyen müzisyenleriz. Bu iş neye benziyor, biliyor musunuz? Yaşlı kadınların göz kararı, el alışkanlığıyla kurabiye yapmasına. Biz özgür müzisyenleriz ve mutfakta yemek tarifi kullanmıyoruz! *(gülüyor)*

Amacım sizi sıkışık bir müzik kalıbına sokmak değil. Sadece, müzik yazma işini de, en az Balkan müziklerini çalmak kadar ciddiye aldığınızı belirtmek istedim. Geleneksel müzikleri temel alan birçok zamane grubundan farklı olarak, sizde çok Avrupalı ve çağdaş bir kompozisyon hattı var. İtinayla yazılmış partisyonlar, iddialı armoni denemeleri... Sanki emprovizasyonlar bile yazılmış gibi...

Georges: Besteler ve düzenlemeler genelde benim üzerimde olduğu için, bu soruyu benim cevaplamam uygun olur herhalde. Balkan müziğinin yanısıra, çağdaş Avrupa müziğinden, özellikle Debussy ve Ravel'den, ama bir o kadar da Bartok'tan etkilenme var bestelerde. Bu anlamda oldukça Fransız ya da Avrupalı bir grubuz. Ama müziğimizde kompozisyon da, emprovizasyon da vardır. Doğaçlamaların yazılmış gibi duyulmasının sebebi sanırım şu: Bizde cazdaki solo ya da Türk müziğindeki taksimden ziyade, Avrupa Çingene müziğinde olduğu gibi, birlikte doğaçlama vardır. Birlikte yaptığımız doğaçlamalar, bestelerin armonik anlayışına uygun oluyor. Gürültü'nün bütün elemanları geçmişlerinde ciddi müzik eğitimi almış insanlar olduğu için, yapılan doğaçlamalar da ego tatmininin ötesinde, o anda müzik yazma ya da var olan kompozisyonu yeniden besteleme kavramına denk düşen şeyler oluyor.

Gürültü, hayat görüşü anlamında punk'a yakın. Tabii ki amplifikatörerin elektrikli şiddetinden bahsetmiyorum; benim dediğim kafada punk! Buna çingenevari punk diyebiliriz belki...

Cyrille: Yoksa müziğin içinden doğaçlamayı çıkarırsanız, çok zevksiz olur. Hele Balkan müziği, doğaçlamasız yapılamaz zaten.

Balkan parçalarının üzerine Fransızca metinler okuma fikri nereden aklınıza geldi? Fransa'da anlamlı olabilir; ama açıkçası bir Balkan ülkesinde bu biraz komik gözüküyor...

Georges: Fransızca bir metin okuduk, çünkü biz Fransızız, bu çok doğal... Ama dün akşam, teknik aksaklıklar yüzünden işin aslını gösteremedik. Okuduğumuz metinler Fransa'da yaşayan Arnavut asıllı bir romancıdan, İsmail Kadare'den alınmıştı. Kadare Arnavutça yazıyor. Ancak, hemen Fransızcaya çevriliyor; Fransa'da tanınan bir yazar. Dünkü konserde teknik aksaklıklar olmasaydı, fonda İsmail Kadare'nin sesinden Arnavutça kayıt akacaktı, biz de üstüne Fransızcasını okuyacaktık. Ama ne yazık ki olamadı.

İsmail Kadare ne anlatıyor romanlarında?

Georges: Yaşar Kemal'e benziyor biraz. Kendi ülkesindeki hayatı, Balkanlar'daki çelişkileri anlatıyor. Ama biz politik konulardan ziyade Kadare'deki Balkanlılığı seviyoruz; kederli Balkan havasını...

Bir Balkan ülkesinde o ülkenin şarkılarını çalmak size rahatsızlık veriyor mu? İşin müzik tarafı daha teknik, ama bir de dil sorunu var. Sonuçta Türklere türkü söylemek çok da kolay olmasa gerek...

Cyrille: Bu soruyu sorduğunuz için çok teşekkür ederim; müziğe bakışımızı ifade etmek için büyük bir fırsat verdiniz. Fakat yanıt vermeden önce, ben de size bir soru yöneltmek istiyorum: Türkçe parçalardaki telaffuzumuzu nasıl buldunuz?

Oldukça iyiydi. Ama tabii ki anadili Türkçe olan bir türkücü gibi de değildi. Fransız aksanınız hissediliyordu.

Cyrille: Teşekkür ederim. Şunu söyleyeyim: Ben ne Arnavutça, ne Bulgarca, ne Makedonca, ne de Türkçe biliyorum. Tabii bu müziklerle uğraşa uğraşa bazı sözcükleri öğrendim: Yarim, seviyorum, aman, güzel, gül, aşık... Ama Türkçe konuşamıyorum. Ben olaya müzik olarak bakıyorum, bir bakıma sözleri de müzikal bir unsur olarak düşünüyorum. Yani sözlerle müziğin toplamı türküde anlatılan olayı hissettiriyorsa, benim için icra başarılıdır. Bu yüzden söylediğim türkülerin anlamını mutlaka Türk arkadaşlarımdan öğrenirim. Bununla da yetinmem, başka Türklere de sorarım. Çok faydalandığım bir yöntemim daha var: Mesela yeni bir türkü üstünde çalışıyorum diyelim; anadili Türkçe olan insanların bu türküyü söylerken ya da dinlerken girdikleri ruh halini izlerim. Böylece o parçanın doğru psikolojisini de öğrenirim. Söyleyişte belirli bir olgunlu-

Salı 23:00 BLUES SAINT
Çarşamba 24:00 YAVUZ ÇETİN GROUP
Perşembe 22:00 SWEET PAPA
Cuma 24:00 MOE JOE

KONSER
3/17 Haziran
TELVİN
(ERKAN OĞUR, İSMAİL SOYBERK, TURGUT ALP BEKOĞLU)

SHAFT
BLUES&JAZZ CLUB

Cuma ve Cumartesi hariç
21:00 - 24:00 arası
gelenlere
kapanışa kadar
bira 1.000.000 TL.

Serasker Cad. Osmancık Sok. No: 13 Kadıköy / İstanbul Tel: 0216 349 99 56 - 0216 349 48 65

ğa erişmeden de yeni bir parçayı okumam. Sonuçta böyle bir rahatsızlığım yok. Dün geceki konserde, daha önceki Üsküp ve Tiran konserlerinde de, hiçbir rahatsızlık hissetmedim açıkçası.

Peki, bu tereciye tere satma durumu başınıza sıkça geliyor mu?

Cyrille: Her şeyden önce biz, genelde çok sık konser veren bir grup değiliz. Yani yılda toplam 15 konseri geçmez. Bu Balkanlar'da çıktığımız ilk turne ve dinleyiciden aldığımız tepki hiç de fena değildi. Özellikle İstanbul ve Üsküp'te çok büyük bir coşkuyla karşılandık. Tiran'da daha sakin bir hava vardı, çünkü Arnavutluk gibi içine kapanık bir ülkede yabancı müzisyenlerin konser vermesi pek olağan bir şey değil. Hele Fransızların Arnavut halk şarkıları çalması, onları epey şaşırttı. Ama sorun, spesifik olarak bizim Arnavutça telaffuzumuzdan kaynaklanmıyordu, bundan eminim.

Fransa'da Balkanlar'dan gelen insanlara çalıyor musunuz?

Cyrille: Biz Paris gibi çok kozmopolit bir şehirde oturmuyoruz. Orléans'da, Blois'dayız. Blois'da çok kalabalık bir Türk-Kürt cemaati var. Onlara çaldığımız oluyor ve bu konserler genelde insanların coşkulu halayları, horonlarıyla bitiyor. Bir müzisyen olarak böyle bir tecrübe yaşamak harika! Böyle bir şeyi Avrupa'da, herhangi bir konserde kolay kolay göremezsiniz. Yani Fransa'daki Türk dinleyiciyle aramız iyi. Ama diğer Balkan ülkelerinden bu yoğunlukta bir dinleyici kitlesi henüz yok bizim memlekette. Ancak Balkanlar'daki bitmeyen savaş ortamı yüzünden Paris'e her gün çok sayıda yeni göçmen geliyor. Bakalım ne olacak... Yakında onlara da çalarız herhalde.

Dün akşamki konserinizde Arnavutluk'tan, Makedonya'dan, Bulgaristan'dan ve Türkiye'den parçalar çaldınız. Romanya'dan, Sırbistan'dan, Yunanistan'dan hiç parça yoktu...

Cyrille: Rumence, Sırpça, Yunanca şarkılar da biliyoruz, ama Arnavutluk, Makedonya, Bulgaristan ve Türkiye müzikleri bize daha yakın geliyor. Bunları tercih etmemizin iki nedeni var: Birincisi, bu ülkelerden iletişime geçtiğimiz, şarkıların sözlerini öğrendiğimiz ya da müzik hakkında sorular sorabileceğimiz dostlarımız var. Ama mesela, bir Yunanlı arkadaşımız yok. Çok severek söylediğimiz Yunanca şarkılar olmasına rağmen, bu konuda fikrini alabileceğimiz bir Yunanlı dostumuz olmadığı için bütünlüklü bir Yunanca repertuardan yoksunuz. İkinci husus müzikle ilgili. Biz repertuarımızda çok katı olmasa da müzikal bir bütünlük arıyoruz. Dikkat ettiyseniz Türkiye'den de çoğunlukla Balkan tarzına yakın olan Rumeli ve Karadeniz türküleri okuduk. Bu yöreler Makedon, Arnavut ve Bulgar halk şarkılarıyla büyük bir benzerlik arzediyor. Hele bazen Bulgar "oro"larıyla Karadeniz horonlarını ayırt edemezsiniz. Ama mesela çok büyüleyici olmasına rağmen, zeybekler uzak bir hülya bizim için. Sadece notasını bulmak yetmiyor, zeybek tavrıyla çalmak için. Zeybek danslarını bilceceksiniz, ağır 9/4'lükleri, 9/2'likleri bileceksiniz, çok güçlü bir bağlama tekniğiniz olacak. Yani zeybek havasını teneffüs etmek lazım. Mesela bozlaklar, uzun havalar da böyledir. Şimdi Yunan müziği de, Yunanistan Makedonyası ve Batı Trakya dışında, bizim çaldığımız repertuardan çok farklı tavırlara hakimiyet gerektiriyor. Mesela Yunan adalarında zeybeklere benzeyen "zeibekikos" tarzı var. Şehirlerde "rembetiko", "sırba", "laika" gibi çok farklı tarzlar var. Bunların her biri ayrı bir müzik alemi.

Rumen ve Sırp müzikleriyle aranız nasıl? Balkan müzikleri içinde Sırp müziğinin çok özel bir yeri var...

Georges: Tabii, mesela rembetiko'nun aksine, Sırp müziğinde o Balkan havası çok yoğundur; aksaklar, hız, karmaşık melodiler... Ama Sırp müziği de çok koyu tavırlı bir müzik. Bir kere tamamen bando formasyonu istiyor: Trompet, korno, tuba ve davul. Bizde bu enstrümanların hiçbiri yok. Ayrıca yardımını alabileceğimiz bir Sırp dostumuz da yok. Rumen müziğine gelince, biz Rumen müziğine hayranız. Sapına kadar Balkan bir hissiyatı var Rumenlerin, çok aksak, çok hızlı ve çok dokunaklı. Ama Rumen müziği de büyük ölçüde kemanlar üzerine kurulmuş bir müzik. Bizde keman olmadığı için bu alana girmemiz pek doğru olmaz. Yalnız şunu söylemek isterim: İyi kemancı olduğunu iddia eden herkes, Rumen müziğine bir kere de olsa kulak kabartmalıdır. Batı Avrupalı klasik kemancıların, özellikle duygusal ifade açısından, Rumenlerden öğreneceği çok şey var.

İyi kemancı olduğunu iddia eden herkes, Rumen müziğine bir kere de olsa kulak kabartmalıdır. Batı Avrupalı klasik kemancıların Rumenlerden öğreneceği çok şey var.

Daha çok bağlama gibi telli bir sazın ve tulum veya kaval gibi bir üflemelinin olduğu müzikler ilginizi çekiyor galiba...

Georges: Tabii, davul ve darbukayı da unutmamak lazım. Aslında bizde olmayan kemençe ve akordeon da bu müziklerde çok kullanılıyor. Mesela Bulgarların "gadulka"sıyla Karadeniz kemençesini ayırt etmek kimi zaman çok güçtür.

Cyrille: Bulgar gaydasıyla Türkiye'deki Laz tulumu da çok yakın sazlar.

Evet, bu müzikler arasında pek çok ortak nokta var; ama Türkiye Karadeniz müziğinde, nedense Arnavutlarda, Makedonlarda Bulgarlarda olan çokseslilik yok...

Georges: Bu, Batılı anlamda çokseslilik değil, geleneksel bir ikiseslilliktir. Ama dediğiniz doğru, Türkiye'de bu ikiseslilik vokale hiç girmemiş. Bazen bağlamada, kemençede ya da tulumda bu ikiseslilik ortaya çıkıyor. Ancak Balkanlar'daki kadar belirgin değil. Maalesef sebebini ben de bilmiyorum.

Cyrille: Mesela Birol Topaloğlu'nun tulum çalışına bakın, hep dörtlülerle, beşlilerle, oktavlarla ana melodiyi destekliyor.

Biraz önce Balkanlılığın yanında müziğinizin Avrupalı bir yüzü de oluğunu söylediniz. Avrupalılık bağlamında kendinizi Stéphane Grappelli'nin, Django Reinhardt'ın mirasçısı olarak görüyor musunuz?

Cyrille ve Georges: *(çok kararlı bir edayla)* Hayır, değiliz kesinlikle!

Georges: İlla referans isimler istiyorsanız, Louis Sclavis'i, Michel Portard'ı verebiliriz. Bunlar, cazdan gelen, iyi doğaçlama yapan, ama caz klişelerini tekrarlayıp Amerikan müziğini kopya etmek yerine, çağdaş Avrupa müziğinin kompozisyon gücüne yüzlerini dönmüş müzisyenler.

Cyrille: Grappelli ve Django'dan ayrıldığımız nokta da galiba burası. Onlar her ne kadar Avrupa cazı diye bir şey yaratmak istedilerse de, Amerikan caz klişelerinden radikal bir kopuş gerçekleştiremediler. Davul olmasa da, müziklerinin içinde hep o "çingilink çingilink" Amerikan swing'i hissediliyor. Bizim bu swing mefhumuyla aramız pek iyi değil; "aksak"ı tercih ederiz.

Konserinizde çok teatral bir hava vardı. Tiyatroyla aranız iyi olmalı...

Georges: Evet, tiyatroyu seviyoruz. Ayrıca hepimiz farklı zamanlarda tiyatroculuk ve tiyatro müziği yaptık. Zaten müzik de yapsanız, sahneye çıktığınız andan itibaren rolü enstrümanını çalmak olan bir tiyatro oyuncususunuz. Biz de bu durumu biraz daha geliştirelim dedik ve gerek metin okumalarıyla, gerek "kelime müziği"yle konsere daha teatral bir hava verdik.

Kelime müziğinden kastınız, konserin sonunda bazı kelimeleri farklı ritmler ve tonlamalarla zikrederek hiçbir enstrüman eşliği olmaksızın yaptığınız gösteri mi?

Georges: Evet. Orada insan sesinin, konuşmanın ifade gücünü göstermek istedik. Günlük konuşmada da bu güç var, ama hayat koşuşturması içinde farkına varmıyoruz. Ayrıca bu kelimeleri tüm Balkanlar'da bilinen, hatta günlük hayatın içinde kullanılan sözcüklerden seçtik: Ekmek, su, keşkek, keşkül, çay, bülbül, tuz, gül... Ve bu sözcükleri kafiyeli bir şekilde aksak ritmler üzerine oturttuk, telaffuzumuzdaki tonlamayla da melodik ifadeyi yakalamaya çalıştık. Oldukça Balkan bir hava yakaladık sanıyorum.

Kullandığınız sözcüklerin hepsi Türkçeydi...

Cyrille: Evet, Balkanlar'da böyle bir olgu var. Nereye gitseniz, Türkçe kelimelerle karşılaşıyorsunuz. Ortak tarih...

Ama ne yazık ki bu tarih sadece barışın değil, savaşların da tarihi. Eğer aksi olsaydı, bugün Balkanlar bu kadar çok şiddet eylemine sahne olmazdı...

Georges: Yine de ortak tarih, barış için bir şanstır.

Cyrille: Barışa inanmazsak, onu hiç gerçekleştiremeyiz. Tarihi silip atamayacağımıza göre, ortak tarihin içinden güzel anılar bulup çıkaralım.

Söyleşi: **Salih Nâzım Peker**

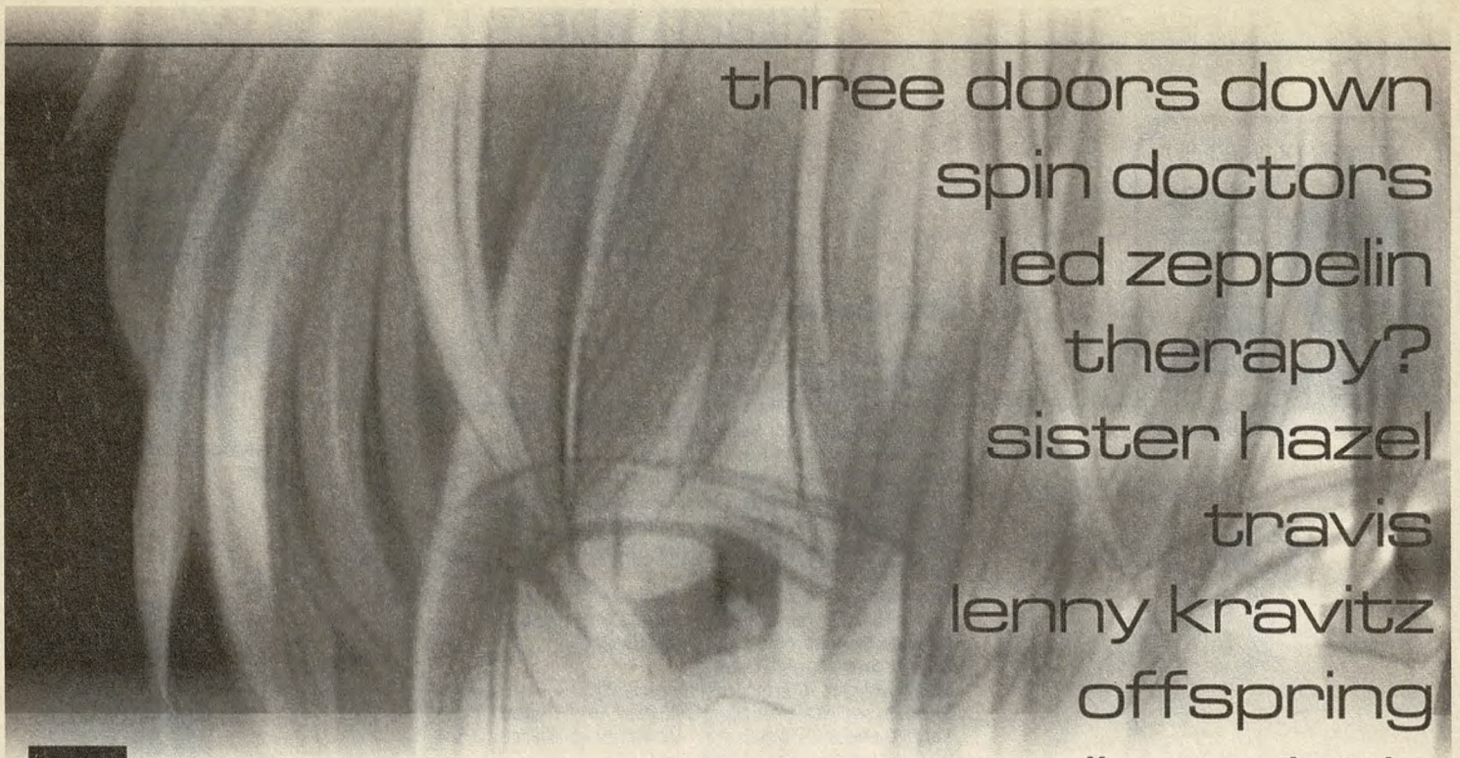

three doors down
spin doctors
led zeppelin
therapy?
sister hazel
travis
lenny kravitz
offspring
silverchair
cure
reef
wheatus
311
bush
pulp
muse
coldplay
placebo
smashing pumpkins
blink 182
red hot chilli peppers
primal scream.....

kung fu

radiohead
alien ant farm
pearl jam
beastie boys
creed
ash
blur
the bates
jay jay johanson

every friday night 22:30 broX

ROLL KİTAPLIĞI

André Gide Dünya Nimetleri (Can)
Annie Ernaux Babam (İletişim)
Ayfer Tunç Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek (YKY)
Can Kozanoğlu Yeni Şehir Notları (İletişim)
Che Guevara Afrika Rüyası (Everest)
D.Hopper/P.Fonda/T.Southern Easy Rider (Roll)
Douglas R. Hofstadter Gödel, Escher, Bach (Kabalcı)
Fred Davis Moda, Kültür ve Kimlik (YKY)
Jean Cocteau Beyaz Kitap (Altıkırkbeş)
John Berger Kral (Metis)
Karl Marx 1844 El Yazmaları (Birikim)
Mario Levi Bir Yalnız Adam: Jacques Brel (Om)
Osvaldo Soriano Aslan Diz Çöktü (Doğan)
Robert Solé Mazag (Everest)
Sâdık Hidayet Hayyam'ın Terâneleri (YKY)
Şeref Özsoy Kanık'sadığım Biri: Orhan Veli (Ayna)
Tülay German Düşmemiş Bir Uçağın Kara Kutusu (Çınar)
Vüs'at O. Bener Kapan (İletişim)
Walter Benjamin Moskova Günlüğü (Metis)
Woody Allen Tüysüz (Ara)

Denizciler, işçiler, sanatçılar, solcular, motorcular –ve nihayet– modacılar

Her gün her fırsatta giyiyoruz, hep böyleymiş gibi düşünüyoruz. Sanki kundakta bizi kota sarmışlar. Fakat aslında nedir bu kumaşın aslı astarı?

19. yüzyılın ortalarında, San Francisco'ya yeni yerleşmiş Bavyeralı Yahudi bir çerçi olan Morris Levi Strauss'un öncülük ettiği blue jean pantolonlar, bugünkü gibi indigoyla boyanmış sağlam pamuklu kumaştan yapılıyordu. Kumaşın, ilk olarak Fransa'nın Nîmes yöresinde dokunduğu söyleniyordu (İngilizcedeki "denim" sözcüğü de Fransızca "de Nîmes"den gelir). Yine Levi Strauss'un ürettiğine benzer bir giysi de, daha önce Fransa'da denizciler ve İtalya, Cenova'da rıhtım işçileri tarafından giyiliyormuş; "jeans" adının da Cenovalı işçiler için kullanılan 'genes'in İngilizce okunuşundan kaynaklandığı söyleniyor. Arka ceplerinde görülen "jean"e özgü bakır kabaralar, Nevada'nın Carson kentinde terzilik yaparken 1873'te, yani bu giysinin ortaya çıkışından yirmi yıl kadar sonra, Levi Strauss'un şirketine giren Jacob Davis'in icadıymış.

1960'ların sonlarında, blue jean şaşırtıcı bir şekilde bütün sınıf, cinsiyet, yaş, bölge, ülke ve ideoloji sınırlarını aşarak evrensel düzeyde giyilip geniş kabul gören bir giyim unsuru haline geldi. Bu kültürel dönüşümün kritik bir özelliği, blue jean'in kimlik değiştirip sadece çalışmayla (hem de zorlu çalışmayla) ilişkilendirilen bir giysi olmaktan çıkması ve boş zamana ilişkin birçok simgesel nitelik kazanmasıdır: Rahatlık, konfor, kaygısızlık, yerleşik olmama, sosyal ilişkilerde canlılık ve açık alanlarda bulunma...

Blue jean'in ortaya çıkışını ve uzun süre işçilikle, zorlu fiziksel çalışmayla, açık alanlarla ve Amerikan Batısıyla ilişkili görüldüğünü düşündüğümüzde, yarattığı temel mitin büyük ölçüde demokrasi, bağımsızlık, eşitlik, özgürlük ve kardeşlik gibi popülist duygulardan kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bu da, ilk çıktığı andan itibaren yaklaşık yüzyıl boyunca bunu çok kayıtsız bir biçimde gerçekleştirse de, sınıf ayrımlarıyla, elitizmle ve züppelikle savaş halindeki karmaşık bir giyim simgeselliği yaratmaktadır; jean'in anayurdu Amerika'da da Eski Dünya'daki gibi varlığını korumuş olan eğilimlerdir bunlar. Blue jean'i benimseyen ilk "çalışmayan aykırılar"ın, 1930'ların sonuyla 1940'larda, esas olarak Amerika'nın güneybatısındaki ressamlar ve başka sanatçılar olması şaşırtıcı değildir. Bir süre sonra da, 1950'lerde "serseri" motosiklet çeteleri ve 1960'larda Yeni Sol'dan eylemcilerle hippie'ler onların izinden gidecektir. Bu grupların tümü, Amerikan toplumunun muhafazakâr, orta sınıf, tüketime yönelik kültürüne güçlü bir şekilde karşı koymaktaydı. Blue jean, düzen karşıtı duyguların ilan edilmesi için gözle görülür bir araç sağlıyordu. Üstelik jean ucuzdu ve hiç değilse başlangıçta kimsenin fazla umursamadığı rahat bir giysiydi. Sınırları aşmaya başladığı dönemde blue jean'in temel simgesel çekiciliğinin moda karşıtı anlamlarından kaynaklandığı konusunda pek az kuşku vardır: Kırsal demokrasiye, sıradan adama, yalınlığa, yapmacıksızlığa ve birçoklarının, özellikle de uzun süredir onun büyüsüne kapılmış olan Avrupalıların gözünde, ruhu hür, kendi işini kendi görür kovboylarıyla Amerikan Batısının romantizmine uzanan ve görsel bir inandırıcılık taşıyan tarihsel bağlantılarıydı bunlar.

Ama moda tarihinin sık sık gösterdiği gibi, giyimdeki hiçbir simge değiştirilmez değildir. Tümü de, kendi kişilikleri hakkında, başlangıç evresindeki bir anlamın aktardığı "saf" simgeden daha fazlasını ya da daha başkasını aktarmayı isteyenlerin kaprislerinden etkilenebilir ve çoğunlukla da etkilenecektir. Demokratik, eşitlikçi duygular bir yana, Batı toplumunda toplumsal statü hâlâ fazlasıyla önemlidir ve blue jean'le dile getirilen değişmez bir eşitlik ve kardeşlik bildirgesinin yansıttığı proleterleşmeye sonsuza kadar boyun eğemez. Dolayısıyla, jean'in pazardaki yerini almasından kısa bir süre sonra, mesajları susturmaya ve birbirine karıştırmaya, içi boşalmış simgesel imalara yeniden anlam kazandırmaya ve genel olarak da jean giyen sınıflarla zümreler arasında haset yaratıcı ayrımları geliştirmeye yönelik çok sayıda araç devreye girdi. Zaten moda tarafından ne ölçüde öne çıkarıldığına bağlı olarak bir haset yaratıcı unsurun çoktan etkisini göstermeye başladığı söylenebilir. Diğer bütün etkenler eşit kabul edilir ve yeni modanın ilettiği "mesaj" dikkate alınmazsa, "moda olmak", henüz oraya varamamış olanlardan bir adım önde olmaktan başka şey değildir aslında.

Fred Davis, Moda, Kültür ve Kimlik

48→

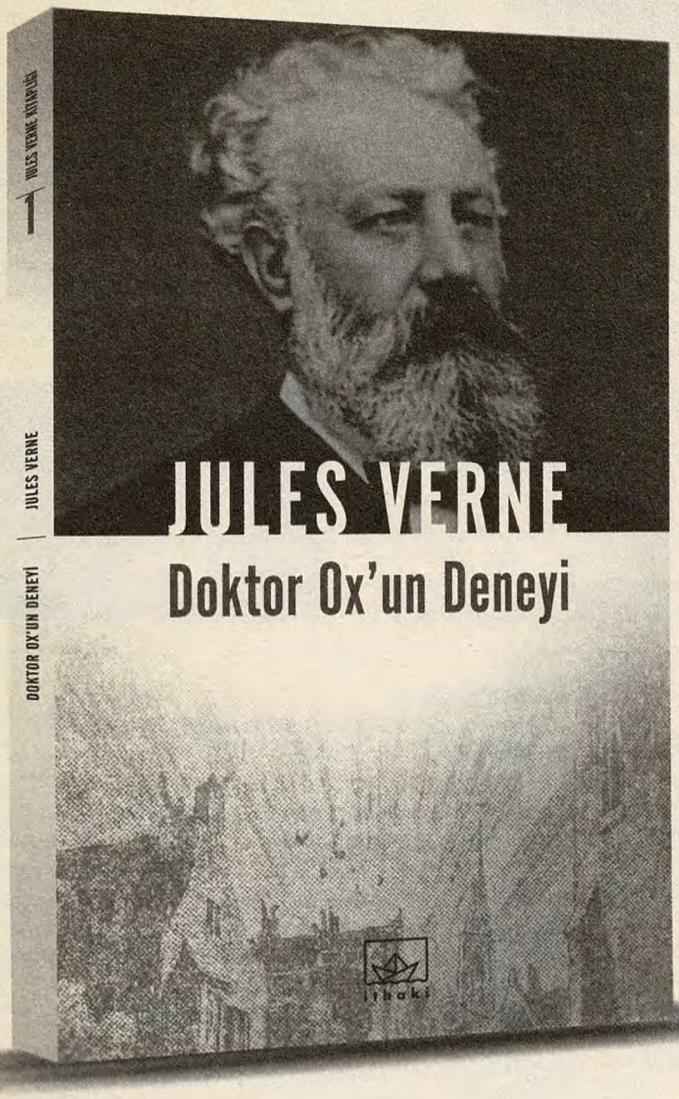

Bugüne dek okuduğumuzu sanmışız!

Jules Verne ile yeniden tanışacaksınız...

Bugüne dek kısaltılmış haliyle okuduğumuz Jules Verne, eksiksiz metinler, özenli çeviriler ve tüm kitaplarıyla İthaki'de... Jules Verne'in benzersiz hayalgücü dünyasında olağanüstü yolculuklar sizi bekliyor.

Yolculuğumuz, ilk kitap "Doktor Ox'un Deneyi" ile başlıyor.

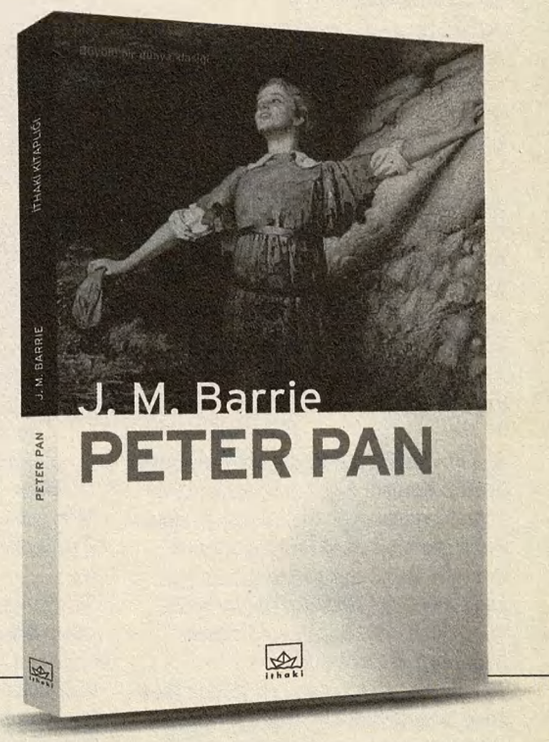

Çocukluk kayıp bir ülkedir...

Peter Pan, bu kayıp ülkeye uzanan büyülü bir yol olacak.
Bir 'çocukluk' yapıp Peter Pan'ı okumaya ne dersiniz?
Büyümeyi reddeden Peter Pan, hem çocuklar hem de yetişkinler için hayallerin başladığı yer olmayı başaran büyülü bir dünya klasiği.

Haziran ayı içinde
E. A. Poe Bütün Hikâyeleri 3
Cthulhu Mitosu Öyküleri 4
Dünyalar Savaşıyor H. G. Wells
Anubis Kapıları Tim Powers
Fatih Conan Robert E. Howard
Ağır Görev Hal Clement
tüm kitapçılarda...

ithaki

www.ithakiyayinlari.com

Yazın geldiğini artık biz de yaz festivallerinden anlamaya başlıyoruz nihayet. Şöyle üç günlüğüne başımızı alıp şehri bırakalım, ama elektriğin müzikle ülfetinden de kulaklarımız nasipsiz kalmasın istiyoruz.

H2000'ciler bu yıl da düşünmüş, taşınmış, cennet bağını İstanbul'a üç günlüğüne nasıl kurarım diye kafa patlatmış. Halen çalışmaları devam eden festivalin kesinleşen isimleri bile, şimdiden ayaklarımızı Ömerli'ye sürüklemeye yeterli. Başta Tindersticks olmak üzere onlarca grup, onlarca DJ, 22-23-24 Haziran tarihlerinde bizi Ömerli'ye mıhlayacaklar. Çadırlarımızı, tulumlarımızı, yaygılarımızı, kilimlerimizi alıp postu Ömerli'ye sereceğiz, bol müzikli, muhabbetli, aşklı meşkli, heyecanlı, çok canlı üç aylak gün geçireceğiz. Festival komitesinin kesinleştirdiği gruplar şunlar: Tindersticks, Shed Seven, Him, The Gathering, Bent, State of Bengal, Banco de Gaia, Maximum Roach, Hosh, Phunk Mob, Funkstorung, Aylin Aslım, Kurban, The Climb ve Nev... Dünyanın en gözde DJ'lerinden Sasha'nın dört saatlik bir setle katılacağı DJ'ler bölümündeyse, Steve Lawler, Sander Kleinenberg, Peace Division'dan Clive Henry, Jan Carbon, Rocky & Diesel, Jamie Anderson gibi konuklar var. Bizim mahalleden de Mert Yücel, Göknol Gökmen, Barış Bıçakçı turntable'larının başında hazır bulunacaklar. Festivalle ilgili ayrıntıları, değişiklikleri www.h2000musicfestival.com adresinden öğrenebilirsiniz. Daha ne öğreneyim, sayfiyede üç hür günün lafı bile güzel diyorsanız, para biriktirmeyi son ana bırakmayın...

Him

The Gathering

Tindersticks

[festival]

29. Uluslararası İstanbul Müzik Festivali

9 Haziran, 19:30, Aya İrini **Mariella Devia ve İtalyan Virtüözleri:** Maria Devia dünyanın en büyük sopranolarından biri; İtalyan virtüözleriyse önemli şeflerle çalışan, barok müziğe yatkın, Chick Corea, Goran Bregoviç ve Michael Nyman'la yaptıkları işlerle tanınan bir topluluk.

10 Haziran, 19:30, AKM **İstanbul Tarihî Türk Müziği Topluluğu**

11-12 Haziran, 19:30, Aya İrini **Venedik Barok Orkestrası:** Vivaldi ağırlıklı bir program...

14 Haziran, 19:30, AKM **Erol Uras** (tenor): Verdi aryaları ve İtalyan şarkıları seslendirecek olan Uras'a, piyanoda Elisabetta di Stefano eşlik edecek.

15-16-17 Haziran, 17:30, AKM **Genç Solistler Dizisi**

15 Haziran, 19:30, Aya İrini **İngiliz Barok Solistleri ve Monteverdi Korosu:** İngiliz koral geleneğinin önemli gruplarından biri; barok'tan başlayarak geniş bir yelpazeden okuyorlar. Grammy ödüllü topluluğun şefi ve kurucusu John Eliot Gardiner de bol ödüllü...

16 Haziran, 19:30, Aya İrini **"Mahur" - Şenol Filiz & Birol Yayla**

18 Haziran, 19:30, Aya İrini **Tekfen Karadeniz Solistleri:** Saim Akçıl şef, Adalet Vezirov kemançada. Tüzün'den "Esintiler", Hannemmedov'dan "Kemança Konçertosu", Beethoven'dan "7. Senfoni"yi çalacaklar.

19 Haziran, 19:30, Aya İrini **Joshua Bell** (keman), **Simon Mulligan** (piyano): Beethoven, Schubert, Ysaye, Ravel ve Gershwin...

20 Haziran, 20:30, AKM **Köklerinden Geleceğe Türk Müziği**

21-22 Haziran, 19:30, Aya İrini **Santa Cecilia Ulusal Akademisi Orkestra ve Korosu:** Santa Cecilia dünyanın en eski müzik kurumlarından biri, sadece senfonik repertuar çalmaya başlayan ilk orkestra. 1908'den bu yana en iyi şeflerle ve müzisyenlerle binlerce konser veren orkestra, ilk akşam iki Brahms, bir Verdi, ikinci akşam iki Verdi, iki Bellini çalacak.

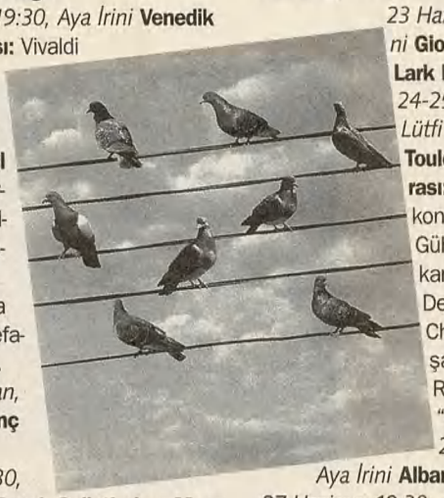

23 Haziran, 19:30, Aya İrini **Giovanni Sollima & Lark Dörtlüsü**

24-25 Haziran, 19:30, Lütfi Kırdar **"Capitole de Toulouse" Ulusal Orkestrası:** Bu senenin gözde konserleri. Piyanolarda Güher - Süher Pekinel kardeşler var. İlk akşam Debussy, Poulenc ve Chausson, ikinci akşam Mendelssohn ve Rimski-Korsakov'dan "Şehrazad"...

26 Haziran, 19:30, Aya İrini **Alban Berg Dörtlüsü**

27 Haziran, 19:30, Aya İrini **Artemis Dörtlüsü**

28 Haziran, 19:30, Aya İrini **David Geringas** (viyolonsel), **Tatjana Geringas** (piyano)

29 Haziran, 19:30, Aya İrini **"Noon Star" - Şirin Pancaroğlu, Tine Rehling:** Pancaroğlu ve Danimarkalı harp sanatçısı Rehling, Duke Ellington'dan Carlos Jobim'e, geleneksel İnka ezgilerinden Sting'e, iki harbin tellerinde gezecekler...

3 Temmuz, 19:30, Aya İrini **Jan Garbark & Hilliard Topluluğu:** Saksofonda Garbarek, yanında iki tenor, bir kontrtenor, bir bariton. "Mnemosyne" projesi, eski kitaplardan alınan, genellikle tamamlanmamış parçaların üzerine yapılan doğaçlamalardan oluşuyor.

Babylon'da bu ay

1-2 Haziran, 23:00 **Secret Tribe** featuring Mercan Dede
6 Haziran, 21:30 **Laço Tayfa**
7 Haziran, 21:30 **Selim Sesler** ve Trakya'nın Sesi
8 Haziran, 23:00 **Murat Uncuoğlu & DJ Yakuza**
9 Haziran, 23:00 **Yannis Saoulis:** Neos Cosmos, 1930'ların Yunanistan'ında gamlı rembetika'ların uçuştuğu dumanlı bir kahveymiş. Şimdi, Yannis Saoulis'in "rembetika'nın efkârı ve esrarı" projesinin üstbaşlığı. "Kayıkçı" ve "Karşıyakadan Güldeste" albümleriyle tanıdığımız Yannis Saoulis, Türk ve Yunan sazlarını, sözlerini, müzisyenlerini Babylon'da buluşturacak.
13 Haziran, 21:30 **Cahit Berkay Film Müzikleri Grubu**
14 Haziran, 21:30 **Hasan Cihat Örter**
15-16 Haziran, 23:00 **Groove Collective:** Bu sene "It's All In Your Mind" isimli beşinci albümünü çıkaran Groove Collective, ismiyle müsemma, groove'un hakkını veriyor. Roy Ayers, Ohio Players, Erykah Badu konserlerine izleyicileri onlar hazırlıyor. Soul, acid-jazz, future groove, afro-house, infra-sonic trip hop, latin, bu kolektivitenin harcının çimentoları. Bedenlerin titreşmesi için bulunmaz nimet...
20 Haziran, 23:00 **Balkan Messengers**
22 Haziran, 23:00 **Kangroove**
23 Haziran, 23:00 **La Noche Con Las Estrallas** (A. Sicimoğlu)

60'ların efsanevî ismi, Arap süslü pop şansonun şövalyesi **Salvatore Adamo**, yıllar sonra yeniden Türkiye'de. "Her Yerde Kar Var"dan "Inchallah"a geniş repertuarıyla, "Türkçe aranjman"ı yapılan bir sürü şarkısıyla Anadolu ve Rumeli'ye kardeş kadar yakın olan Adamo, Yapı Kredi Sanat Festivali kapsamında, 5 Haziran'da, 21:15'te, Açıkhava'da...

Fransa müzik şenliğinden İstanbul'un payına **Les Femmouzes T** düşüyor. Grup, iki kişi: Rita Macedo ve Françoise Chapuis. Biri Brezilyalı, diğeri Ortaçağ müziği yorumcusu. Karıştırınca, ortaya samba, caz, şanson, Ortaçağ müziği gibi şeyler çıkıyor. 20 Haziran'da, 21:00'de, Fransız Kültür'ün bahçesinde...

[film]

Filmlerle, müziklerle yakın akraba bir kafe açıldı. Mug Café'de her salı 20:30'da video projeksiyonda gösterilen filmlerin sorumlusu ve müsebbibi, önce Narmanlı Han'dan, sonra Atlas Pasajı'ndan hatırlayacağınız d-tone, yani Deniz. Pazar günleriyse Mug Café'de, 15:00-21:00 arası Dolce Vita adı altında DJ session'lar düzenlenecek. Dr. Moog & L.P.'nin sunacağı bu session'ların muhtevası, space age pop, moog, weird stuff, easy listening ve loung klasiklerinin "re-make" ve remiksleri. Haziran film programı şöyle:

5 Haziran **Scorpio Rising / Kustom Kar Kommandos / Puce Moment**
yön: Kenneth Anger
12 Haziran **Koyaanisqatsi** yön: Godfrey Reggio / müzik: Philip Glass
19 Haziran **Forbidden Planet**
yön: Fred Meleodo Wilcox / müzik: Luis & Bebe Baron
26 Haziran **Casino Royale**
yön: John Huston, Ken Hughes, Val Guest, Robert Parrish, Joe McGrath
oyn: Peter Sellers, Ursula Andress, Orson Welles, Woody Allen
Müeyyet Sok. no:9 Tünel - Beyoğlu (İsveç konsolosluğu karşısı)
Tel: 0.212.245 28 50

[fanzin]

Bir akşam birdenbire önümüze düştü: Sayı 1, 16 sayfa, tamamı fotokopi. **Spastik Eroll**. Eroll'un roll'u, o'suyla mo'suyla, Roll'un roll'u. İlk sayının konukları Blondie, Major Accident, Subhumans, Ramones, Born Against, Dead Kennedys. Ayrıca, bir punk girizgahıyla Taksim punk sahnesine dair enteresan tespitlerle yüklü bir makale de mevcut. Malûm, ilk sayı, manifestik bir giriş yazısı da var Spastik Eroll'un: Kendi deyimiyle, "nivyork hardcore"cu maçolardan fakir edebiyatı yapan zengin punk çocuklarına, ayyaş triplerinde takılan lumpen punk'lardan cumartesi punk'larına, temiz görünümlü "emo"cu zengin pop yıldızı punk bebelerinden rokçulara, metalcilere, hamam böceklerine, hippilere, zibidilere, müzik yazarlarına, entel götlere verip veriştiriyor, arada iki refikimizi ince elekten geçiriyor. Spastik Eroll, yukarıdakileri barındırmayan tek müzik dergisiymiş. Arka kapak: "Tüm müzik marketler bakkal dükkanları, tam müzik dergileri kese kağıdıdır." Haklı. İllüstrasyonda yine bir refikimiz çöpü boyluyor. Spastik Eroll, Roll'un doğal kardeşi. Taşlar yerine otursun. Israrla arayınız.

[gösteri]

Fransız Kültür Merkezi'nden bir mim gösterisi: **Timoléon Mangus.** Gösteriyi, ünlü ustaların öğrencisi olan, fakat akademik üslûptan ziyade seyirciyle etkileşimli bir tarza yönelen, Charlie Chaplin, Buster Keaton, Jacques Tati gibi üstadlardan etkilenen Laurent Decol sunacak. Birbuçuk saat süresince, kendisi için fazla hızlı dönen dünyayla mücadele eden Timoléon Mangus'un doğuşundan ölümüne kadar hayatına tanıklık edeceğiz. 7 Haziran akşamı, saat 20:00'de, Fransız Kültür'de...

Aydın Teker, modern dans alanındaki çalışmalarıyla tanınan bir koreograf. Yeni projesi **"Yoğunluk"**, "odak, odaklama, odaklanma" kavramları üzerine kurulmuş. "Bedenin farklı ve özel kullanımına tanıklık edeceğimiz" söylenen gösterinin konsept ve koreografisi Teker'e, müzikleri Ergül Özkutan ve Nick Rotwell'e ait. Dansçılar, Ebru Anıt Ahunbay, Kelly Knox, Köken Ergun, Mihran Tomasyan, Nadi Güler ve Serap Meriç. "Yoğunluk", 6-7-8-9 Haziran tarihlerinde, 20:30'da, Tarlabaşı Bulvarı üzerindeki İstanbul Sanat Merkezi'nin ikinci katında. Tam 8 milyon, öğrenci 4 milyon. Yer sayısı sınırlı olduğu için rezervasyon yaptırmanızda fayda var. Rezervasyon numarası 0.212.254 96 96...

[sinema]

Bodrum'da düzenlenen, pek çok sinemaseverin de iç geçirerek uzaktan haberlerle yetinmek durumunda kaldığı **Çevre Filmleri Festivali**, beşinci senesinde İstanbul'a, Beyoğlu sinemalarına ve kültür merkezlerine avdet ediyor. Türkiye Sinema ve Audiovisuel Vakfı'nın düzenlediği festival, 8-15 tarihleri arasında düzenlenecek. Bakmayın çevre filmleri dendiğine, filmlerin her biri o kadar güzel ki, vurgu aslında "çevre"de değil, "film"de. Sokakta bulunup eve götürülen bir deveyi anlatan "Büyük Hayvan"dan Kuzey Rusya'da yaşayan Nenetlerin dilinde yapılan ilk film olan "Tundra'dan Yedi Şarkı"ya, görüntüleriyle, sesleriyle bir 20. yüzyıl dökümanteri olan "Hans Warns"dan, kısa filmleriyle adından çok söz ettiren, Wim Wenders'le de çalışan Veit Helmer'in ilk uzun metrajlı filmi "Tuvalu"ya festivalin bir sürü ağır topu var. İstanbul Film Festivali'ne rakip desek yeri. Tabii rakip ne kelime, böyle on festival daha olsa, on kere ensede kulağız...

[fotoğraf]

Teklif Geniş Açı'dan, ilgi ve alâka sizlerden. Fotoğraf sanatı deyince ilk adreslerimizden biri olan Geniş Açı, kasım/aralık 2001 özel portfolyo sayısını genç fotoğrafçılara ayırıyor. **"Türk Fotoğrafında Genç Soluklar"** başlıklı bu çabanın amacı, Türkiye'nin fotoğraf ufku hakkında bir durum saptaması yapabilmek, yeni yetenekleri görebilmek, imkân ve yol açmak. En güzeli, bir yarışma olmaması. Bu sayıya katılacak fotoğrafçılar arasına girmek istiyorsanız, en az 10 fotoğraftan oluşan konulu portfolyolarınızı 31 Temmuz'a kadar Geniş Açı dergisinin adresine göndermeniz gerekiyor. Ayrıntılı bilgiler dergide ve www.genisaci.com/gencsoluklar.htm adresinde...

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

www.ramisekinci.com / www.muzikatolyesi.com
bilgi@ramisekinci.com / bilgi@muzikatolyesi.com

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval - Mey

Ram-Ses Müzik Atölyesi Kulübü • Konser, söyleşi, imza günü, panel ve çeşitli organizasyonlar • Her perşembe "plak günü" • Her cumartesi "video gösteri günü" • Her türlü müzik materyali (nota, şarkı sözü, cd, kaset, cd-rom...) • Enstrüman alımlarında indirim • Özel organizasyonlarınıza yardım edilir • Organizasyonlarınızı atölyemizde yapabilirsiniz...

Ramis Ekinci'nin "Kopuşkılar" albümü Ada Müzik'ten çıktı
2000 yılının en ilginç albümü (Kanal 6, Number 1)

Tiyatroda iki türlü seyirci vardır: Biri iyi eğitilmiş soylu baylardan oluşur; ötekiyse aşağı uğraşları olan kimseler, parayla çalışan işçiler ve benzerleri gibi avam takımından. Bu ikinci sınıfın dinlenmesi için de yarışmalar ve gösteriler düzenlenmelidir. Fakat bunların zihinleri çarpılmış, doğa durumundan uzaklaşmış olduğu için, uyumlarında kuraldan sapmalar ve melodilerinin tonunda doğaya aykırı abartmalar vardır. Onun için tiyatro yöneticilerinin bu sınıf dinleyicilere çekici gelen müzik türünü kullanmalarına göz yummak gerekir. **ARISTOTELES**, Politika

Kutsal olan gerçekler değil, kişinin kendi gerçeği için çıktığı arayıştır. **NIETZSCHE**

Belki de şahsiyet dediğimiz şey bu; yani hafızanın ambarındaki maskelerin zenginliği ve tesadüfü, onların birbiriyle yaptığı terkiplerin bizi benimsemesidir. **AHMET HAMDİ TANPINAR**, Saatleri Ayarlama Enstitüsü

GORILLAZ
Gorillaz
(EMI)

Voltran'ı oluşturacakmış gibi duran dört çizgi-adamın canlandırdığı fiktif bir grup Gorillaz. İsmi Batı sahilindeki alelade bir rap çetesi gibi dursa da, her hamlesi ince ince tasarlanmış bir proje harikası. 2D, Murdoc, Russell ve Noodle kod adlarıyla faaliyet gösteren dörtlüye perde arkasında hayat verenler, başta Damon Albarn olmak üzere, grafiti dehası olarak bilinen Jamie Hewlett, eski toprak rapper Del Tha Funky Homosapien ve Cibo Matto grubunun sesi Miho Hatori. Prodüktör koltuğunda hepsini toparlayıp bir şekle sokan isim de "Automator" lakaplı hip-hopper Dan Nakamura...

Damon Albarn son iki Blur albümüyle Britpop kıyılarından epey uzaklaşıp lo-fi karanlıklarında çile doldurduktan sonra, şimdi de 2D kod adıyla ortaya çıkıyor. En "keyifle yapılmış" hissi veren projesinde "zombie hip-hop" ya da "lo-fi thriller" gibi kapak yazıları odağı şaşırtsa da, senenin en eğlenceli elektro-hip-hop-dub-funk-punk spesiyalitesini meydana getiriyor Albarn ve arkadaşları. Buena Vista'dan İbrahim Ferrer ve bütün zamanların en renkli yan-projesi Tom Tom Club elemanları da (Talking Heads'ten Tina Weymouth, Chris Frantz) kimi şarkılarda Gorillaz ekibine eşlik ediyor. Chris Frantz ise katkılarını "Tina, Tom Tom Club tarzı armoniler yaptı, ben de her zamanki gibi çatlak sesli bongolar çaldım" diye açıklıyor.

Bütün bu kurgu ve hazırlık safhalarının sonunda bir "yabancılaşma"ya mahal vermeden hedefe ulaşan Gorillaz, "Re-Hash" ile albümün kapılarını açıyor. Apar topar insanı albümün içine çeken, son derece davetkâr bir selamlama. Biraz kafiyeli okul şarkıları, biraz da yüksek tempoda söylenmiş ninniler gibi, ama Gorillaz'ın seyrine mükemmelen ayna tutuyor. Sonra gitarların kumandasında, akımı daha da yükselten "5/4" bayrağı devralıyor. Albarn'ın kararlılıkla "buralarda fazla kalacamı sanmam..." deyip durduğu kehanet baladı "Tomorrow Comes Today" ve Portisheadvari kuytulara dümen kırdıkları "New Genious (Brother)"ın peşinden albümün en parlak yıldızı geliyor: Geçen sene Clinton'ın "Button Down Disco"sundan bu yana belki de en gönül çelici dans şarkısı "Clint Eastwood"... Bir vakitler tozu dumanı bol filmlerde Eastwood'un atına bağlayıp sürüklediklerı gibi, şimdi de biz Gorillaz'ın "Clint Eastwood"una takılıp gidiyoruz... "Clint Eastwood"un ardından, yine zımba gibi, armonikalı, bonjolu, inişli çıkışlı "proje" mahsulleri, albümün tuğlalarını tamamlamaya devam ediyor. Gerçi her birinde Gorillaz'ın farklı farklı çiçeklerle bal alışverişi yaptığını hissetmemek mümkün değil, ama yekûn ortaya çıktığında, biri diğerine açık kapı bırakan, ruh birliği içinde bir cümbüşe varıyoruz. Ibrahim Ferrer'in sesinden "Latin Simone (Que Pasa Contigo)" bile klasik bir Buena Vista türküsü olacakken, Gorillaz tezgahında kabuğundan sıyrılıp ortak kalp atışına katılıyor. Kimi zaman da, "Man Research" veya "19-2000" gibi büyükşehir - büyükzaman depresyonlarıyla kafa buldukları şarkılarda, Primal Scream veya erotik film müziklerinin funk-starı George Clinton'ın hayaleti kol geziyor.

Diyeceğimiz, iki boyutlu görüntüler veya fiktif karakterler bir tarafa, matriks halinde genişleyen bir ses ve ritm ağıyla sarmalanmış Gorillaz. Proje denince akla daha çok "deneysel" girişimler geliyor, ama burda karşımıza çıkan bir "deney"den çok, incelikle kurgulanmış, geliştirilmiş ve uygulanmış bir tasarım örneği. Öbür taraftan böyle bir "olgun meyva" hüviyeti, haliyle içinde biraz da risk taşıyor; o da Gorillaz'ın kolay kolay tekrara gelecek bir proje olmaması. En azından, olmasa daha iyi olacağı... Damakta yanık ve dopdolu bir tat bırakan, mevsimin en iyisi payesini fazlasıyla hakeden böyle bir keyiften mahrum kalmayın. Şekeri bitene kadar... *Gökhan Pamuk*

ERYKAH BADU
Mama's Gun
(Universal)

Güzel, yetenekli ve kendine güvenli; Baduist olması için neden çok. Ama yine de fazla iddialı bir sıfat. Erykah kendisine başka sıfatlar da yakıştırıyor: "Başka bir güneşten gelen savaşçı prenses" gibi. Bunları bıyık altından gülümseyerek de yapmıyor. Ciddi mi ciddi. Ama Erykah Badu sırf havadan ibaret değil. Gerçek mi gerçek, etten kemikten, acı çeken bir insan olarak kendini göstermeyi de biliyor. OutKast'ın Dre'si Andre Benjamin'le biten ilişkisini anlattığı on dakikalık ve üç bölümlük "Green Eyes" bir itirafçı şaheseri.

Badu, müziğini sağlam temellere dayandırıyor: 70'lerin soul, funk ve cazına. Üzerine de çağdaş hiphop ritmleri bindiriyor. Badu'yu Kelis ya da Macy Gray'den ayıran, bu soul ve caz öğesinin, hiphop ve funk'ın önüne daha çok geçmesi. Bu özellikleri, Badu'yu sadece kendi kendine bakışıyla değil, müziğiyle de diğerlerinden daha ağır, daha oturaklı bir yere yerleştiriyor. Bu hem iyi hem de kötü. Öyle işte.

Badu sadece kendisine bakmıyor. Bruce babanın "American Skin (41 Shots)"da hikayesini anlattığı, polisin 41 kurşunla katlettiği Amadou Diallo'yu da "A.D. 2000" adlı şarkısında konuşturuyor: "Hayır, hiçbir binaya benim adımı vermeyecekler."

"Mama's Gun", anında sevilen albümlerden değil. Ama defalarca dinlemeyi ödüllendiren bir albüm. Biraz daha "pop" olsa belki daha iyi olurdu, ama bir prensesten bunu beklemek yanlış herhalde.

Cüneyt Cebenoyan

JOHN DIGWEED
Los Angeles
(Global Underground / Equinox)

Süperstar DJ'lerin plak şirketi Global Underground'un şehir temalı "boxed:" serisinin 19. albümü "John Digweed - Los Angeles" geçtiğimiz ay yayınlandı. Sasha'dan Tenaglia'ya, Oakenfold'dan Fontaine'e aklınıza gelebilecek birçok ismin bağlı olduğu GU, progressive techno için kurulmuş bir şirket.

Digweed'in "Sdyney" ve "Hong Kong"dan sonraki üçüncü "boxed:" albümü bu. Albümün ilk parçası, Pole Folder & CP'den "Apollo Vibes" çok kısa zamanda sizi yakalıyor ve ritm tutmaya başlatıyor. Groovy ve beat tabanlı bu parça, albümün kalan kısmında sizi nelerin beklediğinin de ipuçlarını barındırıyor. İlk CD'de Photek'in son single'ı "Mine To Give"de tribal vurmalılarla beslenen Dirty Harry'nin "Musica" parçaları dikkat çekici. İkinci CD ilkine göre daha sade ve daha basit beat'ler ve efektlerle süslenmiş. Bu CD'nin tek kalburüstü parçası Breeder'ın "Carnival XII"i; birçok ritmin üst üste bindiği, vokal ve efekt yığını Coldcut kolajlarını anımsatıyor.

Digweed'in mix'lerinde patlama noktaları çoğu diğer GU DJ'inden farklı olarak parçaların ortaları değil, iki parça arasındaki geçişler. Belki de bu farklı mix tekniği nedeniyle her zaman en iyi on DJ arasında gösteriliyor.

19 Mayıs'ta Digweed İstanbul'da sahne alacaktı, ama son anda ulaşım problemlerinden dolayı parti belirsiz bir tarihe ertelendi. Bu ertelemenin gerekçesiyse, 18 Mayıs'ta İsrail'de çalan sanatçının İstanbul'a gelecek uçak bulamaması. Cumartesi günleri Yahudiler için Şabat günü olduğundan uçak seferleri minimuma düşürülmüş ve önceden rezervasyon yaptırılmadığı için John Digweed'e yer bulunamamış...

O gecenin acısını çıkarmak isteyenlere bu albüm önerilir. *Özhan Binici*

52→

Okuduklarımın çoğunu, ne yediğimi unuttuğum gibi unuturum; ama şu kadarını biliyorum ki, gene de her ikisi zihnimin ve bedenimin ayakta kalmasına katkıda bulunuyor. **G.C. LICHTENBERG**

Amerikan TV'lerinde gülmeler Yunan tragedyasındaki koronun yerini aldı. Bu acımasız, katı gülmeler, yalnızca haberler, borsa ve hava durumu bültenlerinde pek duyulmuyor. **JEAN BAUDRILLARD**, Amerika

Erkek arkadaşımın en büyük korkularından biri (sık sık söyler) bir gün beni kucaklarken kaburgalarımı kırmak. Bir keresinde gazetede böyle bir şey okumuş; adamın teki havaalanında kız arkadaşını karşılamış, onu gördüğüne o kadar sevinmiş ki, kızı öldürmüş. Benim en büyük korkum ne, bilmiyorum; fark edilip yakalanmak ve yetişkin bedeninde çocuk olmakla suçlanmak belki. **TAMA JANOVITZ**, New York Köleleri

Bu sadizm değildi. Daha korkak, daha kararsız, daha kaypak ve şehevî bir şeydi: İyilikti bu. **JEAN-PAUL SARTRE**, Akıl Çağı

Yardım armağan gibidir. Etiket bırakılmaz üstünde. **ROBERT SOLÉ**, Mazag

ANNE SOFIE VON OTTER - ELVIS COSTELLO

Von Otter Meets Costello: For The Stars

(Deutsche Grammophon / Universal)

Costello, Roll doğdu doğalı yeni bir "Costello albümü" yapmış değil. 96 tarihli "All This Useless Beauty"den bu yana tık yok. O zaman zarfında, araya iki best-of sıkıştırdı, saksofoncu John Harle'la ve Burt Bacharach'la ortak birer albüm çıkardı, Ute Lemper'e şarkı verdi, Aznavour'un "She"sini yorumladı falan filan... Şimdi mezzo soprano Anne Sofie Von Otter'le birlikte ürettikleri "For The Stars", Costello hasreti çekenlere bir teselli mükafatı gibi. İstemem ama yan cebime koy cinsinden bir albüm.

Anne Sofie von Otter'in mezzo sopranoluğu kimseyi yerinden sıçratmasın. Ortada bir klasik müzik albümü falan yok. İsveçli sanatçı aryaların, lied'lerin dünyasından uzaklaşıp rock medeniyetinde küçük bir tatil geçirmek istemiş, giderken uçakta da Costello'ya rastlamış gibi... Ama takdir edersiniz ki, bu Costello'nun ilk vukuatı değil. 1993'de yaylı çalgılar dörtlüsü Brodsky'lerle benzersiz "The Juliet Letters" albümünü yayınlamıştı. Ve bu albümü işitip de "ilk defa ciddi bir plak yaptı" şeklinde arkasından konuşan bazı çevrelere, "benim bütün plaklarım ciddidir, ilk ciddi bestemi yaptığımda 15 yaşındaydım" diye cevap vermişti. Zaten Costello'ya bakılırsa, "The Juliet Letters"a bir klasik müzik albümü denemezdi: "Bu benim ilk klasik müzik albümüm değil, Brodsky Quartet'in ilk rock albümü."

Şimdi de geldi sıra Anne Sofie von Otter'in ilk rock albümüne. Oda müziğinden rock'a, folka, caza uzanan yolda çoğu birer piyano baladı haline dönüşen 18 eserde, meşhur bir mezzo-sopranonun "ses gösterisi"nden ziyade, eli yüzü düzgün şarkı yorumları bulacaksınız. Okuduğumuz kadarıyla Anne Sofie von Otter, 18-19 yaşlarında zaten elinde akustik gitarı, folk şarkıları terennüm eden bir kızcağızmış. Şimdilerde, kuzeyli "cool"luğundan ötürü kendisine burun kıvıranlar olsa da, opera camiasında kendi alanında dünyanın en ünlü üç sesinden biri. Mesela Rossini eserlerini kendi sesine yakıştırmıyor, Verdi ve Wagner operalarını da fazla dramatik buluyor. Bilmeyip merak edenler Brahms, Grieg, Handel, Korngold, Mahler, Schubert, Schumann (özellikle "Frauenliebe und Leben"), Sibelius, Kurt Weill ve Zemlinsky eserlerinin yorumlarında onun sesinin ardına düşebilirler. Bu şuruplu sesi öncelikle Tom Waits, Beach Boys, Elvis Costello şarkılarında test etmek isteyenler "For The Stars"a buyursun.

"For The Stars"da bizim Elvis yine bildiği dilden konuşuyor ve Anne Sofie'ye de bu dilin inceliklerini bir bir göstermiş. Şarkı dili, dünyanın en güzel dili, en güzel esperantosu. Costello da Şarkı Dili ve Edebiyatı kürsüsünde, çekirdekten yetişme bir ordinaryüs profesör. Dünyanın en en en saygıdeğer şarkı yazarlarından biri, ve üstelik sahibi kim olursa olsun gerçek bir şarkı tutkunu.

Bu albümde toplam sekiz Costello bestesine rastlıyoruz. Eskilerden mesela "Baby Plays Around" (1989 "Spike" albümünden), "I Want To Vanish" ("All This Useless Beauty"den) ve "This House Is Empty Now" (1999, Bacharach'lı "Painted From Memory"den) var. Bir enteresan Costello parçası da Ruben Blades'le birlikte yazdıkları ve 1988'de Blades'in yorumladığı "Shamed Into Love". (Ruben Blades bu parçayı Lou Reed, Sting şarkılarına da yer verdiği tek İngilizce albümü "Nothing But The Truth"da seslendirdi. Blades, kısaca "Panamalı Bruce Springsteen" olarak anılıyor. New York'ta mülteci hayatı süren solcu bir salsa yıldızı.) Diğer Costello'lar yenice: İsveçli Fleshquartet'le birlikte yazdıkları "Rope", "Just A Curio" ve Abba'ya emeği geçmiş Svante Henryson'la kotardıkları "Green Song". Bir de albüme adını veren "For The Stars" var ki, aslında 1982'de yazılmış, ama o dönemdeki Costello albümü "Imperial Bedroom"da yer alamamış bir şarkı.

Albümün karakter artistleri arasında Tom Waits de var: "Mule Variations" albümünden "Take It With Me" ve "One From The Heart"tan "Broken Bicycles". (Bu son şarkıda Abba'nın bir B'si, Benny Andersson akordeon çalıyor.) İsveçli Abba hem Anne Sofie'nin memleketlisi, hem de bilindiği gibi Elvis'in çok sevdiği bir topluluk. Bu albümde Benny Andersson imzalı bir Abba yorumu da var: "Visitors" albümünden "Like An Angel Passing Through My Room".

"For The Stars"daki Beach Boys işleri, milletin yere göğe koyamadığı "Pet Sounds" albümünden iki Brian Wilson bestesi: "Don't Talk" ve "You Still Believe In Me"... Ve Beatles: "Revolver" albümünden "For No One"ın yorumu, kanımızca Waits'in "Broken Bicycle"ıyle beraber albümün en iyisi.

Geriye kaldı üç şarkı... Biri genç şarkı yazarı Ron Sexsmith'in "Other Songs" albümünden "April After All". Diğer ikisi eskilerden: Nina Simone'un yorumundan bildiğimiz "The Other Woman" ve Kate McGarrigle imzalı "Go Leave". (Kate & Anne McGarrigle, şarkıyazarları yurdu Kanada'da yetişmiş iki folkçu kızkardeş. Bu şarkı da 1975 tarihli kendi isimlerini taşıyan en ünlü albümlerinden alınma.) Albümde "Broken Bicycle", "Shamed Into Love", "For The Stars" ve "Green Song"da Elvis ve Anne Sofie düet yapıyor. "April After All"da ve "You Still Believe In Me"de Elvis'i geri vokalde görüyoruz. Diğerleri Anne Sofie'nin hançeresine emanet.

Biz daha ziyade Ute Lemper'in "Punishing Kiss"indeki kabare rock'a benzer bir ses-nefes beklerken, Joni Mitchell'ın son dönemki "jazzy" albümlerine daha yakın bir tınıyla karşılaştık. "For The Stars" rocker'lar için fazla "salon işi" kaçabilir, klasikçiler de herhalde bir tür "pop ihaneti" olarak algılayacaktır. Bize sorarsanız, güzel albüm. *Derya Bengi*

ankara'da farklı bir ortam...

atölye sanat

SANATSAL ETKİNLİK • TANITIM

...hem ATOLYE ve SANAT PAZARI, hem İKİNCİ EL ALIŞ-VERİŞ.

paris caddesi, 62/1 KAVAKLIDERE ANKARA
tel-fax 467 02 35

2. İKİNCİ EL
GİYSİ
AKSESUAR
AYAKKABI
IVIR ZIVIR
ÇANTA, VS.

Ölüm cezası da savaşla birlikte yargı hakkının bir başka biçimiydi; hükümdarın istencine, yasasına, kişiliğine saldıranlara yanıtını oluşturuyordu. Darağacında ölenler, savaşlarda ölenlerin tersine, gittikçe azaldılar. Ama onların azalmasıyla öbürlerinin çoğalması aynı nedenlere dayanıyordu. Iktidarın idam cezasının uygulanmasını gittikçe zorlaştıran, insancıl duyguların doğuşu değil, iktidarın varlık nedeni ve işleme mantığıydı. En büyük görevi yaşamı sağlama, destekleme, güçlendirme, çoğaltma ve düzenleme olan bir iktidar en büyük üstünlüğünü nasıl olur da öldürme alanında kullanır? **MICHEL FOUCAULT**

Akılcı yaşam düpedüz çılgınlıktır. Sadece zaman tasarrufu yapmakla, hava kötü olduğunda dışarı çıkmamakla, mümkün olduğunca uzun yaşamak istemekle, dolayısıyla gıdada ve aşkta aşırıya kaçmamakla uğraşarak geçen bir yaşamdır bu. Aklı sınırlarına doğru itelemenin sonu sayıklamaya, hezeyana varır. **EDGAR MORIN**

Korkuların karanlıktan doğmadığını anladım, korkular da yıldızlar gibi hep ordadırlar ama gün ışığı onları gizler. **NIETZSCHE**

Nick Cave & The Bad Seeds

No More Shall We Part

(Mute / EMI)

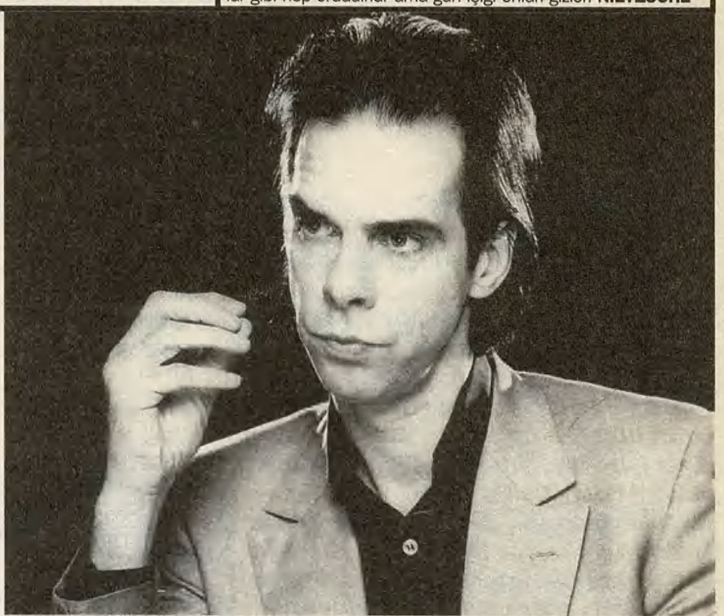

Nick Cave'in yeni albümünün çıkacağını ve isminin de "No More Shall We Part" (Bir daha ayrılmayacağız) olduğunu duyunca, pek şaşırdığımı söyleyemem. "The Boatman's Call" gibi çok iyi bir albüm, gittikçe artan bir ün ve bir best-of sonrasında nasıl bir şey geleceğini tahmin etmek zor değildi. Nick Cave'i seven biri olarak, kötü bir albüm yapmayacağına inanan, ama çok büyük bir sarsıntı geçirmeyeceğini düşünen bir halde dinledim yeni albümünü. Şarkı isimleri dahi ilk bakışta hiç şaşırtıcı gelmedi doğrusu.

"Artık ayrılmayacağız / şimdi baltalar gömüldü / ve dallardaki bütün kuşlar / senin güzel kalbin için şakıyacak / sevgili kalbim, yalnızım çünkü o beni terkettti, demem gerekmeyecek artık / emirler zinciri kesildi, yüzükler takıldı / artık ayrılmayacağız..." Evet, albümün merkezinde her yönüyle aşk var yine. Ve tabii yanında da ölüm ve din.

Müziğe gelirsek, iyi bir albümden söz edebiliriz. Enstrüman kullanımlarından şarkı sözlerine, duygu bütünlüğünden albümün kapağına kadar bu böyle. Cave'in vokali biraz farklı. Üzerinde daha az oynanmış, zaman zaman sınırlarını oldukça zorlayan, ama bunda başarılı da olan. Arada da büyülü kadın koroları da eşlik ediyor onun "o" sesine.

Gitar vuruşlarıyla albümü açan "As I Sat Sadly By Her Side", acaba bu seferki daha rock bir albüm mü diye düşündürüyor önce... Hayır. Birkaç rock parça haricinde, caz, blues ve klasik müzik de var bu albümde. Cave ve Kötü Tohumlar'ın melodik yanı bu albümde de belirgin. Hatta klişelerin varlığından da söz etmek yanlış olmaz. Gospel ve balad havasından seyrek olarak sıyrılabiliyoruz "No More" boyunca. Mesela "Love Letter"a ya da albümle aynı adlı parçaya bakın. Dirty Three'den Warren Ellis'in de bir Bad Seed olmasıyla albüm yaylılarla dolmuş, artık sevenine... Benim favorilerimse "Fifteen Feet Of Pure White Snow", "God is in the House" ve "Oh My Lord" ("Henry's Dream" zamanlarını hatırlatan, "The Sorrowful Wife"la birlikte en rock parça). Sonlara doğru albümün rotası biraz "Boatman"e doğru kayıyor. Olağan, gündelik Cave besteleri bu bölgede yoğunlaşıyor.

Aslında çok da söylenecek bir şey yok. Nick Cave müzik dünyasında çok özel bir yere ve duruşa sahip bir insan. Nick Cave'i sevmemek çok zor değil, sevmek çok kolay değil. Öyle bir aurası var ki, onun içten olduğundan ya da oynadığından bir türlü emin olamıyorsunuz. Aslında kesinlikle samimi diyorsunuz, ama sonra yeni bir evlilik yaptığını, eşinin hayatında tanıdığı en güzel kadın olduğunu ve ondan hiç ayrılmayacağını söyleyince bu çok da inandırıcı gelmiyor size. Ama Nick Cave de bu zaten. "No More" için derin ve yoğun duygusallıkta bir albüm diyen de olur, baygın aşk şarkılarından oluşan bir toplama da. Bu albümün çok ticarî olduğunu da söyleyen olur, ticarî açıdan intihar olduğunu da.

Oscar Wilde, bir insan için ihtiyatlılık kadar ölümcül hiçbir şeyin olamayacağını söylüyor. Bu da fazla konuşmayıp albümü alarak yüksek sesle bir kez daha dinlemek için bir başka neden işte. Zaten her zaman dinlenebilecek bir müzik değil ki bu. "Tüm caddeler buz tutmuş / dolanıp duruyorum / ne olduğunu bilmediğim bir şeyin özlemiyle dolu olarak."

Hilmi Tezgör

Bonnie "Prince" Billy

Ease Down The Road

(Domino / Kod Müzik)

Bonnie 'Prince' Billy'nin (BPB) ikinci albümü ya da daha doğrusu: Will Oldham'ın bilmem kaçıncı albümü. Will Oldham sahneye albüm albüm üstüne gelmiyor. Şarkılarla geliyor. Şarkının aslında kaybolmayan gizini geri getiriyor. Şarkıdan yola çıkıyor, şarkılarla bütüne ulaşıyor.Yılda bir ya da iki yılda bir albüm fikrinin içerisinde üretmiyor. Uzaktan, elinde gitarı mütemadiyen yazıyor, çalıyor intibaı veriyor. Beraber çalıştığı müzisyenlerin kâh biri kâh birkaçıyla şarkılarını kaydediyor. Şarkılar birikince albüme çeviriyor. Melankolinin, karanlığın, aşkın, ölümün, alayın, muzırın sınırlarında dolaşıyor; bizzat ortasında vücut buluyor.

(Paradiso konser salonu, Amsterdam, 11 Nisan. BPB konseri başlayalı iki saat kadar olmuş. Konseri bitiriyor BPB. Ama daha çok istiyoruz. Geliyor ve "Ease Down the Road"dan "Careless Love"ı enstrüman eşliği olmadan söylüyor. 39 şarkılık ve yaklaşık üç saatlik bir konserin zirvesi bu.)

"Ease Down the Road", BPB'nin yaptığı en iyi albümler listesinde kendisine yukarılarda bir yer bulamaz. Will Oldham'ı ilk bu albümle tanımış olsak, belki de geri dönüp diskografisinin geri kalanını tanımak gereği duymazdık.

Will Oldham (nam-ı diğer Bonnie "Prince" Billy) Amsterdam konserinde David Pajo'yla
Foto: Cüneyt Cebenoyan

(Ama konserler, bazen çok sevdiğiniz şarkıların etkisini yitirdiği, çok önem vermediğiniz bazılarınınsa yepyeni şeyler ifade ettiği ortamlar.)

"Yolu Kolaylamak" gibi bir anlamı var yeni BPB albümünün adının. Will Oldham bir yerde bu albümü yaparken biraz işin kolayına kaçmak istediğinden söz etmiş. Bir sürü şahane albüm yaratmış birinin böyle bir kontenjanı var elbette. Bundan sonra dişe dokunur hiçbir şey yapmasa da, o kontenjan hep olacak.

Will Oldham şımarttı bizleri. Çıtayı çok yükseltti. Özellikle de "I See A Darkness"la (1999) –ki 1993'ten beri bir sürü albüm çıkaran Oldham'ı, çoğunluk gibi, biz de bu albümle tanımıştık.

Henüz Oldham tarafından şımartılmamışsanız, "Ease Down the Road" ısınma turu olarak çok iyi bir albüm. Oldham'ı daha aydınlık bir yanıyla tanırsanız, zamanla karanlığı görmeye gözleriniz daha kolay alışabilir.

(Konser başladıktan birkaç şarkı sonra Will kemerini çözüyor, fermuarını açıp pantolonunu sıyırıyor. Dededen kalma kara bir don görünüyor. "Salon çok sıcak, onun için bu paçalı donu çıkaracağım" deyip kulise yöneliyor. Sonra elinde donuyla salona dönüyor ve tabii ki donunu seyircilere atıyor. Uzağımıza düşüyor ne yazık ki.)

Şu yazı bir işe yarasın. Gidin bu albümü alın, bir yerlerden edinin. Beğenmezseniz, gelin bize satın. Arka arkaya dinleriz.

Ahtapotun Bahçesi

Ali'nin öldüğünü Sezai Sanoğlu'nun "Nar Taneleri" kitabından birbuçuk sene gecikmeyle öğrendik. Ali, Serler Matbaası'nın yemekhanesinde bize çay ısmarlayan dostumuzdu. Dergi yetiştirme telaşında (Ali *V Özgürlük*'ü, biz *Roll*'u) bize az kıyağı olmadı. Gittiği yerde huzur bulsun. **ROLL**

Olanlar çabucak anlatılabilir, geriye kalanı da benim suskunluğum aktarabilir. **JOHN BERGER**, G

Sanat, insan siniri mahsulüdür. Halbuki insan, siniri itibariyle hiç tekemmül etmiş bir varlık değildir. Boza içerek gözü kanlanan ve babaları tutan vahşi zenci ile mesela Paris'in Kupol kahvesinde kokteyl ile sarhoş olan ve sağa sola saldıran medenî Amerikalı arasında bir fark bulmak ne güç. Maddi hayatta şimdiye kadar hâsıl olan bütün o harikulâde tekâmüllere rağmen hissî hayatta hiçbir değişiklik görülmez... Herhangi ırka, herhangi medeniyete, herhangi seviyeye mensup olursa olsun, her insan hiddet, kin, aşk ve kıskançlıkta aynı cinstendir. Asırlar geçiyor, fakat hırsın yüzü ve dili değişmiyor. **AHMET HAŞİM**

Sevmek sonluysa
Sevmemek sonsuz
Uzat boynunu celâl
Vurduğun kendi başın
VUSʼAT O. BENER

Bazen cesaret korkudan beterdir. **CARLOS FUANTES**, Koca Gringo

şimdi bir rüzgar geçti buradan / koştum ama yetişemedim **CAHİT KÜLEBİ**

TRAVIS
The Invisible Band
(Sony Türkiye)

Geçen yılın Radiohead'i Coldplay'se, bir önceki yılınki Travis'ti, hatırlarsanız. "The Man Who" adını verdikleri ikinci albümleriyle, belki kendilerinin bile beklemediği bir başarıya imza atmalarının üzerinden iki yıl akıp geçti. Bu çok satan albümleri gibi, yeni albümleri de "gizemli" bir ada sahip: "The Invisible Band". Yanda Divine Comedy'nin yeni albümü "Regeneration" vasıtasıyla yadettiğimiz prodüktör Nigel Godrich, bu albümde de ipleri elinde tutan isim. Tıpkı "The Man Who"da olduğu gibi...

Travis de tüm benzer gruplar gibi müziklerini hassas dengeler üzerine yerleştiren, incelikli şeylere ayıracak zamanı yaratan bir grup. Ilaveten süzgecinin aralıkları alabildiğine incelmiş bir "veremli" ruha da sahip. Bu hastalıklı durum, ilk şarkı olan "Sing" aracılığıyla daha albümün ilk saniyelerinden itibaren dank diye gelip böğrümüze oturuyor. Ikinci şarkı "Dear Diary" ise isminden ürettiği bir tebessümü katmış albüme. "Side"sa "Sing" kadar dalak parçalayıcı olmasa da, hatırı sayılır bir iç kanamasının müsebbibi olacak yetkinlikte bir şarkı. Dikkat edince, ikinci vuruşu aldığını farkediyor insan. Sıradan fakat akıcı "Pipe Dreams", diplerde ötüşüp duran martıların aracılığıyla, bir Travis şarkısının olabileceği kadar neşeli bir Travis şarkısına dönüşen "Flowers in the Window", bu kadar neşeyi kaldıramayıp kendi kafesine dönen ruhun tescili "The Cage" ve ardından gelen "Safe", peş peşe sıralanıyor albümün ortalık yerinde. "Geldiysen üç kere vur" demediğimiz halde sekizinci şarkı "Last Train", "Görünmez Grup"un ruhu adına bu görevi "Sing" ve "Side"dan sonra üstlenen üçüncü şarkı. Bu üç şarkıyı tekrar tekrar dinleyince, albüme sinmiş "ince hastalık" bize de bulaşıyor. Sonrasında hatırladığımız, "Afterglow"un hıçkırdığı, "Infedinitely"nin hayli tedirgin bir vaziyette elinin tersiyle burnunu sildiği... "The Humpty Dumpty Love Song" ise albümün "mutsuz son"u... Dın dın gitarlar, uzak mevsimlerden kaçmış yaylılar eşliğinde gitgide sararan bir "Sevgili Günlük..."

Görmediğimiz fakat korkmaktan kendimizi alıkoyamadığımız her varlık gibi, "The Invisible Band" de üzerimizde şansını deniyor. Sonucun ne olacağı malûm: Travis, bedene takılıp kalanların içinden gelip geçecek, bir noktaya takılıp kalanlarıysa delip geçecek bir albüm yapmış. *Atilla Aydoğdu*

DIVINE COMEDY
Regeneration
(EMI)

Neil Hannon'ın "Divine Comedy" adını verdiği grubuyla son on yılda, biri "best of" olmak üzere yayınladığı albüm sayısının sekiz olduğunu düşündüğümüzde, kendisinin 30'lu yaşlara daha yeni terfi ettiğine inanmak çok zor oluyor. Ama işte 1970 doğumlu Neil Hannon'ın 1990 doğumlu Divine Comedy'sinin yedinci stüdyo albümü "Regeneration" elimizde. Adı üstünde, yeni bir sapağa işaret ediyor "Regeneration" ve Divine Comedy tarihinde birçok "ilk"e imza atıyor. Albüm kapaklarında tek başına boy gösteren Hannon, bu sefer tahtını bırakmış mesela. Arka kapakta bile, onun portresi yerine, grubun komple hazır bulunduğu bir fotoğraf yer alıyor. Üç yıl önce yayınladıkları "Yüzyılın Sonu" anlamına gelen "Fin de Siècle" albümünden beri boy gösteren değişim filizleri artık sürgün vermiş. Bir indie plak şirketi olan Setenta Records'ın daracık saksısından çıkıp endüstrinin göbeğindeki bir seraya transfer olmayı da başarmışlar. Ancak güneşin onların üzerine doğma ihtimali hâlâ zayıf bir olasılık. Çünkü Neil Hannon karanlık sularda yüzmeye devam ediyor.

Tindersticks, Spain ve benzer bilumum topluluklar gibi Divine Comedy de Scott Walker'dan feyz alanlardan... Bu etkileşimin yanısıra, "Regeneration"da açılan bir kanal daha var ki, hayır mı şer mi, karar vermek güç. Bu kanalı açan şahıs, albümün prodüktörü Nigel Godrich. Godrich'in ünü, Radiohead'in "OK Computer"ından geliyor. Godrich'in tornasından çıkan her yeni albüm, minik birer "OK Computer" olmaya devam ediyor.

Divine Comedy de "Regeneration"da bu yansımadan kurtulamamış. Ama bu, "Regeneration"ın gölgede kalmış bir albüm olduğu anlamına gelmesin. Her şeyden önce şimdiye kadarki bütün "Ilahi Komedya" albümlerinde olduğu gibi, bu albümdeki tüm söz ve bestelerin gene Hannon'ın kendisine ait olduğunu belirtelim. Neil Hannon'ın dışında kalan altı grup üyesi, her ne kadar söz ve bestelere müdahale edememiş olsalar da, icra safhasında albüme damgalarını basmışlar. Bu da "Regeneration"ın "one-man-album" havasından sıyrılmasına yetmiş.

Albümün açılışını yapan kısacık "Timestreched", takıntılı bir Tindersticks şarkısı gibi. Aynı zamanda albümün gidişatının da habercisi. Ikinci sıradaki "Bad Ambassador" daha farklı bir tonda ve Smog yoğunluğunda bir şarkı. Ikinci yarısında gitgide temposu yükselen yaylılar ortalığı toza dumana buluyor. Üçüncü şarkı "Perfect Lovesong", aynı zamanda bu albümdeki en Neil Hannon şarkısı olan Neil Hannon şarkısı. Ancak ardından gelen "Note To Self", "bir Spain şarkısına Neil Yorke vokal yaparsa nasıl bir şey ortaya çıkar" sorusunun cevabı gibi... "Lost Property" ise albümün karanlığında parlayan bir şarkı olmuş. Kendisinden önceki şarkıda olduğu gibi, burada da takıntılı bir gitar, üzgün bir vokal ve gitgide şiddetini arttıran ıslak bir ritm söz konusu. Albüm zaten ıslak şarkıdan geçilmiyor. Bunlardan bir diğeri de "Eye of the Niddle". Yedinci sıradaki "Love What You Do"da sanki Muse eşliğinde şakıyan bir Thom Hannon dinliyoruz. Arada kalan, arada kalmış "Dumb It Down", arada kalanların kaderine mahkûm bir şarkı. Gitgide hafızalardan siliniyor. Son üç şarkı, köklerini yitirmiş bir Nick Cave şarkısını andıran "Mastermind", ana melodisi Muse'dan sample edilmiş gibi duran "Regeneration" ve albümün yükünü sırtında taşımayı başaramayan kapanış şarkısı "The Beauty Regime"...

Bütün bunlardan çıkardığımız sonuç nedir? Bunların ilki, Neil Hannon'ın müzmin bir melankolik olduğu ve kimsenin, Nigel Godrich'in bile bunu yıkamadığı... Ikincisi, nefes darlığından muzdarip Divine Comedy'ye bu albümün serin bir soluk getirmeyi başardığı... Üçüncüsü, albüm kapağının çok güzel olduğu ve albümden resmen rol çaldığı... Dördüncüsü, albümlerin prodüktörünü bilmemenin çoğu kez insana huzur verdiğini anlamamız... Sonuncusu da, "Regeneration"da huzur aramanın, nafile bir çaba sayılması gerektiği... *Atilla Aydoğdu*

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİALBÜM

Abed Azrié Aromates
Ahmet Kaya Başkaldırıyorum
Carlinhos Brown Omelete Man
Cartel Cartel
David Bowie Low
Eren Kazım Akay Turkuaz Patlıcan
Fairuz Mechwar
Goldfrapp Felt Mountain
Gorillaz Gorillaz
Lou Reed Street Hassle
Mirkelam Unutulmaz
Natacha Atlas Ayeshteni
Nazan Öncel Demir Leblebi
Nick Cave & The Bad Seeds No More Shall We Part
Noir Desir Veuillez rendre l'âme (a qui elle appartient)
Outkast Stankonia
Richard Thompson Rumor and Sigh
Steely Dan Two Against Nature
Suede Dog Man Star
XTC Drums and Wires

Nina Simone, Scott Walker, Marc Almond, Faudel ve rapçi Hamed Daye'nin ardından Natacha büyük bomba patlattı: Son albümünde müthiş güzel bir "Ne me quitte pas" yorumu var. Brel'e bin selam olsun.

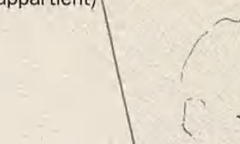

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. R.E.M. Reveal
2. Bon Jovi One Wild Night (Live 1985-2001)
3. Dido No Angel
4. Shaggy Hot Shot
5. Geri Halliwell Scream If You Wanna Go Faster
6. Destiny's Child Survivor
7. Eddy Grant Greatest Hits
8. Gabrielle Rise
9. Depeche Mode Exciter
10. Missy "Misdemeanor" Elliott Miss E... So Addictive

ONŞARKI

Alpha Blondy Journaliste en danger
Boris Vian J'suis snob
Charles Aznavour La Bohème
Dalida Le temps des fleurs
Edith Piaf L'accordeoniste
Ertan Anapa Sokağından Geçtim Dün Gece
Jonathan Richman & The Modern Lovers Pablo Picasso
Iggy Pop I Wanna Be Your Dog
Servet Kocakaya Keke
T.Rex Mambo Sun

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. Depeche Mode Exciter
2. Tool Lateralus
3. Stereophonics Just Enough Education To Perform
4. Eva Cassidy Songbird
5. Elbow Asleep In The Back
6. Ash Free All Angels
7. Megadeth The World Needs A Hero
8. Feeder Echo Park
9. Badly Drawn Boy The Hour of Bewilderbeast
10. Echo & The Bunnymen Flowers

AMERİKA ALBÜMLER

1. Tool Lateralus
2. Missy "Misdemeanor" Elliott Miss E... So Addictive
3. Destiny's Child Survivor
4. Weezer Weezer
5. Janet All For You
6. R.E.M. Reveal
7. Various Artists "Now 6"
8. Depeche Mode Exciter
9. Paul McCartney Wingspan: Hits and History
10. "Moulin Rouge" (Soundtrack)

ORHAN VELİ ŞARKILARI

Her şaire, yazara nasip olsa diyebileceğimiz, hatıralarla, anekdotlarla dolu kallavi bir kitap yayınlandı: "Kanık'sadığım Biri: Orhan Veli". Bu ince usûl araştırmanın yazarı, Orhan Veli Şiir Evi'nin (İmam Adnan Sokak'ın ucunda) işletmecisi, genç kuşağın en iyi sahaflarından biri, Yaprak dergisini de neşreden M. Şeref Özsoy. Aşağıdaki listeyi kitaptan aldık:

Anlatamıyorum - **21. Peron - Alpay - Hümeyra - Kerem Güney - Mine Koşan** • Bakakalırım - **Ezginin Günlüğü** • Bedava Yaşıyoruz - **Cem Karaca - Özdemir Erdoğan** • Bir Garip Orhan Veli - **Ahmet Özhan** • Birdenbire - **21. Peron - Işığın Yansıması** • Dalgacı Mahmut - **Yeni Türkü** • Dedikodu - **Levent Yüksel** • Değil miydik - **Tını** • Derdim Başka - **Ömer Özgeç** • Gelirli Şiir - **Edip Akbayram** • Gün Olur - **Işığın Yansıması - Zülfü Livaneli** • Harbe Giden Sarı Saçlı Çocuk - **Murat Özyüksel** • Hürriyete Doğru - **Ezginin Günlüğü - Timur Selçuk** • İstanbul Türküsü - **Serap Mutlu Akbulut - Fikret Erkaya** • İstanbul'u Dinliyorum - **Cem Karaca - Zülfü Livaneli** • Kitabe-i Seng-i Mezar - **Ömer Özgeç** • Pireli Şiir - **Timur Selçuk - Ruhi Su** • Vesikalı Yarim - **Edip Akbayram**

=16

Dört kere dört onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?

KOD MÜZİK / Atlas
1. Fluid Digital Phunk
2. Everlasting The Way Long-Stretch-Motorcycle-Hymn-Highway
3. High Llamas Buzzle Bee
4. Low Songs For A Dead Pilot

KÖSTEBEK / Aznavur
1. Black Crowes Greatest Hits
2. Red House Painters Songs For A Blue Guitar
3. Mercan Dede Seyahatname
4. Primal Scream Exterminator

KARGA / Atlas
1. "Africanism"
2. Ocean Colour Scene Mechanical World
3. Hed Pe Broke
4. Rammstein Mutter

ZİHNİ / Kadıköy Akmar
1. Herbert Bodily Functions
2. BS2000 Simply Mortified
3. Cardigans Life
4. "I Love Serge" (Electronica Gainsbourg)

SHAFT / Kadıköy
1. Al diMeola Mediterranian Sundance
2. Robben Ford Busted Up
3. Toto Hold The Line
4. Jaco Pastorius The Chicken

SHAMAN / Taksim
1. Dusminguet Marihuana
2. James Asher Ljeilu
3. Thievery Corporation Lebanese Blonde
4. Aulidi El Houssaine Kili

BRONX / Yeşilçam
1. Crazy Town Butterfly
2. Placebo Big Mouth Strikes Again
3. Mest What's The Dillio
4. Finger Eleven Walking In My Shoes

ZARİFİ / Beyoğlu
1. Hussam Ramzy Entia Omni I
2. Omar Faruk Tekbilek Imaginery Travellers
3. Gylekeria O Bohoris
4. Mercan Dede Semaname

31/05/2001
(((OPENING PARTY)))
>ARKIN ALLEN - MERCAN DEDE

01/06/2001
>COLD HOUSE & DJ MERT
ALPER CENGİZ & SOUL STUFF (EVERY SATURDAYS)

08/06/2001
>KUTSAL

13/06/2001
>80'S RETRO PARTY
((DJ SCOOTY & HİKO))

14/06/2001
>HYPONEIRIA / BROKEN BEATZ ((DJ TUTANKAMON))

15/06/2001
>KANGROOVE

20/06/2001
>HAYAL KAHVESİ 10. BIRTHDAY PARTY

21/06/2001
>HYPONEIRIA / GRAVITY ZERO ((DJ EMRE))

22/06/2001
>COLD HOUSE

27/06/2001
>DEPECHE MODE NIGHT

28/06/2001
>HYPONEIRIA / ESCAPE FROM THE CITY
((DJ GÖKNİL & TUTANKAMON))

29/06/2001
>ŞEBNEM FERAH

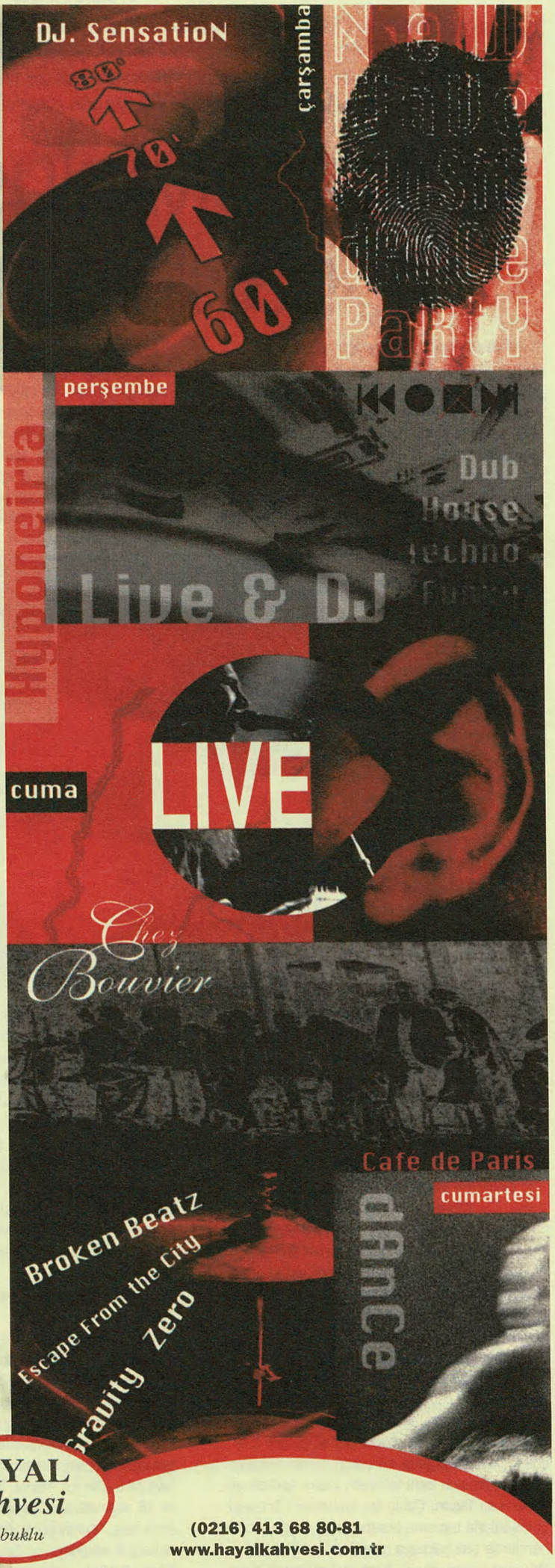

Kemal Eroğlu

"Otuz senedir hâlâ bir şey kotarabildiğimi söyleyemem" dediğine bakmayın. Kemal Eroğlu, yaptığı her saza yüreğini katan bir usta. Elinden çıkan sazlar Erkan Oğur, Arif Sağ, Erdal Erzincan gibi pek çok müzisyenin elinde dilleniyor bugün. Bağlamaya gönül vermiş herkese açık olan Rahmanlar'daki atölyesinde de, bağlama yapmanın yanında, pek çok müzisyene muhabbetlerde evsahipliği yapıyor Kemal Eroğlu. Yıllardır tek başına Türkiye'nin en güzel bağlamalarını yapan Eroğlu'yla eski günlerini, "tek tabanca" savaşını ve bağlamanın bugünlere gelişini konuştuk...

STRADİVARİUS'UN KEMANI, DAYIMIN BAĞLAMASI

Nasıl başladı saz yapımcılığı?

Kemal Eroğlu: Vallahi benimki biraz ilginç. 9-10 yaşındayken bağlamayı ilk kez dayımdan görmüştüm. O dönemden kalan klasik bir bağlama sesi var kulağımda. Onun dışındakiler kulağıma pek yatkın değil. İlla dayımın bağlamasının sesi... Ama çok eğri-büğrü bir aletti. Çocukça, şurasını şöyle, burasını böyle yapsam deyip bağlamanın resmini çizerdim. Doğru orantılı bir bağlama yapmayı arzulardım.

Nerede oluyor bunlar?

Ben Ankara doğumluyum. Aslen Tunceliliyim. Annem, babam yoktu. Dayımın yanında kalıyordum. Dayım başçavuş olduğundan yurdun muhtelif yerlerinde bulundum. Dayım akşamları saz çalmayı bıraktığında, en son bıraktığı türküyü o akşam çalardım ben. Bağlama nasıl tutulur, tezene nasıl vurulur, sistemli çalışma bilmiyorum tabii. "Ders alırsan çalarsın" dediler. Ankara'da bu işlerin yapıldığı yer Hamamönü'dür. Orada Mehmet Cihan Sazevi adında, buradaki Şemsi Yastıman Sazevi'yle aynı dönemde işe başlamış bir yer vardı. Bu arada hemen söyleyeyim, Türkiye'deki ilk bağlama yapım ve satım yerleri o zamana kadar gayrımüslimlerin elindeydi. "Günahtır, ayıptır" düşüncesinden dolayı tabii. Ahçik Usta, Agop Usta gibi pek çok ünlü ustanın elinde bulunan bir sanayiydi. Aşıklar, ozanlar, dedelerse kendileri yaparlarmış sazlarını. Bahçelerden kestikleri dutla, ardıçla... Neyse, 60'lı yılların başlarında Mehmet Cihan Sazevi'ne gönderdiler beni. Dayımın sazındaki asimetrik görüntü sürekli aklımdaydı. Çalıştığımız yerde bir saz atölyesi vardı. Oradaki sazların simetrik olup olmadığını gözlemeye başladım. Aksilik bu ya, onlar da asimetrik geldi gözüme. Çocukluğumdan beri simetrik bakmaya çalışıyorum yaşama. Öyle bir rahatsızlığım var. Psikolojik bir rahatsızlık olduğunu da söylüyorlar. İki yıl okulla birlikte sürdürmeye çalışıp gittim, geldim sazevine.

Foto: Şahan Nuhoğlu

O dönemin iyi sazcıları gelip gider miydi sazevine?

Ahmet Gazi Ayhan, Mehmet Erenler, Coşkun Güla gibi o zamanlar otorite olarak bilinen pek çok kişinin gelip gittiği bir yerdi. Onların da çok iyi saz çalmaları beni tetikledi. Daha sonraki yıllarda Hacı Taşan, Çekiç Ali, Muharrem Ertaş gibi insanlarla tanışma fırsatım oldu orada. O dönemlerde saz çalmaya çalışıyordum. Patron, "bu çocuk hem öksüz, hem de yetenekli" deyip severmiş beni. Oradan 125 liraya aldığımız sazın 50 lirasını vermiştik, ama 75 lirasını veremediğimiz için dükkanda duruyordu. Arada bir orada çalıyordum sazımı. Mehmet Usta, "bu bağlamayı sana hediye ediyorum, başka para vermene gerek yok" dedi bir gün. "Ama okul dışında hep buraya gel" dedi. Bu arada dükkanı silip süpürüyorum. Atölye kısmına girip çıkıyorum. Ustalar akşam çıktıktan sonra onların eğri yaptıkları yerleri kalemle düzeltmeye çalışıyorum. Kimsenin haberi yok ama bundan. Usta ertesi gün gelip benim düzelttiğim yeri de görmüyor, anlamıyor. Bu, ayrıca bir rahatsızlık oluşturdu bende. Zaten simetri hastalığım var, adamın yaptığı şeyi düzeltiyorum, "bununla kim oynadı, kim düzeltti bunu?" demesini beklerken tınmıyor bile. Ankara'nın şöyle bir tarafı vardı, –şimdi kayboldu bu, bütün mesleklerde olduğu gibi: İyi iş yapan usta, bu işe yeni başlamış, hasbelkader kıyısına bulaşmış insanlara yardım ederdi. Ben onların da desteğiyle, gündüz onlardan gördüğümü uygulayarak işe başladığımda yanlışlarımı söylerlerdi.

Okul nasıl gidiyordu bu arada?

Ortaokulu bitirmiştim. Sanat okuluna gitmeye başladım. Okul ve sazevi beraber yürüyordu. Atölyede çalışmamı istediler. Sanat okulunda teknik resim görmeye başlayınca, dükkandaki sazların asimetrisi iyice ortaya çıkmaya başladı. Ağaçların kesiminin yanlış olduğu da ortaya çıktı. Dar bir alandı. İşe yeni başlamıştım ve 16 yaşındaydım. Beni kim dinleyecekti ki? Ama ben, "eleştiriye açığım" diyen herkesten daha çok eleştiriye açığım. Hâlâ değişmedi bu. "Usta, bir bak, nasıl olmuş" deyip herkese fikrini sorardım. Çalan insanların, yapan insanlardan daha çok bağlamayı bana öğrettiğini söyleyebilirim. Hep böyle olmuştur. Benim ustalarım iyi çalanlar. Bağlama da çaldığım için, iyi icracıların bağlamadan istedikleri şeyin neler olduğunu anlamaya çalıştım. "Bunu geliştirebilir miyim" düşüncesiyle çıktım yola. Otuz küsur senedir hâlâ bir şeyler kotarabildiğimi söyleyemem. Ama iyi şeyler yapmaya çalışıyorum. Sadece iyi bağlama yapmaya çalışıyorum. Kimseyle bir yarışım yok.

O yıllarda dükkanınıza gelen eski ustaların sizden ne gibi istekleri olurdu?

Gelenlerin çok özel bir isteği yoktu. Ayrıca anlatamazlardı. Bağlama çalanların akademik yanı olmayınca, "bağlamadan şöyle bir şey istiyorum" deme şansları da yok. Örneğin Hacı Taşan'ın oldukça naif bir stili vardı. Sazın göğsünü hafifçe yukarı doğru döndürür çalardı. Ama tellerin kalınlığıyla, sazın büyüklüğüyle öten bir bağlaması vardı. Daha çok sesiyle ve çaldığı müziğin kalitesiyle öne çıkmış bir insan... Daha sonraki yıllarda Neşet Ertaş'ın çok sert vurduğunu, Mucip Arcuman'ın çok yumuşak vurduğunu görünce, "bu yörelere göre değişkendir, kişilere göre daha da değişkendir" diye bir sentez çıktı. Bağlama uluslararası bir kaliteye erişmiştir, batı enstrümanlarıyla bir araya gelip çalınabiliyor ve standart yapılıyordur belki, ama çalım açısından standart olabilmesi mümkün değildir. Örneğin Maraş'ın Alevileri başka çalar, Sünni kesimi başka çalar. Toroslarda ikisinden de farklı çalınır. İstanbul'un dışında pek çok ili gezdim. Türkiye'nin dört bir yanından insan atölyeme gelmiştir. Herkesin çalış stili başka olduğu için kişiye özel bağlama yapmak gerek. Bunu tespit ettim. Arif Sağ günümüzün en büyük ustası. Arif Sağ'ın çaldığı bağlamayla, çok usta olmasına rağmen Yavuz Top'un çaldığı bağlama çok zıt. Arif Sağ'a yaptığınız bağlamayı Yavuz Top beğenmeyebilir. Bu, bağlamayı yapan ustanın iyi veya kötü yapmasından kaynaklanmıyor. Çalan ustanın icrasından kaynaklanıyor. Ama saza ses standardı ve boyut standardı getirdik. Buna katkım vardır ve bununla övünürüm. Ustalardan öğrendiğim işte bunlar.

Ramazan Güngör, Erkan Oğur'a yaptığım bağlamayı Erkan'ın hangi amaçla kullandığını anlasa, "bağlamayı bozdular" demez. Bağlamayı bugünün müziğine uyarlamazsak, nasıl çalacağız?

58→

Çalıştığınız atölyede oyma saz mı yapardınız?
Evet, oyma saz yapardık. Ama Asım ve Kazım adında Kastamonulu iki usta vardı. Onlar yaprak saz yapardı. Ben o yıllarda 16 yaşındayken onlar 60 yaşında filandı. Onların, Türkiye'nin gelmiş geçmiş en iyi ustaları olduğu söylenirdi. O zamanın çok iyi ustaları olan Mucip Arcuman, Hacı Taşan, Zekeriya Bozdağ öyle söylerdi. Eskiden "çember" denirdi yaprak bağlamalara. Konya'da Çemberci Mehmet Usta vardı. Türkiye'ye fabrikasyon çember bağlama yapardı. Benim ustam diyebileceğim, yapısından, kişiliğinden çok etkilendiğim Yaşar Külekçi vardı. Zaman zaman kafasına eser, yerli ağaçlardan yaprak bağlama yapardı Yaşar Usta. Yaprak bağlamayı ilk kez ondan görmüştüm. Yaprak sazın ek yerlerine kağıt yapıştırırdık biz. Yaşar Usta dışı parlak kurdela yapıştırırdı. "Ses içinden kaysın, dışarı çıksın" diye bir de espri yapardı.

Oyma saz yapımı artık bitti galiba...
Evet, bitti. Çünkü ağaca göre saz yapmayı denedi insanlar. Kafasındaki bağlamaya göre ağaç kesmedi. Dolayısıyla hiç oldu gitti... Bu arada klinik vaka olan konfeksiyon sazcılar var tabii. Yüz tane bağlama yapıp üç kuruş kazanıncaya kadar, iki tane yapıp beş kuruş kazanabilme şansları var, eğer parasal açıdan bakıyorlarsa. Onların yetmiş-seksen bağlama yaptığı yerde benim bir tane bağlama yapmam yeterli. Daha az yorulurum, daha az malzeme gider ve daha çok düşünerek yaparım. Bir de zevk alırım bu işten. Ama onlar çok konfeksiyon tarzı çalıştıklarından ağaçları da katlettiler. Ayrıca oyma yapılan dut ağacının başka bir özelliği var: Yaprağında ipek kozası üretilir. Binlerce ağaçlık ormanlar hiç oldu gitti böyle konfeksiyon sazı yapanlar yüzünden. Ama bahçesindeki dutu keser, bir tane bağlama yapar, geri kalanını atar. Yani oyma bağlamanın yok olmasının bir nedeni de ağaçsızlık. Ama pres yapılarak, makinalarda oyularak oyma saz yapılabilir hâlâ. Bugün yapılan yaprak bağlamalara fiziksel olarak istediğiniz şekli verme şansınız var. Hem de ağaçları daha idareli kullanabilme gibi bir avantajı var. Bir oyma bağlamanın çıkacağı ağaçtan, yalan olmasın ama, 15 tane yaprak bağlama çıkar.

Bugün yaptıklarınız gibi göğsü düz, cilalı bağlamaların yapımı ne zaman başladı?
70'li yıllardan sonra zaman zaman yörelerdeki çalış farklılıklarından kaynaklanan göğsün aşınması olayı ortaya çıktı. Ağaç, her tel değişiminde zımparayla silinerek temizlendi, dolayısıyla sürekli aşındı. Koruyucu olarak ne kullanılabileceği araştırıldı. Komalak ciladan verniğe, polyestere kadar pek çok şey denendi. Komalak ciladan başka hiçbir şeyi tavsiye etmiyorum. Ama ne yazık ki ben de son zamanlardaki polyester illetinden kurtulmuş değilim. Ağacı daha fazla koruyor. Günümüz koşullarında rutubetten, sıcaktan, soğuktan sadece polyester koruyabiliyor bağlamayı. Ağacın havayla temasını en aza indirgeyen malzeme o. Cilanın ince olmasına dikkat ediyorum. Aslına bakarsanız biçim, bazen istekten, bazen de koşullardan doğdu. Ayrıca, sazın göğsünün bombeli olmasıyla düz olması arasında sazın ses karakteri açısından farklılık var. Düz olduğunda bas seslere yakın sesler çıkıyor. Bombeli olduğu zaman eski tabirle "dişileşiyor" sazın sesi. Kimsenin "Kemal Usta atmış tutmuş söyleşide" demesini istemem:

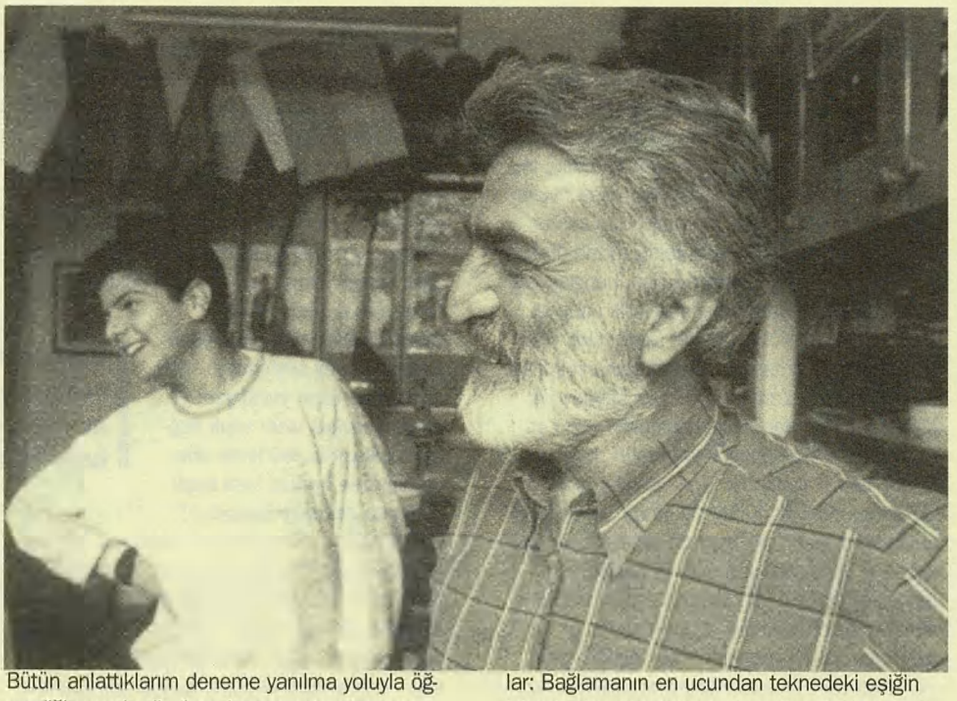

Bütün anlattıklarım deneme yanılma yoluyla öğrendiğim şeylerdir. Ama konservatuarların yapım bölümlerinde de bizim yaptıklarımız uygulanıyor bugün. Bununla övünç duyarım. Üstüne de bir şey koymuş değiller.

Birkaç yıl önce bağlama ustası Fethiyeli Ramazan Güngör'le görüştüğümüzde, "şimdiki sazlar bana hiç tat vermiyor" demişti. Göğsü bombeli, üstünde hiç cila olmayan saza alışmış tabii. "Sazı bozdular" diyordu Ramazan Usta...
Doğru söylüyor. Ama ilime, bilime kapalı olmamak lazım. 50 yaşıma yakınım ve bilimsel hiçbir şeye baştan hayır demedim. Erkan Oğur'un 6 sıralı, 12 telli bir bağlama isteği vardı. "Yapar mısın" diye sordu bir gün bana. Hemen "yaparım" dedim. İki-üç yıl "bugün mü başlasam, yarın mı başlasam" diye düşünüp kendi kafamda bir plan yaptım. Sazı yaptım, ama boyut tutmadı. Sesi çok güzel, Erkan zaman zaman kayıtlarda çalıyor. Şimdi daha ufağını yapacağız. Dolayısıyla yeniliğe açık olmak lazım. Ramazan Usta, Erkan'a yaptığım bağlamayı Erkan'ın hangi amaçla kullandığını anlasa, "bağlamayı bozdular" demez. Tabii ki doğallıktan yanayım. Özellikle müzikte geçmişe, geçmiş aletlerin yapısına sadık kalmak lazım, ama bağlamayı bugünün müziğine uyarlamazsak, nasıl çalacağız?

Ağaçla konuşamazsanız, onunla sevişemezseniz, istediğinizi elde etme şansınız hiç yok. Yüzyıllar da geçse, fırına atıp yanmadıkça, canlıdır ağaç. Ona hükmetmenin yolu, onunla anlaşmaktan geçer.

Mehmet Cihan Sazevi'nde çalıştığınız dönemde bam teli kullanılır mıydı?
Bam teli kullanılmazdı o zamanlar. Vallahi, bam telini Neşet Ertaş'tan sonra öğrendik dersem yalan olmasın. "Neşet Ertaş'ın telinden istiyorum" diyenler olurdu. Yine de çok az insan bam teli kullanırdı. Hatta Alevi dedeleri o tele "Sünni tel" derdi o yıllarda.

Eskiden sazların içine, eşik altına içi boşaltılmış yumurta koyarlarmış. Sazın sesini daha güzel yaptığına inanılırmış. Siz böyle şeyler gördünüz mü?
Böyle hikayeler çok. Ama hiçbirisi başarılı olamadı. O yumurtayı da Mimar Sinan'ın cami kubbesinden esinlenmişler, ama o da başarısız oldu. Hatta sizin bilmediğiniz bir şey daha yaptılar: Bağlamanın en ucundan teknedeki eşiğin içine kadar arkadan sıkıştıracak şekilde tel taktılar. Bir süre sonra o tel aşındı ve koptu tabii. Sapın içini oyup değişik kalınlıklarda tel taktılar. Maalesef başasız oldular.

Peki ne kadar çalıştınız o atölyede?
70'li yıllarda askere gidene kadar çalıştım orada. Bu arada sürekli çalıyordum. O dönemin mahalli ustaları vardı. "Ankara Divan Ayağı"nın alındığı Kırık Cevat vardı. Mustafa Koç, Mucip Arcuman vardı.

Bağlama çalarken özendiğiniz birileri var mıydı?
Birçok kişiye özenmişimdir. Ama Tuncelili olmama rağmen Ankaralı gibi çalarım. Şunu söyleyebilirim: Bağlama düzenini iyi çaldığını, söylediğini hissettiğim Feyzullah Çınar vardı. İnsan olarak da çok severdim. Bir de hâlâ unutamadığım, hâlâ üstüne kimseyi tanımadığım Hacı Taşan vardır. Arif Sağ'dan Neşet Ertaş'a, Erdal Erzincan'dan Erkan Oğur'a kadar herkesi sayabiliriz, ama Hacı Taşan'ın üstüne kimse çıkamaz. Ben aletime duygusal bakıyorum. Hacı Taşan'da farklı bakış açısı olduğuna inanıyorum. Söylerken sıcaklığını unutamam. Çalarken onun gibi çalsam derdim, ama Ankaralı gibi çalardım.

Arif Sağ'ı nasıl görüyordunuz?
"Kime bağlama yapsam" diye düşünürdüm hep. Aklıma önce Arif Sağ gelirdi. Yıllar sonra beraber çalışma fırsatımız oldu. Türkiye'deki farklı bağlama çalış tavırlarının sentezi olarak Arif Sağ'ı görürüm. Bağlamadan ses açısından anladığını söyleyebilirim. Bütün bağlamalardan her zaman istediği sesi çıkaramaz. Benim gibi onun da çaldığı bağlamayı sevmesi lazım. Benim yaptığım sazları sevdi.

Askerden sonra neler yaptınız?
Lise mezunu ve teknik bir adam olduğum için Makina Kimya Enstitüsü'ne gireyim dedim. Ama güvenlik soruşturmalarında filan "ben bu işi yapamam" deyip bağlama yapımına döndüm. Hayatımda başka iş yapmadım ve yapamam desem inanın. Bağlama yapamasam açlıktan ölürüm, çok beceriksiz bir adamımdır. Bağlamayı benden daha fazla seven ikinci bir adam olmamıştır. Böyle bir iddiam var. Eşimden, çocuğumdan, özel bir sürü yaşamımdan daha öndedir. Asker sonrasında yine Mehmet Cihan'ın yanında çalıştım. Daha sonra Seyranbağları'nda kendi dükkanımı açtım. 12 Eylül dö-

neminde İstanbul maceram başladı.

Ne zaman geldiniz İstanbul'a?

11 Eylül'de geldim. Ertesi gün 12 Eylül oldu. İstanbul'a geldiğimde kimse beni tanımıyordu tabii. Ankara'dayken de herkes ya sağcı ya da solcu militandı. İstisnasız söylüyorum bunu, insanlar hangi mahallede oturuyorsa, sağcı veya solcu olduğu biliniyordu. Kamufle olan çok az insan vardı. Ama İstanbul'a geldiğimizde durum böyle değildi. Hangi mahalle solcu, hangisi sağcı, belli değildi. O zamanlar sazcıydık sadece. İstanbul daha büyük bir sanat merkeziydi. Buraya gelirken tek amacım sanatımı daha çok insana göstermekti. Zaman zaman aç kalmayı da göze aldım. Bundan önceki dükkanımı dört yıl boyunca eşim ve çocuğumla hem ev, hem de dükkan olarak kullandık. Bana sağdan soldan "bu adam manyak, kafayı üşütmüş" diyenler oldu. Yanıma gelip "aklı başında adamsın, iki tane yerine yirmi tane yap, çoluğu çocuğu buradan kurtar" diye nasihat verenler oldu. Ama benim iyi bağlama yapmak dışında başka bir hesabım olmadı. İyi yaparsam beni birileri görür, çok insan tanır diye bir hesabım asla olmadı. Zaman zaman bağlamasını çok iyi çaldığı, büyük şöhreti olduğu halde benden saz isteyen birine "hayır, sana saz yapmam arkadaş" deme lüksüne sahibim. İsim vermeyeyim, çok ayıp olur, Türkiye'de herkesin parmakla göstereceği birçok insan kapımdan içeri giremez. Ben sadece bağlamayı seviyorum. Tek kötü tarafım o.

İstanbul'da nasıl tutundunuz?

Vallahi, işimi iyi yapıyordum. "Kim iyi bağlama çalar" diye düşündüm, "Yavuz Top iyi çalar" dedim. Ona bir saz yaptım. Çok beğenilince kimileri "tesadüfen çıkmıştır" dedi. "Kim iyi saz çalar o dönemde?" "Turan Engin iyi çalar". Ona da bir saz yaptım. O dönemde İrfan Kurt, Sarı Zeki, Arif Sağ gibi pek çok ustaya saz yaptım. Arif Sağ, "iyi bağlama yapıyorsun, gel beraber çalışalım" dedi bir gün. Beraber çalışmaya başladık.

İstanbul'la Ankara'daki saz yapım ortamının farkı neydi o yıllarda?

İstanbul'da daha estetik kaygılar söz konusuydu. İşlemeli sazlar modaydı. Yaprak olduğu için

illa bir çentik atmak gerekiyormuş gibi davranılırdı. Sanki işlemeli yapan daha iyi ustaymış gibi gösterilirdi. Ankara'da daha sese yakın bağlama yapmak kaygısı vardı.

Hâlâ böyle mi?

Kesinlikle hâlâ böyledir. Ankara'da sıradan bağlama yapan ustalardan birçoğunun sazı, İstanbul'da "bağlamayı çok iyi yapıyor" denen ustanın sazından daha iyi ses verir. Çünkü Ankara'da yetişir sanatçılar. Genelde böyledir, Ankara'da yetişir, İstanbul'da şöhret olur.

Hiç geri dönmek istediniz mi?

Çok istedim. Bu çelişkileri gördüm. İnsanî sıcaklığı bulamadım. Ama şöyle bir şey vardır ya: Anadolu'da askere gidene kız vermezler, askerden sakat dönersen "bunun bir tarafında bir şey var" deyip hor karşılarlar. Sanki namus meselesi oldu benim için. O yüzden geri dönmeyeyim dedim. Hiçbir zaman ilişkilerini sevmedim İstanbul'un. Vasiyet filan işlerine inanmam, ama zaman zaman söylüyorum, "ölürsem beni Ankara'ya götürün" diye.

Cahit Berkay yıllar önce şuna benzer bir şey söylemişti: "80'li yıllardan önce yurtdışına giderken herkes uzun saplı bağlama çalıyordu. 80'lerde döndüğümüzde herkes kısa saplı bağlama çalmaya başladı..."

Size şöyle bir şey anlatayım, bunu Arif Sağ da doğrulayacaktır: 1982 yılı filandı. Aşık Beyhani'nin abisi Hüseyin Engin bir gün dükkana geldi, "bir dede saz istiyor, ama sapı kısa, çanağı büyük olacak" dedi. Yıllar önce Yaşar Usta'dan sapı kısa, teknesi büyük bağlama görmüştüm. Böyle birkaç bağlama da yapmıştık. Ama o zamanlar isimlendirmek mümkün değildi. Bizi aşan bir şeydi. Perde o zaman kapanmıştı. Aksaray'da Arif Sağ'ın yanında çalışırken o dedenin kısa saplı saz istemesiyle perde tekrar açıldı. Dedenin istediği bağlamayı yapmaya başladım. Sapını, göğsünü taktım. Ama bitme aşamasındayken işyeriyle iplerimi kopardım ve kendi dükkanımı açmak üzere oradan ayrıldım. Birkaç yıl sonra Hüseyin Engin'i gördüm. Merhabalaştıktan sonra, "dedeye bir bağlama yapmışsın, ama berbat edip bırakmışsın. Dede hiç sevmedi" dedi. "Bir yanlışlık olmasın, ben öyle bir şey yapmadım" dedim. Sonradan anladım ki, benim yarım bıraktığım sazı bitirmişler, ama yıllar önce bizim yaptığımız kısa saplı bağlamalar gibi re sesinden sazın sapını kesmişler. Oysa do sesinden, hatta si sesinden kesmek gerekirdi. Ortaya çıkan, mandolin gibi, frekansı sert ama tınısı az bir bağlamaydı. Hüseyin Engin, bağlamayı tekrar götürmüş, sapa ek yapmışlar, ama dede "sazın içine ettiniz" deyip almamış sazı. Arif Sağ, Muhlis Akarsu ve Musa Eroğlu "Muhabbet 1" albümünü kaydederken stüdyodaydım. Kayıt sırasında Arif Sağ'ın sazında enteresan, sıcak bir ses duydum. Ben de aklımca saz yapıyorum ya, Arif Sağ'ın bağlamalarını yapan Yusuf Usta'yı da beğenmiyorum, zaten çelişkilerimiz de var, "Yusuf böyle iyi saz yapamaz, bu saz nereden çıktı?" diye sordum. "İyi bak, bu saz senin yaptığın saz" dedi Arif Sağ. "Ulan ben böyle bir saz yapmadım" diyorum kendime. Çünkü yaptığım bağlamayı tanırım. Böyle bir özelliğim vardır. Yirmi yıl sonra Ahmet'e yaptığım sazı Mehmet getirsin, "ben bunu Ahmet'e yapmıştım" derim. Neyse, Hüseyin Engin'in dede için yaptırdığı sazı çalıyormuş Arif Sağ. Ek yeri çirkin olmasın diye sapını sarmışlar. Bugün moda olan, kısa bağlama diye bilinen sazın ilk çıkışı o sazdır yani. Ama "ben yarattım" filan demek istemem. Çünkü tarihte öyle bir saz var.

Eski hali nasıl bir saz?

Kısa bağlamanın hikayesi ilginç. Geçmişte bağlamanın teknesinin büyük, sapının kısa olduğunu iddia ediyor çalanlar. Tarihte de kopuza kadar bilindiği şekli öyle. Esas akordu bağlama akordu. Bozuk düzen dediğimiz düzen, bağlamanın bozulduktan sonraki şeklidir. Günümüzde her ne kadar bazı ustalar "kısa saplı bağlama işi bozdu" dese de, ben onların bu tezini çürütürüm. Geçmişte yazılmış birçok kaynak böyle olduğunu söyler. Orta Asya'dan günümüze, Anadolu'ya, teknesi büyük, sapı kısaydı bağlamalar.

Benden bağlama alıp başkasına satan insanlara ikinci kez bağlama yapmam. Bağlamamdan memnun değilse, beş yıl sonra getirip aynı fiyata bana satabilir.

Irızvadan, kopuzdan bağlamaya kadar böyle. Ama Anadolu'da değişik şekillere göre çalınmış, seslere göre sapları uzamış, kısalmış. Mesela herkesin "çöğür" adıyla bildiği küçük tekneli bağlamaların çöğür olmadığını, çöğürün Neşet Ertaş'ın, Muharrem Ertaş'ın çaldığı büyük tekneli bir saz olduğu iddiası vardır Anadolu'da. Birçok insan "meydan sazı"nın cura olduğu iddiasındadır. Çünkü Alevi dedeleri göçebe yaşıyorlar ve sazlarını eşeklerinin heybelerinde taşıyorlar. Çıkartıp meydanlarda çalarlar. Ayrıca evlerde gizli cem ayinleri yaptıklarında "dede bağlama" dediğimiz kısık sesli sazları çalmışlar. Dede sazlarındaki frekans düşüklüğü o gizlenmeden kaynaklanır. Ama insanlar bağlamanın bu taraflarına hiç eğilmediler. Ben bütün bunları bağlamayı tanıdığım, tanımaya çalıştığım için biliyorum. Gelip giden dedelerden, ustalardan bir şeyler öğrendim hep.

Peki Erkan Oğur'un "kopuz" adını verdiği ve son yıllarda pek çok albümde kullanılan saz gerçek bir kopuz mu?

O saz birebir kopuz değil. Onun tamirini ben yapmıştım. Yüz yıla yakın bir tarihi varmış. Kastamonu'da Tekeli kardeşler vardı. Türkiye'nin önemli saz yapımcılarıydı. Hatırladığım kadarıyla Tekeli Ahmet Usta 1952 yılında o sazı tamir etmiş. Aslında normal bir bağlama o. Ama Erkan Oğur kopuz düzeni çalıyor. Gitar çaldığı için gitar tekniğiyle çalıyor. Ama dede sazı, ırızva sesi gibi doğal bir ses çıkıyor. Erkan'a özgü bir ses... Tambura ölçülerinde yapılmış bir bağlama o. Biz önce tambura gibi denedik o sazı, pek güzel ses çıkmadı. Bir de kopuz gibi yapalım dedik ve tesadüfen böyle güzel bir tını çıktı ortaya. Daha sonra aynı boya sadık kalarak başka bir kopuz yaptım Erkan'a. Ama o yaptığım da birebir bir kopuz değildi.

Mesela bir müzisyen gelip size bir saz tarif ediyor. Siz onun nasıl bir ses istediğini hemen anlıyor musunuz? Yani sese göre mi ağaca hükmediyorsunuz?

Sese göre boyuta hükmediyoruz. Her türlü ağacı biçimlendiririz sonuçta. Abanoz, tik, palizanda gibi çok ekstrem ağaçlar olmadıkça –ki onları da yavaş yavaş şekillendirmeye başladık– her ağacı kullanabiliriz. Tabii ki kullanacağınız yer de önemli. "Abanozdan sazın teknesini yapacağım" derseniz, yanında bir de hamal tutmanız gerekir. Dolayısıyla ses de çıkmaz. Abanozu ancak tuşede kullanabilirsiniz. Bağlama yapımında on yıldan fazla bir süredir maun ağacını tercih ediyorum ben. Ses verici özelliği olan maun, bir Ekvator ağacı. Bizde yok. Bizdeki en iyi ağaç, dünyadaki en iyi ağaçlardan birisi olan ladin. Artvin Borçka ve Kastamonu Cide'de bulunur.

Ama SEKA'ya gidiyor onlar. Kağıt yapımında kullanılıyor yani. İyi ağaç bulmak, istediğimiz orantıda biçmek biraz zor. Doğramacılardan, kerestecilerden alıp yapıyoruz. Yabancılar, ithal ağaçları gitara, kemana kullanılacak şekilde, en iyi biçimde biçmişler ve kurutmaya bırakmışlar. Pahalı olsa da onları tercih ediyorum.

Şu anda size bağlama siparişi verilse, ne kadar zamanda yaparsınız?

2006 yılının sonunda alırsınız. Yani doluyum. Ama bana gelen insanlar nasıl çalıştığımı biliyorlar. Bir de benden bağlama alanların en az 15 yıl bağlamayla sorunları olmaz. Türkiye standartlarında bağlamanın yaşamı en fazla altı-yedi yıldır. 15 yıl çok uzun bir süre. O süre içinde bozulan her şeyini bedava yapıyorum. Üç-beş sene bekliyorlar, ama iyi bir bağlamaya sahip oluyorlar. Bağlamada, standardı ses açısından verebilen yok. Benim böyle bir tarafım var. On tane aynı boy bağlama yaptığımda, dokuzunu birbirinden ayıramazsınız. Aslında rakamlarla anlatılacak bir şey değil bu. Orada duygusu var işte.

Herhangi bir kayıtta bir bağlama sesi duyduğunuzda o sazın işçiliğini, ağacını anlayabiliyor musunuz?

Bağlamanın çektiği akorda göre hangi boyda olduğunu, boyunun sesinin adamı yani kalıbının adamı olup olmadığını anlarım yaklaşık olarak. İyi bağlamayı, iyi sesi anlarım. Çalınan benim bağlamamsa, üç aşağı-beş yukarı tanırım sesini. Özel bir sesi vardır benim sazlarımın. Beni yakından tanıyanlar iyi bilir. Herkesten iyidir anlamında bir şey demiyorum, farklı baktığımı söylüyorum. Biraz duygusal bakıyorum ağaca. Onunla konuşamazsanız, onunla sevişemezseniz, istediğinizi elde etme şansınız hiç yok. Yüzyıllar da geçse, fırına atıp yanmadıkça, canlıdır ağaç. Çünkü içindeki suyu çıkmıyor. Ona hükmetmenin yolu, onunla anlaşmaktan geçer. Onu sevmezseniz olmuyor işte. Başka bir şey daha var: Ben sahibini de sevmezsem, bağlama yapamıyorum. Alete duygusal bakarken bir de böyle bir taraf çıkıyor. Sahibini çok sevdiğimde de çok zor yaparım, sevmediğimde de.

Peki sazınızı bir albümde dinlediğinizde, "keşke şöyle kaydetseydi" dediğiniz oluyor mu?

Kesinlikle, bağlamalarımın oda sesiyle stüdyodaki sesleri arasında çok fark olursa rahatsız olurum. İyi çalan ustaların iyi kaydetmiyor olmaları çok kötü tabii.

Var mı öyle bir örnek?

Var tabii. Mesela Erdal Erzincan. Çok iyi çalıyor diyebileceğim birkaç kişiden birisi. Ama stüdyodaki performansını beğenmiyorum. Kayıt konusunda Erkan Oğur çok önemli. Arif Sağ da iyi kaydeder. Cengiz Özkan'ın da kayıtlardaki tonu iyi.

Sizin sazlarınızla yapılmış, en çok beğendiğiniz kayıt hangisi?

Selda'nın 12 Eylül'den sonra çıkan ilk türkü albümü olan "Türkülerimiz"de Arif Sağ'ın çaldığı bağlama iyidir mesela. İstanbul'da iyi usta olarak tanınmaya başladığımda yaptığım sazlardan biridir. "Muhabbet" serisinin ilk üç albümünde çalınan bütün bağlamalar benimdir. Bilmediklerim de var tabii...

Bütün bunların yanında şiir yazıyorsunuz. Hatta birçok müzisyen tarafından bestelendi şiirleriniz...

O konuda bir iddiam yok. Kendimce yazıyordum. Ortaya çıkmaları tesadüf oldu. İsmail Özden, bir türküye çok benzeyen bir melodi çalmıştı bir gün. "Keşke buna bir söz yazabilsem" demişti. O çalarken parçanın kaç heceli şiire denk düştüğünü hesapladım. 11 heceliydi ve benim öyle bir şiirim vardı. Çıkarttım defterden. O defterde üçyüzdörtyüz şiir vardır. "Aa ne güzel" dedi, kullandı o şiiri. Ardından başka bir müzisyen "şuna söz yazsana" derken, Güler Duman, Emre Saltık, Erdal Erzincan, Yılmaz Çelik, Erkan Oğur gibi 20-25 kişiye şiirlerimden vermişimdir. Türkü sözü yazmak gibi bir derdim yok. Sadece kendimi, duygularımı anlatan şiirler yazdım. Müzikle birleşince türkü sözü gibi oldu tabii.

Bağlamayla ilgili bir hayaliniz, projeniz var mı?

Yıllar önce bir arkadaşım oğluna "ya benim gibi ol, ya da Maradona gibi futbol oyna" demişti. Ben de oğluma "ya benim gibi bağlama yap, ya da Arif Sağ gibi bağlama çal" derdim. Şimdi konservatuara gidiyor, kaval çalıyor. İyi kaval çalmasını isterim. Ben de iyi saz yaparken ölmek isterim. Yıllarca iyi insanlara, bağlamaya iyi gözle bakanlara, bağlamayı iyi çalanlara, çalarken iyi anlatabilen insanlara bağlama yapabilmek benim avantajımdı. Onlar beni iyi tarif ettiler. Onların sayesinde tanındım. İyi bağlama yapmama onlar neden oldu. "Kemal Usta eskisi gibi bağlama yapamıyor" denmesini istemem. Kötü yaptığımı anladığım anda bırakırım işi. Bir de mağazalarda satılmasını istemem bağlamalarımın, çok zoruma gider. Benden bağlama alıp başkasına satan insanlara ikinci kez bağlama yapmam. Böyle bir cezalandırma yöntemim var. Bağlamamdan memnun değilse, beş yıl sonra getirip aynı fiyata bana satabilir. Ama üç kuruşa bir başkasına sattığında çok rahatsız olurum. Şu anda "on sene sonra şöyle olsa" gibi bir hayalim yok. Açlıktan ölmeyecek kadar kazanabilsem bana yeter. Postacı izine çıktığında şehiri gezmiş ya, ben de iyi bağlama yaptığına inandığım insanları gezip onlara bir şeyler göstersem, bundan zevk alırım.

Müslüm Aydoğdu adında Maraşlı bir amca var. "Müslüm amca, bu adamlar senin türkülerinden para kazanıyor, niye veriyorsun onlara türkülerini" diye sordum bir gün. Dedi ki: "Oğlum, boş ver parayı. Felsefeyi söyledi ya, sen ona bak..."

Tek başınıza çalışıyorsunuz. Yanınıza gelip çıraklık yapmak isteyenler yok mu?

Var tabii ki. Mesleğimle ilgili övünerek söyleyebileceğim şey şudur: Yanımda kimse çalışmasa da, Türkiye'de en fazla çırağı olan usta benim. Araştırırsanız, İstanbul'da bağlama yapan yedisekiz ustaya bir şeyler öğretmişimdir. Bu konuda hiçbir şeyi sakınmadan söyleyen bir adamım. Bağlama benim babamın malı değil. Ben bunu yaratmadım. Ben sadece iyi bir icracıyım. Benden sonra da bu kültür devam etsin isterim. Mesela Müslüm Aydoğdu adında Maraşlı bir amca var. Ondan türkülerini alıp bu işten para kazanan insanlar oldu. İsimlerini vermeyeyim şimdi o alçakların. "Müslüm amca, bu adamlar senin türkülerinden para kazanıyor, niye veriyorsun onlara türkülerini" diye sordum bir gün. Dedi ki: "Oğlum boş ver parayı. Felsefeyi söyledi ya, sen ona bak..." Buradan yola çıkarsam, bağlamayla ilgili bildiğim her şeyi insanlara aktarmayı isterim. İyi işler yapmaya çalışan insanlara her zaman destek olurum. Bu işin bir de acı tarafı var: Gençlerden bağlama yapmaya meyilli kimse yok bu dönemlerde. Yirmili yaşlarda "ben bağlama yapacağım" diye hiçkimse gelmiyor bana. Konservatuarlarda yapım bölümleri var, ama usta yetişmiyor.

Dayınız sazlarınızı gördü mü? Seslerini duydu mu?

Dayım gördü sazlarımı. Benim çok iyi bir usta olduğum, benden daha iyi bir ustanın olamayacağı düşüncesinde. Geçmişte çaldığı sazlarla benim yaptıklarımı kıyasladığında "sen olmuşsun" diyor. Ben biraz da izlediğim bir filmin etkisindeyim. Kemancı Antonio Stradivarius'un hikayesini anlatıyor. Televizyonlarda birkaç kez izledim. Kulağında bir keman sesi var, hiç keman görmemiş. Bir gün dere kenarında giderken sandallı adamın birisi, üstü başı kir içinde, balık avından dönüyor. Elinde de bir keman var. Kemanın sesini duyunca "işte bu, o ses bu!" diye çığlık atıyor Stradivarius. Kayığın peşinden koşarken suya düşüyor. Çıkarıyorlar. Boğulma tehlikesi atlatmış, her tarafı çamur, üşüyor bir yandan, ama gözü hâlâ kemanda... Yetimhanede yatan birisi. Kilisede günah çıkarılan yerdeki tahtayı alıyor, kemancı bir ustanın yanında çalışan arkadaşından keman kalıpları alıp keman yapıyor. Onun etkisinde kalmıştım. Aletine duygusal bakarak başarılı olmuş. Hangi işe bakarsanız böyle. Spor yapanın topu sevmesi lazım. Dünyanın en iyi futbolcularından birisi olan Hagi, "top oynayamamak dünyada bana verilecek en büyük cezadır" diyor. Sadece para, şöhret değil önemli olan.

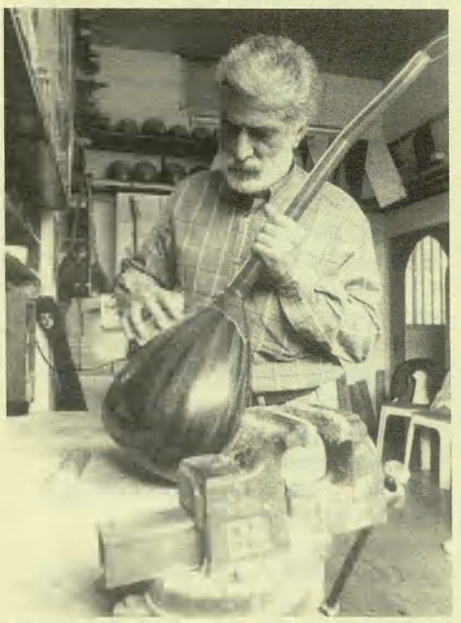

Son olarak ekleyeceğiniz bir şey var mı?

Var. Eskiden bağlama yapan ustalar sırtını hep iyi bağlama çalan birisine dayardı. İnsanların karşısına hiçbir zaman böyle övünerek çıkmadım. Benim sazımı çalanlar benimle övünsün! Kendime hep güvenirim. Bağlamama namusum gibi bakarım. Daha ne yapayım? Bir tane alana bir tane de bedava verecek halim yok!

Söyleşi: **Salih Nazım Peker - Ulaş Özdemir**

ansiklopedi

b→

BİNGÖL

Yeryüzünde 148 büyük dağ vardır ki, bunlardan birisi Elbürz Dağı'nın bir kolu olan Bingöl Yaylağı'nın yüksek dağıdır. Buraya ikibuçuk-üç günde çıkılır. Elbürz Dağı'nın zirvesi bulutla kaplı ve karanlık olup şiddetli kıştan insanoğlu çıkamaz. Yolu olan yerlerine birkaç aşiret çıkarak bazı madenler keserler. Buna karşılık Bingöl Yaylası'nda 70 adet çimenlik geniş alan vardır. Batıdaki ucu Keyfî Dağları'dır, doğusu İran'da Revan Kalesi dibinde akan Zengî Nehri'nin ötesine, batısı Ağrı Dağı'na varır. Kuzeyi Erzurum, güneyi Muş Ovası'dır. Murat Nehri bu dağlardan doğar. Fırat ve Murat arasındaki göl yaylasının genişliği iki menzildir. Bu yayla yedi ay insanla doludur, kışın herkes sahile iner. Bingöl Yaylası'nın halkı Kürt aşiretleri olup çok kez 100.000 hayvan ile dağa çıkıp Erzurum Veziri'ne yayla hakkı verirler.
Bingöl Yaylası'nda çeşitli bitki ve sular yanında, kimya otu da vardır. Sarı tutya, kırmızı tutya, mor tutyalar buram buram kokar. Tüm kehhâller (göz hekimleri) bu tutyaları toplayıp göz ağrısını dindirmek, görme gücünü arttırmak ve uzaktan görmeyi kuvvetlendirmek için kullanırlar. Sünbül, menekşe, erguvan ve nilüferleri çok güzeldir. Arapgir dutu kadar lezzetli çileği olur. Ayrıca râvend, yabruh-ı sanem, sünbül-i rûmî, asfur, nergis gibi ilaç olarak ve ilaç yapımında kullanılan bitkileri de pek boldur.
Bunlardan başka, diğer göller de çok güzel olup elbise yıkarken sabun gerekmez. Bu göllerde alabalık, Harun balığı, saka balığı, alçak balığı, Cengiz balığı, pulluk balığı vs. boldur.
Harem Gölü'nde yıkanan kadınlar yağlı ve iri olur, çocuk doğururken güçlük çekmez. Er Gölü'nde yıkanan erkekler güçlü olur. Kıllı Gölü'nde yıkanan ergenler kıllanır. Miskin Gölü'nde yıkananlar cüzzamdan kurtulur. Minarmak Gölü'nde yıkanan saralılar, ya bu dertten kurtulur ya da ölür. Muhannes Gölü'nden içenler korkak olur. Cebbar Gölü'nden içen hayvan ya da insanlar acımasız olur. Ballı Gölü şekerden daha tatlıdır, sabahları kıyısında kudret helvası olur. Kanlı Gölü'nde her yıl bir adam boğulur. İçme Gölü'nden üç kez içenler, 15 kez iç sürdüren şerbeti içmiş gibi ishal olur. Sallabaş Gölü'nden birkaç kez içenlerin başı sallanır. Ayn-ül Hayat Gölü'nden yedi kez içenler, bütün hastalıklardan kurtulup eskisinden daha dinç ve sağlam olur. Hatun Gölü'nden içen kadınlar, gebe kalır. Sentban Gölü'nden içenler, kötü huylu, öfkeli ve intikamcı olur. Kasım Gölü adlı küçük göldeki altın, gümüş gibi değerli madenleri almaya kalkışanlar boğulur. Kerkes Gölü'nden her yıl akbabalar içer, bir adam içerse sakalı ak olur. Zırnık Gölü'ne girenlerin bütün kılları dökülür. Şur Gölü'nün suları pişirilen yemeğe katılırsa, yemek lezzetli olur.

Evliya Çelebi

g→

GOLDEN HAIR

Bak camdan dışarı
Saçları sarı
Duydum söylediğin
Neşeli ezgiyi

Kapandı kitabım;
Okumuyorum daha,
Seyretmiyorum ateş dansını
Odamda.

Bıraktım kitabımı,
Çıktım odamdan,
Duydum ya şarkını
Karanlığın içinden

Söyleye söyleye
Neşeli ezgiyi,
Bak camdan dışarı,
Saçları sarı.

James Joyce

k→

KADARE, İSMAİL

Arnavut romancı, şair ve gazeteci. 1937 yılında Arnavutluk'un güneyinde, Yunanistan sınırına yakın, dağlık Gjirokaster şehrinde doğdu. Çocukluğunu geçirdiği bu dağlık kent, sonraları romanlarında "taş şehir" olarak yer aldı. Romanlarında Balkanların kederli coşkusunu, birbirine benzer insanlardan oluşan düşman Balkan toplumların bitmek bilmeyen kavgalarını, tozlu köy yollarını, kederli Balkan şehirlerini ve bütün bunlara hükmeden sığ kafalı hükümetleri anlattı. Devletle arası hiç iyi olmadı. Bütün eserleri Enver Hoca tarafından yasaklandı ya da sansüre uğratıldı. "Aziz yoldaş" Enver Hoca'yı ve halkın "müşfik idaresi" komünizmi küçük düşürmekten defalarca yargılandı, vatan haini ilan edildi.
Dünyadan koparılmış "kartalların ülkesi"ni bugünkü Avrupa'nın tek Nazi kampı olarak niteleyen Kadare'ye göre, adaletten ve insanın haysiyetinden bahsetmeyen bir edebiyat var olamaz. Bu düşüncesi doğrultusunda Kadare, romanlarında ülkesinin, saltanatla Stalinizm arasında mahkûm olarak yaşadığı tarihi, çarpıcı bir şekilde gözler önüne serdi. Balkanların bahtsız kaderini şu sözlerle betimledi: "Doğu ile Batı arasında yırtılmış bir güzel yaprak." Ona göre Balkanlar bu bahtsız kaderle 28 Temmuz 1389'da Gölovası, diğer adıyla Kosova'da tanışır. Tarihte bugün Sultan Murad, Sırp, Romen, Boşnak, Arnavut ve Bulgarlardan oluşan Balkan federasyonunu unutulmaz bir yenilgiye mahkum etmiştir. Burada yenilen sadece Balkan orduları değil, ama asil Balkan ruhudur da aynı zamanda. Sultan, beşyüz yıl sonra kovulabilmiştir, ama yaralanan bu Balkan ruhunun tamiri artık çok güçtür. Nitekim 1990'ların başından günümüze kadar bu coğrafyada yaşananlar, Balkanların ne denli öfkeli kavgalarla beslenmiş derin çelişkilere yurt olduğunu gözler önüne sermiştir. 1990 yılında Fransa'ya iltica eden Kadare halen Paris'te yaşıyor. Yazar, Fransız ahlâkî ve Siyasal İlimler Akademisi ve Fransa Yazarlar atölyesi üyesidir; ayrıca Fransız hükümeti tarafından legion d'honneur nişanıyla taltif edilmiştir. Türkçeye çevrilmiş romanları: Kosova'ya Üç Ağıt, Canavar, Piramit.

m→

MARK-ALMOND

MILLI VANILLI

80'lerin bitimine doğru arka arkaya çıkardıkları "Girl You Know It's True", "Baby Don't Forget My Number", "Girl I'm Gonna Miss You", "Blame It On The Rain" gibi kıtalararası hitleriyle, kısa sürede bir fenomene dönüşmüştü Milli Vanilli ikilisi. House, pop ve rap'i harmanladıkları plaklarının satışı on milyonu aşmıştı. 1989 yılında da Grammy komitesi, "müziğe yaptıkları katkılardan dolayı" onları "En İyi Yeni Sanatçı" ödülüne layık gördü. Ertesi yıl ortalık biraz durulur gibi olduğunda, bu sefer pek alışılmadık bir skandalla çalkalandı müzik dünyası. Amerikan Müzik Ödülleri'ni veren ekip, nam-ı diğer Grammy komitesi, şimdi de "kendi müziklerine yaptıkları katkıları yanlış tanımladıkları için" geçen yıl verdiği ödülü onlardan geri almaya karar vermişti. Çünkü Rob Pilatus ve Fabrice Morvan'ın yerine, şarkıları gerçekte bambaşka insanlar söylüyordu.
Olay açığa çıkar çıkmaz, hem hayranları hem de medya tarafından kitlevî bir "afaroz"a maruz kaldı ikili. Rob aslında bir break-dansçıydı, Fab ise eski bir atlet ve yine bir dansçı; birlikte kimi Alman gruplarında dansediyorlardı. Onları bu işe "azmettiren" kişiyse, grubu Boney M'le yıllar önce dans müziğinde "Münih Sound" ekolünü yaratmış Frank Farian'dan başkası değildi. Farian, gerçek şarkıcıların tipini beğenmemiş, görüntüsü düzgün adamlarla işi götürmek istemişti. Zaten, ta Boney M zamanlarında da grubundaki hanımlara "dudak şarkıcılığı" yaptırdığı için mimlenmiş bir müzisyendi Farian.
Sonraki gelişmeler daha dramatik: Aradan çok geçmeden Milli Vanilli ikilisi, kendileriyle dalga geçtikleri bir çiklet reklamında ve bir-iki

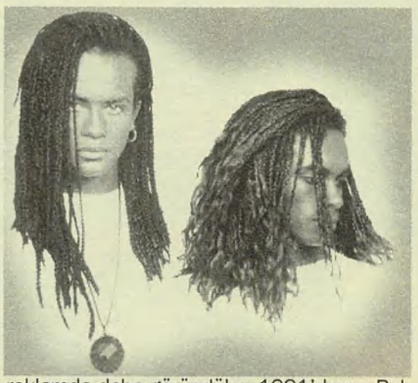

reklamda daha göründüler. 1991'deyse Rob, kaldığı Beverly Hills Hotel'in suitinden atlayarak intihara teşebbüs etti. Kurtulmaya çalıştıkça hazinleşen Rob-Fab ikilisi, kendi sesleriyle icra ettikleri "The Rob & Fab Album" adlı bir de albüm çıkardı. (Toplam iki-üçbin kadar basılan plağın büyük bölümünün, plak şirketinin deposunda durduğu söyleniyor.) Bu arada, elbette yılların stüdyo kurdu Farian da boş durmamıştı. Grammy iade edilirken söz verdiği gibi, bir zamanlar Milli Vanilli'nin şarkılarını seslendiren o gizli şarkıcılarla "The Real Milli Vanilli" adı altında bir albüm yaptı. En son 1998 yılında Rob'un Frankfurt'ta "overdose"dan öldüğü haberi geldi. Henüz 32 yaşındaydı.

MÜREN, ZEKİ

Üstad Münir Nurettin'den başka, hiçbir alaturkacının hâkim olmadığı kadar, müziğe hâkimdir Zeki Müren. Münir Nurettin, alaturkaya tekrar klas kazandırmıştır, Zeki Müren'se renk. Birincisi, alaturkanın klasiğidir. İkincisi, romantiği ve moderni...

Sahne ve salon tamamiyle ayrıydı, görünmez bir perdeyle. Zeki Müren bu perdeyi yırttı. Daha hiçbir Avrupa ve hiçbir Amerika görmeden çığır açtı. Ölü alaturka sahnesini canlandırıp dinleyiciye maletti. Halkı sahneye çekti. Salonu sahne kadar hareketlendirdi. Halkla diyalog kurdu. Sahnede bir sanatkârın çok rahat olabileceğini gösterdi. Halk böyle bir el eleliği ilk defa Zeki Müren'de tatmıştı. Elbiseye dahi hareket ve yenilik getirdi...

Bunlar kafamdan geçerken, siyah, önü gümüş botlarını meydanda bırakan, yanları yere varan bir elbise ile sahneye çıkmıştı tekrar. Küçük ayna kareciklerinden yapılmış kalın bir kemerle kemerlenmişti. Boynunda bir zincire bağlı bir çiçek asılıydı ağır... Hareli başını uzatıyordu, halka profil vererek. Silueti olgundu. Hanımlar üşüdüklerini, garsonlar uyukladıklarını, eski Don Juanlar, Fatih edasıyla, bıyık sıvazladıklarını unuttular.

Kıyafetlerini önceden müjdelemişti. Mini ve maksi... Mini giyebilmek için zeybeklerden, Romalı subaylardan bahsetmişti uzun uzun. Honolulu'da erkek ve kadının bir giyindiklerini, yalınayak yürüdüklerini, Miami'de keza, söylemişti, gülümser ve güvenli... Aldı, güldü, hassas mikrofondu, miniydi, maksiydi, teknik ve göz üzre değişiklikler yapmış, esasa hiçbir zaman dokunmamış, ne yenilemiş, ne değiştirmiş, zaman zaman onarmış sadece... Sağlam ve dengeli realizmini sarsmıyacak ve halkı aşağılık kompleksine kaptırmıyacak, bir sanatkârdan istenilen fanteziyi serpmiş kişiliğine.

"Kimi seviyorsunuz şarkıcılardan?" diye sormuştum. "Edith Piaf'ı, çünkü çok çekmiş. Bizde Münir Beyi. O çağda hâlâ konser veriyor. Aznavour'u da, çünkü o çirkinlikle üne ulaşmış..."

Nimet Arzık, Uç Beyleri

n→

NOMI, KLAUS

Kontrtenor ve bariton. Hem opera hem de rock'n'roll söyledi. Ama en çok AIDS kurbanı olan ilk ünlü olarak hatırlanıyor. 1944'te Almanya'da, Bavyera Alplerinde doğdu, gerçek adı Klaus Sperber. Gençliğinde Berlin'de Alman Operası'nda teşrifatçı olarak çalıştı. O zaman opera ve sahne makyajı tutkusu başladı. 12 yaşındayken aldığı Elvis plağını bodrumda sakladığı yerde bulan annesi, aldığı dükkana götürüp Maria Callas plağıyla değiştirmişti. Aslında buna da bir itirazı yoktu. Şarkıcı olarak Deutsche Opera'ya giremeyince New York'a gitti. Dünya Ticaret Merkezi'nde aşçı olarak işe girdi, ama bu arada rock kulüplerinde şarkı söylüyordu. Klaus Nomi kişiliği, New Wave Vodvil serilerinde kendini gösterdi. Nomi adı da bilim kurgu dergisi OMNİ'nin anagramıydı.

Max's Kansas City, Xenon, Hurrah gösterileri bunu izledi. Ve David Bowie'yle tanıştı. Bowie, "Saturday Night Live" programında kendisiyle birlikte şarkı söylemesini istiyordu. "The Man Who Sold The World" şarkısına Joey Arias'la birlikte vokal yaptılar. Joey onun makyajını yaptı, o da Joey'ninkini, sonra da birlikte Bowie'nin makyajını yaptılar. Nomi'nin gardrobundan çıkan Dadaist kostümle bacaklarını oynatamayan Bowie'yi sahneye taşıdılar. Bundan sonra birçok gösteriye çıktı. 80'lerin başında kendi plaklarını yaptı.

Andy Warhol'un vitrin düzenlemeleri yaptığı dönem, B-52's, Blondie, David Bowie, Devo vs. çalınıyordu kulüplerde. Disko, new wave, klasik tiyatro ve opera ruhunu birleştirip yeni bir şey çıkardı ortaya. Fiorucci'nin vitrininde saatlerce gözünü kırpmadan durdu. Şarkıları uzay, ölüm ve uzak geleceğe dairdi. Her gösterisi "Samson ve Delilah"dan bir aryayla bitiyordu. Bir söyleşisinde "gelecek, sanatçının ihtiyaçlarına göre şekillenecektir, nasıl yaşamak gerektiğine karar vermek ve her an bu şekilde yaşamak!" demişti. Kıyamet, onun için saflaşmanın bir metaforuydu ve siniklerle çepeçevre bir iyimser olarak hâlâ daha iyi bir dünyaya inanıyordu. Her şeye tamamen dışarıdan bakıyordu. 6 Ağustos 1983'te de AIDS'ten öldü: Ün kazandıktan bir yıl sonra.

S→

SCHUMANN, ROBERT

Alman besteci. 8 Haziran 1810'da Zwickan'da doğdu. Babası bir yayınevi sahibiydi. Doğduğu yıl babası ağır bir sinir buhranı geçirdi. Kızkardeşi de bir akıl hastalığı sonucu öldü. Çocukluk ve gençlik yıllarında, edebiyatla da en az kadar müzik kadar ilgilendi. 1828 yılında iyi dereceyle liseyi bitirdikten sonra, annesinin isteği üzerine hukuk okumak için Leipzig'e gitti. Burada ünlü piyano hocası Friedrich Wieck'le tanışınca, hukuk eğitimini yarıda bırakıp Wieck'ten piyano dersleri almaya başladı. Bütün amacı iyi bir virtüöz olmakken, dördüncü parmağını aşırı zorlaması sonucu sakatlandı ve virtüözlük emellerini gerçekleştiremeyip besteciliğe yoğunlaştı. On yıl boyunca son derece etkili bir yayın olan Neue Zeitschrif für Musik isimli dergiyi yönetti ve bu dergi için müzik eleştirileri yazdı. Bu dönemde Weick'in gerçek bir piyano virtüözü olarak yetişen kızı Clara'yla aralarında bir aşk serüveni başladı. Clara'nın babasının tüm engelleme girişimlerine rağmen, beş yıl süren bir çabanın sonunda evlendiler. Sekiz çocukları oldu. Clara kendini Schumann'ın eserlerini tanıtmaya adadı. 1843 yılında Leipzig'de Mendelsshon'un kurduğu konservatuarda piyano ve besteleme dersleri vermeye başladı, fakat sinirleri elvermediği için bu işe devam etmedi. 1850'de Bach Gesellschaft vakfının konserlerini yönetmek amacıyla Düsseldorf'a gitti, fakat uzun süredir devam eden sinirsel bunalımlarından burada da kurtulamadı. 1854 yılında bir sabah kendini Ren nehrine atarak intihar etmeye kalktı, balıkçılar tarafından kurtarıldı. Bu olaydan sonra son iki yılını zaman zaman gaipten sesler duyan bir yarı akıl hastası olarak Bonn yakınlarında bir hastanede geçirdi. 1856'da vefat etti... Schumann'ın yazısı romantik dönemin en enteresan sayfalarını oluşturur. Son derece ilhama dayalı melodik yanını geleneklere sıkı sıkıya bağlı kalarak dile getirdiği için romantik piyano edebiyatının en güç sayfalarından bazılarını yazmıştır. Hastalığının ilerleyişi, eserlerinde belirgin bir biçimde gözlenebilir.

Robert ve Clara

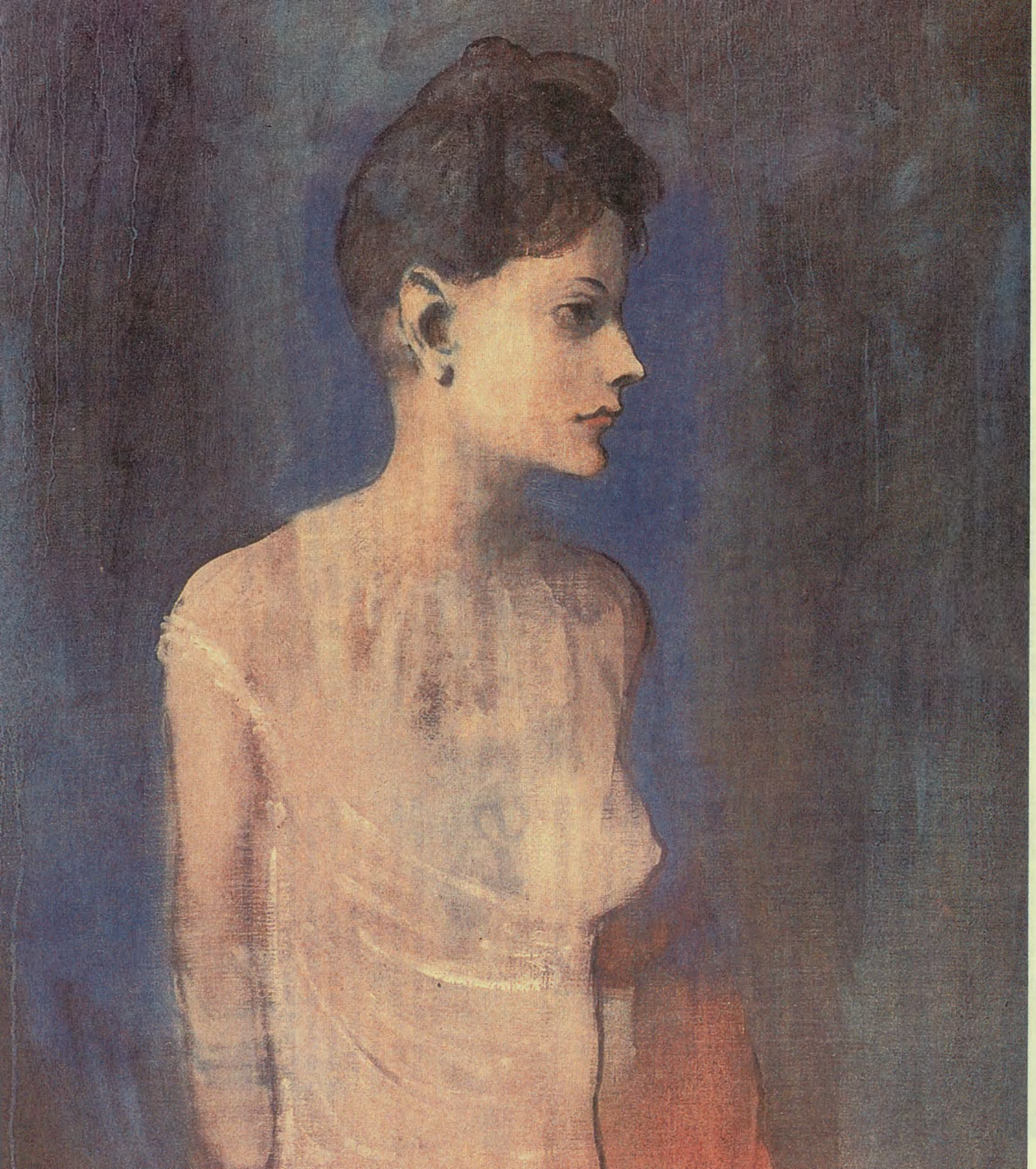

Her şeyin en iyisi

Herhalde bir lokantada çalışıyordur şimdi
Annesi gibi
Ama bu işi gerçekten
Yapabilir mi bilmiyorum
Belki de bir gece kulübünde
Şarkı filan söylüyordur
Çünkü arada sırada bir şeyler mırıldandığı olurdu
Ama bunun bir işe yarayıp yaramadığını da
Bilmiyorum

Ama dinle tatlım
Bu gece her nerdeysen
Sana dünyadaki her şeyin en iyisini diliyorum
Ve umarım bulmuşsundur
Neyi arıyorduysan onu

Evet, sen daha farkına varmadan biter
O kadar hızlı gider ki
Evet, kötü geceler sonsuza dek sürer
İyi gecelerse sanki hiç olmamış gibi
Biz abicim, asla o asıl "işi" yapmadık
Ama arada öpüştüğümüz olurdu
Eskiden
Anlamamışken daha
Nasıl bir haltın içine düştüğümüzü

Pablo Picasso, Tom Petty *(çev. Sururi)*